

Republika Srbija

MINISTARSTVO ENERGETIKE,
RAZVOJA I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Program
Ujedinjenih nacija
za razvoj

*Empowered lives.
Resilient nations.*

CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY /HEAT GENERATION FROM HYDRO-GEOTHERMAL SOURCES IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Guide for Investors

IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE/TOPLLOTNE ENERGIJE IZ HIDROGEOTERMALNIH IZVORA U REPUBLICI SRBIJI

Vodič za investitore

Second Edition, February 2013

Author:

Branislava Lepotic Kovacevic, PhD Law

Supported by: United Nations Development Programme

First Edition, November 2010

Authors:

Branislava Lepotic Kovacevic, PhD Law

Stanislav Milosavljevic, BSc M. Eng.

Bojan Lazarevic, BSc El. Eng.

Supported by: GTZ and USAID

Drugo izdanje, Februar 2013.

Autor:

Dr Branislava Lepotić Kovačević, dipl. prav.

Uz podršku: Programa Ujedinjenih nacija za razvoj

Prvo izdanje, Novembar 2010.

Autori:

Dr Branislava Lepotić Kovačević, dipl. prav.

Stanislav Milosavljevic, dipl. rud. inž

Bojan Lazarević, dipl. el. inž.

Uz podršku: GTZ i USAID

English

Srpski

**CONSTRUCTION OF PLANTS AND
ELECTRICITY /HEAT GENERATION FROM
HYDRO-GEOTHERMAL SOURCES IN THE
REPUBLIC OF SERBIA**
Guide for Investors

TABLE OF CONTENTS

FOREWORD	8
1. INTRODUCTION	11
1.1. Sources of Law	12
2. EXPLORATIONS AND EXPLOITATION OF A HYDRO-GEOTHERMAL RESOURCE	14
2.1. Geological Explorations	14
2.1.1. Geological Investigation Design	15
2.1.2. Approval for Exploration	16
2.1.3. Conducting the Geological Explorations	18
2.1.4. Classification of Ground Water Reserves and Geothermal Resources	19
2.2 Exploitation of a Hydro-geothermal Resource	20
2.2.1 Approval for Exploitation of Mineral Raw Materials	21
2.2.1.1. Water Requirements, Water Approval, and Water Permit`	22
2.2.2. Approval for Carrying out Mining Works	27
2.2.3. Mining Facilities	28
2.2.4. Operation Permit for Mining Facilities	29
2.2.5. Mining Right Licenses	29
3. CONSTRUCTION OF A FACILITY FOR UTILIZATION OF HYDRO-GEOTHERMAL ENERGY	31
3.1. Facilities for Direct Exploitation of Hydro geothermal Energy	32
3.2. Construction of an Energy Facility for Heat and/or Electricity Generation	32
3.2.1. Procedure for Construction of a Plant	32
3.2.1.1. Selection of the Location, Perusal of Valid Planning Documents, and Information on Location	33
3.2.1.2. Energy Permit	34
3.2.1.3. Requirements for Connection	36
3.2.1.4. Location Permit	37
3.2.1.4.1. Procedure for Issuing the Location Permit	37
3.2.1.4.2. Forming the Building Plot	39
3.2.1.5. Environmental Impact Assessment	40
3.2.1.6. Integrated Permit	44
3.2.1.8. Construction Permit	51
3.2.1.9. Construction of a Structure	52
3.2.1.10. Technical Inspection of the Structure and Operation Permit	53
4. ACQUIRING THE RIGHT TO ENGAGE IN THE ACTIVITY OF PUBLIC INTEREST	56
4.2. Concession on Performing Public Utility Services	57
4.2.1. Concession Granting Procedure	57
4.2.2. Concession Deed Setting Procedure	58
4.2.3. Concession Agreement Concluding Procedure	59
4.2.4. Concession Agreement	60
4.3. Investing into Public (Utility) Company, or the Company Performing Utility Service	63
5. LICENSE	64

6. CONNECTING THE PLANT TO THE GRID	66
6.1. Connecting the Power Plant to the Power Grid	66
6.2. Connecting the Plant to the Heat Distribution Network	68
7. ACQUIRING THE STATUS OF PRIVILEGED ELECTRICITY PRODUCER AND PERTAINING INCENTIVES	69
7.1. Obtaining the Status of Privileged Electricity Producer	69
7.2. Incentives for Electricity Producers in Power Plants	71
7.3. Guarantee of Origin	73
6.1. Connecting the Power Plant to the Power Grid	64
6.2. Connecting the Plant to the Heat Distribution Network	66
7. ACQUIRING THE STATUS OF PRIVILEGED ELECTRICITY PRODUCER AND PERTAINING INCENTIVES	67
7.1. Obtaining the Status of Privileged Electricity Producer	67
7.2. Incentives for Electricity Producers in Power Plants	69
7.3. Guarantee of Origin	71
8. ANNEX: Sources of Law	

Foreword

Serbia's significant renewable energy potential is still not sufficiently exploited due to a number of reasons that cause a lack of investment activity in renewable energy sector. The Government of the Republic of Serbia has recently accepted the Decision of the Ministerial Council of Energy Community on the promotion of the use of renewable energy by means of transposition of the EU Directive 2009/28/EC on renewable energy. This decision sets an ambitious goal for Serbia to increase the share of renewable energy in gross final energy consumption to 27% by 2020, with respect to baseline of 21.2% in 2009, which will lead to intensive investment activities in the sector in the forthcoming period.

Based on the Agreement for the provision of support services with the Ministry of Energy, Development and Environmental Protection under the auspices of the "Policy Advice on Renewable Energy Sources" project, in 2012 UNDP Serbia focused on promoting investments in renewable energy sector by updating and revising four existing, yet outdated, guides for investors in renewable energy facilities and by elaborating two new guides:

- CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY/HEAT GENERATION FROM BIOMASS IN THE REPUBLIC OF SERBIA
 - CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY GENERATION IN SMALL HYDROPOWER PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA
 - CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY GENERATION IN WIND POWER PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA
-

-
- **CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY/HEAT GENERATION FROM HYDRO-GEOTHERMAL SOURCES IN THE REPUBLIC OF SERBIA**
 - **CONSTRUCTION OF PLANTS AND ELECTRICITY GENERATION IN SOLAR POWER PLANTS IN THE REPUBLIC OF SERBIA**
 - **CONSTRUCTION OF THE SOLAR HEATING SYSTEMS IN THE REPUBLIC OF SERBIA**

All guides, with the exception of one, are bilingual and exist in two versions. Six elaborated guides describe in details very complex and comprehensive procedure for constructing energy facilities and performing economic activity of energy generation from renewable sources. The detailed guides are intended primarily for investors and project developers, but also for officials in different competent institutions since the legal procedure is typically cross-sectoral. In five less detailed guides the comprehensive matter is described in a simple and illustrative manner with an idea to bring it closer to the wide range of stakeholders.

The objective of the guides is to encourage and assist the investors interested in Serbian renewable energy sector, but also to identify through a thorough analysis weaknesses and inconsistencies of the legal procedure and to encourage competent institutions to perform legal and institutional improvements. We sincerely hope that the guides will trigger constructive dialogue between numerous stakeholders and thus contribute to their better awareness and mutual understanding, which should ultimately result in favourable environment for investments in renewable energy.

1. INTRODUCTION¹

Geothermal energy implies heat accumulated in dry rocks and fluids of the Earth's crust, as the consequence of continuous heat radiation from the interior of the Earth. Therefore, geothermal or heat energy may be accumulated in fluids (water and gases) and then it is defined as hydro geothermal energy, and in hard rocks, and then it is called petro geothermal energy.

At the present technology level, hydro geothermal energy can be successfully used, while the use of petro geothermal energy is in the development (experimental) phase. Hydro geothermal (heat) energy has been successfully used for different purposes for several decades now. In the past twenty years, the use of petro thermal energy from shallow, so-called geoprobes has been increasingly used for heating and cooling of large structures.

When we speak about potential of geothermal energy, it is important to stress that we are talking about large quantities of heat. The fact that the accumulated heat in the lithosphere is so huge that the decrease of temperature of the lithosphere by only 0.1°C would provide sufficient energy to supply electricity to the world on the current level of consumption for the forthcoming period of 15,000 years is sufficient proof of the size of that potential. Currently, very intensive work is underway across the world on resolving of the problem of utilization of geothermal energy and certain practical solutions have already been designed.

Hydro geothermal energy and thermo-mineral waters are currently used for different purposes, as it is shown in the Lindal diagram.

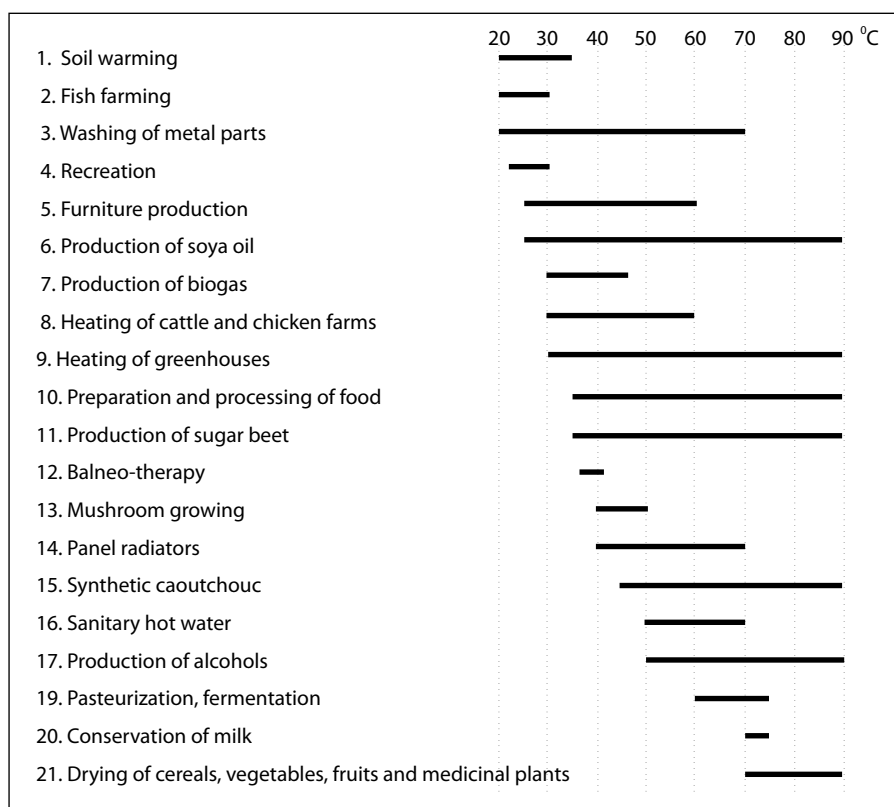

Table - Lindal diagram

Hydro geothermal energy is one of the renewable sources of energy¹.

¹ Renewable energy sources are energy sources existing in the nature and being renewed, in whole or in part, such as: watercourses, wind,

Hydro geothermal energy may be utilized directly, and it may also be used for generation of heat and for generation of electricity.

Energy facilities (plants) for generation of electricity and/or heat using hydro geothermal energy, if they fulfil prescribed conditions, may acquire the status of privileged producer and, consequently, right to certain incentives defined by the Energy Law and its by-laws. Thus the importance of energy production from renewable energy sources is emphasized. Incentives for the production of heat have not been set so far.

Generation of heat is the activity of public interest. The right to engage in such an activity is acquired under specially prescribed conditions.

1.1. Sources of Law²

Utilization of geothermal resources for generation of heat or electricity is rather complex and it is done in compliance with numerous regulations of the Republic of Serbia. This activity also enters into the areas of mining laws, energy laws, corporate law, civil engineering laws, general obligation code, etc.

First of all, it is necessary to differentiate the process of exploration and exploitation of a geothermal resource (mineral resource), then the process of construction of a facility for utilization of heat, generation of heat, or of electricity, and the process of engaging in the activity of heat or of electricity generation.

The sources of law of the Republic of Serbia can be classified in three main groups of laws and regulations, which will be discussed in further chapters of this Guide.

The first group of laws and regulations includes those that govern the area of exploration and exploitation of a geothermal resource.

The second group of laws and regulations includes those that regulate the requirements for and method of space development, development and use of construction land, and the construction of a concrete energy facility, requirements and the procedure for obtaining the Construction Permit for construction of such a facility, as well as the requirements for and method of establishing the fitness of such a facility for use and obtaining the Operation Permit.

The third group of laws and regulations includes those that are related to acquiring the right to engage in the activity of heat and/or electricity generation. Until the enforcement of the new Energy Law, (enacted in 2011) the electricity generation and combined production of electricity and heat were the activities of public interest. Upon entry of this Law into force the said activities ceased to be the activities of public interest. The consequence is the fact that acquiring the right to engage in these activities became simpler. However, production of heat is still the activity of public interest pursuant to both the Energy Law and the Law on Public Utilities³. For this reason acquiring of the right to perform activities of production of heat in a plant is carried out in two steps, i.e.: 1) acquiring the right to perform utility services of public interest and 2)

non-accumulated solar energy, biomass, biomass of animal origin, geothermal energy, biofuels, biogas, synthetic gas, landfill gas, gas from municipal and wastewater treatment plants in food processing and wood processing industries, which do not contain hazardous matters. - Article 2, item 1) of the Decree on Requirements and Procedure for Acquiring Privileged Electricity Producer Status. The Energy Law (Article 2, item 17) defines that the energy from renewable energy sources is the energy produced from non-fossil renewable sources like: watercourses, biomass, wind, sun, biogas, landfill gas, gas from the sewage treatment plants and geothermal energy sources.

2 The sources of law used in this text were effective on 28 January 2013. For more details see the Annex of this Guide.

3 There is an insufficient compliance between the Energy Law and the Law on Utility Services regarding the definition of energy-related activities in the field of thermal energy, as well as regarding the manner of regulation of these activities. Energy Law defines two energy-related activities in the field of heat: heat production, distribution and supply. The Law on Utility Services defines one utility service: heat production and distribution. It is interesting that both laws do not distinguish the activity of heat distribution as a network controlled activity from the heat production that is heat sale (supply). The Law on Utility Services specifies it as the activity of public interest, which can refer to heat distribution only, which should, by its nature, be a regulated activity. Activities of heat production and sale are, by their nature, market activities.

The reason for the heat production remaining regulated activity in the Energy Law, as a separate activity, while the production of the same heat in the combined heat and power production is a non-regulated activity, as well as the production of electricity only, is not known. Energy generation (electricity and/or heat), by its nature, is not a regulated activity.

acquiring the right to perform energy-related activities - obtaining the energy license.

It should be emphasized that the Law on Public Private Partnerships and Concessions is the only regulation of the Republic of Serbia further to which one may simultaneously exercise the right to exploit a geothermal resource and the right to engage in an energy-related activity of public interest. Construction of a hydro geothermal plant and engaging in the activity of generation of heat and/or of electricity in this kind of plants is regulated in numerous regulations of the Republic of Serbia.

The procedures related to the obtaining of various permits, issued by the state (administrative) authorities and other procedures necessary for obtaining the accompanying documentation are administrative procedures and the deadlines for obtaining such documents are established by the same regulation setting the procedure for obtaining the particular document. In case such deadlines are not specified in the concrete regulations, the Law on General Administrative Procedure shall be applied on the deadline for issuing the concrete administrative decision.⁴

⁴ Article 208 of the Law on General Administrative Procedure stipulates that the deadlines for issuing of a decision by the competent administrative authority shall be 30 days, if a special examining procedure is not required, or maximum 60 days as of the date of a duly submitted application. General deadline for an appeal shall be 15 days as of the date of receipt of the first instance decision, unless the law stipulates otherwise. Article 236 of the Law on General Administrative Procedure stipulates that, in case the administrative authority fails to issue the administrative decision for which the application has been submitted, upon the expiry of the deadline for handing down the decision, the applicant shall be entitled to lodge an appeal because the first instance application has not been decided on.

2. EXPLORATIONS AND EXPLOITATION OF A HYDRO-GEOTHERMAL RESOURCE

2.1. Geological Explorations

For the purpose of establishing the potential of thermal waters as possible sources of geothermal energy, geological or hydro geological explorations shall be conducted. Such explorations shall be conducted in compliance with the Law on Geological Explorations, technical and other regulations.

The Law on Mining and Geological Explorations stipulates that resources of hydro geothermal energy are mineral raw materials, which are at the same time ground water and geothermal resources.

For the purpose of acquiring the right to geological explorations, which is the precondition for acquiring the right to exploit mineral raw materials, one has to meet a series of requirements stipulated in the Law on Mining and Geological Explorations and its by-laws. Geological explorations⁵ may be basic and applied geological explorations. Basic geological explorations⁶ are activities of public interest and they are financed from the budget of the Republic of Serbia. The Autonomous Province conducts and finances basic geological explorations at its territory.

Applied geological explorations may be preliminary (general) and detailed geological explorations. On the basis of results of preliminary geological explorations conversion of indicated mineral resources into probable reserve of mineral raw materials is carried out. Detailed geological explorations are conducted for the purpose of getting detailed geological data on the position, geological composition and genesis of deposits of mineral raw materials their quantities and quality in the explored deposits of mineral resources, technological characteristics, as well as the possibilities of their processing in general mining and geological conditions of exploitation.

Detailed geological explorations are also conducted for the purpose of establishing the quantitative and qualitative characteristics of ground water and geothermal resource deposits, as well as for determining hydro-dynamic, geothermal and other geological conditions of hydro-geological and geothermal resources.

Applied geological explorations of mineral and other geological resources are aimed at identification and obtaining of relevant data on the geological structure, genesis, quality and quantity characteristics of deposits of mineral raw materials, ground waters and other geological

5 Geological explorations are a complex process and a series of activities comprising application of appropriate methods and technical means, aimed at learning about the development, composition and structure of the Earth's crust, finding, examining and assessing from the geological and economical aspect mineral and other geological resources, exploring and establishing the reserves of mineral raw materials and possibilities of their exploitation, establishing and assessing geological, engineering-geological and hydro-geological features of the explored terrain particularly from the point of view of spatial and town planning, design and construction of facilities, as well as identifying and eliminating noxious impacts of geological and technogenic processes on geological and human environment and cultural assets and assets covered with preliminary protection, while geological investigations are all sorts of field, laboratory and office explorations and investigations aimed at identifying and exploring mineral and other geological resources and reserves of mineral raw materials and ground waters, as well as exploration of the geological environment. Geological investigations are: geological mapping and reambulation of the terrain, geophysical and geochemical explorations, exploratory cuts, geological exploratory drilling, sampling, laboratory and technological testing, mining exploratory and other works executed within the process of exploration of geological resources – Article 3 of the Law on Mining and Geological Explorations.

6 Basic geological explorations, in terms of this Law, are explorations aimed at: explorations of development, composition, and constitution of the lithosphere; ascertaining the potential of an area with respect to finding mineral raw materials of ground waters and geothermal resources and their initial studies; evaluation of the total potential of the geological environment as the area for the needs of spatial and town planning and establishing the fitness for building of structures; identification and elimination of harmful effects of natural and technogenic processes on geological and human environment - Article 17. Law on Mining and Geological Explorations.

resources and they comprise the following exploration stadiums: 1) prospecting; 2) preliminary (general) explorations; 3) detailed explorations; 4) exploitation explorations.

It should be stated that the geological explorations, exploitation of reserves of mineral raw materials and geothermal resources, use and maintenance of mining facilities, are carried out in a manner which ensures an optimum geological, technical and economical utilization of deposits of mineral raw materials, safety of people, facilities and assets, in compliance with state of the art professional achievements and technologies, regulations referring to that kind of facilities and works and regulations setting the conditions of safety and protection of health at work, fire and explosion protection, environmental protection and protection of cultural assets and the assets under preliminary protection.⁷

Only an economic entity (legal person and entrepreneur) which is registered in the relevant registry for engaging in the given activity and employs adequate experts engaged on the tasks of management and supervision is entitled to conduct the above works.^{8/9}

In case data from the basic geological explorations are used for detailed geological explorations, the party using such data shall pay a charge of 5% of the real value of the conducted explorations in the relevant exploration area. The said party/user shall conclude the contract on the manner and conditions of paying such fees for the use of these data with the ministry in charge of mining. Geological explorations shall be conducted on the basis of: 1) geological investigation design, 2) approval for the exploration. Upon completion of geological explorations, the study of results of geological explorations shall be prepared. In the course of exploitation, records shall be kept (Records Book) of exploitation of ground waters based on which the Study of reserves of geothermal waters shall be prepared.

2.1.1. Geological Investigation Design

Geological explorations are conducted pursuant to the geological investigation design. The Law on Mining and Geological Explorations prescribes the contents of the geological investigation design¹⁰ for ground waters as well. An integral part of the design shall be the report on the completed review of the design. The review shall cover: 1) implementation of modern achievements and methods of geological science and techniques; 2) compliance with the Law and other regulations in the field of mining and geology; 3) verification of harmonization with valid technical regulations, norms, as well as relevant measures concerning safety at work, safety of facilities and people and environmental protection.

The review of the design may be carried out by a company or by another legal entity, which fulfills the requirements for preparation of geological investigation designs prescribed by the law.¹¹

7 It should be indicated that, in the protected natural area, an unity of cultural and historical and building importance, touristic and recreational whole, source of special importance for the regional water supply and other protected area, conducting of geological explorations and exploitation of reserves of mineral raw materials and geothermal resources may be approved only under the conditions issued, pursuant to a separate Law, by competent authorities and organizations for issuing conditions for regulation of area, protection of nature and environment, cultural heritage and other authorities and organizations in charge of the respective field related to the protected area. - Article 6 of the Law on Mining and Geological Explorations.

8 This economic entity can not have debts based on: public charges related to earlier explorations or exploitation, illegal exploration, or illegal exploitation, as well as unsettled liabilities regarding the rehabilitation and protection of environment and cultural assets and assets under preliminary protection.

9 Geological explorations may be also conducted by foreign legal persons, under the conditions and in the manner prescribed by the relevant Law and by the Law defining the rights of foreign persons regarding the use of assets of public interest.

10 Geological investigations design comprises: 1) documents evidencing fulfillment of conditions for the registration of the economic entity and his professional staff; 2) tekstual part; 3) graphical annexes; 4) report and confirmation on completed technical review of the design.

11 Technical review of the geological investigations design can not be carried out, i.e. participated in by: 1) a company, or other legal person and entrepreneur, which elaborated that design or which is the person in charge of explorations; 2) person employed in a company, or other legal person and entrepreneur, which elaborated that design of geological investigations or participated in the elaboration of such design; 3) person employed with the person in charge of explorations; 4) person employed in the Ministry in charge of mining affairs, competent authority of the Autonomous Province and the local self-government unit.

2.1.2. Approval for Exploration

In order to be able to conduct geological explorations regarding hydro-geothermal energy in a certain exploration area, it is necessary to obtain the Approval for Exploration. Applied geological explorations are conducted on the basis of the Decision on Approval of geological explorations which shall be issued by the Ministry in charge of mining, upon request of the economic entity which fulfills conditions for performing such activities. The Approval for applied geological explorations conducted in the territory of Autonomous Province is issued by the competent Secretariat of the Autonomous Province by means of a Decision. Competent authority of the Autonomous Province is obligated to submit to the Ministry reports on issued approvals for geological explorations.

This approval of the Ministry is final and an administrative suit may be instituted against it. An appeal may be lodged against the decision issued by the competent authority of the Autonomous Province to the Minister in charge of mining affairs.

The Minister defines in detail the area of the exploration field where the applied geological explorations can be approved, depending on the type of mineral and other geological resources investigated.

The application for the approval of exploration shall contain the data on: 1) exploration entity; 2) subject matter of geological explorations; 3) size of the exploration area; 4) type of exploratory works; 5) amount of funds for exploration; and 6) duration of geological explorations.

The following shall be submitted with the above application: 1) geological investigation design including the report on and certificate of the completed review; 2) topographic map with plotted borders of the exploration area and coordinates of breaking points in the scale: 1:25000; 3) evidence of the paid republic administrative tax; 4) approval from relevant institutions for environmental protection and protection of cultural heritage.

Prior to preparation of geological investigation design, the applicant for the approval for applied geological investigation is obligated to obtain from the competent Nature Protection Institute and the competent Institute for Protection of Cultural Heritage the opinion on the conditions under which the said explorations can be conducted. This opinion is a component part of the geological investigation design.

In case that the geological investigations design envisages execution of mining works and/or sampling of mineral raw materials for technological testing, a separate application is to be submitted for the approval of execution of works as per the mining design.¹² The Minister in charge of mining affairs prescribes the allowed quantity of material that may be taken for technological testing, depending on the type of mineral raw material.

The Law on Waters prescribes that water documents are necessary for mining exploratory and exploitation works¹³. Consequently, the Water Requirements and the Water Approval¹⁴ shall be submitted with the application for the approval for geological exploration of ground waters.

The Law on Mining and Geological Explorations prescribes conditions under which this competent authority will reject the application for approval of investigations/explorations: 1) if the request is not submitted along with complete documentation and 2) if the area for which the approval is requested is already rented to different person for investigation of the same mineral

12 More about mining works and designs in the Chapter 2.2.2 hereof.

13 Article 117, points 18) and 24) of the Law on Waters.

14 More about the procedure for issuing of the above documents in the Chapter 2.2.1.1 hereof.

raw material and/or the same geological resource. Also, if this application was submitted by two or more persons, the priority in obtaining the approval belongs to the first one that submitted the complete application. As the said the Law does not stipulate any specific deadline for issuing the approval for exploration, the general deadline from the Law on General Administrative Procedure¹⁵ shall apply to this deadline.

The approval for applied geologic exploration shall contain the data on: 1) name of the exploration entity, with the address of its seat; 2) subject matter of the exploration and the type of exploratory works; 3) coordinates of the breaking points of the exploration area; 4) title of the geological investigations design; 5) duration of the investigation period; 6) minimum scope of works to be executed; 7) time within which the exploration must commence; 8) the maximum quantity of mineral raw material, except oil and natural gases, that can be taken for testing of quality and its technological features; 9) manner and time within which the person in charge of explorations is obligated to report to the authority which issued the approval for investigations; 10) conditions under which the approval may be abolished.

The approval for applied geologic exploration sets the exploratory period of up to three years. This period can be extended twice, consecutively, provided that the duration of each extension may be up to two years.

Application for expanding the exploratory period shall be submitted minimum 30 days before expiry of the exploratory period set by the approval on explorations, provided that minimum 75% of the scope of exploration works planned in the design was completed.

The following shall be submitted with the application for extension of the validity of approval for geological investigations: 1) geological investigations design; 2) topographic map with plotted borders of the exploration area and coordinates of breaking points in the scale 1:25000; 3) final report on the previous explorations period; 4) evidence of the payment of relevant republic administrative tax.

The person in charge of explorations is obligated to reduce, in his application for extension of exploration period, the size of the exploration area in compliance with the obtained results, but for minimum 25% with respect to the previously approved area. The minimum quantity of designed scope of geological and mining works which have to be executed within the approved exploration period amounts to 75% of the scope of exploratory works planned in the design. In case of multiannual explorations of mineral and other geological resources, the type and scope of designed exploratory works, as well as the schedule of their execution are specified for each exploration year separately.

Article 41 of the Law on Mining and Geological Explorations prescribes the cases when the competent authority can cancel the decision on approval of explorations before the expiry of the exploration period. In case of cancellation of the exploration period, the person in charge of explorations shall carry out rehabilitation of the area where he conducted the explorations and, in case of underground mining works, undertakes measures for maintaining underground rooms, facilities and installations after the conclusion of the investigation works.

The authority that has issued the approval for exploration shall keep records of approved explorations and the cadastre of approved exploration areas. The data on the person in charge

¹⁵ More on deadlines from the Law on General Administrative Procedure, in the footnote No 3 hereof.

of exploration, exploration area and the subject matter of geological explorations shall be entered in this cadastre. The interested and other legal entities shall be entitled to the insight in the Cadastre of Approved Exploration Areas.

Conducting of applied geological explorations of ground waters and geothermal resources is subject to payment of a fee.¹⁶ This fee is paid once a year for a period of one year, not later than within 30 days from the date of receipt of approval on applied geological explorations. In case that the approved explorations last several years, this fee is to be paid within the same time at the beginning of each new exploration year.

2.1.3. Conducting the Geological Explorations

The person in charge of explorations shall announce the commencement of works within geological investigations/explorations, 15 days before the commencement of execution of designed exploratory works, to the competent authority of the local self-government unit at the territory of which the exploration area is situated and to the authority that issued the decision on approval of explorations and to the geological and/or mining inspection. If the works are carried out in the area which is within jurisdiction of the Institute for Protection of Nature and the Institute for Protection of Cultural Monuments, works should be announced to these competent bodies, as well.

When carrying out the works on geological explorations, the contractor shall:

1) secure the necessary financial means for the execution of approved geological explorations and undertake all other necessary measures and activities and start execution of approved explorations in line with the determined time schedule; 2) obtain the evidence of the right to use the land where he plans to execute designed exploratory works (exploration drilling / exploration cuts /exploration levels /exploration mining rooms etc.); 3) execute type and scope of exploratory works pursuant to the geological investigations design, with maximum possible deviation from the approved scope and type of works of up to 25%; 4) announce commencement of exploration works; 5) secure professional supervision of execution of geological explorations; 6) pay the fee for approved applied geological explorations; 7) submit Annual and Final report on results of explorations; 8) implement all the prescribed measures of safety at work, required measures of securing the assets, people's health and measures for environmental protection; 9) reinstate in the original condition the land where the exploration works are carried out; 10) register other mineral raw materials and geological resources, if found out within the scope of approved exploration area and inform the authority which issued the approval for execution of geological explorations; 11) keep in a prescribed manner the reports and studies on the results of geological explorations and other geological documentation during the explorations, as well as cores of exploratory drilling and samples and analyses from all exploratory works and put them, if required, at the perusal of the Ministry, or to the competent authority of the Autonomous Province or the local self-government unit, for the verification of results of explorations; 12) adhere, during the tests of

¹⁶ The amount of fee for conducting applied geological explorations for mineral or other geological resources in 2012 is set in line with the degree of performed explorations and estimated ore (mineral) potential of the exploration area, i.e. exploration stage, in dinar value per square kilometer of exploration area, i.e.: for: 1) exploration area defined by the approval of applied geological explorations (first decision) : 5 000 RSD/1 km²; 2) exploration area defined by the first extension of the exploration period defined by the approval of applied geological explorations: 7 500 RSD/1 km² ; 3= exploration area defined by the second extension of the exploration period defined by the approval of applied geological explorations: 10 000 RSD/1 km².

cores of exploratory drillings and other samples, to the valid geological practice for these investigations in the manner as to provide for confidentiality of the obtained exploration results.

Exploration works are carried out at the exploration area, which is marked on the topographic map by coordinates. Size of this area is defined by the Approval for Exploration.

During the execution of works the person in charge of explorations shall ensure professional supervision of the execution of geological explorations, which will check the quality of works and their compliance with the design, the Law, technical and other regulations. Professional supervision may be carried out by a person who meets the prescribed conditions. The person in charge of explorations may carry out the professional supervision directly or to cede it to another economic entity, which meets the conditions. This supervision should be provided also for the elaboration of geological documentation on all works on preparation, elaboration and exploitation of mineral raw materials, as well as in the construction of all underground structures and structures at the areas intended for utilization of mineral raw materials.

2.1.4. Classification of Ground Water Reserves and Geothermal Resources

Classification of ground waters and geothermal resources is carried out in compliance with corresponding regulations and the Rulebook on Reporting on Results of Geological Explorations, Resources and Reserves of Ground Waters and Their Classification and the Rulebook on Reporting on Results of Geological Explorations of Geothermal Resources and Their Classification.

The study of results of geological explorations shall be prepared upon completion of the geological explorations stipulated in the design where the investigated resources and reserves of mineral raw materials and ground waters can be identified, as well as geothermal resources for which the technical viability. The study shall be prepared in compliance with Rulebook on the Content of the Design of Geological Explorations and on the Content of Results of Geological Explorations.

The entity in charge of hydro geothermal explorations shall submit one copy of the study to the authority which issued the approval on explorations. The entity in charge of explorations is also obligated to ensure keeping of macroscopic and microscopic samples of rocks and other elements prescribed by the Law which are of importance for geological explorations and materials.

Resources and reserves of ground waters and geothermal resources are determined by a certificate on resources and reserves. This certificate is issued by the competent authority which also issued the decision on approval of geological explorations.

The application for issuing the above certificate shall be accompanied by: 1) approval of exploration, or approval of exploitation; 2) indicative map in a corresponding scale with coordinates of breaking points of established resources and reserves; 3) study on resources and reserves of mineral raw materials, ground waters and geothermal resources; 4) report of the competent person.

Study on resources and reserves of mineral raw materials, ground waters and geothermal resources is the document on the results of geological explorations of a particular deposit of mineral raw materials or ground waters and geothermal resources, quantities and quality of investigated raw materials or resources, their classification, technical capacities and conditions of exploitation, as well as on expected economic effects.

Every fifth year, the economic entity that carries out the work (the entity in charge of exploration) shall submit the study of reserves of ground waters in an exploration or in an exploitation field to the Ministry in charge of mining and, if the work is carried out in the territory of the Autonomous Province, to the competent authority of the Autonomous Province – for the purpose of establishing and verifying ground water reserves.

Pursuant to the Rulebook on classification and categorization of ground water reserves, the study of reserves is made based on regime observations and monitoring of the physical and chemical properties and other essential elements during one hydrological year.

Inter alia, the study shall contain: 1) data on geological and hydro geological characteristics of the deposit; 2) data on conducted exploratory works; 3) exploration methods; 4) quality of geothermal waters; 5) calculation of reserves; 6) technical and economic evaluation of exploitation, etc. The study may be prepared by an organization that is authorized for that type of activities.

The entity in charge of hydro geothermal explorations shall keep the book of the state of ground water reserves in an exploration or an exploitation area, which is covered by its approval for exploration or exploitation and, each year, it shall submit the data on the state of such ground water reserves to the Ministry in charge of mining and, if the work is carried out in the territory of the Autonomous Province, to the competent authority of the Autonomous Province.

2.2 Exploitation of a Hydro-geothermal Resource

Exploitation of geothermal energy implies execution of mining work son preparation, drilling, exploitation and utilization of geothermal resources.

After conducting geological explorations and establishing the potential of a certain area, or of a concrete site for exploitation of a hydro geothermal resource, exploitation shall take place in compliance with the regulations governing exploitation of mineral raw materials. Exploitation of mineral raw materials – ground waters and geothermal resources from which geothermal energy is obtained in the Republic of Serbia is based on approvals for exploitation which shall be issued by the Ministry in charge of mining, and, for the territory of the Autonomous Province, by the competent secretariat.¹⁷

Exploitation of geothermal energy implies carrying out of the work on preparation and opening of a deposit, carrying out of other mining works under ground and on the surface. Exploitation of mineral raw materials also implies carrying out of the work on preparation of mineral raw materials.

Exploitation of geothermal energy may be done by any economic entity that meets the following requirements: that it is the person in charge of explorations, or beneficiary of the certificate on resources and reserves of mineral raw materials and geothermal resources. Certificate is issued in compliance with the Law on Mining and Geological Explorations.

It also stipulates that the economic entity, which exploits geothermal energy, shall pay the fee for the utilization of mineral raw materials. This fee for the utilization of ground waters from which geothermal energy is obtained shall amount to 2% of the revenue. The revenue is the amount, which the economic entity shall realize from the utilized or sold mineral raw materials, determined on the basis of revenues realized from the sale of unprocessed mineral raw mate-

¹⁷ The Secretariat for Energy and Mineral Raw Materials of the AP of Vojvodina shall issue the approval for exploitation in the territory of the AP of Vojvodina.

rial or revenues realized from the sale of technologically processed mineral raw material.

Geothermal energy shall be exploited on the basis of: 1) approval for exploitation, 2) approval to carry out mining works, 3) Operation Permit for mining facilities.

2.2.1 Approval for Exploitation of Mineral Raw Materials

The approval for exploitation of mineral raw materials shall be issued on the basis of the application of a legal entity registered for exploitation of mineral raw materials and which has minimum two employees with acquired high education on the second degree studies (academic studies with diplomas - master, specialist academic studies, specialist vocational studies) of the mining profile with appropriate department and authorization to perform such work, of whom minimum one person with the corresponding license. Such an approval shall be issued further to the application of the entity in charge of exploration of a mineral raw material, or of the holder of the Decision on Established and Certified Reserves of Ground Waters¹⁸, in the area in which the same resource shall be exploited.

Law on Mining and Geological Explorations stipulates that geological explorations and exploitation of reserves of ground waters and hydro-geothermal resources, which are defined as mineral raw materials and geothermal resources of importance for the Republic of Serbia by the Strategy of Mineral Raw Materials Management of the Republic of Serbia, are an activity of public, i.e. of general interest. It was also stipulated that, for the requirements of the entity in charge of explorations and entity in charge of exploitation of these resources the competent authority may perform expropriation of assets in conformity with the regulations. For an exploitation field for which an act of Government exists stating that the exploitation of reserves of mineral raw materials and geothermal resources is of significance for the Republic of Serbia, a long-term exploitation program for a period of minimum ten years is mandatory.

The applicant applying for exploitation shall meet the prescribed requirements: to be registered and to possess the above licenses (or to have a contract with licensed entities), to have the right to use or to have the ownership right over the land in which the exploitation will be carried out, to have an adequate mining design and to have the decisions of the competent municipal authorities related to the use of geothermal energy and environmental protection.

The following shall be submitted with the application for the approval on exploitation: 1) evidence on the payment of republic administrative tax; 2) layout map in the scale 1:25000 or in an adequate scale with the plotted borders of the exploitation field, public traffic areas, and other structures located in that field and indicated cadastre lots in written and/or digital form; 3) certificate on resources and reserves of mineral raw materials or geothermal resources, issued on the basis of completed explorations in accordance with the valid regulations on the classification of resources and reserves; 4) feasibility study on exploitation of deposits of mineral raw materials or geothermal resources; 5) decision of the municipal authority in charge of town planning affairs concerning the conformity of exploitation of mineral raw materials with the relevant spatial or urban development plans; 6) decision of the Ministry in charge of environment and the decision of the relevant authority for cultural heritage 7) decision of the Ministry in charge of water resource management, if the exploitation affects the water regime; 8) evidence of the ownership right or of the right to use, or of

¹⁸ The decision on established and verified ground water reserves (the Certificate of Balance Reserves of Mineral Raw Materials) shall be issued in accordance with the regulations on geological explorations.

easement and right-of-way over the land, which is defined for surface exploitation of mineral raw materials. In case of the exploitation of ground waters and hydro-geothermal resources, evidence on the ownership right or right of use, or easement for the land determined for the construction of mining facilities, installations and equipments, and in the case of exploitation of reserves of mineral raw materials and geothermal resources of importance for the Republic of Serbia, a special Government act is submitted setting the public interest for the period of five years of exploitation.

Approval of Exploitation shall specify: 1) type of mineral raw material which is to be exploited; 2) capacity as per the feasibility study; 3) position, area and precise borders of the exploitation field; 4) deadline within which the preparatory works must be completed and the approval of mining works obtained, which may not exceed two years; 5) period for which the reserves of the mineral raw material are allowed for utilization in accordance with the time schedule specified in the feasibility study and verified quantities of mineral raw material from the certificate on resources and reserves; 6) conditions under which the exploitation in the area of cultural, historical, construction and archeological importance may be carried out; 7) protective area around the exploitation field required for the purpose of possible extension of the reserves and resources, i.e.: (1) for exploitation fields of an area of up to 25 ha the protective area wide up to 100 meters from the respective border of the exploitation field, (2) for exploitation fields of an area of 25 ha to 100 ha the protective area wide up to 250 meters from the respective border of the exploitation field, (3) for exploitation fields of an area larger than 100 ha the protective area wide up to 500 meters from the respective border of the exploitation field.

The approval for exploitation may cease to be valid or may be revoked in compliance with the Law on Mining and Geological Explorations.¹⁹

It is interesting that the holder of the approval for exploitation may also exploit other mineral raw material in the exploitation field, provided he/she has the approval.

An exploitation field shall cover an exploration area, which contains the certified balance reserves of mineral raw materials, as well as the space envisaged for slag dumps and for construction of facilities for processing, maintenance, water intake, and other facilities, and it shall be delimited by adequate lines on the surface or by natural boundaries and shall stretch indefinitely into the depth of the Earth.

Exploitation of mineral raw materials and geothermal resources shall be conducted according to the investment-technical documentation for mining works.

2.2.1.1. Water Requirements, Water Approval, and Water Permit^{20*21}

Water Requirements, Water Approval and Water Permit are collectively called the Water Documents.

¹⁹ Article 59 and Article 60 of the the Law on Mining and Geological Explorations.

²⁰ Issuing of water requirements, water approval and water permit is regulated by the Law on Waters. It should be stressed that in case of construction of a facility in which the activity of heat or electricity generation will take place, the water documents for exploitation of hydro-geothermal energy should cover the entirety of the undertaking. In such a case, the same documents shall also be submitted with the application for Construction Permit for such facility. The water permit shall also define the method of discharging waste waters.

²¹ Issuing of water requirements, water approval and water permit is regulated by the Law on Waters and the Rulebook on the Contents and Format of the Application for Issuance of Water Acts and the Contents of Opinions within the Procedure of Issuance of Water Acts.

The Law on Waters differentiates between the general and special uses of waters. The use of waters for the requirements of exploitation of hydro-geothermal energy would fall in the category of special use of waters, when we talk about a facility using a sewer for disposal of the exploited hydro-geothermal resource or otherwise disposing of water from the used hydro*geothermal resource.²² The right to special use of waters shall be acquired by the Water Permit and, if special use of waters is based on the grounds of a concession, by the agreement regulating the concession as well.

The Law on Waters has also introduced special rules related to the execution of works and designing and construction of structures (mining facilities, building structures). Execution of works and designing and construction of structures shall be done in such a manner as: 1) to enable discharge of the water back into the watercourse after using the energy; 2) not to reduce the existing volume and not to prevent use of water for supply to the population and other users; 3) not to degrade the level of protection against harmful impact of waters; 4) not to aggravate the conditions of sanitary protection; 5) to ensure their multipurpose use.

This Law defines the following water documents: 1) Water Requirements, 2) Water Approval, 3) Water Permit and 4) Water Order. The water documents in each specific case shall be issued by the Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management, by the competent authority of the Autonomous Province, or of the City of Belgrade²³, depending on the place in which the structure will be located.²⁴ The deadline for issuing the above documents shall be two months from the date of filing the application.

An appeal may be lodged against the decision brought in the procedure of issuing the Water Approval or the Water Permit by the competent authority of the Autonomous Province, or of the City of Belgrade, to the Minister within 15 days. When a decision, in the procedure of issuing the water documents, is brought by the Ministry, it shall be final and an administrative suit may be instituted against it.

Prior to issuing the Water Requirements (which are an element of the Location Permit, and are necessary for preparation of the design documentation – the main design), it is necessary to obtain the Opinion of the Republic organization in charge of hydro meteorological affairs (the Republic Hydro Meteorological Service - RHMS) and the Opinion of the public water-management enterprise (Public Water-management Enterprise Srbijavode – for the territory of the Republic of Serbia except for the Autonomous Province of Vojvodina, i.e. of the Public Water-management Enterprise Vode Vojvodine – for the territory of the Autonomous Province of Vojvodina, and for the territory of the City of Belgrade Public Water-management Enterprise Beogradvode in Belgrade).

Opinion of the Republic Hydro Meteorological Service shall be obtained on the basis of submitted application.

The following shall be submitted with the application²⁵: 1) topographic map of the area (1:25000) with indicated layouts of the structures, 2) technical description, and 3) in case of unstudied catchment areas (which is most often the case with the catchment areas of plants), the hydrological study (usually made

22 Note: In case the users of geothermal waters, after having utilized them, choose the option to discharge such utilized waters into rivers, e.g. the Tisa, the Danube or into canals, in order to discharge the utilized waters, the users shall have temporary permits, obtained from the competent water management organizations. The prerequisite for obtaining a permit for discharge of geothermal water into watercourses is that the discharged water does not aggravate the quality of water in the watercourse. If such conditions can not be met, the water permit shall define the requirements for discharge of waters.

23 The competent authority of the City of Belgrade is the Water Administration.

24 Depending on the type of the facility or works for which the application for the water documents is submitted, the competent authority may also be the competent ministry or provincial authority in charge of waters or authority of a local self-government unit. Types of facilities/works and the competence of the authorities for issuing the water documents are stipulated in Articles 117 and 118 of the Law on Waters.

25 There is nothing prescribed as to what should be submitted with the application for the Opinion from RHMS – what has been specified herein is a general assessment of the author in line with the discussions carried out in the specified organization.

based on meteorological data as well as on the hydrological data from the adjacent catchment areas).

The opinion of the public water-management enterprise shall be obtained after submitting the application for the opinion.

The following shall be submitted with the application²⁶: 1) copy of the plan with plotted facilities, 2) excerpt from a planning document – the information on location, 3) technical description of the solution (if available, the general design may be submitted)

After obtaining the Opinion of the RHMS and the Opinion of the public water-management enterprise, the application for the Water Requirements shall be submitted on a properly completed form O1.

The Water Requirements are issued by the same authority which issues all water documents.²⁷

The following shall be submitted with the application for the Water Requirements: 1) general data on the applicant; 2) basic data on the structure, or works, planning documents (spatial plan of the local self-government unit and urban (general and regulation) plan and the plan of forest management); 3) place, date, signature and seal of the applicant.

For issuing the Water Requirements, the opinion of the public water-management enterprise shall be mandatory. In addition to the above specified, the following shall be submitted with the application for the Water Requirements: 1) copy of the plan of the plot; 2) registered land certificate; 3) information on location or Location Permit issued in compliance with the Law regulating planning and construction; 4) opinion of the public water-management enterprise; 5) opinion of the republic organization in charge of hydro-meteorological affairs; 6) opinion of the ministry in charge of tourism for the structures and works on the territory of a spa; 7) technical description of the structure, or works; 8) graphical exhibits: layout plans, plans, grounds and cross-sections etc.; 9) water documents issued earlier, in case of construction of a new structure within the scope of an already existing one or in case of reconstruction; 10) evidence of resolved property-rights relations; 11) pre-feasibility study with the general design or feasibility study with the preliminary design accompanied with the report of the Review Commission on completed professional review.

Besides, for the plant facility requiring intake and supply of water from ground waters and for the thermal plants, the application for water requirements contains: 1) conditions of the public utility company for the connection to public water supply system and public sewage system; 2) information from the public utility company on the position of the facility with respect to the zones of sanitary protection of the source; 3) a study or another document of the authorized

²⁶ There is nothing prescribed as to what should be submitted with the application for the Opinion from public water-management enterprises – what has been specified is a general assessment of the author in line with the discussions in the specified organizations

²⁷ Exceptionally, pursuant to Article 118 of the Law on Waters, the authority in charge of issuing the water requirements may request from the applicant to obtain the opinion of the Ministry of Environment and Spatial Planning and/or of a specialized scientific institution (establishments, institutes, etc.). For the structures and works in a territory of a spa resort, the applicant shall obtain the opinion of the ministry in charge of the affairs of tourism. There is no specifically prescribed procedure for obtaining the above opinions.

legal person on the quantity of water taken in, prepared on the basis of previous explorations carried out by the authorized legal person during minimum of one hydrological year; 4) a study or another document of the authorized legal person on the quality of water intake, prepared on the basis of previous explorations carried out by the authorized legal person during minimum of one hydrological year.

The Water Approval shall specify that the technical documentation – the main design has been prepared in compliance with the Water Requirements. Application for the Water Approval is filed on the prescribed Form O3.

The following shall be submitted with the application for Water Approval: 1) basic data on the applicant; 2) basic data on the structure, or works and planning documents (the same ones as for the Water Requirements), as well as 3) place, date, signature and seal of the applicant.

The following shall be submitted with the application for the Water Approval for plants and works for which the Water Requirements have been issued: 1) decision on issuing of water requirements; 2) location permit issued in compliance with the law governing planning and construction; 3) main design with the relevant license of the designer in charge; 4) excerpt from the main design, which is related to the hydro technical part and the part that is related to structures that have impact on the water regime; 5) report on the technical review of the main design with the relevant license of the person who reviewed that design.

Besides the above mentioned, for the plant facility for which there is a water intake and supply from ground waters and for the thermal plants, the application for water requirements also contains: 1) decision of the Ministry in charge of health on determining the zones of sanitary protection of the water source; 2) decision of the Ministry in charge of geological explorations on established and classified reserves of ground waters; 3) conditions of the public utility company regarding the connection to public water supply system or the public sewage system; 4) information of the public utility company on the position of the facility with respect to the zones of sanitary protection of the source; 5) a study or another document of the authorized legal person on the quantity of water taken in, prepared on the basis of previous explorations carried out by the authorized legal person during minimum of one hydrological year 6) a study or another document of the authorized legal person on the quality of water intake, made on the basis of preliminary explorations prepared on the basis of previous explorations carried out by the authorized legal person during minimum of one hydrological year.

In case that the execution of works or construction of a facility is not started within two years from issuing the Water Approval, the Water Approval shall cease to be valid.

As required, prior to the issuing of the Water Requirements and the Water Approval, for the use of the water land, use of water facilities, and providing other services (in accordance with the Decision for the current year), the Investor shall, where necessary, conclude the relevant agreement with the public water-management enterprise or with the Ministry in charge of waters - the Republic Water Directorate.

Once the facility has been constructed, and prior to obtaining the Operation Permit,²⁸ one has to submit the application for the Water Permit to the Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management, to the competent authority of the Autonomous Province, or of the City of Belgrade. The Water Permit is required for the exploitation and use of waters and natural and artificial watercourses, lakes, ground waters, for discharge of waters and other substances into natural and artificial watercourses, lakes, ground waters, and public sewers, as well as in case of increase of the capacity of the already existing structure – for the increase of the quantity of in-taken and discharged waters, changed nature and quality of discharged waters. This permit shall be issued for a period of maximum 15 years so that, minimum two months prior to its expiry, its validity should be extended. If there is a decision on the Water Permit, the right acquired on the basis of the Water Permit may not be assigned to a third party without the consent of the issuing party and this right shall terminate: upon expiry of the validity thereof, by waiver of the right, and by failure to exercise the right without justified reasons for over 2 years. Application for Water Permit is filed on the prescribed Form O6.

Application for the Water Permit shall contain: 1) general data on the applicant; 2) basic data (administrative, hydrographic and topographical survey data) on the structure, or works, as well as the place, date, signature, and seal of the applicant. In addition to the above elements, this application for a facility for which water requirements or water permit have been issued, shall contain: 1) decision on issuing water approval or water permit; 2) report of a public water-management enterprise on fulfillment of requirements from water requirements and water approval for issuing of the water permit; 3) report of the commission on completed technical inspection of the structure; 4) main design or as-built design of the structure; 5) excerpt from the main design or as-built design of the structure. If the Operating Permit has been issued for the facility and water approval has not been issued, the application for issuing of the water permit shall also contain: 1) Operation Permit; 2) report of the public water-management enterprise on readiness of the structure for issuing of the water permit; 3) main design or as-built design of the structure; 4) excerpt from the main design or as-built design of the structure.

For plants and works for which water approval or water permit has been issued and the facility for which the Operating Permit has been issued, but water approval has not been issued, in addition to the already specified elements, the application for issuing of the water permit shall contain: 1) decision of the ministry in charge of health on determining the zones of sanitary protection of the source; 2) decision of the Ministry in charge of geological explorations on established and classified reserves of ground waters²⁹; 3) approval of the Ministry in charge of tourism on the use of waters with natural medicinal properties in the territory of a spa; 4) a contract or other document that the public utility company is executing the service of cleaning the facility for discharge of waste waters and the service of collecting the solid waste; 5) report on the testing of quality of water (taken-in and discharged) from the previous period; 6) certificate of the authorized legal person on the readiness of the facility for collecting, discharging and filtering waste waters, including septic tanks; 7) report of the authorized

²⁸ Operation Permit is issued for mining facilities and (power) structures. See more about the Operation Permit for mining facilities in the chapter 2.2.4. hereof. See more about the Operation Permit for (power) structures in the chapter 3.2.2.10. hereof.

²⁹ Application for Water Permit also contains the decision of the Ministry in charge of geological explorations on established and classified reserves of ground waters, if the water intake through wells is to be carried out for the requirements of the process.

legal person on testing the water level and quality in piezometers, in the storage facilities zone, as well as 8) calibration tables issued by the authorized legal person only for the storage facilities.

Besides the specified attachments, the minutes of the water inspector shall also be submitted with the application for issuing the water permit.

2.2.2. Approval for Carrying out Mining Works

Exploitation of reserves of mineral raw materials and geothermal resources is carried out according to the investment-technical documentation for the execution of mining works.

The investment-technical documentation for the execution of mining works is elaborated on the basis of exploration results, i.e. the study on resources and reserves, classified in compliance with the regulations on the classification of resources and reserves and other documentation detailing and analyzing technical, technological and economical conditions of the execution of works, conditions of safety at work and health, fire protection, environmental protection, protection of cultural assets and the assets under the preliminary protection, protection of waters and other conditions of influence on the evaluation of technical and technological justifiability of exploitation and execution of mining works.

Mining works beyond the exploitation field are executed according to the mining design for the execution of mining works beyond the exploitation field.

The following is understood as investment and technical documentation: 1) feasibility study for the exploitation of deposits of the mineral raw material; 2) long-term exploitation program; 3) mining designs. As the mining design is considered: 1) the main mining design; 2) additional mining design; 3) technical mining design; 4) annual operation plan; 5) mining design on the exploration of solid mineral raw materials; 6) mining design for the execution of mining works beyond the exploitation field; 7) simplified mining design. Mining designs are subject to technical review.

Mining works according to the main and additional mining design are executed on the basis of the Decision on approval of execution of mining works, issued upon application of the entity in charge of exploitation.

The application for approval of execution of mining works shall be accompanied with: 1) evidence of payment of the republic administrative fee; 2) mining design; 3) approval of the design by the entity in charge of exploitation; 4) confirmation by the authority which issued the document non the conditions for the arrangement of area that the mining design is made in compliance with that document; 5) evidence of the ownership right or the right of use or easement for the land or terrain covered by the mining works as per the design, except the exploitation of hydro-geothermal resources, when the evidence of the ownership right or the right of use or easement is submitted only for the land determined for the construction of mining facilities, installations and equipments; 6) certificate on resources and reserves of mineral raw materials or geothermal resources; 7) confirmation of the authority in charge of environmental protection affairs on the compliance of the facility with the requirements regarding the protection and enhancement of the environment and the authorities in

charge of affairs of the protection of cultural heritage; 8) water approval for the facilities, if the execution of mining works affects the water regime.³⁰

Approval of execution of mining works is a prerequisite for the execution of works within a mining design. The approval is issued by the Ministry in charge of mining affairs, and for the works in the territory of the Autonomous Province – the competent authority of the Autonomous Province.

The Approval of execution of mining works contains: 1) kind and type of the mining design, title and component parts of the project; 2) title of deposits and the kind of mineral raw material and geothermal resources and the name of the local self-government unit where the mining works will be executed; 3) obligations regarding the obtaining the Operation Permit for the constructed mining facilities; 4) obligations regarding remediation and recultivation of the area, management of mining waste, engaging of persons with appropriate educational level for technical management, professional supervision and safety at work and health care, timely reporting to the competent authority and inspection services on the execution of mining works.

Carrying out of mining works according to a simplified mining design may be commenced based on the application submitted to the authority which issued the approval for exploration or approval for exploitation and approval for execution of mining works, submitted before the commencement of execution of works. The application is accompanied with a copy of technical and simplified mining design.

Prior to the commencement of the works, the contractor shall report to the mining inspector and the authority of the local self-government unit, where the mining works will be executed, 15 days prior to the commencement of works at the latest.

2.2.3. Mining Facilities

The Law on Mining and Geological Explorations defines the notions of mining works and mining facilities.

Mining facilities, plants and equipment imply facilities, plants, machines and equipment which are directly related to exploration, exploitation, transportation of mineral raw materials and other geological resources, including: facilities and plants within the complement of mines which are directly related to the technological process of exploration, exploitation, and preparation of mineral raw materials and disposal of mining waste, slag, ash, and mineral raw materials on dumpsites for homogenization; machines and equipment intended for all the stages of technological processes of underground and open cast exploitation of mineral raw materials and the preparation of mineral raw materials; machines and equipment intended for all the stages of technological processes of excavation of solid mineral raw materials by means of drilling; machines and equipment intended for all the stages of technological processes of excavation of mineral raw materials under the water; machines and equipment intended for all the stages of technological processes of gasification of coal directly in the furnace; facilities, plants, and equipment for the protection of mine from underground and surface water; facili-

³⁰ More about this in Chapter 2.2.1.1 hereof. For issuing the water approval, it is necessary to previously obtain the water requirements. In this case, the Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management shall be in charge of issuing the water requirements and the water approval and, if the facility is in the territory of the Autonomous Province, the competent authority of the Autonomous Province shall be in charge thereof and, if the facility is in the territory of the City of Belgrade – it shall be the competent authority of the City of Belgrade.

ties, plants, and equipment on oil and gas fields, which are directly related to the technological process of exploration, exploitation, separation, preparation and transportation of oil, gas and ground waters; facilities for underground storage of natural gas and crude oil, as well as of other matters in an exploitation field; facilities constructed outside an exploitation field against a mining design; facilities, plants, and equipment which form a whole with electrical installations of mines; main and auxiliary warehouse of explosives and blasting agents on an exploitation field; facilities, plants, and equipment for exploitation of geothermal resources or other mineral raw materials by means of piping systems and boreholes and facilities for separation of gravel, sand, and stone.

Mining facilities are directly related to the technological processes of exploration, exploitation and transportation of ground waters on an exploitation field.

2.2.4. Operation Permit for Mining Facilities

The Operation Permit for mining facilities is an administrative decision, which shall be issued by the Ministry in charge of mining, and which shall approve the use of a mining facility or a part thereof.

The Operation Permit shall be issued if it is established that a mining facility or a part thereof has been constructed in compliance with the mining design based on which the approval for carrying out mining works has been issued and in accordance with technical regulations and standards and that the requirements have been met with respect to the measures of safety and health at work, protection of waters, fire protection, protection of environment, and other prescribed requirements for the construction and utilization of such type of facilities.

If a special Law prescribes the obligation of previous approval or permit of other authorities or organizations for the issuing of permit for the use of a mining facility, the application for operation permit for mining facilities should include that approval, or permit.

The Operation Permit is issued if the following is established: 1) that the mining facility or a part thereof was constructed in compliance with the mining design on the basis of which approval for the execution of mining works was issued, in line with the regulations which are mandatory for the construction of mining facilities; 2) that the prescribed conditions regarding the safety measures and protection of health are fulfilled, as well those concerning the protection of waters, fire protection, protection of environment and other conditions concerning the construction and use of that kind of facilities.

Fulfillment of the specified requirements shall be verified by the technical inspection of the facility, which shall be carried out by the persons who have the necessary licenses in the area of mining.

2.2.5. Mining Right Licenses

As mining right licenses are considered the license for designing and execution of mining works and inspection of mining designs and facilities.

Licenses for natural persons issued for performing activities of exploitation and geological explorations of mineral raw materials in compliance with the Law are: 1) license for designing and technical control of designs of geological explorations; 2) license for management and execution of geological explorations and professional supervision of the execution of geologi-

cal explorations; 3) license for elaboration of studies on resources and reserves of mineral raw materials, ground waters and geothermal resources; 4) license for performing the jobs of the competent person; 5) license for execution of mining works and exercising supervision over mining works; 6) license for designing and review of mining designs; 7) license for inspection and supervision of the safety at work and health protection during geological investigations/ explorations and exploitation; 8) license for performing mining measurements and preparation of mining plans; 9) license for technical inspection of mining facilities; 10) license for designing and carrying out of blasting works; 11) license for management and supervision of mining waste; 12) license for management and supervision of remediation and recultivation of land, deserted or used mines.

Mining right licenses may be acquired by the natural persons possessing: 1) authorization for performing the activities in compliance with the provisions of the Law; 2) appropriate education level; 3) three years of working experience in the corresponding professional area, except in the case of the license for the competent person, which requires five years of working experience in the corresponding professional area.

Mining right licenses shall be issued by the Ministry in charge of mining with the professional assistance of the working group which will be formed by the Minister.

3. CONSTRUCTION OF A FACILITY FOR UTILIZATION OF HYDRO-GEOTHERMAL ENERGY

It should be stressed that all the works that are carried out or structures that are constructed underneath the surface of the terrain are subject to the Law on Mining and Geological Explorations.

Construction of above-ground facilities (pipelines, electrical and mechanical installations, degassers, reservoirs/tanks, etc.) is partly regulated by the Law on Mining and Geological Explorations and partly by the Law on Planning and Construction. „Above-ground structures for exploration, exploitation, separation, preparation and transportation of ground water, as well as for the exploitation of geothermal resources“³¹ in exploitation field shall be constructed in accordance with the Law on Mining and Geological Explorations.

Facilities, i.e. structures connected with the soil, which represent a physical, functional, technical, technological or biotechnical entirety (buildings of all types, traffic, water, and energy facilities, facilities of electronic communications infrastructure, - underground cable lines, facilities of public utility infrastructure, industrial, agricultural, and other economical facilities, sports and recreation facilities, cemeteries, air raid shelters, etc.) shall be constructed in accordance with the Law on Planning and Construction.³²

Delimitation between mining facilities and the structures subject to the Law on Planning and Construction (building structures) and the Energy Law (an energy facility) is not simple, and the classification of structures as mining facilities and as energy facilities is made depending on the use of the facility. Structures that are intended for direct exploitation of hydro-geothermal energy, in terms of its use for direct heating of residential buildings or for supply to a district heating pipeline for heat distribution would be constructed according to the Law on Mining and Geological Explorations. In the case when the process of exploitation of hydro-geothermal energy would be intended for the use in a facility for generation of heat and/or electricity, such a facility would be constructed in compliance with the Law on Planning and Construction.

It is necessary to differentiate between the construction of facilities for direct exploitation of geothermal energy and engaging in the activity of heat and/or electricity generation. When the actual construction of a facility (mining or energy-related one) is in question, they are to be constructed in compliance with the applicable law, but engaging in the activity of heat and/or electricity generation is regulated in compliance with the Energy Law, the Law on Public Companies and Activities of Public Interest, and the Law on Public Utility Services.

It is necessary to point to the fact that the Law on Public Private Partnerships and Concessions³³ is the only statute of the Republic of Serbia, which provides for a possibility to simultaneously exercise both the right to explore and to exploit hydro-geothermal energy and engaging in activities of public interest (public utility services). Such a definition of the subject matter of a concession indicates that, subject to this Law, one may apply for a concession, which would include the entire exploration and exploitation of geothermal energy and engaging in the activity of generation of heat.

31 Article 3 point 31) of the Law on Mining and Geological Explorations

32 Article 2 point 22) of the Law on Planning and Construction.

33 Law on Public-Private Partnership and Concessions defined the subject matter of the concession in its Article 11.

3.1. Facilities for Direct Exploitation of Hydro geothermal Energy³⁴

In the case when the geothermal energy is exploited directly, by a person who is the holder of the exploitation right, for heating in an apartment building, school, hospital, a spa resort and the like, without connection to a district heating system or otherwise supplying heat to third parties – a mining facility would be sufficient for the concrete exploitation. The facility of the holder of the exploitation right, which uses hydro geothermal energy for heating, shall be constructed in compliance with the regulations on planning and construction. In the said case, already the application for the Location Permit shall contain the data on the manner of utilization of the hydro-geothermal resource and the manner of discharge of water used from the hydro geothermal resource to the ground, sewer or otherwise, as well as the necessary water documents, if the entire project is not presented in the procedure for obtaining the water documents for mining investigation and exploitation works and facilities.³⁵

3.2. Construction of an Energy Facility for Heat and/or Electricity Generation

Energy facilities for engaging in the activity of heat/electricity generation from hydro-geothermal resources, subject to the activity they are engaged in, may be: 1) Power plants for electricity generation; 2) Plants for heat generation, and 3) Power plants for generation of both electricity and heat in a combined cycle, and with regards to their respective rated capacities, may be power plants of over 10 MW, and power plants of up to 10 MW.

Depending on the plant in question, different provisions of the same regulations can be applied. The different application of these provisions is most often related to the competence of the authority that brings the decision in the concrete administrative procedure, but it may also be related to some other requirements.

3.2.1. Procedure for Construction of a Plant

In order to construct and utilize any structure in the Republic of Serbia, and even the plant for the production of electricity and/or heat, it is necessary to meet the following requirements: 1) to obtain the Energy Permit; 2) to obtain the Location Permit; 3) to obtain the Construction Permit; 4) to construct the structure, and to ensure the technical inspection of the structure; and 5) to obtain the Operation Permit.

Construction of structures in the Republic of Serbia, formally, starts with the obtaining of the Construction Permit, and is carried out on the basis of that permit and the prepared technical documentation, in the manner and under the conditions defined by the Law on Planning and Construction.

The Rulebook regulating the procedure and conditions for issuing the Energy Permit defines that one of the conditions for issuing the Energy Permit is obtaining of the Information on Location or Location Permit. Consequently, the procedure for obtaining the Energy Permit may be completed before or after obtaining the Location Permit.

Within the procedure for obtaining the Location Permit from the competent authorities and organizations, it is necessary to obtain the Water Requirements, electric power and technical

³⁴ The Law on Mining and Geological Explorations does not make any quantitative differentiation with respect to the quantity of exploited geothermal energy. For that reason any exploitation of geothermal energy, even the minimum one for the requirements of a household, should meet the requirements prescribed by this Law.

³⁵ Article 117, points 18) and 24) of the Law on Waters.

requirements for connection to the electricity grid, requirements for connection to public utility infrastructure, etc.³⁶

Within the procedure of obtaining the Construction Permit, for facilities of capacity exceeding 1 MW can be requested, but for the facilities of capacities over 50MW the preparation of Environmental Impact Assessment Study is mandatory. For the facilities of capacity exceeding 50 MW Integrated Permit should also be obtained.

It should be emphasized that, in compliance with the Law on Protection of Nature and the Decree on the Protection Regimes, there is a priority ban on the construction of energy producing facilities in protected areas, depending on the degree of protection in the protection regime areas, and in the areas of I, II and III degree hydro-geothermal plants cannot be built.

3.2.1.1. Selection of the Location, Perusal of Valid Planning Documents, and Information on Location

The first step of a potential investor, or of the person for whose requirements the structure is constructed and to whom the Construction Permit for construction of a plant will be made out, is certainly selection of the location. The location and its selection are already predetermined by the actual place where geothermal energy is going to be exploited.

The second step of the investor is verification as to whether the valid planning documents³⁷ envisage construction of an energy facility at the selected location.

In the unit of local self-government, whose territory includes the selected location, one can get for perusal the valid planning document in which it is possible to check whether construction of energy facilities has been envisaged at that location. Then, the application for the Information on Location shall be submitted for the desired location, for the purpose of obtaining the data on the possibilities and limitations with respect to the construction on the reviewed cadastral lot in line with the valid planning document

The application for the Information on Location shall be submitted to the competent authority for issuance of Location Permit. A copy of the lot(s) plan shall be submitted with the application, which has been previously applied for in the Real Estate Cadastral Service in the territory of the municipality. It is recommended to apply, in parallel with the request for a copy of the plan, for the list of title deeds for the cadastral lot(s) from the Real Estate Cadastral Service, in order to identify the owner(s) of the land.

The information on location, in addition to the name of the applicant, the number of the cadastral lot, and the place where it is located, shall also contain³⁸ the data on: 1) planning document based on which it is issued; 2) zone in which it is located; 3) use of the land; 4) regulation and building lines; 5) Codes of Construction; 6) requirements for connection to the infrastructure; 7) need to prepare a

³⁶ Law on planning in construction prescribes that, for the procedure of preparation of technical documentation for the construction of new and reconstruction of existing facilities and for the execution of other works which may cause changes in the water regime, the Investor is obligated to obtain Water Requirements (defining technical and other parameters which must be fulfilled). It also prescribes that, for the preparation of the technical documentation, it would be necessary to obtain Water Approval which determines that the technical documentation for the structures and works was prepared in compliance with the Water Requirements. The Water Permit, obtained when the structure is constructed (the Operation Permit can not be obtained without the possession of Water Permit), sets the manner and conditions for the utilization, and the use of waters and their discharge. Chapter 2.2.1.1. herein provides a more detailed description of the procedures for issuance of the said documents.

³⁷ Law on planning and construction regulates the situation where a valid planning document does not exist. It should also be stressed that the Strategic Environmental Impact Assessment is carried out during the preparation of planning documents.

³⁸ The Rulebook on Contents of Information on Location and on Contents of Location Permit.

detailed urban plan or urban design³⁹; 8) cadastral lot, or whether the cadastral lot fulfills the requirements for the building plot with the instructions on the required procedure for forming the building plot; 9) engineering and geological conditions; 10) special requirements for issuing the Location Permit (list of requirements). The Information on Location shall enable the person, to whose name it is issued, to gather all special requirements (requirements for protection of cultural monuments, requirements for preservation of the environment, etc.) and technical requirements (the place and method of service connections of the structure to the infrastructure lines, as well as their capacities) prior to the issuing of the Location Permit.

The information on the location shall be issued within 8 days from the date of filing the application, against remuneration of the actual costs of issuing such information.

3.2.1.2. Energy Permit⁴⁰

Energy Permit shall be submitted with the application for issuing of the Construction Permit.⁴¹ The Energy Permit is one of preconditions for issuance of the Construction Permit.

For obtaining the Energy Permit, it is necessary to fulfill the criteria for construction of energy generating facilities set forth by the Energy Law and the Rulebook on Criteria for Issuance of Energy Permit, Contents of the Application and Method of Issuance of the Energy Permit.⁴² The Energy Permit for construction of facilities of a capacity of 1 MW and more, for electricity generation and for the combined heat and power production shall be issued by the Ministry in charge of energy, and the energy permit for the construction of facilities for the production of heat shall be issued by the local self-government unit. For plants of a capacity below 1 MW and for heat generating plants of a capacity below 1 MW, issuing of the energy permit has not been envisaged, which means that, for such facilities, the Location Permit shall be issued, without following the procedure for issuing the energy permit.

Evidence of ownership right or the right to rent the land on which construction of energy facility is planned shall not be a precondition for issuing the Energy Permit.

³⁹ An urban design shall be prepared for the formed building plot on the certified cadastral - spatial plan. An urban design shall be prepared when that is envisaged in the urban development plan, or other appropriate document of the local self-government unit, for one or several cadastral lots on a verified cadastral-topographic plan and it shall contain: 1) layout plan, composition plan and parterre, or landscaping solution; 2) conceptual urban planning and architectural solutions of the facilities; 3) presentation of the existing utility infrastructure with proposed connections to the external network; 4) description, technical description, and explanation of the solution from the urban design. The urban design may be prepared by a legal entity or by an entrepreneur registered in the registry for preparation of technical documentation, and the preparation of the design shall be managed by the responsible town planner, an architect, who has a relevant license. The competent authority of the unit of local self-government shall organize a public presentation during seven days, and then the urban design shall be submitted to the Planning Commission within three days, which shall, within 30 days, check whether the design has been harmonized with the spatial document and the Law on Planning and Construction. The competent authority of the local self-government unit shall issue the certificate that the urban design has been prepared in compliance with the urban development plan, the spatial plan of the unit of local self-government, or with the spatial plan of an area of special use and the Law on Planning and Construction.

⁴⁰ In addition to the Energy Permit, the Energy Law stipulates the procedure for initiation of the public tender. This procedure shall be initiated in case there is no application for the Energy Permit for construction of a future facility and the planned time schedule of construction of energy facilities cannot be ensured, and there is a need to ensure safety in the power supply. The Government shall decide on the initiation of the public invitation for tenders.

⁴¹ The previous Energy Law explicitly prescribed that the Energy permit is issued in compliance with the Energy Sector Development Strategy of the Republic of Serbia and with the Programme of Implementation of that Strategy

⁴² Criteria for construction of energy generating facilities in the New Energy Law are somewhat broader than the ones prescribed by the Rulebook on Criteria for Issuing of Energy Permit, Contents of Application and Method of Issuance of Energy Permit. The Law prescribes that the criteria are as follows: 1) Non-disruption of reliable and safe operation of the energy system; 2) Definition of the location and method of use of land; 3) Energy efficient operation; 4) Requirements for use of primary sources of energy; 5) Safety at work and safety of people and property; 6) Environmental protection; 7) Financial ability of the applicant to complete the construction of the facility; 8) Contribution of the capacity for electricity generation to the realization of the total share of energy from renewable energy sources in the gross final energy consumption in compliance with the National Action Plan; 9) Contribution of the facility to the reduction of emissions.

The Application for issuing the Energy Permit, in line with the Energy Law, shall contain the data on: 1) the applicant; 2) energy facility; 3) value of the investment; 4) method of securing financial means; 5) envisaged exploitation life of the facility, as well as the method of rehabilitation of the location upon completion of the exploitation life of the facility; 6) harmonization with corresponding planning documents in compliance with the law governing requirements and method of development of space, development and use of construction land and construction of structures; 7) deadline for completion of construction of the plant.

The Rulebook on Criteria for Issuing Energy Permits, Contents of the Application, and Procedure for Issuing Energy Permits (including the amendments from 2011) regulates the Form of the application for issuing Energy Permit separately for construction of energy facility for electricity generation, and separately for construction of energy facility for heat generation. Depending on the capacity of the plant, the application shall be submitted for issuance of the Energy Permit for construction of energy facility for electricity generation i.e.: for rated capacity from 1 MW to 10 MW– Application Form O-1, or for rated capacity in excess of 10 MW – Application Form O-2. Application for the Energy Permit for the construction of the plant for the production of heat, having the capacity over 1 MW is submitted on the Form O-10.

The following data shall be specified in the application for Energy permit for the plant: 1) general data on the applicant (name, address, state, official registration number of the applicant, tax identification No., legal and organizational form, data on the management, data on registration, name of the contact person); 2) basic data on the facility (name of the facility, the location of the land, technical data on the energy facility, share of the energy facility in system services, primary and secondary fuels); 3) value of the investment (the amount of the planned financial resources and the method of their securing); 4) financial position of the applicant (relevant statement of a bank that it is willing to support the applicant or the investor in financing the construction of the energy facility and evidence of adequate credit-worthiness of the applicant); 5) envisaged economic and service life of the facility as well as the method of rehabilitation of the location upon termination of the service life of the facility (removal, disassembly of the facility); 6) compliance with the spatial plans and the concept of development of the energy sector (the Information on Location or Location Permit, the opinion of the electricity transmission or distribution system operator on the requirements for and possibilities of connection to the systems; 7) prefeasibility study with the general design or feasibility study with the preliminary design. In case the energy facility is to be constructed in stages, which represent technical and technological entirities, the application shall contain the data on the planned stages of construction and the final deadline for completion of the work.

The forms of the applications for issuing of the Energy Permit for construction of a plant from 1 to 10 MW and of a plant of a rated capacity of over 10 MW are almost identical, the only difference being that the Form related to issuing of the Energy Permit for construction of a plant of rated capacity over 10 MW is more detailed concerning the providing of basic data on the facility and definition of share of the energy facility in systemic services. In case of such a facility, the applicant shall propose possible options for the share in systemic services con-

cerning regulation of active power, regulation of reactive power, and possibility of share in the primary, secondary, and tertiary regulation.

The form of the application for issuing the Energy Permit for the construction of energy facility for the production of heat, of the capacity over 1 MW is almost identical to the form for issuing the energy permit for the construction of a small plant, even somewhat simplified in the part referring to the basic data on the facility – technical data.

With the application for issuing the Energy Permit, the investor shall submit: 1) excerpt from the register of economic subjects, except if the applicant is a natural person; 2) information on location or the location permit; 3) corresponding statement of a bank that it is willing to back the applicant or investor in financing of the construction of the energy facility, including the specifying of the name and type of the energy facility to which the statement refers, location of the energy facility, maximum capacity of the facility (in cases when the application for issuing of the Energy Permit is submitted for construction of the energy facility for electricity generation) and the amount of the investment for construction of the energy facility; 4) opinion of the operator of the transmission, transport or distribution system about the conditions of and possibilities for connection of the new energy facility to the systems.⁴³

The energy permit shall be issued within thirty days from the date of submitting the application. The unsatisfied party may lodge an appeal against the decision on the energy permit within seven days from the date of receipt of the decision.

The energy permit shall be issued for a period of three years and its validity may be extended at the request of the holder.

The Energy Permit shall not be transferable.

It shall not be necessary to obtain the Energy Permit in terms of the Energy Law for energy facilities to be constructed on the basis of a granted concession for construction of an energy facility

3.2.1.3. Requirements for Connection

Prior to issuing the Location Permit, it is also necessary to obtain the requirements for connection to the electric power grid⁴⁴. If the investor does not obtain the above requirements on his/her own, the authority in charge of issuing of the Location Permit shall obtain them *ex officio* prior to issuing the Location Permit.

Within the procedure of elaboration of the urban planning document, the Location Permit, or preparation of the main design for construction of the structure, at the request of the investor or of the competent authority, the energy entity to whose system the power producer's facility is to be connected, shall issue the requirements for connection of the producer's facility to the electric power grid. The requirements for connection shall define the possibility of connection

⁴³ The Energy Law, the Decree on Conditions of Electricity Delivery, the Distribution Grid Code, and the Transmission Grid Code specify the procedure for connection of producers' facilities to the electricity grid. Neither the decree, nor the Rules, or indeed any other regulations stipulate the procedure for issuing the opinion of the energy entity in charge of transmission, or of distribution of electricity in the procedure for issuing the Energy Permit. In view of the above fact, this procedure does not have a special form, but the economic operator, whose facility should be connected to the electricity grid, when preparing the application for such an opinion, should submit as many documents as possible, which are necessary requirements for connection of the facility to the electricity grid or, if he/she does not have such documents, at least as many data as possible, which the specified documents should contain. The application for connection to the electric power grid is discussed in the item 6 hereof.

⁴⁴ Connection to the heat distribution network is not requested for the facility with combined production of electricity and heat, if the heat is used for its own needs.

of the producer's facility to the electric power grid, i.e. shall define the power and technical requirements needed for preparation of the main design for construction of the facility.

The procedure starts when the application for the requirements for connection is submitted.

The following shall be submitted with the application: 1) evidence of the payment of fees for issuing the requested requirements for connection, according to the pricelist; 2) other documentation for issuing the requirements for connection by the energy entity, which is specified in the application form.

The technical report, on the basis of the analysis made, shall establish whether there are power and technical conditions for possible future connection of the facility according to the submitted application.

Based on the technical report, the energy entity, to whose system the facility of the producer is to be connected, shall issue the decision on the requirements for connection to the investor involved in construction of the facility, or to the competent authority. The requirements for connection shall contain the definition of their validity period. An appeal may not be lodged against the decision on the requirements for connection (the decision on the requirements for connection does not contain the grounds for it or instructions on the legal remedy). The decision on the requirements for connection shall be issued within the deadline prescribed by the law⁴⁵.

3.2.1.4. Location Permit⁴⁶

The Law on Planning and Construction prescribes that the Location Permit is the document which contains all requirements and data needed for the preparation of technical documentation (preliminary and main design) in compliance with the valid planning document. The Location Permit is to be enclosed to the application for issuing the Construction Permit (thus being the condition for issuing the Construction Permit). Location permits for plants used for energy generation from renewable energy sources, as well as for co-generation power plants having the capacity equal to or exceeding 10 MW, are issued by the Ministry in charge of construction, or the Autonomous Province. Location Permit for the CHP power plants of up to 10 MW shall be issued by the competent authority of the local self-government unit (city/town, municipality) in the territory of which the facility will be constructed, unless it is to be constructed in the protected environs of outstanding cultural assets, and of cultural assets registered in the Lists of the World Cultural and Natural Heritage and of structures in protected areas in compliance with the decision on protection of cultural assets, as well as of structures within the boundaries of a national park and of structures within the boundaries of protection of a protected outstanding natural asset, are issued by the Ministry in charge of construction, or by the Autonomous Province

3.2.1.4.1. Procedure for Issuing the Location Permit

The documentation necessary to obtain the Location Permit for construction of a plant is specified in the Law on Planning and Construction and the Rulebook on the Contents of the Information on Location and the Location permit. The following shall be submitted as obligatory

⁴⁵ The deadline for issuing the requirements for connection is 30 days; more about this can be found in the footnote 106 hereof.

⁴⁶ As regards obtaining of the documentation necessary for issuing the Location Permit for a power plant, there are cases where certain documents (on the right to use the land, technical documentation,...) are to be submitted in a number of different procedures for construction of a power plant.

enclosures to the application for Location Permit: 1) copy of the lot plan (issued within a period of maximum six months); 2) excerpt from the cadastre of the installations laid in the ground; 3) evidence of ownership right, or of lease of the construction land^{47, 48}.

The application for the Location Permit, apart from the above, shall also contain the data on the structure to be constructed, particularly on the planned layout, type and use of the structure, technical characteristics and the like.⁴⁹

The Law on Planning and Construction stipulates that the building plot shall be formed prior to submitting the application for the Location Permit.

If the authority in charge of issuing of the Location Permit establishes that adequate documentation has not been submitted with the application for the Location Permit, it shall notify the applicant thereof within eight days. In case the planning document does not contain all the requirements and data for preparation of the technical documentation, the competent authority shall obtain them *ex officio*, at the expense of the investor. The authorities, or organizations authorized to issue such requirements and data shall act further to the request of the competent authority within 30 days.

The authority in charge shall issue the Location Permit within 15 days from the date of a duly submitted application, or from the date of obtaining the requirements and data obtained *ex officio*.

The Location Permit shall include, in particular⁵⁰: 1) name and family name of the investor including personal identification number, or business name or name of the investor including the seat and the tax identification number - PIB; 2) number and area of the cadastral lot; 3) data on the existing structures on the lot that need to be removed; 4) defined access to a public traffic area; 5) use of the structure; 6) building lines; 7) Codes of Construction; 8) requirements for connection to roads, public utility, and other infrastructure; 9) possible and mandatory stages in the project implementation; 10) list of mandatory parts of the main design; 11) name of the planning document based on which it is issued; 12) statement that the legally valid Location Permit is the basis for preparation of the preliminary and of the main design if the structure referred to in Article 133 of the Law on Planning and Construction is in question, or for preparation of the main design; 13) obligation of the responsible designer to prepare the design in compliance with the Codes of Construction and requirements from the Location Permit; 14) statement that the issued Location Permit will cease to be valid if the investor, within two years as of the date of legal validity of the decision on the Location Permit, fails to submit the application for the Construction Permit.

47 This evidence for issuing the location permit is completely the same as for issuing the Construction Permit. As evidence of the ownership right, or of lease of the construction land for construction or for carrying out of the work on the construction land or on the facility, which is owned by a number of persons – a certified consent of such persons is also to be submitted.

48 When the construction of line infrastructure facilities is concerned, then the decision of the competent authority establishing the public interest for expropriation, in compliance with a special law, or an agreement establishing easement rights with the owner of the servient estate, a final administrative decision establishing the right of renting of agricultural land for the requirements of construction in compliance with the law governing agricultural land, a final administrative decision establishing the right to construction on forest land in compliance with the law governing forest land, a final court ruling or an agreement establishing easement rights with the owner of the servient estate or a written consent of the owner of the subject land, shall serve as the evidence of the ownership right for issuing the location permit.

49 In practice, for obtaining the location permit, the general design or the conceptual design shall be prepared and submitted, which shall contain: technical description of the location, architecture, the structure and foundation of the structure, the method of heating and cooling the structure, description of the technical solution for securing excavation of the foundation pit, the terrain and the adjacent structures, etc.

50 The Rulebook on Contents of Information on Location and on Contents of Location Permit.

An appeal may be lodged against the decision on the Location Permit within eight days. The appeal against the decision on the Location Permit of the local self-government unit shall be decided on by the Ministry of Environment and Spatial Planning, or by the competent authority of the Autonomous Province, or by the competent authority of the City of Belgrade (for building or reconstruction of structures of up to 800 m² of gross floor area), if the structure is located in the territory of the Autonomous Province, or of the City of Belgrade, respectively.

An administrative suit may be instituted by action against the decision on the Location Permit, which is issued by the ministry in charge of construction affairs, or by the competent authority of the Autonomous Province.

3.2.1.4.2. Forming the Building Plot

A building plot is a part of the construction land, with the access to a public traffic area, which has been constructed or is envisaged for construction by a plan.

For construction or putting up of infrastructure, electric power, and electronic structures or equipment, a building plot may be formed of a smaller or larger area than the area envisaged by the planning document for the specific zone, provided there is access to the structure, or equipment, for the purpose of maintenance and elimination of defects or breakdowns. Article 10 of the Law on Forests sets the rules for changing the use of forest land in case that the selected location for the construction is on the forest land.

If necessary, prior to submitting the application for the Location Permit, the Allotment/Reallotment Plan, i.e. the plan forming the building plot shall be prepared. The reallotment plan implies the plan forming one or more building plots on a number of cadastral lots, while the allotment plan implies the plan forming a number of building plots on a single cadastral lot.

The allotment or reallotment plan shall be prepared by a company, or by another legal entity or entrepreneur, registered in the relevant registry. Preparation of the allotment/reallotment plan shall be managed by the responsible town planner, an architect. The specified allotment/reallotment plan must also contain the Design of Geodetic Survey Benchmarking.

The reallotment or allotment plan shall be submitted to the authority in charge of town planning affairs of the unit of local self-government for verification. If the plan is in compliance with the valid planning document, the competent authority shall verify the plan within 10 days and, if not, it shall notify the party that has submitted the plan thereof. An appeal against the above notification may be submitted to the municipal or to the city/town council within 3 days as of the date of its submitting.

Then, the Application for undertaking allotment, or reallotment, shall be submitted to the authority in charge of the affairs of state survey and cadastre (RGA – the Republic Geodetic Authority).

The following shall be submitted with the application for undertaking the reallotment/allotment: 1) evidence of resolved property-rights relations for all the cadastral lots, and 2) reallotment, or allotment plan verified by the authority in charge of town planning affairs of the unit of local self-government, an integral part of which shall also be the Design of Geodetic Survey Benchmarking. The authority in charge of the affairs of state survey and cadastre shall hand down the Decision on forming of the cadastral lot(s) further to the above application. An appeal may be lodged against this decision within 15 days as of the date of submitting the decision.

For obtaining the location permit for structures of plants, Article of the Law on Planning and Construction may be applied, which regulates special cases of forming a building plot. For construction of electric power facilities, a building plot may be formed of a smaller area than the area specified in the planning document, provided there is an access to the facility, or to equipment, for the purpose of maintenance and elimination of defects or accidents. An access easement agreement with the owner of the servient estate shall also be recognized as a resolved access to a public traffic area.

3.2.1.5. Environmental Impact Assessment⁵¹

Assessment of the impact on the environment is a very important element in the process of construction of a facility. Within the procedure for obtaining the energy license, it is necessary to make a study of possible impacts on the environment including proposed measures for protection of the environment.

Should the competent authority find it necessary, as an element for issuing of the Construction Permit, it shall be necessary to make the Impact Assessment Study for the plant.⁵²

The Decree on the List of Projects for which the Environmental Impact Assessment Study is Mandatory (List I) and on the List of Projects for which such Study May Be Requested (List II) stipulates that, for construction of a plant of a capacity exceeding 50 MW, elaboration of the Environmental Impact Assessment Study (List I of the Decree) is mandatory, and that, for plants of a capacity from 1-50 MW, the Environmental Impact Assessment Study (List II of the Decree) may be requested⁵³ Preparation of the Study shall not be required for plants having capacity below 1 MW⁵⁴, unless plants which will be constructed in the protected natural asset and the protected environment of the cultural asset and in other special purpose areas is concerned.

The Law on Environmental Impact Assessment stipulates that, for a plant having a capacity from 1-50 MW, in view of the fact that it belongs to the group of facilities for which the Environmental Impact Assessment Study may be requested, the owner of the project for such a facility shall submit to the competent authority an application for deciding on the need to assess the impact. Competence of the authority in the procedure for establishing the need to make the Impact Assessment Study is the same as in the case of establishing the competence for issuing the Construction Permit⁵⁵.

The application concerning the need to assess the impact shall be submitted on the prescribed form, in compliance with the Law on Environmental Impact Assessment and the Rulebook on Contents of the Application Concerning the Need to Assess the Impact and Contents of the Application for Determining the Scope and Contents of Environmental Impact Assessment Study.

51 It should be noted that, in addition to the environmental impact assessment of a concrete structure, strategic environmental impact assessment has been made, which is made for plans, programs, grounds, and strategies (hereinafter referred to as: plans and programs) in the areas of spatial and urban development planning or use of land, agriculture, forestry, fishery, hunting, energy sector, industry, transportation/traffic, waste management, water management, telecommunications, tourism, preservation of natural habitats, and wild flora and fauna, which establishes the framework for approval of future development projects defined by regulations which govern environmental impact assessment. - Article 5, paragraph 1, of the Law on Strategic Environmental Impact Assessment.

52 The necessary element for issuing the Construction Permit for power plants of a capacity of 50 MW or over is assessment of the impact on the environment made in a clearly defined format – the format of the Environmental Impact Assessment Study for the power plant. For power plants of 1 to 50 MW the Environmental Impact Assessment Study is mandatory if the competent authority (the same that issues the Construction Permit) finds it necessary.

53 Plant for the production of electricity, steam, hot water, technological steam or heated gases (thermal power plants, herating plants, gas turbines, installations with the internal combustion engine, other combustion devices), including steam boilers, in the combustion plants, with the use of all kinds of fuel – capacity from 1 to 50 MW.

54 In practice, there are cases where when an investor applies for a loan from a bank, the bank requests elaboration of environmental impact assessment, although it is not required by regulations.

55 The competent authority, within the procedure for environmental impact assessment of a power plant is the in charge of environment, or the competent authority of the Autonomous Province, if the power plant is located in the territory of the Autonomous Province. In the procedure of assessment of the impact of a power plant with combined production having capacity of up to 10 MW on the environment, the competent authority of the local self-government unit (except in other cases from the Article 133 of the Law on Planning and Construction, when the competent Ministry is the Ministry in charge of construction affairs – more details in the footnote No. 60).

The application concerning the need to assess the impact shall include⁵⁶: 1) data on the person in charge of the project, 2) description of the location, 3) description of the characteristics of the project, 4) presentation of the main alternatives that have been analyzed, 5) description of environmental factors that may be exposed to the impact; 6) description of possible major harmful impacts of the project on the environment, 7) description of the measures envisaged for the purpose of prevention, mitigation, and elimination of major adverse impacts, 8) other data and information at the request of the competent authority. The following documentation shall also be submitted with the above application: 1) Information on Location or the verified Urban Design (issued within a period of maximum one year), 2) conceptual design or the preliminary design, or the excerpt from the preliminary design; 3) graphical presentation of the micro- and macro-location; 4) requirements and approvals of other competent authorities and organizations obtained in compliance with a special law; 5) evidence of payment of the public administrative fees and duties; 6) other evidence at the request of the competent authority

Within 10 days, the competent authority shall notify the interested authorities and the public about the submitted application. The interested parties shall submit their respective opinions within 10 days from the date of receipt of the notification. Within an additional period of 10 days, the competent authority shall decide on the application. If it is decided that the impact assessment is required for the reviewed plant, the same Decision may determine both the scope and contents of the impact assessment study. If it is established that the impact assessment is not required, the competent authority may specify minimum requirements for environmental protection in the Decision. The decision shall be submitted to the project owner, the interested authorities, and to the public within three days as of the date of handing down the decision.

The project owner and the interested public may lodge an appeal, and the competent second-instance authority shall hand down the decision within 30 days from the date of receipt of the appeal.

If, further to the application related to the impact assessment, the Decision has been obtained in which it was decided that the impact assessment is required and if, in the same Decision, the competent authority has not specified the scope and contents of the impact assessment study, the project owner shall submit the Application for determining the scope and contents of the impact assessment study to the competent authority, in the prescribed form.

The application shall include: 1) data on the project owner, 2) description of the project; 3) presentation of the main alternatives that have been analyzed, 4) description of the environmental factors that may be exposed to the impact, 5) description of major possible adverse impacts of the project, 6) description of the measures envisaged for the purpose of prevention, mitigation, and elimination of major adverse impacts, 7) non-technical summary of data from 2) to 6), 8) data on possible difficulties encountered by the project owner in collecting the data and documentation, 9) other data and information at the request of the competent authority. Along with the specified application the following should also be submitted: 1) excerpt from the Urban Plan or a verified Urban Design or act on urban planning requirements issued within a period of maximum one year, 2) preliminary design, or the excerpt from the preliminary design, 3) graphical presentation of the macro- and micro-location, 4) requirements and

⁵⁶ The Application Form concerning the need to make an environmental impact assessment for a project is specified in the Rulebook on Contents of the Application Concerning the Need for Impact Assessment and Contents of the Application for Determining Scope and Contents of the Environmental Impact Assessment Study.

approvals of other competent authorities, 5) evidence of effected payment of the republic administrative tax and 6) other evidence at the request of the competent authority.

Within 10 days, the competent authority shall notify the interested public about the submitted application. The interested parties shall submit their respective opinions within 15 days as of the date of receipt of the notification. Within 10 days, the competent authority shall hand down the decision on the scope and contents of the impact assessment study. The decision shall be submitted to the project owner and to the interested public within 3 days.

The project owner and the interested public may lodge an appeal, and the competent second-instance authority shall bring the decision within 30 days from the date of receipt of the appeal.

A more detailed procedure for making the Environmental Impact Assessment Study for a plant is regulated by the Law on Environmental Impact Assessment and by the by-laws under this Law. The Law on Environmental Impact Assessment stipulates that the concrete environmental impact assessment study for a plant shall be an integral part of the documentation, which shall be submitted with the application for the Construction Permit or with the report on commencement of the project implementation milestones (construction, execution of works, change of technology, change of activity, and other activities).

The Environmental Impact Assessment Study shall include: 1) data on the project owner; 2) description of the location where the project implementation is planned; 3) description of the project; 4) presentation of the main alternatives of the project that have been analyzed; 5) presentation of the status of environment at the location and in the immediate surrounding (micro- and macro-location) 6) description of possible major impacts of the project on environment; 7) description of the environmental impacts in the case of accident; 8) description of the measures foreseen for the purpose of prevention, mitigation, and possible elimination of any major harmful impacts; 9) program of monitoring environmental impacts; 10) non-technical summary of data from 2) to 6); 11) data on technical deficiencies or lack of appropriate professional knowledge and skills or impossibility of obtaining certain data; The obtained requirements and approvals of the other competent authorities and organizations shall also be submitted with the Study. The Study shall also contain the basic data on the persons who have participated in its preparation, on the person in charge thereof, date of its completion, signature and seal of the person in charge thereof, as well as the seal of the licensed organization, which has made the study, and which is registered for drawing up of this type of documentation in the Business Registers Agency.⁵⁷

Maximum within one year from the date of receipt of the final decision on the scope and contents of the impact assessment study, the project owner shall submit the application for the approval on the impact assessment study. The impact assessment study (3 paper copies and 1 copy in electronic form) and the decision of the competent authority from the previous stage of the procedure shall be submitted with the application.

The public authority shall ensure public insight in, the presentation of, and public debate on the study, and it shall notify the interested parties about its time

⁵⁷ More detailed prescribed content of the study is contained in the Rulebook on Contents of Environmental Impact Assessment Study.

and venue within 7 days. Public debate may be held within minimum 20 days from the date of the notification.

Within 10 days from the date of receipt of the application for the approval, the competent authority shall form the Technical Commission for evaluation of the impact assessment study. Three days after the Technical Commission has been formed, the study shall be submitted to the Commission for evaluation. Upon completion of the public insight in it, the competent authority shall, within three days, submit the Report with the overview of the opinions of the interested parties to the Commission.

At the proposal of the Technical Commission, the competent authority may request from the project owner to make amendments and supplements within a certain time period. The Technical Commission shall submit the report with the evaluation of the impact assessment study and a proposed decision to the competent authority within 30 days from the date of receipt of the documentation from the competent authority.

Within ten days from the date of receipt of the Report from the Technical Commission, the competent authority shall notify the interested parties about the decision on giving the approval on this study or about the rejection of the application for the approval of the impact assessment study, specifically about: 1) contents of the decision; 2) main reasons on which the decision is based; 3) most important measures, which the project owner shall undertake for the purpose of prevention, mitigation, or elimination of harmful impacts. The (discontented) project owner and the interested public may institute an administrative suit against the specified decision.

The Law on Environmental Impact Assessment also regulates the procedure for updating the Environmental Impact Assessment Study due to the lapse of time. It is necessary to point to the fact that the validity of the Decision on Approval of the Impact Assessment Study is two years, within which time period the project owner shall commence the construction of the plant. Upon expiry of this deadline, the competent authority may hand down the decision on the making of a new Impact Assessment Study or on updating the existing one. This decision shall be handed down on the basis of the application of the project owner. The same decision shall also be handed down in case the project owner must deviate from the documentation on the basis of which the impact assessment study for the plant has been made. In the latter case, the application for the approval on the updated Impact Assessment Study shall be submitted prior to submitting the application for the Construction Permit.

The Law on Environmental Protection stipulates that the Ministry in charge of environment shall issue the preliminary consent on the approval for the use of natural resources or assets. This consent shall verify fulfillment of requirements and measures of sustainable use of natural resources, or assets (air, water, land, forests, geological resources, plant and animal life) and environmental protection in the course of and after termination of engaging in the activities.⁵⁸

3.2.1.6. Integrated Permit

The Law on Integrated Pollution Prevention and Control stipulates requirements and procedures for issuing the Integrated Permit for plants and activities that may have negative impact on health of people, environment or material goods, types of activities and plants, all aimed at pollution prevention and control. The Integrated Permit shall be issued by the authority in charge of issuing the permit for construction of a plant. It is necessary to note that the Integrated Permit is not required for every biomass plant, but only for those thermal plants with heat capacity above 50 MW. The application shall be submitted to the competent authority on the Form 1 prescribed in the Rulebook on Contents, Appearance and Manner of Filling in the Application for Issuing of the Integrated Permit.⁵⁹

The operator of a structure- plant (a natural person or a legal entity managing the plant – on whose name this permit is to be issued) shall submit to the competent authority the application for issuing of the permit, which shall particularly contain the data on: 1) plant and its activity; 2) raw materials and auxiliary materials, other substances and energy used in the plant or created therein; 3) sources of emissions that originated from the plant; 4) conditions that are characteristic for the location on which the plant is situated; 5) nature and quantity of envisaged emissions that, from the plant get into water, air, and land; 6) identified major impacts of emissions on the environment and possibility of impact on a greater distance; 7) proposed technology and other techniques by which emissions are prevented or, if that is not possible, emissions are reduced; 8) the best available techniques that the operator of activities of a new or existing plant is applying or plans to apply for the purpose of prevention or reduction of pollution; 9) measures for reduction of generation and elimination of waste that is generated while the plant is functioning; 10) measures for efficient utilization of energy; 11) planned measures of monitoring of emissions into the environment; 12) presentation of main alternatives reviewed by the operator; 13) non-technical presentation of data on which the application is based; 14) other measures, undertaking of which is planned in compliance with regulations.

The application for issuing the Integrated Permit shall contain: I. General data: 1) on the application, 2) on the operator (a natural person or a legal entity managing the plant – on whose name this permit is to be issued), 3) on the plant and its environs, 4) type of industrial activity, 5) staff and capital costs; II. Summary of data on the activity and issued permits/licenses: 1) short description of the activity which the Integrated Permit is applied for, 2) data on planning and design documentation for the plant (permits, approvals, consents), 3) brief report on major impacts on the environment; III. Detailed data on the plant, processes and procedures: 1) location, 2) environmental protection management, 3) use of the best available techniques, 4) utilization of resources, 5) emissions into the air, 6) discharge of noxious and hazardous substances into waters, 7) protection of land and ground waters, 8) waste management, 9) noise and vibrations, 10) assessment of risk from major accidents 11) measures for unstable (transitional) modes of operation of the plant, 12) definitive termination of operation of the plant or parts thereof, 13) non-technical presentation of data on which the application is based.

59 Article 3 paragraph 2 of the Rulebook on the Contents, Appearance and Manner of filling the Application for Integrated Permit.

The following attachments shall also be submitted with this application: 1) documentation prescribed by the law⁶⁰; 2) tabular summaries (diagrams); 3) maps and sketches; 4) copies of issued permits, approvals, and consents and other documents; 5) action plans III.4 - III.10.

After the applicant has submitted a proper application (which he/she has possibly supplemented at the request of the competent authority), the competent authority shall notify authorities and organizations in the areas of: agriculture, water resources management, forestry, planning, construction, transportation/traffic, energy, mining, protection of cultural goods, nature protection, etc. as well as the authorities of local self-government on the territory of which the activity is planned, or the plant is located (hereinafter referred to as: other authorities and organizations) and interested public on receipt of the application, within five days from the date of receipt of proper application for issuing of the permit. The competent authority shall submit a copy of the application for issuing of the permit at the request of interested public, or of the specified authorities and organizations to which it shall also submit for insight the relevant attached documentation.

Within 15 days from the date of receipt of the notification about the submitted application, other authorities and organizations and representatives of interested public shall submit their respective opinions to the competent authority.

The competent authority shall, within 45 days as of the date of receipt of proper application for issuing of the permit, make a draft of the permit, taking into account the above mentioned gathered opinions. This authority shall again notify other authorities and organizations and interested public both about the draft permit made and about the possibility of insight in the accompanying documentation within five days from the date of receipt of such a request (with the insight into the draft permit).

At the request of other authorities and organizations and interested public, the competent authority shall submit a copy of the draft permit. The costs of making and submittal of a copy of the draft permit shall be borne by the applicant (in the prescribed amount).

Other authorities and organizations and representatives of interested public may submit their respective opinions on the draft permit to the competent authority, within 15 days from the date of receipt of this second notification. Within a further term of 10 days, the competent authority shall submit the draft permit together with the application of the operator and accompanying documentation, opinions of other authorities and organizations and interested public given on the draft permit, to the Technical Commission (formed by the same competent authority).

The Technical Commission shall review the application of the operator and the attached documentation, the draft permit, opinions of other authorities and organizations and interested public, as well as opinions obtained in the procedure of exchange of information and consultations on cross-border impact. The operator or a person authorized by him/her may be present during the work of the Technical Commission. The Technical Commission shall analyze

⁶⁰ Article 9 of the Law on Integrated Pollution Prevention and Control sets out the list of documents, which shall be attached to the application for issuing of the Integrated Permit. The applicant shall submit the following documentation with the application for issuing of the permit: 1) design of the planned, or constructed plant; 2) report on the last technical inspection; 3) plan of conducting monitoring; 4) results of measurements of pollution of elements of the environment or other parameters during the trial run; 5) waste management plan; 6) Plan of measures for efficient utilization of energy; 7) plan of measures for prevention of accidents and mitigation of their consequences; 8) plan of measures for environment protection after termination of operation and closing of the plant; 9) decision on the right to use natural resources; 10) statement confirming that the information contained in the application are true, accurate, complete, and available to the public; 11) evidence of the paid administrative duty; as well as 12) approval of the Environmental Impact Assessment study and approval of the assessment of the threat from accidents.

in particular: 1) Environmental Impact Assessment Study, or study of assessment of current state of the environment; 2) expected local and wider impacts of operation of the plant on the environment; 3) application of the best available techniques; 4) expected economic and social consequences and changes of the state of the environment on the concrete location, as well as expected consequences to life and health of the population; 5) submitted prescribed documentation; 6) fulfillment of requirements from the draft permit, which shall be particularly analyzed.

The Technical Commission shall make a report, which it shall submit, without delay, to the competent authority. The competent authority shall decide on the issuing of the permit on the basis of the application of the operator, the attached documentation, the report and evaluation of the Technical Commission, as well as the obtained opinions of other authorities and organizations and interested public, within 120 days from the date of receipt of proper application for issuing of the permit. In exceptional cases, at the request of the operator or at the initiative of the competent authority, this deadline may be extended maximum to 240 days. The competent authority shall notify the applicant about the extension of the deadline, reasons, as well as about the new deadline for bringing the decision. The competent authority shall decide by the decision on the issuing of the permit, or on rejecting the application for issuing the permit.

The competent authority shall reject the application for issuing the permit if: 1) the plant for engaging in the activity for which the permit is applied for does not satisfy the prescribed requirements; 2) based on the data and documentation contained in the application, conditions have not been met for implementation of prescribed environmental standards; 3) application contains incorrect data, which are of influence on issuing the permit. The decision on issuing the Permit or on rejecting the application for issuing the Permit shall be submitted by the competent authority to the operator and shall notify other authorities and organizations and the public thereof within eight days from the date of issuing the decision.

No appeal may be lodged against the decision of the competent authority but an administrative proceeding may be instituted.

The Permit shall establish requirements for the operation of the plant and engaging in the activity and obligations of the operator depending on the nature of the activities and their impact on the environment. The Permit shall contain the requirements that are related to: 1) application of the best available techniques or other technical conditions and measures; 2) measures from the environmental impact assessment study or the study of assessment of current state of the environment; 3) limit values of emissions of polluting substances established for the given plant; 4) measures of protection of air, water, and land; 5) measures related to the management of waste generated during the operation of the plant; 6) measures for reduction of noise and vibrations; 7) measures related to efficient utilization of energy; 8) requirements for monitoring of emission with: specified methodology, defined frequency of measurement, defined rules for interpretation of measuring results, as well as with the established obligation to submit data to the competent authority; 9) measures for prevention of accidents and elimination of their consequences; 10) reduction of pollution, including cross-border pollution of the environment; 11) measures envisaged for commencement of operation, for instant stopping in case of a disruption in the functioning of the plant, as well as for termination of operation of the plant; 12) undertaking of measures of environment protection after termination of activities aimed at avoidance of the risk from pollution and bringing the location back in a satisfactory state; 13) manner and frequency of reporting and volume of data contained in the report, which is to be submitted to the competent authority in line with the regulations; 14) results of revision of requirements and obligations established by the permit; 15) other specific requirements.

If, according to a certain standard of the quality of the environment, stricter requirements are set than those, which can be achieved by applying the best available techniques, the permit

shall contain additional measures which shall ensure implementation of such standards. In such a case, the competent authority, by the permit, shall establish measures and deadlines for implementation of the standards of quality of the environment, prescribed in line with the law, and particularly: 1) date as of which the standards shall be applied and areas to which they are related; 2) highest and the lowest acceptable level of polluting substances and noise in the environment; 3) specific parameters, the procedure of monitoring, and methods by which violations of standards shall be established, as well as measures to be undertaken in such a case.

The permit may contain a temporary exemption from adherence to specific requirements if the adopted rehabilitation program ensures implementation of measures that give rise to mitigation of pollution and fulfillment of requirements.

. The requirements for application of the best available techniques are prescribed in the Decree on Criteria for Definition of the Best Available Techniques, for Implementation of the Standards of Quality, as well as for Determination of Limit Values of Emission in the Integrated Permit.

The plant operator shall: 1) act in compliance with the requirements established in the Permit; 2) submit to the competent authority the results of monitoring; 3) notify the competent authority on any change in the operation, or functioning of the plant or about an accident, with possible visible impacts on the environment or health of people; 4) submit to the competent authority an annual report on engaging in activities for which the permit has been issued; 5) notify the competent authority about planned change of the operator; 6) undertake all the measures established by the competent authority after termination of validity of the permit.

The plant operator shall conduct monitoring by implementing the monitoring plan and in compliance with the requirements established in the Permit, which are related to the requirements for monitoring of emissions.

At the request of the competent authority issuing the permit or of an inspector, the operator shall: 1) submit data to the competent authority necessary for issuing, modification or termination of validity of the permit; 2) enable the inspectorate insight in the documentation kept related to the issuing of the permit, provide access to samples and points of monitoring determined in the permit and enable them unobstructed obtaining of information on acting in compliance with requirements in the permit.

If pollution originates from the plant, which has the permit or is subject to the issuing of the permit, the operator shall eliminate the consequences of pollution at his/her own cost within the shortest possible time, taking into account technical and economic possibilities. Should the operator fail to do the rehabilitation, the competent authority shall eliminate the pollution at the cost of the operator. The operator shall, during the validity of the permit and minimum five years after termination of validity of the permit, keep all the documentation related to the issuing of the permit, monitoring, and inspection supervision over the engaging in the activities.

The issued permit shall be subject to repeated review (hereinafter referred to as: revision) minimum twice during its validity. The procedures of revision shall be initiated by the competent authority *ex officio* or at the request of the operator. The competent authority shall initiate the procedures of revision *ex officio* in cases prescribed by the law.

3.2.1.7. Technical Documentation

Construction of structures is carried out on the basis of the Construction Permit, according to the technical documentation for construction of the structure.

Technical documentation is a set of designs that are prepared for the purpose of: establishing the concept of the structure, elaboration of requirements, the method of construction of the structure, and for the requirements of maintenance of the structure. Technical documentation is prepared on the basis of the Location Permit, which contains all the requirements and data

required for preparation of the technical documentation. Apart from the need to submit the application for the Construction Permit for construction of a plant having a capacity of up to 1 MW, for which the energy permit is not issued, the documentation necessary to obtain the Construction Permit is obtained without previously following the procedure for issuing the energy permit.

According to the Law on Planning and Construction, the technical documentation for construction of structures shall consist of: 1) preliminary feasibility study with the general design; 2) feasibility study with the preliminary design; 3) main design, and 4) detailed design. The As-built Design of the structure pertains to the technical documentation, which is prepared after construction of a plant, prior to obtaining the Operation Permit.

Prior to the commencement of preparation of the technical documentation for construction of the structure referred to in Article 133, paragraph 2 of the Law on Planning and Construction, for which the Construction Permit is issued by the competent ministry, or by the Autonomous Province, the preliminary work shall be carried out, based on the results of which the preliminary feasibility study and the feasibility study shall be made.⁶¹

General design shall include the data on: 1) macro-location of the structure; 2) general layout of the structure; 3) technical and technological concept of the structure; 4) method of providing the infrastructure; 5) possible options of spatial and technical solutions from the aspect of fitting in the space; 6) natural conditions; 7) assessment of the impact on the environment; 8) engineering, geological, and geotechnical characteristics of the terrain from the aspect of establishing the general concept and justifiability of construction of the structure; 9) exploratory works for preparation of the preliminary design; 10) protection of natural and immovable cultural assets; 11) functionality and rationality of the design.

Preliminary design shall specify: the use, position, form, capacity, technical and technological, and functional characteristics of the structure, organizational elements of the structure, and views of the structure.

Preliminary design shall contain: 1) design specifications signed by the investor; 2) current status (baseline status) with the elevation levels of the building lot, position of neighboring cadastre plots and buildings, with names of surrounding streets; 3) layout plan with regulation and construction lines; 4) leveling solution with presented external dimensions of the existing and envisaged structures; 5) technical report, i.e. data on the micro location and functional, design and formative features of the structure, description of the envisaged infrastructure and its connection to the external grids/networks, estimate of the investment costs, as well as other elements depending on the type of the structure; 6) signature and stamp/verification by the designer-in-charge; 7) investors approval of the preliminary design. Depending on the structure being a building construction or a civil engineering construction, the preliminary design may contain some other elements too.

⁶¹ It should be stressed that the competence for issuing administrative acts for construction and operation of a structure, i.e.: 1) Information on Location, 2) Location Permit, 3) Construction Permit and 4) operation permit – pursuant to the Law on Planning and Construction – is the same for each power plant of the same type and capacity which is fuelled by renewable energy sources, or which has a combined heat and power production.

The layout plan, which is the necessary element of the Preliminary Design, depending on the type of structure, shall contain: 1) lengths of each side of the building plot; 2) height levels of the existing land and leveling; 3) Regulation and building lines, including presentation of the existing and planned structures with outer dimensions, number of floors of the planned structure including the presentation of the final story or roof structure with plane slopes; 4) The position and numbers of adjacent cadastral lots and buildings, as well as the name of the street.

The general design and the preliminary design, the preliminary feasibility study, and the feasibility study for the structures referred to in Article 133 of the Law on Planning and Construction shall be subject to review (expert supervision) by the committee, formed by the Minister in charge of construction (hereinafter referred to as: the Review Committee).

The Review Committee shall submit, to the investor, the report with the measures, which must be applied when preparing the main design.

The deadline for submitting the report may not exceed 60 days as of the date of a duly submitted application. The costs of design review shall be borne by the investor.

The main design shall specify the civil engineering, technical, technological, and exploitation characteristics of the structure including the equipment and installations, technical and technological and organizational solutions for construction of the structure, the value of investment in the structure, and the requirements for maintenance of the structure. In addition to the elements of the Main Design¹³³ strictly prescribed in the Law on Planning and Construction, this design shall also contain the statement of the designer-in-charge and the entity, which has done the review, confirming that the main design has been prepared in compliance with the Location Permit and the rules of profession. The investor shall obtain the approval of the Main Design from the authorities, or organizations, when it is prescribed by separate Law.

Main Design shall be prepared for the purpose of obtaining the Construction Permit and for construction of the structure. Main Design shall contain specifically: 1) layout plan; 2) detailed engineering, geological and geotechnical requirements for the construction of the structure; 3) geodetic data; 4) data on functional, design and formative features of the structure; 5) elaboration of technical and technological characteristics of the structure with the equipment and installations; 6) calculation of building structures, their stability and safety; 7) structure foundations solution; 8) data on required geodetic surveys during construction; 9) technical solution of infrastructure with the mode of connection and arrangement of free areas; 10) conditions of protection of the structure and adjacent structures; 11) technical, technological and organizational solutions for the construction; 12) elaboration of measures for preventing or mitigation of negative environmental impacts through a corresponding technological process; 13) costs of construction and maintenance of the structure; 14) other designs, studies and data depending on the project purpose.

Detailed design shall contain elaboration of all the necessary details for construction of a structure according to the Main Design. This design shall be prepared for the requirements of carrying out of the work on construction, if the Main Design does not contain elaboration of details needed to carry out the work.

As-built Design is the main design with the amendments occurring in the course of construction of the structure, and it shall be prepared for the requirements of obtaining the Operation

Permit, exploitation, and maintenance of the structure. In case there have been no deviations from the Main Design in the course of construction of the structure, the investor, the person who has done the review, and the contractor shall corroborate and certify, on the main design, that the as-built state is equal to the designed state.

Besides, Pre-feasibility Study⁶² and Feasibility Study⁶³ may also be prepared. *The Prefeasibility Study* comprises the General Design and the *Feasibility Study* comprises the Preliminary Design.

Technical documentation for the construction of a structure may be elaborated by a company, or other legal person, or entrepreneur, registered in the corresponding register for elaboration of technical documentation. Technical documentation for the construction of structures which is subject to the construction permit issued by the Ministry, or Autonomous Province, may be elaborated by a company, or other legal person, registered in the corresponding register for elaboration of technical documentation this kind of structures and which has employed persons with the license of responsible designer, with appropriate professional results in preparation of the technical documentation for such type and purpose of structures, i.e. who possess the for elaboration of technical documentation for the construction of structures for which the construction permit is issued by the Ministry, or Autonomous Province.

Law on Planning and Construction indicates that the Main Design may be prepared after obtaining the Location Permit. Main Design represents detailed elaboration of the technical solution obtained in the previous designing phase (general or preliminary design, which are prepared only for the structures from the Article 133, paragraph 2 of the Law on Planning and Construction), on the basis of detailed exploratory works and the conditions defined in the Location Permit.

The general design shall be prepared when there is no detailed regulating plan and, when the plan exists, the Feasibility Study and preliminary design shall then be prepared, specifically only for the facilities referred to in Article 133, paragraph 2 of the Law on Planning and Construction.

The investor shall obtain the approval of the main design from the authorities or organizations, when it is specified by the requirements contained in the Location Permit.

The Main Design shall be subject to technical review. The technical review comprises, specifically, the verification of: compliance with all conditions and rules contained in the Location Permit, law and other regulations, technical norms, quality standards and norms, as well as mutual compliance of all parts of the technical documentation; compliance of the design with results of previous explorations (previous works); evaluation of the relevant grounds for structure foundations; check of the correctness and accuracy of the technical and technological solutions for the structure and the solutions of the structure construction; stability and safety; rationality of designed materials; impact on environment and adjacent structures.

The technical review also checks whether the main design comprises all necessary permits and approvals issued by the competent authorities and organizations, as well as prescribed component parts. The technical review of the Main Design for the construction of structures from the Article 133, paragraph 2 of the Law on Planning and Construction (structures where the Construction Permit is issued by the ministry in charge, or autonomous province) also contains the

62 The preliminary feasibility study specifies the spatial, environmental, social, financial, market, and economic justifiability of the investment for the optional solutions defined in the general design, based on which the planning document shall be adopted, as well as the decision on justifiability of the investment in preliminary work for the Preliminary Design and for making the Feasibility Study. It is mandatory for the structures referred to in Article 133, paragraph 2 of the Law on Planning and Construction, which include the facilities for energy generation from renewable energy sources, as well as combined heat-and-power plants, having a capacity equal to or exceeding 10 MW, except for the structures for which the Location Permit may be issued on the basis of the urban planning document.

63 The feasibility study determines the spatial, environmental, social, financial, market, and economic justifiability of the investment for the selected solution, elaborated in the preliminary design, based on which the decision on justifiability of the investment shall be brought. It is mandatory for the structures referred to in Article 133, paragraph 2 of the Law on Planning and Construction, which include the facilities for energy generation from renewable energy sources, as well as combined heat-and-power plants, having a capacity equal to or exceeding 10 MW, i.e. for the structures from the Article 133, paragraph 2 of the Law on Construction and Planning.

verification of compliance with the measures included in the report of the Review Commission.

The review of the Main Design may be exercised by a company or another legal entity and by an entrepreneur, who fulfills the requirements for preparation of technical documentation prescribed by the law and who are designated and financed by the investor.

The review of the Main Design for construction of structures for which the Construction Permit is issued by the Ministry, or by the competent authority of the Autonomous Province - may be prepared by a company, or by another legal entity, which is registered in the relevant registry for preparation of technical documentation for that type of structures and which has employed persons with licenses for responsible designers, who have adequate professional results in the preparation of technical documentation for that type and use of structures, or who possesses the license for preparation of technical documentation for construction of structures for which the construction approval is issued by the Ministry, or by the Autonomous Province, or by whoever fulfils the conditions for the preparation of technical documentation for that kind of structures.

A report shall be made on the completed review, which shall be signed by the designer-in-charge employed in the entity, which has done the review. Accuracy of the main design shall be certified on the actual design. The review of the main design for construction of structures, for which the Construction Permit is issued by the competent Ministry, or by the competent authority of the Autonomous Province, shall also include verification of the harmonization with the measures contained in the report of the review committee.⁶⁴

3.2.1.8. Construction Permit

After completion of the review of the main design and getting a positive report on the completed review or verification of the accuracy on the actual design, the application for the Construction Permit shall be submitted. The application shall be submitted to the Ministry in charge of construction activities for the construction of the structure for power production from renewable energy sources, as well as for the construction of plants with combined production of power of 10 MW and more. The application for the issuance of Construction Permits for the structures listed in the Article 133 of the Law on Planning and Construction which are completely constructed within the territory of the Autonomous Province shall be submitted to the Autonomous Province.

For the combined heat and power production plant of a capacity below 10 MW, the application shall be submitted to the competent authority of the local self-government unit, except if it meets other conditions from the Article 133 of the Law on Planning and Construction.⁶⁵

The following shall be submitted with the application for the Construction Permit: 1) Location Permit; 2) main design in three copies including the report on the completed review and verification of its accuracy; 3) evidence of the ownership right or of the right to lease the construction land; 4) evidence of performed

⁶⁴ If the Report on the completed review of the Main Design is positive, i.e. there are no remarks that would give rise to the amendment of the design documentation, the authorized entity shall affix its seal evidencing the completed review, which shall be signed by the designer in charge of the review on the actual design - on the first page thereof.

⁶⁵ For example, in case of the structure being constructed within the boundaries of outstanding immovable cultural assets and of cultural assets registered in the Lists of the World Cultural and Natural Heritage, of facilities in protected environs of outstanding cultural assets with clearly defined borders of cadastral lots and of facilities in protected environs of outstanding cultural assets in the Lists of the World Cultural and Natural Heritage of facilities in protected areas in compliance with the decision on protection of cultural assets (except conversion of common space into a residential area-flat, or business premises, in the protected environs of outstanding cultural assets and the cultural assets registered in the Lists of the World Cultural and Natural Heritage), as well as of facilities within the boundaries of a national park and of facilities within the boundaries of protection of a protected outstanding natural asset, (except individual houses, agricultural and economy structures and their pertaining infrastructural facilities, built in villages) or a structure with the height of over 50m.

payment of the fee for the construction land development; 5) evidence of payment of the administrative fees and duties; 6) energy license (if the capacity of the plant exceeds 1 MW).

For the facilities for which the Construction Permit is issued by the Ministry, or by the Autonomous Province, the report of the review committee shall also be submitted with the application.

The Construction Permit shall be issued within eight days from the date of a duly submitted application. The Construction Permit shall be issued in the form of a decision. The Main Design shall be an integral part of this decision.

The Construction Permit shall particularly contain the data on: 1) investor; 2) structure the construction of which is permitted (including the data on the overall dimensions, surface area, capacity, estimated cost); 3) cadastral lot on which the structure is to be constructed; 4) existing structure which is demolished or reconstructed because of that construction; 5) period of validity of the Construction Permit and the deadline for completion of construction, 6) documentation based on which it is issued.

If the competent authority, upon receipt of the application, establishes that the design has not been prepared in compliance with the codes of construction contained in the Location Permit, it shall notify the investor within 8 days and order him to harmonize the design within 30 days. If the investor fails to do so within the stipulated time, the application shall be rejected.

The ministry in charge of civil engineering affairs or the competent authority of the Autonomous Province, if the structure is constructed in the territory of the Autonomous Province, shall decide on an appeal against a decision on the Construction Permit of the local self-government unit.

The City of Belgrade shall decide on an appeal against the first-instance decision on the Construction Permits handed down for construction or reconstruction of facilities of up to 800 m² of gross floor area, in the territory of the City of Belgrade.

No appeal may be lodged against the decision on the Construction Permit, which is handed down by the competent ministry, or by the competent authority of the Autonomous Province, but an administrative suit may be instituted by action.

The Construction Permit shall cease to be valid, unless the construction of the structure is commenced within two years as of the date of legal validity of the decision.

3.2.1.9. Construction of a Structure

Construction of a structure can be started on the basis of valid decision on the issuing of Construction Permit and upon information on the commencement of works from the Article 148 of the Law on Planning and Construction. The investor shall notify the authority, which has issued the Construction Permit and the competent building inspector on the commencement of construction of the structure 8 days prior to the commencement of execution of works.

If the Construction Permit has been issued by the Ministry, or by the Autonomous Province, the notification shall also be submitted to the building inspectorate the territory of which includes the location of the structure, for which the notification on commencement of execution of works shall be submitted.

The report shall contain the date of commencement and the deadline for completion of construction, or of carrying out of the work.

Prior to the commencement of construction, the investor shall carry out: marking of the building plot, regulation, leveling, and building lines, in compliance with the regulations governing carrying out of surveying; marking of the construction site with an adequate panel, which shall contain: data on the structure that is being constructed, the investor, the designer-in-charge, the number of the Construction Permit, the contractor, the date of commencement of construction, and the deadline for completion of construction.

Construction of structures, or execution of the works may be carried out by a company, or by an entrepreneur, registered in the relevant registry for construction of structures, or for carrying out of work (hereinafter referred to as: the contractor).

Construction of a structure, or execution of the works referred to in Article 133, paragraph 2 of the Law on Planning and Construction, may be carried out by a company, or by another legal entity, which is registered in the relevant registry for construction of such type of structures, or for carrying out of that type of work, which has employed persons with the license for the contractor-in-charge and adequate professional results ((it constructed or participated in the construction of structures of such type and purpose, or in this type of works).

Obligations of the contractor shall be as follows: 1) prior to the commencement of the work, to sign the main design, 2) to issue a decision designating the responsible contracting engineer, 3) to provide to the responsible contracting engineer the construction contract and the documentation based on which the structure shall be constructed, 4) to provide preventive measures for safe and sanitary work in compliance with the law. The contractor shall: carry out the work according to the documentation based on which the Building Permit has been issued, organize the construction site in the manner, which will ensure access to the location, ensure safety of the structure and persons at the construction site and its environs, provide evidence of the quality of the work carried out, keep the daily progress record, the program and progress record, and provide the inspection book, secure the structures and environs in case of suspension of the work. At the construction site, it is necessary to have the construction contract, the Decision on designation of the main contractor, and the main design at all times, i.e. the documentation based on which the project is developed.

The investor shall provide supervision in the course of construction of the structure, or execution of the works for which the Construction Permit has been issued. Supervision may be exercised by an individual, who fulfils the requirements prescribed by the Law on Planning and Construction for the designer-in-charge or the contractor-in-charge. The persons, who are employed in a company, or in another legal entity or in an entrepreneur's shop, which is the contractor on that structure, the persons, who exercise the inspection supervision, and the persons, who work on the tasks of issuing of the Construction Permits in the authority in charge of issuing the Construction Permit, may not participate in exercising the supervision over the structure.

3.212.10. Technical Inspection of the Structure and Operation Permit

Fitness of a structure for use shall be established through technical inspection. Technical inspection of a structure shall be carried out upon completion of construction of the structure, within 30 days as of the date of submitting the Application for the technical inspection of the structure - to the Ministry in charge of civil engineering affairs or to the competent authority of the local self-government (depending on which competent authority issued the Construction Permit). Such inspection of facilities shall be carried out by the commission, which shall be formed by the competent authority, or by other legal entity assigned to engage in such activi-

ties and which is registered in the relevant registry for engaging in such activities.⁶⁶ The work of the Commission shall be paid by the investor. The Commission shall issue the Report/Finding of the Commission for technical inspection. In case of the facilities for which the environmental impact assessment study has been made, a person, who is an expert in the area that is the subject of the study, and who has acquired higher education in an adequate field, or at a course, at the postgraduate academic studies - master, specialist academic studies, or at undergraduate studies lasting minimum five years⁶⁷, must participate in carrying out of the technical inspection. The costs of the technical review shall be borne by the investor. Minutes shall be taken of the technical inspection, which shall be signed by the members of the commission.

If, for the purpose of establishing of the fitness of a structure for use, preliminary tests must be performed and checking of installations, equipment, plants, stability or safety of the structure, equipment, and plants for environmental protection, equipment for fire protection or other tests, or if that is stipulated in the technical documentation, the commission for technical inspection, or the entity who has been assigned to carry out the technical inspection, may propose to the competent authority to allow setting of the facility into trial operation, provided it has established that the requirements for that have been met.

The decision on approval of launching the facility into trial operation shall specify the duration of the trial operation, which may not exceed one year, as well as the obligation of the investor to monitor the results of the trial operation and, upon the expiry of the trial operation, to submit the data on its results to the competent authority.

In the course of the trial operation of the facility, the commission for technical inspection, or the entity, which has been assigned to carry out the technical inspection, shall verify whether the requirements for issuing the Operation Permit have been met and, upon expiry of the deadline for the trial operation, it shall submit its report to the authority in charge of issuing of the Operation Permit.

A facility may be used if the Operation Permit has been previously obtained.

The authority in charge of issuing the Operation Permit is the authority in charge of issuing the Construction Permit.

Application shall be submitted to the Ministry in charge of construction affairs for a power generating facility using renewable energy sources, as well as for combined heat-and-power plants of a capacity of 10 MW and over.

Application for issuance of Operation Permits for the construction of structures specified in the Article 133 of the Law which are completely constructed in the territory of the Autonomous Province shall be submitted to the competent authority of the Autonomous Province.

If the plant of the capacity below 10 MW is concerned, the application shall be submitted to the competent authority of the local self-government unit, except if it fulfills other conditions from the article 133 of the Law on Planning and Construction.⁶⁸

66 Pursuant to Article 31, paragraph 2 of the Law on Environmental Impact Assessment, the competent authority, which has managed the procedure of impact assessment, shall appoint the person, who shall participate in the work of the commission for technical inspection. This appointed person may be employed or appointed in the competent authority, or in another authority and organization or be an independent expert, who has evidence of the professional background for participation in the work of the Technical Commission referred to in Article 22 of this Law. The Operation Permit may not be issued if such appointed person does not confirm that the requirements referred to in the decision issuing the approval on the Impact Assessment Study have been fulfilled, in case the Decision that the Study must be made has been brought.

67 Pursuant to the Article 31, paragraph 2 of the Law on Environmental Impact Assessment, the competent authority, which has managed the procedure of impact assessment, shall appoint the person, who shall participate in the work of the commission for technical inspection. This appointed person may be employed or appointed in the competent authority, or in another authority and organization or be an independent expert, who has evidence of the professional background for participation in the work of the Technical Commission referred to in Article 22 of this Law. The Operation Permit may not be issued if such appointed person does not confirm that the requirements referred to in the decision issuing the approval on the Impact Assessment Study have been fulfilled, in case the Decision that the Study must be made has been brought.

68 See the footnote No. 24 hereabove.

The Operation Permit shall be issued when it is established that the facility or a part of the facility, which can be independently used – is fit for use. The Operation Permit shall be issued within seven days from the date of receipt of the finding of the commission, which stipulates that the facility is fit for use.

The Operation Permit shall also contain the warranty period for the facility and certain types of works specified in a special regulation.⁶⁹

The procedure for obtaining the Operation Permit involves two stages. An appeal may be lodged, within 15 days as of the date of submitting the decision, to the Ministry in charge of construction affairs, or to the Autonomous Province if the facility is constructed in the territory of the Autonomous Province.

No appeal may be lodged against the decision on the Operation Permit, when the decision-maker is the ministry in charge of civil engineering affairs, or the competent authority of the Autonomous Province, but an administrative suit may be instituted within 30 days from the date of its receipt.

69 Rulebook on Minimum Warranty Periods for Certain Types of Constructed Investment Projects or Works Carried Out on Such Structures.

4. ACQUIRING THE RIGHT TO ENGAGE IN THE ACTIVITY OF PUBLIC INTEREST

There is a different procedure for acquiring the right to engage in the activities of public interest, depending on whether that activity belongs to the activities of public interest. Electricity generation and combined heat and power production belong to the market activities, while the production of heat belongs to the activities of public interest – public utility services⁷⁰.

There are several ways of acquiring the right to engage in the activity of production of heat:

- 1) directly:
 - 1.1) by entrusting the right to perform public utility services,
 - 1.2) concession on engaging in the activity of public interest;
- 2) indirectly: investment into a public (utility) enterprise, or company performing utility services.

For engaging in the activity of production of heat, besides acquiring the right to engage in this activity as the activity of public interest, it is necessary to obtain the license for the said activity. The license for performing the activity of production of heat is issued by the competent authority of the local self-government unit, town, or the City of Belgrade.⁷¹

4.1. Entrusting the Right to Perform Public Utility Services

Entrusting of the right to perform public utility services is regulated by the Law on Public Utility Services.

In the Law on Public Utility Services the activity of heat production is a part of one unique activity: heat production and distribution.⁷²

The right to engage in public utility services is acquired by entrusting the performance of a specific activity. Entrusting the right to perform public utility services is understood as a time-limited contractual setting of relations related with the engagement in public utility services or certain activities in the framework of public utility services between one or several local self-government units and the entity performing public utility services, aimed at rendering utility services at the territory of one or several local self-government units or at a part of the territory of a local self-government unit.

Entrusting of public utility services is done on the basis of: 1) decision of the assembly of the local self-government unit on the manner of performance of public utility services and 2) contract on entrusting the public utility service(s).

If a public company for performing public utility services is established, the agreement for entrusting these activities is not required, but the provider of public utility services may be appointed in the decision on the manner of performing public utility services.

The procedure of entrusting the engagement in the performance of public utility services differs, depending on the manner of financing. There are two cases: 1) when the contractor ob-

⁷⁰ The Law on Public Companies and Engaging in the Activities of Public Interest defined that the public utility services are activities of public interest.

⁷¹ Article 178 of the Energy Law.

⁷² The Energy Law specifies two activities: production of heat and heat distribution and supply. Also, it was stipulated that the heat producer, who has got, through its foundation act or through the act on entrusting the performance of the production of heat for tariff buyers, is obligated to deliver the produced heat to the energy entity performing the activity of supply of heat to the tariff buyers as per the annual balance of requirements of tariff buyers. This heat producer and the energy entity performing the activity of supply of heat to tariff buyers, in case that the said two activities are not performed by the same legal entity, shall conclude the annual agreement on the supply of heat for the needs of tariff buyers. The agreement is concluded in writing.

tains the right to secure financing of providing the public utility services in whole or in part, through the collection of a fee from the service users, and on that procedure stipulations of the concessions governing law are applied and 2) when the performing of public utility services is financed from the budget of the local self-government unit, and on that procedure stipulations of the law governing public procurements are applied.

The assembly of the local self-government unit sets by its decisions: 1) the manner of performing the public utility services, as well as 2) general and specific rights and obligations of the entity performing public utility services and users of services on its territory, including: 2.1) the manner of payment of the price of the utility service, 2.2) the manner of monitoring the use and collection of payment for the utility service and 2.3) authorization of the entity performing the public utility services with respect to monitoring and 2.4) measures that the monitors are entitled to undertake

4.2. Concession on Performing Public Utility Services⁷³

The Law on Public-Private Partnership and Concessions defines that the right to engage in an activity of public interest can be acquired through a concession, as well⁷⁴.

The procedure of acquiring a concession is set in details by the Law on Public-Private Partnership and Concessions. In some elements of the procedure there is a reference to the Law on Public Procurement. Legal ground of the concession is the Concession Agreement.⁷⁵

The concession can be granted for a minimum of 5 years, and a maximum of 50 years⁷⁶, unless it is otherwise stipulated by some other Law.

It is prescribed that setting of the terms and the procedure of concluding a Concession Agreement is based on the principles of: 1) protection of public interest; 2) efficiency; 3) transparency; 4) equal and unbiased treatment; 5) free market competition; 6) proportionality; 7) protection of environment; 8) autonomy of will and 9) equal status of the parties to the agreement. When conducting the concession granting procedure, the Grantor shall also apply, with respect to all participating parties: 1) the principle of free movement of commodities, 2) the principle of free provision of services, 3) the principle of non-discrimination and 4) the principle of mutual recognition.

4.2.1. Concession Granting Procedure

The Concession Granting Procedure is carried out by a public body⁷⁷.

⁷³ The Law on Public-Private Partnership and Concessions stipulates that the concession is a contractual public-private partnership with elements of concession, where the public agreement governs commercial use of a natural resource, or assets in public use which are public property or engagement in an activity of public interest, entrusted by the public body in charge to a domestic or foreign person, for a specific period of time, under specific conditions, against payment of concession fee by the private, or public partner, and where the private partner bears the risk related to the commercial use of the object of concession

⁷⁴ The Law on Public-Private Partnership and Concessions stipulates that the concession is a contractual public-private partnership with elements of concession, where the public agreement governs commercial performance of an activity of public interest, entrusted by the public body in charge to a domestic or foreign person, for a specific period of time, under specific conditions, against payment of concession fee by the private, or public partner, and where the private partner bears the risk related to the commercial use of the object of concession

⁷⁵ The procedure of signing the agreement is elaborated in more details than the procedure of the contract on entrusting the activity. On the other hand, in view of the prescribed deadlines and stages, the procedure of obtaining the concession right can be longer than the entrusting of engagement in an activity of public interest through the relevant agreement.

⁷⁶ General time period for concessions is determined by the Law on Public-Private Partnership and Concessions.

⁷⁷ Pursuant to the Law on Public-Private Partnership and Concessions, the public body is: 1) government authority, organization, institution and other direct or indirect beneficiary of budget means in term of the laws governing the budget system and the budget, as well as organization for mandatory insurance; 2) public company; 3) legal person performing the activity of public interest if some of the following conditions is met: 3.1) that more than one half of the managing body(ies) of that legal person are representatives of the public body; 3.2) that the representatives of the public body have more than one half of votes in the managing body of that legal person; 3.3) that the public body performs supervision of the operation of that legal person; 3.4) that the public body has more than 50% of stocks, or share in that legal person; 3.5) that

Every public contract (and the public contract with elements of concession – concession deed) is granted through a procedure launched by publishing a public call in Serbian and a foreign language commonly used in the foreign trade. The Law on Public-Private Partnership and Concessions⁷⁸ sets the concession granting procedure, deadline for receipt of offers (minimum 60 days), confidentiality and secrecy of data from the submitted offer etc.

4.2.2. Concession Deed Setting Procedure

The procedure preceding the granting of concession is the setting of the Concession Deed.

This procedure commences by a procedure of setting a proposal of the Concession Deed. Before drafting a proposal for adopting a Concession Deed, the public body nominates an expert team for the preparation of tender documentation which performs: 1) assessment of the concession value; 2) prepares the feasibility study for the granting of concession and 3) undertakes all other activities preceding the concession granting procedure. The motion to adopt the concession deed for the granting of concession on the production of heat is submitted to the assembly of the local self-government unit.

After the adoption of the motion on adopting the concession deed the drafted concession deed becomes a concession deed, containing all elements of the draft, i.e.: 1) subject matter of the concession; 2) reasons for granting the concession; 3) possible revoking of entrusted activities and revoking the right to use property items for performing the entrusted activities; 4) data on the impact of concession activity on environment, infrastructure and other fields of economy, as well as on efficient functioning of technical and technological systems; 5) minimum technical, financial qualifications and experience that the participant in the procedure must fulfill in order to be provided the possibility to participate in the procedure of selection of the concessionaire and negotiations; 6) validity of the concession, including justification of the proposed time period; 7) data on required financial and other means and the time schedule of their investment, manner of payment, presentation of guarantees or other securities for performing concession-related obligations, rights and obligations of the concessionaires towards the customers/users of services which are the subject matter of the concession and issues related to the complaints by these users, issues of the terms and manners of performing supervision, and prices and general terms of utilizing the assets and performing the activity; 8) data on fees payable by grantor and concessionaire⁷⁹; 9) estimate of the number of job positions and qualified labor related to the execution of concession, if it is proposed to be a component part of the concession deed.

A particularly important role is that of the expert team of the public body, which, besides the activities on the preparation of the Concession Deed, also has the following tasks in the concession granting procedure: 1) providing expert assistance to the public body in the preparation of necessary analyses, or feasibility studies on granting the concession, in the preparation and elaboration of requirements and tender documentation, rules and conditions for assessing the bidders and received bids, as well as criteria for the selection of the bid; 2) reviewing and

more than 50 % is financed from the public body finances; 4) legal person is established by the public body, which is also engaged in an activity of public interest and fulfills at least one of the conditions from the previous item.

78 The Law on Public-Private Partnership and Concessions is applied to all public contracts which are not exempted and their estimated value without VAT is equal or higher of the lower limit values below which the public bodies are not obligated to apply the law governing public procurements, and which were set by the law governing the annual budget of the Republic of Serbia.

79 It is not clear what fee the grantor could be liable to pay.

evaluation of the received bids; 3) defining the draft decision on the selection of the best bid for granting the concession or proposal of the decision to annul the procedure of granting the concession and the justification of these proposals; 4) carrying out other activities necessary for completing the concession granting procedure. The expert team for concessions keeps records about its work and makes other documents that are signed by all team members.

When preparing the feasibility study on concession granting, the public body specifically takes into consideration the public interest, environmental impacts, working conditions, protection of nature and cultural assets, financial effects of the concession on the budget of the Republic of Serbia, or the budget of the autonomous province and the budget of the local self-government unit.

4.2.3. Concession Agreement Concluding Procedure

The Concession Granting Procedure starts on the date of publishing the public call in the “Official Gazette of the Republic of Serbia”, and end on the date of final decision on selection of the most favorable bid or bringing the final decision on annulment of the concession granting procedure.

The tender documentation shall contain: 1) form of the bid, 2) contents of the bid, 3) validity of the bid, 4) description of the subject matter of the concession (technical specifications), 5) draft of the public concession agreement, 6) requirements and evidence that the bidders should submit with the bid as a proof of their qualification, 7) request for submission of the full list of daughter companies, 8) deadline for the decision on the selection of the most favorable bid, as well as 9) all other terms and conditions to be met by the bidder.

It should be stressed that if the grantor or other public body is entitled, on the grounds of special regulation, to set the price to be paid by the users to the concessionaire for his services, or to give approval to the concessionaire on the tariff on his public services, such right, as the component part of the provisions of the public concession agreement which is the subject matter of the concession granting procedure, should be the component part of the tender documentation. This is particularly important in case of the heat production for tariff buyers.

The Public Call shall include the following data: 1) contact data of the grantor; 2) subject matter of the concession, including the nature and scope of the concessionary business, place of the concessionary business and the concession validity period; 3) deadline for submission of bids, address to which the bids are to be delivered, language and alphabet of the bids; 4) personal, professional, technical and financial conditions that the bidders must comply with, as well as documents proving such compliance; 5) criteria for the selection of the most favorable bid; 6) date of delivery of the notice on the result; 7) name and address of the body in charge to decide on appeals for the protection of rights, as well as data on terms for their submission.

Prior to the commencement of the concession granting procedure, the grantor is obligated to indicate in the tender documentation and public call the obligation of the bidder to submit a bid bond (hereinafter referred to as “the bid bond”). The grantor shall determine the amount of the bid bond in an absolute figure. The bid bond shall not exceed 5% of the estimated value of the concession.⁸⁰

80 Article 38 of the Law on Public-Private Partnership and Concessions.

Criteria upon which the grantor's decision on the most favorable bid is based are: 1) in case of the economically most favorable bid from the grantor's point of view, the criteria related to the subject matter of the concession, such as: quality, amount of fee, price, technical solution, esthetic, functional and environmental features, price of the service for the end users, operation expenses, cost-efficiency, servicing after the hand-over and the technical assistance, delivery date and deadlines for delivery or for the completion of works or 2) the highest offered concession fee.

The grantor brings decision on the selection of the most favorable bid for which he will propose signing of the public concession agreement. The grantor shall not sign the public concession agreement before expiry of the stay, amounting to 15 days from the date of delivery of the decision on the most favorable bid to each bidder.

Deadline for bringing the decision on the most favorable bid must be appropriate and it starts on the date of expiry of the time for submission of bids. Unless otherwise indicated in the tender documentation, the deadline for bringing the decision on the most favorable bid is 60 days.

Decision on the most favorable bid includes: 1) name of the grantor with the number and date of the decision; 2) name of the bidder; 3) subject matter of the concession; 4) nature, scope and the place of performing the concessionary business; 5) validity period of the concession; 6) special conditions to be met by the concessionaire during the concession period; 7) amount of the concession fee or grounds for defining the amount of the concession fee to be paid by the concessionaire or by the grantor⁸¹; 8) time period within which the most favorable bidder should sign the public concession agreement with the grantor; 9) time period within which the grantor may invite other bidders to sign the concession agreement in case that the most favorable bidder fails to do it, as well as the obligation to extend the period of bid binding and the period of validity of the bid bond; 10) justification of the reasons for selection the most favorable bidder; 11) remedy; 12) signature of the responsible person and the seal of the grantor.

4.2.4. Concession Agreement

The Concession Agreement shall regulate mutual rights and obligations between the State, as the Grantor and the Concessionaire. The Agreement shall regulate the time, place, and method of exploitation of a concession and the obligation to pay the concession fee.

Concession agreement is concluded by the competent authority of the local self-government unit on behalf and for the account of that local self-government unit, against the prior written approval of the Government⁸², in accordance with the Law on Public-Private Partnership and Concessions and the Concession Deed.

If the concession is granted to several persons, the concession agreement is concluded with each concessionaire or a person authorized by these concessionaires, on the basis of a special power of attorney.

81 It is not clear what fee the grantor could be liable to pay.

82 This is also confirmed in the Article 46, paragraph 3 of the Law on Public-Private Partnership and Concessions. If a public agreement, irrespective of which public body concludes it, contains provisions which in any way whatsoever imply accountability of the Republic of Serbia or have direct impact on the budget of the Republic of Serbia, it is necessary to acquire the approval of the Government. Still, Article 47, paragraph 5 of the said Law prescribes that the Governmental approval of the final draft of the public agreement in which the Republic of Serbia is not a party, does not imply the responsibility of the Republic of Serbia for any conflicts arising from that agreement between the public and private partners.

Setting the provisions and terms of the public agreement the public partner regulates the following issues: 1) type and scope of works to be executed and/or services to be rendered by the private partner and the conditions for their provision, provided that they were specified in the public call; 2) distribution of risk between the public and the private partner; 3) provisions on the minimum required quality and standard of services and works in the public interest or the users of services or public facilities, as well as the consequences of non-fulfillment of these requirements regarding quality, provided they do not mean the increase or reduction of remuneration to the private partner from the item 9) of this paragraph; 4) scope of exclusive rights of the private partner, if any; 5) possible assistance of the public partner to the private partner in acquiring permits and approvals necessary for the execution of the concession; 6) requirements concerning the special purpose company⁸³ regarding: legal form, establishment, minimum capital and minimum other resources or human resources, shareholders' structure, organizational structure and business premises, as well as business activities of the company; 7) ownership over the assets related to the project and, if and when necessary, obligations of the parties to the agreement to acquire project assets/means and possibly easement rights; 8) the amount and the method of calculation of the concession fee, if any; 9) remuneration of the private partner, irrespective whether it concerns tariffs or fees for provided facilities or services, method and formula for setting, periodical harmonization and adaptation of these tariffs or fees, possible payment that the public partner is to make to the private partner; 10) mechanisms for increasing or reducing the remuneration (irrespective of the legal form) to the private partner, depending on the good or poor quality of his services/facilities; 11) procedure used by the public partner to consider and approve designs, construction plans and specifications, as well as procedures for testing and final inspection, approval and commissioning of an infrastructure facility, as well as of performed services, if necessary; 12) procedures for changing designs, construction plans and specifications, if unilaterally defined by the public partner and procedures for the approval of possible extension of deadlines and/or increase of the fee (including costs of financing); 13) scope of the private partner's commitment to provide, depending on the case, change of structures or services during the validity of the agreement, in order to meet the change in actual demand of the service, its continuity and its providing to all users under the essentially same conditions, as well as the effects of that on the fee (and costs of financing) for the private partner; 14) possible scope of changes in the public agreement after its conclusion, persons entitled to request it and the mechanism for harmonizing these changes; 15) possible rights of the public partner to approve to the private partner conclusion of the most important sub-contracting agreements or agreements with the daughter companies of the private partner or with other related persons; 16) securities to be provided by the private partner or public partner (including the securities of the public partner to the financiers); 17) insurance coverage that should be ensured by the private partner; 18) available remedies in case that any of the parties fails to fulfill its contractual obligations; 19) degree to which any of the parties can be exempt from responsibility for non exercising or for being in delay in exercising its contractual obligations due to circumstances which are realistically beyond its control (force majeure,

83 Pursuant to the Law on Public-Private Partnership and Concessions, the special purpose company is a commercial company which can be established by a private, or public partner for the purposes of concluding a public agreement, or for the purposes of implementation of a public-private partnership project.

change of laws etc.); 20) validity period of the public agreement and the rights and obligations of the parties after its expiry (including the status of the assets when they are handed over to the public partner), procedure of extending the contracted deadline, including its consequences on project financing; 21) compensation and clearing of debts; 22) consequences of harmful change of regulations; 23) reasons and consequences of the premature termination (including the minimum amount to be paid to the public or private partner), penalties and corresponding provisions foreseen in the item 19) of this paragraph; 24) possible limitations of responsibilities of the parties to the agreement; 25) all accessory or related contracts that should be made, including the ones intended for an easier financing of the project costs, as well as effects of these contracts on the public agreement. That particularly covers special provisions allowing the public partner to conclude a contract with the financiers of the private partner and secure the rights to assign the public agreement to the person indicated by the financiers, under specific conditions; 26) competent law and mechanism for settling disputes; 27) circumstances under which the public partner or certain third party may (temporarily or in some other way) undertake management of the facility or other function of the private partner in order to ensure effective and continuous execution of the service and/or facilities being the subject matter of the contract in case of serious failures of the private partner to perform its obligations; 28) taxation and fiscal issues – if any.

Public agreement may be concluded upon obtained approval of the local self-government unit. Having obtained the said approval, the public partner must offer to the selected most favorable bidder signing of the public concession agreement within the time period determined in the decision on the selection of the most favorable bid.

The concessionaire or the grantor⁸⁴ shall pay monetary fee for the concession in the amount and manner as regulated by the public concession agreement, except if the payment of the concession fee is not economically justifiable. The concession fee is determined depending on the kind of natural resource, type of activity, validity period of the concession, business risk and expected profit, equipment and area of the asset in the public use, i.e. public asset.

The public agreement may be financed by the private partner through a combination of direct capital investments or through borrowing, including without limitations structured or project financing etc. provided by international financial institutions, banks, or third parties (hereinafter: financiers).

Upon prior approval of the public partner, the private partner will be authorized to assign, mortgage, pledge, for a time period and scope in compliance with the Law on Public-Private Partnership and Concessions, or the law regulating public property, any his right, or obligation from the public agreement or other property related to the project, in favor of the financiers, with an aim to secure payment of any occurred or future debt concerning the construction and financing, or re-financing of the concession.

On request of the financiers and private partner, the public partner may accept to give certain reasonably requested securities and to undertake certain responsibilities required by the private partner with respect to any liability from the public agreement.

It should be stressed that the status of the parties within the concession is protected by the fact that it is prescribed that, in the case of change of regulations after the conclusion of the public agreement, which worsen the position of the private or public partner, the agreement may be

⁸⁴ It is assumed that a technical error occurred in the text of the Law, as the grantor should not pay the concession fee to himself.

changed without limitations, in the scope necessary to bring the private, or public partner in a position where he used to be at the moment of signing the public agreement.⁸⁵

4.3. Investing into Public (Utility) Company, or the Company Performing Utility Service

Investing into public (utility) company or the company performing utility service is carried out in compliance with the Law on Utility Services, the Law on Public Companies and Engaging in Energy Activities and the Law on Companies.

Investment into an economical entity does not only change the structure of ownership over its capital, but it can impact its management structure, as well as the subject matter of that economical entity.

Pursuant to the Article 27 of the Law on Public Companies, in order to protect the public interest in the public company, the founder gives approval on capital investment, changes of status and the act on the valuation of the state capital and declaration of that capital in shares, as well as on the program and decision on ownership transformation, and other decisions in compliance with the founding act. This provision is also applied on corporations with the majority share of the state capital which engage in the activities of public interest, except if the founding act of that company states otherwise.

This procedure is not foreseen for the corporations without the majority share of the state capital, which acquired the right to engage in public utility services on the basis of the decision of the assembly of the local self-government unit and the agreement on entrusting this activity. Respecting the contractual provisions is the mechanism for monitoring the performing of public utility services by these entities.

85 Article 52 of the Law on Public-Private Partnership and Concessions.

5. LICENSE⁸⁶

License is an approval of performing the energy-related activity issued by the Energy Agency of the Republic of Serbia (hereinafter referred to as: the Agency). In case of the production of heat, the license is issued by the competent authority of the local self-government unit, town, or the City of Belgrade.

License is an administrative act confirming the fulfillment of requirements prescribed by the Energy Law and the Rulebook on Requirement regarding Professional Staff and Terms of Issuing and Revoking Energy Licenses. It is the last in a series of legal documents required for engaging in energy-related activities. The energy license must be possessed by the entity already in possession of a plant, which has acquired the right to engage in the activity based on the agreement of entrusting the performance of the activity of public interest or based on the concession agreement.

The requirements for obtaining the energy license are the following: 1) that the applicant is registered for engaging in the energy-related activity for which the license is issued; 2) that the operation permit for the facility is issued; 3) that the energy structures and other equipment, installations or plants required for performing the energy activity meet conditions and requirements set by the technical regulations, energy efficiency regulations, fire and explosion protection regulations, as well as regulations on environmental protection; 4) that the applicant meets prescribed conditions regarding the professional staff for performing technical management, operation and maintenance of energy facilities, i.e. conditions regarding the number and expertise of the employed persons for performing activities of maintenance of energy facilities, as well as the activities of operators in these facilities; 5) that the applicant possesses financial means required for engaging in energy-related activities; 6) that the plant manager, or members of the management have no valid sentence for criminal acts related to economic activities; 7) that the applicant has not been prohibited to engage in that activity or if the legal consequences of the imposed measure have ceased; 8) that the applicant has evidence on the legal grounds for the use of energy facility in which the energy-related activity is being performed; 9) that the applicant is not subject to any bankruptcy or liquidation procedure.

License for electricity generation, combined heat and power production and production of heat is issued for the period of 30 years⁸⁷. At the license issuance a fee shall be paid to the Agency. Also an annual remuneration shall be paid to the Agency for the possession of license on annual basis.⁸⁸ In case of the license for the production of heat, these fees and remunerations will depend on the decisions of the competent authorities of the local self-government units.

In case that the license holder ceases to fulfill any of the requirements prescribed for granting the license, or fails to meet any other regulations related to the performance of energy-related activity, the license can be suspended or permanently revoked.

⁸⁶ After acquiring the right to engage in the electricity production, energy entity producing electricity should contact the Ministry in charge of water management, or the secretariat in charge of water management (if he is in the territory of Autonomous Province of Vojvodina) for setting the fee for the use of surface, underground and mineral waters, with a request for calculation of the fee for the use of water. This fee has been set only for the public power industry.

⁸⁷ Article 21, paragraph 1 of the Energy Law.

⁸⁸ The license fee is set by the Energy Agency decisions, specifically: the Criteria and Standards for Setting Energy License Fees for Engaging in Energy-related Activities and the Decision on Coefficient Value for Calculation of the Energy License Fee for Engaging in Energy-related Activities for the particular year.

The license shall not be required for: 1) production of electricity in plants of the capacity up to 1 MW and production of electricity solely for one's own use; 2) production of heat in power plants of the capacity up to 1 MW and production of heat solely for one's own use; 3) combined heat and power production in thermal power plants-heating plants of up to 1 MW of total approved electrical capacity of the connection and 1 MWt of total heat capacity, as well as combined heat and power production solely for one's own use

The Rulebook on Requirements Regarding Professional Staff and Terms of Issuing and Revoking of Energy Licenses for engaging in energy-related activities defines the application for issuing the energy license for engaging in the energy-related activity of electricity generation. When electricity generation is in question, the forms are differently defined subject to the facilities in which electricity is generated, so that there is a special form for facilities for electricity generation within thermal power plants.

The provisions of the Rulebook on Requirements Regarding Professional Staff and Terms of Issuing and Revoking of Energy Licenses for engaging in energy-related activities set a special application form for issuing the license for electricity generation in combined heat-and-power plants – power plant-thermal plant. The license for the electricity generation in such plants shall be issued in compliance with the provisions of the Energy Law and of the above Rulebook.

The Energy Law prescribes that issuing of energy licenses for the activity of heat generation in district heating plants shall be within the jurisdiction of local self-government units⁸⁹.

89 Article 178 of the Energy Law.

6. CONNECTING THE PLANT TO THE GRID

6.1. Connecting the Power Plant to the Power Grid

Once the Operation Permit has been obtained, it is necessary to connect the plant to the power grid. A power producer's facility shall be connected to the electricity transmission and/or distribution system under the terms and conditions and in the way stipulated under the Energy Law, the Decree on Conditions of Electricity Delivery, and the Transmission and Distribution Grid Codes, in compliance with the standards and technical regulations concerning the criteria for access to and use of power plant facilities, equipment, and plants.

The facility of the electricity producer shall be connected to the transmission or distribution system on the basis of approval of the connection by the competent system operator.

The approval for connection is issued by means of a decision, within the administrative procedure, on the request of a legal or natural person whose facility is to be connected. This decision defines, among other things, the conditions that the applicant, the electricity producer is obligated to fulfill in order to have the production facility connected to the system.

Costs of connection also include costs of procurement of measuring units and are borne by the applicant.

The amount of costs is determined by the operator of the transmission, or transport and distribution system, pursuant to Methodology⁹⁰ for determining the costs of connection to the grid adopted by the Energy Agency. This Methodology sets the manner and more detailed criteria for the calculation of the costs of connection, depending on the approved installed capacity, place of connection, required works or installation of equipment and other objective criteria.

System operator has adopted, on the basis of the Methodology, its own act on the amount of costs of connection, which it submits to the Energy Agency before commencement of its application and that act must be in compliance with the said Methodology.

The procedure starts with the submission of the application for issuance of approval for connection, submitted to the energy entity in charge of electricity transmission or distribution to whose system the plant is to be connected.

The application shall be accompanied by the following data: 1) name of the owner of the facility or the holder of the right to use the facility (for natural persons: the name and place of residence, personal identification number. and, for legal persons or entrepreneurs: business name or name, seat, tax identification number - PIB, official registration number, account number, and the name of the responsible person; 2) facility, for the connection of which, issuing of the approval for connection is applied for (the address, type, location of the facility, and the use of the facility); 3) time of connecting the facility. In addition, it shall be required to submit the data on: 1) total installed capacity of the facility, the number and power of generating units, source voltage, and block transformer; 2) expected annual and monthly output; 3) protection and measuring equipment; 4) energy permit and the license for engaging in the activity of electricity

⁹⁰ Decision on setting the methodology on criteria and the manner of determining the cost of connection to the electricity transmission and distribution ("Official Gazette of the RoS" No. 60/06, 79/06 and 114/06, 14/07 and 09/09). From 1st January 2013 the Decision on Establishing the Methodology for Setting the Costs of Connection to Electricity Transmission and Distribution System ("Official Gazette of the RoS" No. 77/12) will enter into force.

generation for the facilities of a capacity exceeding 1 MW (consequently, it follows that one shall first obtain the license for engaging in the activity, and only then apply for connection of the energy facility to the grid).

In addition to the above, for already constructed facilities, the Construction Permit as well as the evidence of the ownership of or the right to use the facility shall also be submitted.

The energy entity in charge of electricity transmission or distribution to which the application for connection has been submitted, shall decide on the application for connection of the plant to the power grid within sixty days from the date of receipt of the written application.

The competent energy entity shall issue a positive decision, provided all the requirements have been fulfilled, and based on the technical report, calculation of the costs for connection, and other available documents. Decision on the approval of the connection of the facility to the transmission or distribution system contains specifically: 1) point of connection to the system; 2) method and technical conditions of the connection; 3) approved power, i.e. capacity; 4) energy metering point and method; 5) deadline for connection and 6) costs of connection.

Validity of the Decision on approving the connection is maximum two years from the date of its issuance. At the request of the applicant, the validity of the Decision can be extended. The request for extension of the validity period s to be submitted not later than 30 days before the expiry of the validity set by the same Decision.

An appeal against the Decision on approving the connection may be lodged to the Energy Agency of the Republic of Serbia, within 15 days from the date of submission of the Decision. The decision of the Agency on the appeal is final but an administrative suit may be launched against it.

The energy entity in charge of the system to which the electricity producer's facility is to be connected will approve the connection if he establishes that the equipment and installations of the facility to be connected meet the conditions prescribed by laws, technical and other regulations governing the conditions and manner of exploitation of such facilities.

The system operator shall connect the electricity producer's facility to the transmission, or distribution system within 15 days from the date of fulfillment of the following conditions: 1) connection requirements; 2) that an Operation Permit has been obtained for the facility or that the equipments and installations of the producer's facility meet technical and other prescribed conditions; 3) that the balancing responsibility and access to the system were completed for the take-over point.

The facility being constructed, or the construction of which was finished without the Construction Permit, cannot be connected to the electric power grid, district heating network or other infrastructure networks.

The following is prohibited: connection of facilities to the system without approval to connect, arbitrary connection of facilities, equipments or installations to the transmission, transport or distribution system, as well as their setting into operation.

6.2. Connecting the Plant to the Heat Distribution Network⁹¹

A power plant shall be connected to the heat distribution network in accordance with the provisions of the Energy Law and special regulations, if they have been adopted.⁹²

In case of the facility simultaneously producing heat and electricity, it does not have to be connected to the heat distribution network if the heat is used for its own needs.⁹³

An energy facility shall be connected to the heat distribution network based on the same provisions of the Energy Law that apply to the connection of an energy facility to the electricity transmission or distribution system.

If an energy entity is engaged in the activities of generation of both heat and/or electricity within one facility, such entity should be connected both to the heat distribution network pipeline and to the electric power system and operationally managed in the way a power generating facility is managed.

A facility shall be connected to a heat distribution system based on the approval by the energy entity to whose system the facility is to be connected, provided that the equipment and installations of the facility that is to be connected meet the requirements prescribed by the law, technical, and other regulations governing the conditions and method of exploitation of such facilities.

The approval for the connection shall be issued further to the application of the party whose facility is to be connected. The energy entity in charge of heat distribution shall decide on the application for connection within 30 days from the date of receipt of the written application. An appeal against this decision may be lodged to the competent authority of the local self-government unit (in charge of energy affairs) within 15 days from the date of submitting the decision.

*An approval for connection of a plant to a heat distribution system shall include:
1) point of connection to the system; 2) method and technical requirements for the connection; 3) approved capacity; 4) metering points and the method of metering the supplied heat; 5) deadline for the connection; and 6) costs of the connection.*

The applicant for the connection shall bear the costs of connection. The connection costs shall be calculated in accordance with the regulations of the unit of local self-government governing the method of providing the public utility services. The heat distributor shall connect the facility of the heat producer to the system within the times and under the terms set out in the connection approval document.

91 One of very important elements for a justified connection of the production facility to the heat supply pipeline is the harmonization of the Law on Public Utility Services with the Energy Law, i.e. separation/distinction of the energy-related activity of the heat production from its distribution. Also important is the separation/distinction of heat distribution from heat supply. In any case, heat distribution must be separated from the activities comprising elements of sale, so that the costs of heat distribution could be assessed (as network activity), thus enabling achievement of competitiveness of the produced heat, with clearly defined price, competing with other heat producers, or other ways of providing heat.

92 The special regulations shall be deemed to include the regulations of a local self-government unit related to the method of engaging in the public utility activity of heat generation and of securing proper rendering of such service, its continuity, and the rights and obligations of the public utility operator in charge of distribution and supply of heat. Such regulations shall include the Operating Rules of the heat distributor, if they have been adopted.

93 Article 56, paragraph 5) of the Energy Law – also important for acquiring the status of privileged electricity producer.

7. ACQUIRING THE STATUS OF PRIVILEGED ELECTRICITY PRODUCER AND PERTAINING INCENTIVES⁹⁴

The Energy Law establishes the category of privileged power producers. The plants using hydro geothermal energy are considered to be privileged power producers on two grounds: first, in the generation process they utilize a renewable energy source, and second, if they generate heat and electricity in a combined process.

The Energy Law stipulates that privileged power producers shall be entitled to: 1) incentives, such as: the obligation of electricity purchase from a privileged producer, the prices at which such electricity shall be purchased, and the period of validity of the obligation; 2) priority of delivery of electricity into the transmission or distribution system, except in the case when the safety of operation of these systems might be jeopardized; 3) other rights pursuant to the Energy Law and its by-laws, as well as to other laws and regulations governing taxes, duties and other fees, i.e. subsidies and other incentives, environmental protection and energy efficiency

This Law also stipulates the application procedure for acquiring the status of privileged electricity producer as well as the Government's obligation to issue documents on the requirements for obtaining the status of a privileged power producer and incentives for the production of electricity from renewable energy sources.

On 2 February 2013, Government Decrees regulating the manner and procedure for acquiring the privileged producer status and incentives for these categories entered into force.

Pursuant to the provisions of the Energy Law, the Government brought a Decree on Methods of Calculation and Distribution of Incentive Remuneration Funds. The Government has brought an act to set the amount of remuneration for incentives on electricity produced from renewable energy sources. This remuneration should be determined every year.

7.1. Obtaining the Status of Privileged Electricity Producer

The Decree on Requirements for Obtaining Privileged Electricity Producer Status regulates the procedure and manner of acquiring of the said status, specifying conditions to be fulfilled by the producer of electricity from hydro-geothermal energy in order to obtain the said status.

This Decree does not specifically determine the notion of the plant using hydro-geothermal energy, but it defines the notion of the power plant with combined heat and power production⁹⁵. Also, if the facility producing simultaneously electricity and heat (combined heat and power production) with a high degree of utilization of primary energy is concerned, such facility should have capacity up to 10 MW and possess a signed contract on the sale of heat, unless it uses heat for own purposes, in order to acquire the privileged producer status.

Producer engaged in the activity of electricity generation in several power plants using renewable energy sources, which fulfill criteria for acquiring the privileged electricity producer status pursuant to the said Decree, shall submit an application for acquiring privileged producer status for each power plant separately.

⁹⁴ Setting the conditions for acquiring the status of privileged producer of heat, as well as criteria for the fulfillment of these conditions and the manner and procedures for obtaining the said status, is in the jurisdiction of the local self-government unit, town, or the City of Belgrade

⁹⁵ Combined heat and power production plants, (co-generation plants) are power plants which, in their production process, simultaneously produce electricity and heat using fossil fuels (coal or natural gas), waste gas with organic fraction or fossil fuels combined with a renewable energy source, waste or waste gas with organic fraction. The Decree also defines the manner of calculating the total efficiency level of a co-generation power plant. This definition excluded the option where the incentives can be acquired by the co-generation power plant that uses only renewable energy sources.

Producer engaged in the activity of electricity generation in a power plant comprising different production units, may acquire the privileged producer status only for the production units which meet the conditions prescribed by the Energy Law and this Decree.

It is prescribed that at the points of connection of the production unit being the object of the application for privileged producer status to the transmission, or distribution system separate electricity metering devices must be installed, with characteristics according to the Energy Law and the Transmission / Distribution System Codes. Besides metering points, these production units shall have marked places where the total produced heat, return heat and primary energy consumption are measured.

Application for acquiring the status of privileged producer shall be submitted to the Ministry in charge of energy-related affairs. This application is submitted on the Form O-2 (Application for issuance of the Decision on privileged electricity producer status from this Decree). In case of any changes of data contained in the said Form, namely basic data on the power plant, or all planned changes in the technological process, types of primary fuel or other defined characteristics of the power plant, being of significance for acquiring the above status, the applicant is obliged to notify the Ministry in charge of energy minimum 30 days before the commencement of planned works.

The application for the status of the privileged producer shall be accompanied by the evidenced of compliance with the conditions for acquiring that status: 1) copy of the license for engaging in electricity generation activity in case the power plant is of a capacity of 1 MW or over; 2) copy of the contract on engaging in the activity of electricity production in the power plant which is the subject of the application, signed between the license holder and the applicant in case the applicant is not the license holder; 3) Operation Permit for the applicant power plant; 4) copy of the document on the connection to the transmission or distribution system with a confirmation of the competent operator that the metering point of the applicant power plant is executed in compliance with the conditions set by the Energy Law and this Decree; 5) copy of the contract on the sale of heat, or the statement of the applicant that the produced heat is used for its own purposes, in case of the application concerning the power plant with combined production; 6) copy of the Main Design segment which contains calculation of efficiency level of the power plant if the subject of the request is a power plant with combined production; 7) data on the person in charge of the power plant operation (name, position, telephone number, fax number and electronic mail address).

The status of privileged producer is determined by the Ministry in charge of energy, by a decision brought within 30 days from the date of submission of the application for acquiring the privileged producer status, if all conditions are fulfilled. An appeal against the decision may be lodged to the Government of the Republic of Serbia, within 15 days from the date of receipt of the decision.

Special obligation of the privileged electricity producer is to keep records on the consumed primary fuel (basic and auxiliary fuel) with data on the quantity and average lower calorific values of the consumed fuel.⁹⁶

The Ministry in charge of energy shall keep the register of privileged electricity producers

⁹⁶ The Decree also prescribes the method of proving the accuracy of these records: 1) copies of invoices for the purchased fuel along with a documentation which regularly comes with fuel, and in case that the power plant owner has own fuel production, it shall be proved by values of consumed amounts of each fuel registered by the installed and sealed metering devices for continuous monitoring of consumption of each type of fuel that had not been purchased; 2) results of analyzing lower calorific value of the representative sample for each fuel purchase performed by the accredited institutions, except in case that the power plant uses fuel from a fuel production facility owned by the same person, when it shall be proved by results of representative samples analysis of each fuel type performed every third month

7.2. Incentives for Electricity Producers in Power Plants

It should be underlined that the incentives for the privileged electricity producers include the obligation of purchasing the electricity from the privileged producer, prices at which the electricity is to be purchased and the period of validity of the purchasing obligation and undertaking the balancing responsibility. Besides, the privileged producers are entitled to priority in supplying the produced electricity into the transmission or distribution system, except in the case when the security of operation of these systems is threatened, as well as other rights prescribed by the regulations governing taxes, customs fees and other duties, or subsidies and other incentives, protection of environment and energy efficiency.

The Decree on Incentives for Privileged Electricity Producers prescribes in more detail the categories of privileged electricity producers, incentives, conditions for their achievement, manner of setting the incentive period, rights and obligations derived from the incentives for privileged producers and other energy entities, sets the content of relevant contracts etc.

The following is understood as incentives: 1) incentive period⁹⁷ of 12 years for all installations of the privileged producer which entered operation within less than 12 months before the date of signing the purchase contract on the total amount of produced electricity with the public electricity supplier, i.e. the incentive period of 12 years reduced for the difference between the year when the contract was signed and the year of putting into operation for all other installations; 2) feed-in tariff at which the producer is entitled to sell to the public electricity supplier the total amount of produced electricity during the incentive period; 3) undertaking of balancing responsibility and balancing costs of the privileged producers during the incentive period by the public supplier; 4) free monthly information to the privileged producer and public electricity supplier on the read-out electricity production in the privileged producer's facility by the operator of the system to which the facility/plant is connected during the incentive period⁹⁸; 5) the right of the privileged producer to conclude with the public supplier, upon expiry of the incentive period, a contract on the purchase of the total amount of produced electricity at market conditions prevailing at the organized electricity market in the Republic of Serbia.

The Decree confirms that the hydro-geothermal power plants belong to the facilities entitled to apply the incentives, provided that they have a signed contract on the purchase of the full amount of electricity produced during the incentive period. The public electricity supplier is bound to conclude, upon request of the electricity producer from the power plant using renewable energy sources and which is not connected to the system, a contract on temporary undertaking of balancing responsibility and temporary purchase of electricity, provided that the producer fulfilled the conditions from the approval to connect and obtained the operation permit, or presented some other proof that the equipments and installations of the power plant meet technical and other prescribed conditions, or a trial operation permit⁹⁹. This temporary contract covers the period from the start of trial operation of the power plant until the conclusion of purchase contract on the full amount of electricity produced during the incentive period, but not longer than three months. If this producer acquires the status of privileged producer, it is entitled to incentives: 1) incentive period; 2) feed-in tariff; 3) undertaking the balancing responsibility. In case that it failed to acquire the status of privileged producer, the producer is entitled to charge the sold electricity to the public supplier at the average market price and

97 The period of validity of incentives, for the privileged producer whose plant entered into operation more than 12 months before the signing of the contract with the public supplier on the purchase of the total amount of produced electricity is determined as: $N = \max \{0, [12 - (G_u - G_p)]\}$, where N – incentive period, G_u – year of signing the contract with the public supplier on the purchase of the total amount of produced electricity, G_p – year of commissioning of the privileged producer's plant.

98 The privileged electricity producer is entitled to these facilities even after the expiry of his incentive period, if he concluded with the public supplier the contract on the purchase of the total produced electricity after the expiry of the incentive period

99 Although the legislator foresaw the said stipulation in the Decree on Incentives for Privileged Electricity Producers, most probably that the Decision on approving the launching of the facility into the trial run was concerned.

has the obligation to pay the balancing costs to the public supplier at the price equal to the quotient of total balancing costs of the balancing group of the public supplier and the total amount of electricity sold by the public supplier.¹⁰⁰

The rights and obligations of the privileged producer and the public supplier during the incentive period are regulated by the contract on the purchase of the full amount of electricity produced in the power plants (installed capacity up to 5 MW and from 5 MW upwards) signed in writing¹⁰¹. The Contract is signed for a period of validity of the privileged producer status. The application to conclude such contract submitted to the public supplier shall be accompanied with the Decision on acquired privileged producer status.

The privileged producer which concluded the contract on the purchase of the full amount of produced electricity with the public supplier belongs to the balancing group of the public supplier. If the privileged producer has the installed capacity of over 5 MW, he is obligated to submit to the public electricity supplier work plans in accordance with the contract on the purchase of the full amount of produced electricity and the Transmission System Code¹⁰². The standard model of such contract will be prescribed by the Ministry in charge of energy. Exceptionally, the parties to the contract will be entitled to desist from the standard models of the contract if both parties agreed to that and if the approval on that was obtained previously from the Ministry, in writing. Until the definition of the new model of the contract, the previously defined model will be applied.¹⁰³

The Decree stipulates the purchase prices of electricity, which differ subject to the type of the power plant and the installed capacity. There are three categories of privileged power plants, specifically:

Item	Power Plant Type	Installed Capacity (P) (MW)	Incentive/Feed-in Tariff (cEUR/1 kWh)
1.	Geothermal Power Plants	up to 1	9.67
2.	Geothermal Power Plants	1 - 5 MW	10,358-0,688*P
3.	Geothermal Power Plants	Over 5	6.92

Feed-in tariffs are expressed in eurocents per kilowatt (cEUR/kWh) and rounded up to two decimals.

100 The average market price of electricity and the price of balancing services are determined on the basis of data on the purchase of electricity and balancing services delivered by the public supplier in the month preceding the signing of the temporary contract and are defined in that same contract (regulating the sale of electricity after obtaining the Operation Permit and connection to the system) - Article 5 paragraph 5 of the Decree on Incentives for Electricity Producers.

101 The Contract includes specifically: 1) parties to the contract and category of the privileged producer; 2) subject of the contract, the date of signing and the date of expiry of the contract; 3) place of sale of electricity; 4) metering point; 5) manner of determining losses between the point of sale and the metering point, unless they are at the same point; 6) manner of submitting a complaint on the read-out values; 7) manner of determining the produced quantity in case of defect of the metering unit; 8) price of electricity determined in compliance with items 13.14. and 15 of the Decree; 9) the manner and time schedule of calculation, invoicing and payment; 10) interest in case of undue payment, 11) manner of ensuring the guarantee of payments; 12) manner of communication between the contracting parties; 13) obligations of the public supplier with respect to undertaking of balancing responsibility and planning of the power plant operation; 14) obligations of the privileged producer with respect to transfer of the guarantees of origin to the public supplier; 15) list of data the confidentiality of which is guaranteed; 16) liability in case of damages; 17) manner and place of arbitration; 18) list of events considered as force majeure pursuant to existing regulations; 19) reasons for premature termination and conditions for continuation of the contract; 20) reasons and conditions of the permanent termination of the contract; 21) conditions of the transfer of rights and obligations from the contract to third parties. Unlike the regulations governing this field so far, the new Decree defined that, in compliance with the Law, the public supplier guarantees collection of payment due to the privileged producer with which he signed the contract on the purchase of the total amount of produced electricity, during the incentive period

102 It is assumed that the purchase contract shall define that these plans are to be harmonized also with the Distribution System Codes, if the power plant is connected to the Electricity Distribution Grid.

103 Model of the Electricity Purchase Contract, www.eps.rs

The Decree on Incentives for Privileged Electricity Suppliers sets the formula for a regular annual correction of feed-in tariffs due to inflation in the euro-zone. The correction is to be carried out in February each year, starting from 2014.

The Decree stipulates that the specified feed-in tariffs are set for each three years and that they can be reconsidered on an annual basis. The Decree itself has a validity period of three years – until 31 December 2015. The transitional provisions set the rules for privileged producers which have already signed contracts on the purchase of electricity produced from renewable energy sources and for the protection of their rights.

Readings of electricity at the privileged producer's which concluded a purchase contract with the public supplier are performed every first day of the month, at no charge, by the operator of the transmission, or distribution system and the read-out data for the previous month are submitted to the privileged producer and the public supplier not later than the fifth day of the month.. Prior to the conclusion of the contract, the operator of the transmission, or distribution system is obligated to carry out the readout of the electricity meter and submit the read-out data to the privileged producer and the public supplier within three days from the date of receipt of the privileged producer's request to do so.

7.3. Guarantee of Origin ¹⁰⁴

Guarantee of Origin is a document the exclusive function of which is to prove to the end buyer that the given share or quantity of energy has been generated from renewable energy sources, as well as from combined heat-and-power generation plants with a high efficiency coefficient of the primary energy.

Guarantee of Origin shall be issued by the operator of the transmission system further to the application of: 1) the producer of electricity from renewable energy sources, 2) the producer of energy for heating and cooling from renewable energy sources, and 3) the producer of electricity and heating energy from combined heat-and-power plants with a high efficiency coefficient of primary energy, on the basis of data of the operator to whose system the facility of the producer is connected, a public supplier, and of the statement of the applicant about the utilization of investment backing.

Guarantee of Origin shall be issued for a unit quantity of produced energy of 1 MWh. A Guarantee of Origin shall be issued only once for a quantity of produced energy in a certain time period. This guarantee shall be a document in electronic form and shall be valid for one year from the date of issuing. It shall be transferable.

A Guarantee of Origin for energy produced from renewable energy sources shall contain in particular: 1) name, location, type, and power of the production capacity; 2) date of commissioning of the facility; 3) information whether the Guarantee of Origin is related to electricity or to the energy for heating or cooling; 4) date of commencement and finalization of production of energy for which the Guarantee of Origin is issued; 5) information from the written statement of the applicant as to whether an investment backing from national funds has been used for construction of the production capacity and the type of such backing; 6) information whether the feed-in tariff was used; 7) date and country of issuing and company identification number. If a biomass power plant is at the same time a facility for combined heat and power production with a high efficiency of primary energy - a Guarantee of Origin shall also contain: 1) lower calorific value of the fuel that is used for generation of electricity for which the Guarantee of

¹⁰⁴ A separate regulation will regulate the contents of a Guarantee of Origin, procedures of issuing, transfer, and termination of validity of a Guarantee of Origin, method of keeping the register, as well as method of submitting data on generated electricity measured at the point of delivery to the transmission, or to the distribution system.

Origin is issued; 2) purpose for which heating energy produced in a plant for combined heat and power production is used for which the Guarantee of Origin is issued; 3) saving of primary energy in the process of power generation for which the Guarantee of Origin is issued.

Register of the issued guarantees of origin shall be kept by the Transmission System operator.

The Ministry in charge of energy shall prescribe in more details the contents of a Guarantee of Origin, procedures of issuing, transfer, and termination of validity of a Guarantee of Origin, method of keeping the register, as well as method of submitting data on generated electricity measured at the point of delivery to the transmission, or to the distribution system.

It is necessary to point out that a Guarantee of Origin issued in other states shall also be valid in the Republic of Serbia under the conditions of reciprocity and in compliance with the ratified international agreement.

**IZGRADNJA POSTROJENJA
I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE/TOPLLOTNE
ENERGIJE IZ HIDROGEOTERMALNIH
IZVORA U REPUBLICI SRBIJI**

Vodič za investitore

SADRŽAJ

PREGOVOR	80
1. UVOD	82
1.1. Izvori prava	83
2. ISTRAŽIVANJA I EKSPLOATACIJA HIDROGEOTERMALNOG IZVORA	85
2.1. Geološka istraživanja	85
2.1.1. Projekat geoloških istraživanja	86
2.1.2. Odobrenje za istraživanje	86
2.1.3. Izvođenje geoloških istraživanja	89
2.1.4. Klasifikacija podzemnih voda i geotermalnih resursa	89
2.2. Eksploatacija hidrogeotermalnog izvora	90
2.2.1. Odobrenje za eksploataciju mineralnih sirovina	91
2.2.1.1. Vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola`	93
2.2.2. Odobrenje za izvođenje rudarskih radova	97
2.2.3. Rudarski objekti	98
2.2.4. Upotrebna dozvola za rudarske objekte	99
2.2.5. Licence prava rudarstva	99
3. IZGRADNJA OBJEKTA ZA KORIŠĆENJE HIDROGEOTERMALNE ENERGIJE	100
3.1. Objekti za direktnu eksploataciju hidrogeotermalne energije	100
3.2. Izgradnja energetskog objekta za proizvodnju toplotne i/ili električne energije	101
3.2.1. Postupak izgradnje postrojenja	101
3.2.1.1. Izbor lokacije, uvid u važeće planske dokumente i Informacija o lokaciji	102
3.2.1.2. Energetska dozvola	103
3.2.1.3. Lokacijska dozvola	105
3.2.1.4.1. Postupak izdavanja lokacijske dozvole	106
3.2.1.4.2. Formiranje građevinske parcele	107
3.2.1.5. Procena uticaja na životnu sredinu	108
3.2.1.6. Integrisana dozvola	111
3.2.1.7. Tehnička dokumentacija	114
3.2.1.8. Građevinska dozvola	118
3.2.1.9. Građenje objekta	119
3.2.2.10. Tehnički pregled objekta i upotrebna dozvola	120
4. STICANJE PRAVA NA OBAVLJANJE DELATNOSTI OD OPŠTEG INTERESA	122
4.1. Poveravanje prava na obavljanje komunalne delatnosti	122
4.2. Koncesija na obavljanje komunalne delatnosti	123
4.2.1. Postupak davanja koncesije	123
4.2.2. Postupak utvrđivanja koncesionog akta	124
4.2.3. Postupak zaključivanja ugovora o koncesiji	125
4.2.4. Ugovor o koncesiji	126
4.3. Ulaganje u javno (komunalno) preduzeće, odnosno privredno društvo koje obavlja komunalnu delatnost	128

5. LICENCA	130
6. PRIKLJUČENJE POSTROJENJA NA MREŽU	132
6.1. Priklučenje postrojenja na elektroenergetsku mrežu	132
6.2. Priklučenje postrojenja na mrežu za distribuciju toplotne energije	133
7. STICANJE STATUSA POVLAŠĆENOG PROIZVOĐAČA ELEKTRIČNE ENERGIJE I MERE PODSTICAJA	135
7.1. Sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije	135
7.2. Mere podsticaja za proizvođače električne energije u elektranama	137
7.3. Garancija porekla	139
PRILOG: Izvodi prava	141

Predgovor

Srbija ima značajan potencijal u obnovljivim izvorima energije koji je, na žalost, još uvek nedovoljno iskorišćen. Jedan od razloga za takvu situaciju je nedovoljna investiciona aktivnost u ovom sektoru. Očekuje se da će u narednih nekoliko godina doći do krupnih pomaka u tom pogledu, s obzirom na najnoviji korak Vlade Republike Srbije u smislu prihvatanja odluke Ministarskog saveta Energetske zajednice o promociji obnovljive energije kroz transpoziciju Direktive 2009/28/EC o obnovljivim izvorima energije. Ovom odlukom Srbiji je postavljen ambiciozni cilj da poveća učešće obnovljive energije u ukupnoj potrošnji finalne energije na 27% u 2020. godini sa 21.2% u referentnoj, 2009. godini

Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) je tokom 2012. godine, na osnovu sporazuma o saradnji sa Ministarstvom energetike, razvoja i zaštite životne sredine Republike Srbije, sproveo projekat "Političko savetovanje u oblasti obnovljivih izvora energije" tokom koga su izrađena dva nova i izvršena revizija četiri postojeća, zastarela vodiča za investiture u postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije:

- IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE/TOPLLOTNE ENERGIJE IZ BIOMASE U REPUBLICI SRBIJI
 - IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U MALIM HIDRO-ELEKTRANAMA U REPUBLICI SRBIJI
 - IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U VETROELEKTRANAMA U REPUBLICI SRBIJI
-

-
- IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE/TOPLLOTNE ENERGIJE IZ HIDROGEOTERMALNIH IZVORA U REPUBLICI SRBIJI
 - IZGRADNJA POSTROJENJA I PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U SOLARNIM ELEKTRANAMA U REPUBLICI SRBIJI
 - IZGRADNJA SOLARNIH GREJNIH SISTEMA U REPUBLICI SRBIJI

Svi vodiči, izuzev jednog, su dvojezični i izrađeni u dve verzije. U šest detaljnih vodiča opisane su celokupne složene procedure za izgradnju postrojenja i obavljanje delatnosti proizvodnje energije iz konkretnih obnovljivih izvora, uz upućivanje na odgovarajuće propise i navođenje nadležnih institucija. Detaljni vodiči namenjeni su, pre svega, investitorima i stručnjacima koji rade na razvoju projekata, ali i zaposlenima u različitim nadležnim institucijama, s obzirom na međusektorski karakter procedura. U pet sažetih vodiča ova složena problematika prikazana je manje detaljno i na slikovit način, čime se tema približava i širem krugu zainteresovanih strana.

Cilj izrade vodiča je da se ohrabre i pomognu investitori da ulažu u obnovljive izvore energije u Srbiji, ali i da se, kroz detaljno sagledavanje složenih zakonskih procedura, uoč njihovi nedostaci, kao i da se podstaknu nadležni da kroz zakonodavne i institucionalne aktivnosti ove procedure pojednostave i unaprede. Nadamo se da će ovi vodiči pokrenuti konstruktivni dijalog mnogobrojnih zainteresovanih strana i time doprineti boljoj informisanosti i međusobnom razumevanju, što, u krajnjoj liniji, treba da rezultira povoljnim okruženjem za investicije u sektoru obnovljivih izvora energije.

1. UVOD¹

Pod geotermalnom energijom podrazumeva se toplota akumulirana u suvim stenama i fluidima Zemljine kore, kao posledica neprekidnog zračenja toplote iz unutrašnjosti Zemlje. Geotermalna, odnosno toplotna energija, može biti akumulirana u fluidima (vodi i gasovima) i onda se definiše kao hidrogeotermalna energija i u čvrstim stenama i onda se naziva petrogeotermalna energija.

Na današnjem stepenu tehnologije može se uspešno koristiti hidrogeotermalna energija, dok se korišćenje petrogeotermalne energije nalazi u razvojnoj (eksperimentalnoj) fazi. Hidrogeotermalna (toplotna) energija uspešno se koristi već više decenija za različite svrhe. U poslednjih dvadesetak godina korišćenje petrotermalne energije iz plitkih tzv. geosondi sve više se koristi za zagrevanje i hlađenje velikih objekata.

Kada se radi o potencijalu geotermalne energije bitno je naglasiti da se radi o velikim količinama toplotne energije. O veličini tog potencijala najbolje govori činjenica da je akumulirana toplota u Zemljinoj kori tolika da bi smanjenje temperature Zemljine kore samo za 0,1 °C omogućilo dovoljno energije da se svet snabdeva električnom energijom na sadašnjem nivou potrošnje za naredni period od 15.000 godina. Danas se u svetu na rešavanju problema korišćenja geotermalne energije radi veoma intenzivno i već se došlo do određenih praktičnih rešenja.

Hidrogeotermalna energija i termomineralne vode danas se koriste u različite svrhe, kako je to dato na Lindalovom dijagramu.

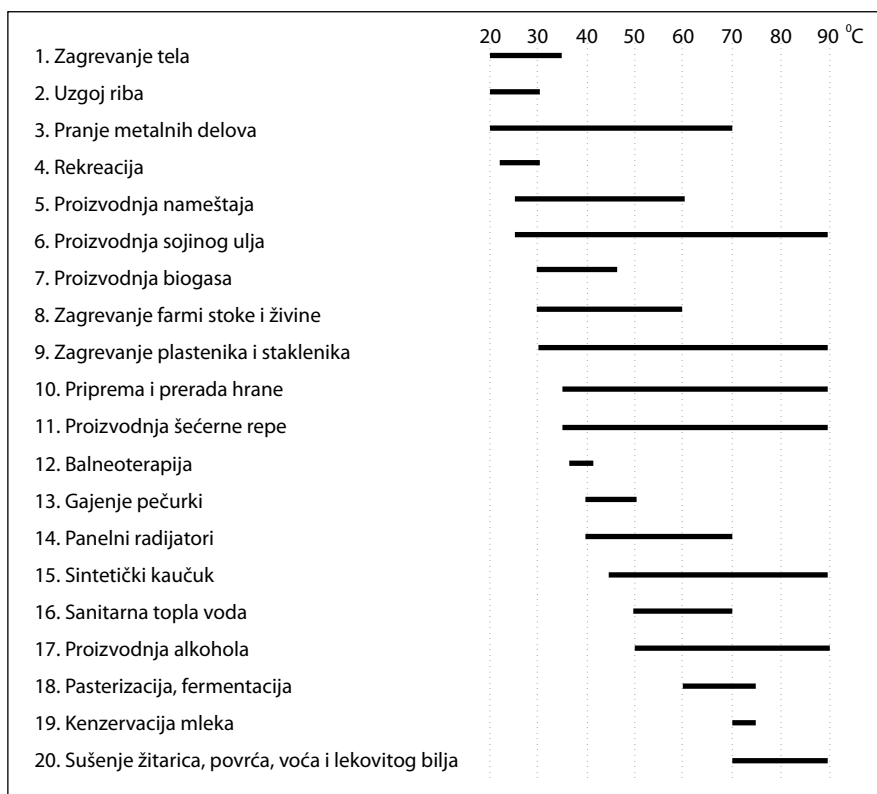

Tabela - Lindalov dijagram

¹ Potrebno je ukazati da se ovaj Vodič odnosi na sva postrojenja na hidrogeotermalnu energiju i da su u njemu opisane procedure pred nadležnim organima i institucijama, ali da pojedini elementi ovih procedura, kao i sprovođenje pojedinih procedura zavisi od veličine objekta, mesta na kome se gradi objekat, konkretne tehnologije za proizvodnju energije i drugih karakteristika samog objekta za korišćenje hidrogeotermalne energije.

Hidrogeotermalna energija je jedan od oblika obnovljivih izvora energije².

Hidrogeotermalna energija može da se koristi direktno, a može da se koristi za proizvodnju toplotne energije i za proizvodnju električne energije.

Energetski objekti (postrojenja) za proizvodnju električne i/ili toplotne energije koji koriste hidrogeotermalnu energiju ukoliko ispune propisane uslove mogu steći status povlašćenog porizvođača i time pravo na podsticajne mere koje su utvrđene Zakonom o energetici i podzakonskim aktima ovog zakona. Na taj način je iskazan značaj proizvodnje energije iz obnovljivih izvora. Za sada još uvek nisu uređene podsticajne mere za proizvodnju toplotne energije.

Proizvodnja toplotne energije je delatnost od opšteg interesa. Sticanje prava na obavljanje ove delatnosti ostvaruje se pod posebno propisanim uslovima.

1.1. Izvori prava³

Korišćenje geotermalnih izvora za proizvodnju toplotne, odnosno električne energije je veoma složeno i obavlja se u skladu sa brojnim propisima Republike Srbije. Ova aktivnost zadire u oblast prava rudarstva, prava energetike, korporativnog prava, prava građevinarstva, obligacionog prava i dr.

Pre svega je potrebno razlikovati proces istraživanja i eksploatacije geotermalnog resursa (rudnog blaga), zatim proces izgradnje objekta za korišćenje toplotne energije, proizvodnju toplotne, odnosno električne energije i proces obavljanja delatnosti proizvodnje toplotne, odnosno električne energije.

Izvori prava Republike Srbije mogu se podeliti na tri osnovne grupe propisa, koje će biti razmotrene u daljim odeljcima ovog teksta.

Prvu grupu propisa čine propisi kojima je uređena oblast istraživanja i eksploatacije geotermalnog izvora.

Drugu grupu propisa čine propisi kojima su uređeni uslovi i način uređenja prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnja konkretnog energetskog objekta, uslovi i način dobijanja građevinske dozvole za izgradnju ovakvog objekta, kao uslovi i način utvrđivanja podobnosti ovakvog objekta za upotrebu i pribavljanje upotrebne dozvole.

Treću grupu propisa čine propisi koji se odnose na sticanje prava na obavljanje delatnosti proizvodnje električne i/ili toplotne energije. Do donošenja Novog Zakona o energetici (donetog 2011. godine) proizvodnja električne energije i kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije bile su delatnosti od opšteg interesa. Stupanjem na snagu ovog zakona, navedene delatnosti nisu više delatnosti od opšteg interesa. Posledica ovoga je činjenica da je sticanje prava na obavljanje delatnosti postalo jednostavnije. Ipak, proizvodnja toplotne energije je i dalje delatnost od opšteg interesa i prema Zakonu o energetici i prema Zakonu o komunalnim delatnostima⁴. Zbog toga je se sticanje prava na obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije u postrojenju se ostvaruje u dva koraka i to: 1) sticanje prava na obavljanje komunalne

2 Izvori prava navedeni u ovom tekstu su bili važeći na dan 2. februara 2013. godine. Vidi više u Prilogu ovog tekta.

3 Izvori prava navedeni u ovom tekstu su bili važeći na dan 2. februara 2013. godine. Vidi više u Prilogu ovog tekta.

4 Postoji nedovoljna usaglašenost između Zakona o energetici i Zakona o komunalnim delatnostima u pogledu definisanja energetskih delatnosti u oblasti toplotne energije, kao i u pogledu načina regulacije ovih delatnosti. Zakon o energetici utvrđuje dve energetske delatnosti u oblasti toplotne energije: proizvodnja toplotne energije, distribucija i snabdevanje toplotnom energijom. Zakon o komunalnim delatnostima utvrđuje jednu komunalnu delatnost: proizvodnja i distribucija toplotne energije. Interesantno je da oba zakona ne izdvajaju delatnost distribucije toplotne energije kao mrežnu regulisanu delatnost od delatnosti proizvodnje, odnosno prodaje (snabdevanja) toplotnom energijom. U Zakonu o komunalnim delatnostima je ova delatnost delatnost od opšteg interesa, što se može odnositi samo na distribuciju toplotne energije, koja bi u svom biću trebala da bude regulisana delatnost. Delatnosti proizvodnje i prodaje toplotne energije su u svom biću tržišne delatnosti. Nije poznato zašto je proizvodnja toplotne energije, kao posebna delatnost, ostala regulisana delatnost u Zakonu o energetici, dok je proizvodnja iste-toplotne energije u kombinovanom ciklusu neregulisana delatnost, kao i samo proizvodnja električne energije. Proizvodnja energije (električne i/ili toplotne) nije u svojoj prirodi regulisana delatnost.

delatnosti od opšteg interesa i 2) sticanje prava na obavljanje energetske delatnosti - pribavljanje licence za obavljanje energetske delatnosti.

Neophodno je ukazati na činjenicu da je Zakon o javno privatnom partnerstvu i koncesijama jedini propis Republike Srbije čijom primenom se može istovremeno ostvariti i pravo na eksploataciju geotermalnog izvora i pravo na obavljanje energetske delatnosti od opšteg interesa. Izgradnja postrojenja na hidrogeotermalnu energiju i obavljanje delatnosti proizvodnje električne i/ili toplotne energije u ovakvim postrojenjima je regulisana brojnim propisima Republike Srbije.

Postupci koji se odnose na dobijanje raznih dozvola koje izdaju državni (upravni) organi i drugi postupci neophodni za dobijanje prateće dokumentacije su upravni postupci, a rokovi za dobijanje ovih akata su utvrđeni samim merodavnim propisom kojim je regulisan postupak dobijanja konkretnog upravnog akta. U slučaju da ovi rokovi nisu utvrđeni konkretnim propisima, na rok za izdavanje konkretnog upravnog akta se primenjuje Zakon o opštem upravnom postupku.⁵

⁵ Postoji nedovoljna usaglašenost između Zakona o energetici i Zakona o komunalnim delatnostima u pogledu definisanja energetske delatnosti u oblasti toplotne energije, kao i u pogledu načina regulacije ovih delatnosti. Zakon o energetici utvrđuje dve energetske delatnosti u oblasti toplotne energije: proizvodnja toplotne energije, distribucija i snabdevanje toplotnom energijom. Zakon o komunalnim delatnostima utvrđuje jednu komunalnu delatnost: proizvodnja i distribucija toplotne energije. Interesantno je da oba zakona ne izdvajaju delatnost distribucije toplotne energije kao mrežnu regulisanu delatnost od delatnosti proizvodnje, odnosno prodaje (snabdevanja) toplotnom energijom. U Zakonu o komunalnim delatnostima (Član 2.) je ova delatnost delatnost od opšteg ekonomskog interesa, što se može odnositi samo na distribuciju toplotne energije, koja bi u svom biću trebala da bude regulisana delatnost. Delatnosti proizvodnje i prodaje toplotne energije su u svojoj prirodi biću tržišne delatnosti.

2. ISTRAŽIVANJA I EKSPLOATACIJA HIDROGEOTERMALNOG IZVORA

2.1. Geološka istraživanja

U cilju utvrđivanja potencijala termalnih voda kao mogućih izvora geotermalne energije, vrše se geološka, odnosno hidrogeološka istraživanja. Ova istraživanja se vrše u skladu sa Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima, tehničkim i drugim propisima.

Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima utvrđeno je da su izvori hidro geotermalne energije mineralne sirovine, koji su istovremeno i resursi podzemnih voda i geotermalni resursi.

U cilju ostvarivanja prava na geološka istraživanja, koje je preduslov za ostvarivanje prava za eksploataciju mineralnih sirovina, potrebno je ispuniti niz uslova utvrđenih Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima i podzakonskim aktima ovog zakona. Geološka istraživanja⁶ mogu biti osnovna i primenjena geološka istraživanja. Osnovna geološka istraživanja⁷ su poslovi od javnog interesa i finansiraju se iz budžeta Republike Srbije. Autonomna pokrajina vrši i finansira osnovna geološka istraživanja na svojoj teritoriji.

Primenjena geološka mogu biti prethodna (generalna) i detaljna istraživanja. Na osnovu rezultata prethodnih geoloških istraživanja vrši se prevođenje indiciranih mineralnih resursa u verovatne rezerve mineralnih sirovina. Detaljna geološka istraživanja se izvode radi dobijanja detaljnih geoloških podataka o položaju, geološkoj građi i genezi ležišta mineralnih sirovina, količinama i kvalitetu mineralnih sirovina u istraženim ležištima mineralnih resursa, njenim tehnološkim karakteristikama, kao i mogućnostima njene prerade u opštim rudarsko-geološkim uslovima njihove eksploatacije.

Detaljna geološka istraživanja se izvode i radi utvrđivanja kvantitativnih i kvalitativnih karakteristika nalazišta podzemnih voda i geotermalnih resursa, te da se njima utvrđuju hidrodinamički, geotermalni i drugi geološki uslovi korišćenja hidrogeoloških i geotermalnih resursa.

Primenjena geološka istraživanja mineralnih i drugih geoloških resursa vrše se u cilju otkrivanja i dobijanja relevantnih podataka o geološkoj građi, genezi, kvalitativnim i kvantitativnim karakteristikama ležišta mineralnih sirovina, podzemnih voda i drugih geoloških resursa i ista obuhvataju sledeće stadijume istraživanja: 1) prospekciju; 2) prethodna (generalna) istraživanja; 3) detaljna istraživanja; 4) eksploataciona istraživanja.

Potrebno je ukazati da se geološka istraživanja, eksploatacija rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa, korišćenje i održavanje rudarskih objekata, vrši se na način kojim se obezbeđuje optimalno geološko, tehničko i ekonomsko iskorišćenje ležišta mineralnih sirovina, bezbednost ljudi, objekata i imovine, a u skladu sa savremenim stručnim dostignućima i tehnologijama,

⁶ Geološka istraživanja su kompleksan proces i niz aktivnosti koji obuhvataju primenu odgovarajućih metoda i tehničkih sredstava koji se izvodi sa ciljem da se upozna razvoj, sastav i građu zemljine kore, pronađu, ispituju i geološko-ekonomski ocene mineralni i drugi geološki resursi, istraže i utvrde rezerve mineralnih sirovina i mogućnost njihove eksploatacije, utvrde i ocene geološke, inženjersko-geološke i hidrogeološke odlike terena koji se istražuje, posebno sa aspekta prostornog i urbanističkog planiranja, projektovanja i izgradnje objekata, kao i utvrde i eliminišu štetni uticaji geoloških i tehnogenih procesa na geološku i životnu sredinu i kulturna dobra i dobra koja uživaju prethodnu zaštitu, dok su geološki istražni radovi su sve vrste terenskih, laboratorijskih i kabinetskih istraživanja i ispitivanja koja se izvode u cilju pronalazjenja i istraživanja mineralnih i drugih geoloških resursa i rezervi mineralnih sirovina i podzemnih voda, kao i istraživanja geološke sredine. Geološki istražni radovi su: geološko kartiranje i reambulacija terena, geofizička i geohemijska istraživanja, istražni raskopi, geološko istražno bušenje, oprobavanje, laboratorijska i tehnološka ispitivanja, rudarski istražni i drugi radovi koji se izvode u procesu istraživanja geoloških resursa – član 3. Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima.

⁷ Osnovnim geološkim istraživanjima, u smislu ovog zakona, smatraju se istraživanja koja se izvode u cilju: proučavanja razvoja, sastava i građu zemljine kore; pronalazjenja mineralnih resursa, resursa podzemnih voda i geotermalnih resursa i njihovih inicijalnih proučavanja; vrednovanja ukupnih potencijala geološke sredine kao prostora za potrebe prostornog i urbanističkog planiranja i utvrđivanja podobnosti za izgradnju objekata; utvrđivanja i eliminacije štetnih uticaja prirodnih i tehnogenih procesa na geološku i životnu sredinu. - član 17. Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima.

propisima koji se odnose na tu vrstu objekata i radova i propisima kojima su utvrđeni uslovi u pogledu bezbednosti i zdravlja na radu, zaštite od požara i eksplozije i zaštite životne sredine i zaštite kulturnih dobara i dobara koja uživaju prethodnu zaštitu.⁸

Samo privredni subjekt (pravno lice i preduzetnik) koji je: upisan u odgovarajući registar za obavljanje te delatnosti i ima odgovarajuća stručna lica angažovana za poslove rukovođenja i nadzora.^{9/10}

U slučaju da se za detaljna geološka istraživanja koriste podaci osnovnih geoloških istraživanja, lice koje koristi ove podatke dužno je da plati naknadu od 5% od realne vrednosti izvedenih istraživanja na tom istražnom prostoru. O načinu i uslovima plaćanja naknade za korišćenje ovih podataka korisnik zaključuje ugovor sa Ministarstvom nadležnom za poslove rudarstva. Geološka istraživanja vrše se na osnovu: 1) projekta geoloških istraživanja, 2) odobrenja za istraživanje. Po završetku geoloških istraživanja izrađuje se elaborat o rezultatima geoloških istraživanja. U toku eksploatacije vodi se evidencija (Knjiga evidencije) o eksploataciji podzemnih voda na osnovu koje se izrađuje elaborat o rezervama geotermalnih voda.

2.1.1. Projekat geoloških istraživanja

Geološka istraživanja se izvode prema projektu geoloških istraživanja. Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima je propisan sadržaj projekta geoloških istraživanja¹¹ i kada su u pitanju podzemne vode. Sastavni deo projekta je izveštaj o izvršenoj tehničkoj kontroli projekta kome podleže sam projekat. Tehnička kontrola projekta obuhvata: 1) kontrolu primene savremenih dostignuća i metoda geološke nauke i tehnike; 2) kontrolu usklađenosti sa zakonom i drugim propisima iz oblasti geologije i rudarstva; 3) kontrolu usklađenosti sa važećim tehničkim propisima, normativima, kao i odgovarajućih mera bezbednosti i zdravlja na radu, sigurnosti ljudi i objekata i zaštite životne sredine.

Tehničku kontrolu projekta može vršiti preduzeće, odnosno drugo pravno lice koje ispunjava uslove za izradu projekta geoloških istraživanja propisane zakonom.¹²

2.1.2. Odobrenje za istraživanje

Da bi se mogla vršiti geološka istraživanja hidrogeotermalne energije na određenom istražnom prostoru potrebno je pribaviti rešenje o odobrenju za istraživanje. Primenjena geološka istraživanja izvode se na osnovu rešenja o odobrenju za geološka istraživanja koje izdaje Ministarstvo nadležno za poslove rudarstva, po zahtevu privrednog subjekta koje ispunjava uslove za obavljanje ovih poslova. Za primenjena geološka istraživanja koja se izvode na teritoriji autonomne pokrajine, odobrenje izdaje nadležni organ autonomne pokrajine rešenjem. Nadležni

8 Potrebno je ukazati da se na području koje predstavlja zaštićeni prostor prirode, celinu od kulturno-istorijskog i graditeljskog značaja, turističko-rekreativnu celinu, izvorište od posebnog značaja za regionalno snabdevanje vodom i drugi zaštićeni prostor, izvođenje geoloških istraživanja i eksploatacija rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa, može odobriti samo pod uslovima, koje u skladu sa posebnim zakonom izdaju nadležni organi i organizacije za izdavanje uslova za uređenje prostora, zaštite prirode i životne sredine, kulturnog nasleđa i drugi organi i organizacije nadležni za odgovarajuću oblast koja se odnosi na zaštićeni prostor. - član 6. Zakna o rudarstvu i geološkim istraživanjima.

9 Ovaj privredni subjekt ne može da ima dugovanja po osnovu: javnih davanja u vezi ranijih istraživanja ili eksploatacije, nezakonitog istraživanja, odnosno nezakonite eksploatacije, kao i ako ima neispunjene obaveze u vezi sanacije i zaštite životne sredine i kulturnih dobara i dobara koja uživaju prethodnu zaštitu.

10 Geološka istraživanja mogu da izvode i strana pravna lica pod uslovima i na način propisan ovim zakonom i zakonom kojim se utvrđuju prava stranih lica u pogledu korišćenja dobara od javnog interesa.

11 Projekat geoloških istraživanja naročito sadrži: 1) dokumenta o ispunjenosti uslova u pogledu registracije privrednog subjekta i stručnog kadra; 2) tekstualni deo; 3) grafičke priloge; 4) izveštaj i potvrdu o izvršenoj tehničkoj kontroli projekta.

12 Tehničku kontrolu projekta geoloških istraživanja ne može vršiti, odnosno u vršenju kontrole ne može da učestvuje: 1) privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, koje je izradilo taj projekat ili koje je nosilac istraživanja; 2) lice zaposleno u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu i preduzetniku, koje je izradilo projekat geoloških istraživanja ili je učestvovalo u izradi tog projekta; 3) lice zaposleno kod nosioca istraživanja; 4) lice zaposleno u Ministarstvu nadležnom za poslove rudarstva, nadležnom organu autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave.

organ autonomne pokrajine dužan je da Ministarstvu dostavlja izveštaje o izdatim odobrenjima za geološka istraživanja.

Rešenje Ministarstva je konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor. Protiv rešenja koje je izdao nadležni organ autonomne pokrajine se može izjaviti žalba Ministru nadležnom za poslove rudarstva.

Ministar bliže određuje površinu istražnog prostora na kojem se može odobriti izvođenje primenjenih geoloških istraživanja, u zavisnosti od vrste mineralnih i drugih geoloških resursa koji se istražuju.

Zahtev za izdavanje odobrenja za primenjena geološka istraživanja sadrži podatke o: 1) nosiocu istraživanja; 2) predmetu geoloških istraživanja; 3) veličini istražnog prostora; 4) vrsti istražnih radova; 5) visini sredstava za istraživanje; kao i 6) o vremenu trajanja istraživanja.

Uz ovaj zahtev podnosi se: 1) projekat geoloških istraživanja sa izveštajem i potvrdom o izvršenoj tehničkoj kontroli projekta; 2) topografska karta u razmeri 1:25.000 ili sitnijoj razmeri, sa ucrtanom granicom i koordinatama prelomnih tačaka traženog istražnog prostora; 3) dokaz o plaćenju republičkoj administrativnoj taksi; 4) saglasnost nadležnih ustanova za zaštitu životne sredine i kulturnog nasleđa.

Podnosilac zahteva za izdavanje odobrenja za primenjena geološka istraživanja je dužan da pre izrade projekta geoloških istraživanja od nadležnog zavoda za zaštitu prirode i nadležnog zavoda za zaštitu kulturnog nasleđa, ili drugog nadležnog organa, pribavi mišljenje pod kojim uslovima se mogu izvoditi predmetna istraživanja. Ovo mišljenje je sastavni deo projekta geoloških istraživanja.

Ukoliko je projektom geoloških istraživanja predviđeno izvođenje rudarskih radova i/ili uzimanje mineralnih sirovina za tehnološka ispitivanja, podnosi se poseban zahtev za davanje odobrenja za izvođenje radova po rudarskom projektu.¹³ Ministar nadležan za poslove rudarstva propisuje dozvoljenu količinu materijala koja se može uzeti za tehnološka ispitivanja u zavisnosti od vrste mineralne sirovine.

Zakonom o vodama je propisano da su vodna akta neophodna za rudarske istražne i eksploatacione radove¹⁴. Shodno tome, uz zahtev za izdavanje odobrenja za geološko istraživanje podzemnih voda treba priložiti i vodne uslove i vodnu saglasnost.¹⁵

Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima propisani su uslovi kada će nadležni organ odobriti zahtev za izdavanje odobrenja za istraživanje: 1) ako uz zahtev nije dostavljena kompletna dokumentacija i 2) ako je prostor za koji se traži odobrenje već izdat drugom licu za istraživanje iste mineralne sirovina ili istog geološkog resursa. Takođe, ukoliko su ovaj zahtev podnela dva ili više lica, prioritet u dobijanju odobrenja ima onaj podnosilac koji je prvi podneo potpun zahtev. Obzirom da navedenim zakonom nije propisan poseban rok za izdavanje odobrenja za istraživanje, na ovaj rok primenjuje opšti rok iz Zakona o opštem upravnom postupku¹⁶.

Rešenje o odobrenju za primenjena geološka istraživanja sadrži podatke o: 1)

13 O rudarskim radovima i projektima vidi više u odeljku 2.2.2. ovog teksta.

14 O rudarskim radovima i projektima videti više u odeljku 2.2.2. ovog teksta

15 Više o procedure za izdavanje ovih akata u delu 2.2.1.1. ovog teksta.

16 Više o proceduri za izdavanje ovih akata u delu 2.2.1.1. ovog teksta

nazivu nosioca istraživanja sa adresom njegovog sedišta; 2) predmetu i vrsti istraživanja; 3) koordinatama prelomnih tačaka istražnog prostora; 4) nazivu projekta geoloških istraživanja; 5) dužini istražnog roka; 6) minimalnom obimu radova koji se mora realizovati; 7) roku u kome se mora otpočeti sa istraživanjem; 8) najvećoj količini mineralne sirovine, osim nafte i prirodnih gasova, koja se može uzeti u cilju ispitivanja kvaliteta i njenih tehnoloških svojstava; 9) načinu i roku u kojem je nosilac istraživanja dužan da obaveštava organ koji je izdao odobrenje za istraživanje; 10) uslovima pod kojima se odobrenje može ukinuti.

Odobrenjem za izvođenje primenjenih geoloških istraživanja određuje se istražni rok u dužini do tri godine. Ovaj rok se može produžiti dva puta u kontinuitetu, pri čemu dužina svakog od produženih istražnih rokova može biti do dve godine.

Zahtev za produženje istražnog, podnosi se najkasnije 30 dana pre isteka istražnog roka određenog odobrenjem za istraživanje, pod uslovom da je izvršeno najmanje 75% od projektom planiranog obima istražnih radova.

Uz zahtev za produženje roka trajanja odobrenja za geološko istraživanje podnosi se: 1) projekt geoloških istraživanja; 2) topografska karta u razmeri 1:25.000, sa ucrtanom granicom i koordinatama prelomnih tačaka istražnog prostora; 3) završni izveštaj za prethodni istražni period; 4) dokaz o plaćenju republičkoj administrativnoj taksi.

Nosilac istraživanja je dužan da u zahtevu za produženje istražnog roka, površinu istražnog prostora smanji saglasno dobijenim rezultatima, a najmanje za 25% u odnosu na prethodno odobrenu površinu. Najmanja količina projektovanog obima geoloških i rudarskih istražnih radova koji se moraju izvesti u odobrenom istražnom roku iznosi 75% od projektom planiranog obima istražnih radova. U slučaju višegodišnjih istraživanja mineralnih i drugih geoloških resursa, vrsta i obim projektovanih istražnih radova, kao i dinamika izvođenja istih, daje se za svaku istražnu godinu.

U članu 41. zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima su utvrđeni slučajevi kada nadležni organ može da ukine rešenje o odobrenju za istraživanje pre isteka određenog istražnog roka. Ukoliko dođe do ukidanja navedenog rešenja, nosilac istraživanja je dužan da izvrši sanaciju prostora na kojem je vršio istraživanje i da u slučaju izvođenja istražnih podzemnih rudarskih radova sprovede mere za održavanje podzemnih rostorijskih objekata i instalacija po završetku istražnih radova.

Organ koji je izdao odobrenje za istraživanje vodi evidenciju o odobrenim istraživanjima i katastar odobrenih istražnih prostora. U ovaj katastar se unose podaci o nosiocu istraživanja, istražnom prostoru, predmetu geoloških istraživanja i roku trajanja istraživanja. Zainteresovana i druga pravna lica imaju pravo uvida u katastar odobrenih istražnih prostora.

Za obavljanje primenjenih geoloških istraživanja podzemnih voda i geotermalnih resursa plaća se naknada.¹⁷ Ova naknada se plaća jednom godišnje za period od godinu dana i to najkasnije u roku od 30 dana od dana dobijanja odobrenja za vršenje primenjenih geoloških istraživanja. U slučaju da su odobrena istraživanja koja traju više godina, ova naknada se plaća u istom roku na početku svake nove istražne godine.

¹⁷ Visina naknade za vršenje primenjenih geoloških istraživanja za mineralne ili druge geološke resurse u 2012. godini, utvrđuje se prema stepenu istraženosti i procenjenoj rudnoj (mineralnoj) potencijalnosti istražnog prostora, odnosno stadijumu istraživanja, u dinarskoj vrednosti po kilometru kvadratnom istražnog prostora, i to za: 1) istražni prostor određen odobrenjem za vršenje primenjenih geoloških istraživanja (prvo rešenje): 5.000 dinara/1 km²; 2) istražni prostor određen prvim produženjem istražnog roka određenog odobrenjem za vršenje primenjenih geoloških istraživanja: 7.500 dinara/1 km²; 3) istražni prostor određen drugim produženjem istražnog roka određenog odobrenjem za vršenje primenjenih geoloških istraživanja: 10.000 dinara/1 km².

2.1.3. Izvođenje geoloških istraživanja

Nosilac istraživanja je dužan da početak radova na geološkim istraživanjima, prijavi 15 dana pre početka izvođenja projektovanih istražnih radova nadležnom organu jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji se nalazi istražni prostor i organu koji je izdao rešenje o odobrenju za istraživanje i geološkoj i/ili rudarskoj inspekciji. Ako se radovi izvode na području u nadležnosti Zavoda za zaštitu prirode i u nadležnosti Zavoda za zaštitu kulturnog nasleđa - prijavi tim telima.

Prilikom izvođenja radova geoloških istraživanja izvođač je dužan da: 1) obezbedi potrebna finansijska sredstva za izvođenje odobrenih geoloških istraživanja i preuzme sve druge neophodne mere i aktivnosti i pristupi izvođenju odobrenih istraživanja u skladu sa utvrđenom dinamikom; 2) pribavi dokaz o pravu korišćenja zemljišta na kojem planira da izvede projektovane istražne radove (istražne bušotine / raskope / istražne etaže / istražne rudarske prostorije i dr.); 3) vrstu i obim istražnih radova izvede prema projektu geoloških istraživanja, uz najveće moguće odstupanje u pogledu odobrenog obima i vrste radova do 25%; 4) prijavi početak radova na istraživanju; 5) obezbedi stručni nadzor nad izvođenjem geoloških istraživanja; 6) plaća naknadu za odobrena primenjena geološka istraživanja; 7) dostavlja Godišnji i Završni izveštaj o rezultatima istraživanja; 8) sprovodi propisane mere bezbednosti i zdravlja na radu, potrebne mere obezbeđenja imovine, zdravlja ljudi i zaštite životne sredine; 9) vrati u prvobitno stanje zemljište na kojem se izvode istražni radovi; 10) evidentira i druge mineralne sirovine i geološke resurse, ukoliko se pronađu u okviru odobrenog istražnog prostora i da o tome obavesti organ koji je izdao odobrenje za izvođenje geoloških istraživanja; 11) u toku trajanja istraživanja na propisan način čuva izveštaje i elaborate o rezultatima geoloških istraživanja i drugu geološku dokumentaciju, kao i jezgra istražnih bušotina i uzorke i analize iz svih istražnih radova i da iste po potrebi stavi na uvid Ministarstvu, odnosno nadležnom organu autonomne pokrajine i jedinici lokalne samouprave radi provere rezultata istraživanja; 12) se tokom ispitivanja jezgra istražnih bušotina i drugih uzoraka pridržava pozitivne geološke prakse za ta ispitivanja i na način da omogući proverljivost dobijenih rezultata ispitivanja.

Istražni radovi se vrše na istražnom prostoru koji ima površinu označenu na topografskoj karti oivičenu koordinatama. Veličina ovog prostora je utvrđena odobrenjem za istraživanje.

U toku izvođenja radova neophodno je da nosilac istraživanja obezbedi stručni nadzor nad izvođenjem geoloških istraživanja, koji vrši proveru kvaliteta radova i usklađenosti radova sa projektom, zakonom, tehničkim i drugim propisima. Stručni nadzor može da vrši lice koje ispunjava propisane uslove. Stručni nadzor nosilac istraživanja može da vrši neposredno ili da vršenje ovog nadzora ustupi drugom privrednom subjektu, koji ispunjava uslove. Ovaj nadzor je neophodno obezbediti i za izradu geološke dokumentacije o svim radovima na pripremi, razradi i eksploataciji mineralnih sirovina, kao i pri izradi svih podzemnih objekata i objekata na površinama namenjenim korišćenju mineralnih sirovina.

2.1.4. Klasifikacija podzemnih voda i geotermalnih resursa

Razvrstavanje podzemnih voda i geotermalnih resursa vrši se u skladu sa odgovarajućim propisima i to Pravilnikom koji uređuje izveštavanje o rezultatima geoloških istraživanja, resursima i rezervama podzemnih voda i njihovoj klasifikaciji i izveštavanju o rezultatima geoloških istraživanja geotermalnih resursa i njihovoj klasifikaciji.

Elaborat o rezultatima geoloških istraživanja se izrađuje po završetku projektom predviđenih geoloških istraživanja iz koga se mogu sagledati istraženi resursi i rezerve mineralnih sirovina i podzemnih voda, kao i geotermalni resursi za koje je dokazana tehnička izvodljivost i ekonomska isplativost eksploatacije izrađuje se u skladu sa Pravilnikom o sadržini projekata geoloških istraživanja i elaborata o rezultatima geoloških istraživanja

Nosilac istraživanja je dužan da primerak elaborata dostavi organu koji mu je izdao odobrenje za istraživanje. Nosilac istraživanja je takođe dužan da obezbedi čuvanje makroskopskih i mikroskopskih uzoraka stena i drugih zakonom propisanih elemenata od značaja za geološka istraživanja i građu.

Resursi i rezerve podzemnih voda i geotermalnih resursa utvrđuje se potvrdom o resursima i rezervama. Ovu potvrdu izdaje nadležni organ koji je izdao i rešenje o odobrenju za geološka istraživanja.

Uz zahtev za izdavanje ove potvrde podnosi se: 1) odobrenje za istraživanje, odnosno odobrenje za eksploataciju; 2) pregledna karta u odgovarajućoj razmeri sa koordinatama prelomnih tačaka utvrđenih resursa i rezervi; 3) elaborat o resursima i rezervama mineralnih sirovina, podzemnih voda i geotermalnih resursa; 4) izveštaj kompetentnog lica.

Elaborat o resursima i rezervama mineralnih sirovina, podzemnih voda i geotermalnih resursa je dokument o rezultatima geoloških istraživanja određenog ležišta mineralnih sirovina ili podzemnih voda i geotermalnih resursa, količinama i kvalitetu istraženih sirovina ili resursa, njihovoj klasifikaciji, tehničkim mogućnostima i uslovima eksploatacije, kao i o očekivanim ekonomskim efektima.

Privredni subjekt koji vrši radove (nosilac istraživanja) je dužan da svake pete godine elaborat o rezervama podzemnih voda na istražnom, odnosno eksploatacionom polju, dostavlja Ministarstvu nadležnom za poslove rudarstva, ako se radovi vrše na teritoriji autonomne pokrajine, nadležnom organu autonomne pokrajine - radi utvrđivanja i overavanja rezervi podzemnih voda.

Elaborat o rezervama se, shodno Pravilniku o klasifikaciji i kategorizaciji rezervi podzemnih voda, na osnovu režimskih osmatranja i praćenja fizičko-hemijskih osobina i drugim bitnim elementima, u toku jedne hidrološke godine.

Elaborat između ostalog sadrži: 1) podatke o geološkim i hidrogeološkim karakteristikama ležišta; 2) podatke o izvedenim istražnim radovima; 3) metode istraživanja; 4) kvalitet geotermalnih voda; 5) proračun rezervi; 6) tehničko-ekonomsku ocenu eksploatacije i dr. Elaborat može izrađivati organizacija koja je ovlašćena za tu vrstu poslova.

Nosilac hidrogeotermalnih istraživanja je dužan da vodi knjigu o stanju rezervi podzemnih voda i geotermalnih resursa na odobrenom istražnom prostoru, odnosno eksploatacionom polju i da o stanju resursa i rezervi svake godine dostavlja podatke Ministarstvu nadležnom za poslove rudarstva, odnosno nadležnom organu autonomne pokrajine u slučaju da se radovi vrše na teritoriji autonomne pokrajine.

2.2. Eksploatacija hidrogeotermalnog izvora

Eksploatacijom geotermalnih resursa smatra se izvođenje rudarskih radova na pripremi, bušenju, eksploataciji i korišćenju geotermalnih resursa.

Nakon izvršenih geoloških istraživanja i utvrđivanja potencijala određenog područja, odnosno konkretnog mesta za eksploataciju hidrogeotermalnih izvora, vrši se eksploatacija u skladu sa propisima kojima se uređuje eksploatacija mineralnih sirovina. Eksploatacija mineralnih sirovina - podzemnih voda i geotermalnih resursa iz kojih se dobija hidrogeotermalna energija u Republici Srbiji vrši se na osnovu rešenja o odobrenju za eksploataciju, koje izdaje Ministarstvo nadležno za poslove rudarstva, a za teritoriju pokrajine, nadležni sekretarijat.¹⁸

Eksploatacijom geotermalne energije se smatra izvršenje radova na pripremi i otvaranju ležišta, izvođenje drugih rudarskih radova u zemlji i na njenoj površini. Eksploatacijom mineralnih sirovina smatra se i izvođenje radova na pripremi mineralnih sirovina.

Eksploataciju hidrogeotermalne energije može da vrši svaki privredni subjekt koji ispunjava uslove da je nosilac istraživanja, odnosno korisnik potvrde o resursima i rezervama mineralnih sirovina i geotermalnim resursima. Potvrda koja se izdaje u skladu sa Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima.

Takođe je predviđeno da privredni subjekt koji vrši eksploataciju geotermalne energije plaća naknadu za korišćenje mineralnih sirovina. Ova naknada za korišćenje podzemnih voda iz kojih se dobija geotermalna energija iznosi 2% od prihoda. Prihod predstavlja iznos koji nosilac eksploatacije ostvaruje od iskorišćenih ili prodatih mineralnih sirovina, određen na osnovu prihoda ostvarenog od prodaje neprerađene mineralne sirovine ili prihoda ostvarenog od prodaje tehnološki prerađene mineralne sirovine.

Eksploatacija geotermalne energije se vrši na osnovu: 1) odobrenja za eksploataciju, 2) odobrenje za izvođenje rudarskih radova, 3) upotrebne dozvole za rudarske objekte.

2.2.1. Odobrenje za eksploataciju mineralnih sirovina

Odobrenje za eksploataciju mineralnih sirovina izdaje se na osnovu zahteva privrednog subjekta koji je registrovan za obavljanje eksploatacije mineralnih sirovina i koji ima najmanje dva zaposlena lica koja imaju stečeno visoko obrazovanje na studijama drugog stepena (diplomske akademske studije - master, specijalističke akademske studije, specijalističke strukovne studije) rudarske struke odgovarajućeg usmerenja i ovlašćenje za obavljanje tih poslova, od čega, najmanje jedno lice sa odgovarajućom licencom. Ovo odobrenje se izdaje po zahtevu nosioca istraživanja mineralne sirovine, odnosno korisnika Rešenja o utvrđenim i overenim rezervama podzemnih voda i hidrogeotermalnih resursa¹⁹, na prostoru na kome će se obavljati eksploatacija iste sirovine.

Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima utvrđeno je da geološka istraživanja i eksploatacija rezervi podzemnih voda i hidrogeotermalnih resursa, koji su Strategijom upravljanja mineralnim resursima Republike Srbije određeni kao mineralne sirovine i geotermalni resursi od značaja za Republiku Srbiju, predstavljaju delatnost od javnog, odnosno opšteg interesa. Takođe je utvrđeno da za potrebe nosioca istraživanja i nosioca eksploatacije ovih resursa nadležni organ može vršiti eksproprijaciju nepokretnosti u skladu sa propisima. Za eksploataciono polje za koje postoji akt Vlade da je eksploatacija rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa od značaja za Republiku Srbiju, obavezno je da se izradi dugoročni program eksploatacije na period od najmanje deset godina.

Podnosilac zahteva za eksploataciju treba da ispuni propisane uslove: da je registrovan i da poseduje gore navedene licence (ili da ima ugovor sa licenci-

¹⁸ Sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine AP Vojvodine izdaje odobrenje za eksploataciju na teritoriji AP Vojvodine.

¹⁹ Rešenje o utvrđenim i overenim rezervama podzemnih voda (Potvrda o bilansnim rezervama mineralnih sirovina) se izdaje prema propisima o geološkim istraživanjima.

ranim subjektima), da ima pravo korišćenja ili vlasništva zemljišta na kome će vršiti eksploataciju, da ima odgovarajući rudarski projekat i da poseduje akte nadležnih opštinskih organa u pogledu korišćenja geotermalne energije i zaštite životne sredine.

Uz zahtev za izdavanje odobrenja za eksploataciju podnosi se: 1) dokaz o plaćenju republičkoj administrativnoj taksi; 2) situaciona karta u razmeri 1:25000 ili u odgovarajućoj razmeri sa ucrtanim granicama eksploatacionog polja, javnim saobraćajnicama i drugim objektima koji se nalaze na tom polju i naznačenim katastarskim parcelama u pisanoj i/ili digitalnoj formi; 3) potvrda o resursima i rezervama mineralnih sirovina ili o geotermalnim resursima, koja se izdaje na osnovu izvršenih istraživanja u skladu sa važećim propisima o klasifikaciji resursa i rezervi; 4) studija izvodljivosti eksploatacije ležišta mineralnih sirovina ili geotermalnih resursa; 5) akt opštinskog organa nadležnog za poslove urbanizma u pogledu usaglašenosti eksploatacije sa odgovarajućim prostornim, odnosno urbanističkim planovima; 6) akt ministarstva nadležnog za poslove zaštite životne sredine i akt nadležne ustanove za zaštitu kulturnog nasleđa; 7) akt ministarstva nadležnog za poslove vodoprivrede, ako eksploatacija utiče na režim voda; 8) dokaz o pravu svojine ili korišćenja, odnosno službenosti na zemljištu koje je određeno za površinsku eksploataciju rezervi mineralnih sirovina. U slučaju eksploatacije podzemnih voda i hidrogeotermalnih resursa, dostavlja se dokaz o pravu svojine ili korišćenja, odnosno službenosti za zemljište koje je određeno za izgradnju rudarskih objekata, postrojenja i uređaja, a u slučaju eksploatacije rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa, koji su od značaja za Republiku Srbiju dostavlja se poseban akt Vlade o utvrđivanju javnog interesa za period od pet godina eksploatacije.

Odobrenjem za eksploataciju određuje se: 1) vrsta mineralne sirovine ili geotermalnog resursa, koji se namerava eksploatirati; 2) kapacitet prema studiji izvodljivosti eksploatacije; 3) položaj, površina i tačne granice eksploatacionog polja; 4) rok u kome se moraju završiti pripremni radovi i pribaviti odobrenje za izvođenje rudarskih radova, a koji ne može biti duži od dve godine; 5) rok na koji se rezerve mineralne sirovine ili geotermalni resurs daju na korišćenje u skladu sa dinamikom proizvodnje iz studije izvodljivosti eksploatacije i overenim količinama mineralne sirovine iz potvrde o resursima i rezervama; 6) uslovi pod kojima se može vršiti eksploatacija na prostoru od kulturno-istorijskog, graditeljskog i arheološkog značaja; 7) zaštitni prostor oko eksploatacionog polja potreban radi mogućeg proširenja rezervi i resursa, i to: (1) za eksploataciono polje površine do 25 ha zaštitni prostor u širini do 100 metara od odgovarajuće granice eksploatacionog polja, (2) za eksploataciono polje površine od 25 ha do 100 ha zaštitni prostor u širini do 250 metara od odgovarajuće granice eksploatacionog polja, (3) za eksploataciono polje površine veće od 100 ha zaštitni prostor u širini do 500 metara od odgovarajuće granice eksploatacionog polja.

Odobrenje za eksploataciju može da prestane da važi ili da se ukine u skladu sa Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima.²⁰

Interesantno je da na eksploatacionom polju imalac odobrenja za eksploataciju može da

²⁰ Član 59. i član 60. Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima.

eksploatiše i drugu mineralnu sirovinu, pod uslovom da ima odobrenje.

Eksploataciono polje obuhvata prostor u kome se nalaze rezerve mineralnih sirovina i geotermalnih resursa, kao i prostor predviđen za smeštaj jalovišta i drugog rudarskog otpada, za izgradnju objekata pripreme mineralnih sirovina, za izgradnju objekata održavanja, vodozahvata i drugih objekata, a ograničeno je odgovarajućim poligonim linijama na površini terena i prostire se do projektovane dubine eksploatacije.

Eksploatacija rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa se izvodi prema investiciono-tehničkoj dokumentaciji za izvođenje rudarskih radova.

2.2.1.1. Vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola^{21,22}

Vodni uslovi, vodna saglasnost i vodna dozvola se jednim imenom zovu vodna akta.

Zakon o vodama razlikuje opšte i posebno korišćenje voda. Korišćenje voda za potrebe eksploatacije hidrogeotermalne energije bi spadalo u posebno korišćenje voda, kada se radi o objektu koji koristi kanalizaciju za odlaganje iskorišćenog hidrogeotermalnog izvora ili na drugi način odlaže vodu iz iskorišćenog hidrogeotermalnog izvora.²³ Pravo na posebno korišćenje voda, stiče se vodnom dozvolom, a ako se posebno korišćenje voda vrši po osnovu koncesije, i u skladu sa ugovorom kojim se uređuje koncesija.

Zakon o vodama je uveo i posebna pravila koja su u vezi sa izvođenjem radova i projektovanjem i izgradnjom objekata (rudarskih, građevinskih). Izvođenje radova i projektovanje i izgradnju objekata vrši se tako da se: 1) omogući vraćanje vode u vodotok posle iskorišćenja energije; 2) ne umanjuje postojeći obim i ne sprečava korišćenje vode za snabdevanje stanovništva i drugih korisnika; 3) ne umanjuje stepen zaštite od štetnog dejstva voda; 4) ne pogoršaju uslovi sanitarne zaštite; 5) obezbeđuje njihovo višenamensko korišćenje.

Ovim zakonom se definišu sledeća vodna akta; 1) vodni uslovi, 2) vodna saglasnost, 3) vodna dozvola, 4) vodni nalog. Vodna akta u konkretnom slučaju donosi Ministarstvo nadležno za vodoprivredu, nadležni organ autonomne pokrajine, odnosno grada Beograda²⁴, u zavisnosti od mesta na kom će se nalaziti objekat.²⁵ Rok za izdavanje ovih akata je dva meseca od dana podnošenja zahteva.

Protiv rešenja donetog u postupku izdavanja vodne saglasnosti, odnosno vodne dozvole donete od strane nadležnog organa autonomne pokrajine, odnosno grada Beograda, može se izjaviti žalba ministru u roku od 15 dana. Kada je u postupku izdavanja vodnih akata rešenje doneto od strane Ministarstva, ono je konačno i protiv njega se može voditi upravni spor.

Pre izdavanja vodnih uslova (a koji su element lokacijske dozvole, i neophodni su za izradu projektne dokumentacije-glavnog projekta) potrebno je pribaviti Mišljenje Republičke organizacije nadležne za hidrometeorološke poslove (Republički hidrometeorološki zavod - RHMZ) i Mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća (JVP Srbijavode – za teritoriju Republike Srbije

21 Izdavanje vodnih uslova, vodne saglasnosti i vodne dozvole regulisano je Zakonom o vodama. Potrebno je ukazati da u slučaju da će se izgrađivati objekat u kome će se obavljati delatnost proizvodnje toplotne, odnosno električne energije, vodna akta za eksploataciju hidrogeotermalne energije treba da obuhvate celinu posla. U tom slučaju ista akta će se podneti i prilikom podnošenja zahteva za pribavljanje građevinske dozvole za navedeni objekat. Vodna dozvola definiše i način ispuštanja otpadnih voda.

22 Izdavanje vodnih uslova, vodne saglasnosti i vodne dozvole regulisano je Zakonom o vodama i Pravilnikom o sadržini i obrascu zahteva za izdavanje vodnih akata i sadržini mišljenja u postupku izdavanja vodnih akata.

23 Napomena: U slučaju da korisnici geotermalnih voda, nakon njihovog iskorišćenja, izaberu mogućnost da ove iskorišćene vode ispuštaju u reke npr. Tisu, Dunav ili u kanale, za ispuštanje iskorišćenih voda korisnici moraju da raspolažu privremenim dozvolama, dobijenim od nadležnih vodoprivrednih organizacija. Uslov za dobijanje dozvole za ispuštanje geotermalne vode u vodotoke je da deponovana voda ne pogoršava kvalitet vode u vodotoku. Ukoliko se ne mogu obezbediti takvi uslovi, vodnom dozvolom se definišu uslovi za ispuštanje voda.

24 Nadležni organ grada Beograda je Uprava za vode.

25 U zavisnosti od vrste objekta ili radova za koje se podnosi zahtev za izdavanje vodnih akata nadležno može da bude i nadležni organ jedinice lokalne samouprave (u zavisnosti od objekta, odnosno radova za koje se traži izdavanje vodnih akata). Vrste objekata/radova i nadležnost organa za izdavanje vodnih akata utvrđeni su članovima 117. i 118. Zakona o vodama.

osim Autonomne pokrajine Vojvodine, odnosno JVP Vode Vojvodine – za teritoriju Autonomne pokrajine Vojvodine, odnosno JVP "Beogradvode" u Beogradu, za objekte i radove na teritoriji Grada Beograda).

Mišljenje Republičkog hidrometeorološkog zavoda se dobija na osnovu podnetog Zahteva.

U prilogu zahteva je potrebno dostaviti²⁶: 1) topografsku kartu područja (1:25000) sa označenim dispozicijama objekata, 2) tehnički opis i, 3) u slučaju neizučenih slivova, hidrološku studiju (obično rađenu na osnovu meteoroloških podataka, kao i hidroloških podataka sa susednih slivova).

Mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća dobija se po podnošenju Zahteva za dobijanje mišljenja.

Uz zahtev se prilaže²⁷: 1) kopija plana sa ucrtanim objektima, 2) izvod iz planskog akta-informacija o lokaciji, 3) tehnički opis rešenja (ukoliko postoji može se dostaviti generalni projekat).

Po dobijanju Mišljenja RHMZ i Mišljenja javnog vodoprivrednog preduzeća i ostalih priloga definisanog propisima, na propisano obrascu O1 - podnosi se Zahtev za dobijanje vodnih uslova.

Vodne uslove izdaje isti organ koji izdaje sva vodna akta.²⁸

Zahtev za izdavanje vodnih uslova sadrži: 1) opšte podatke o podnosiocu zahteva; 2) osnovne podatke o objektu, odnosno radovima, planskim dokumentima (prostorni plan jedinice lokalne samouprave i urbanistički (generalni i regulacioni) i plan gazdovanja šumama); 3) mesto, datum, potpis i pečat podnosioca zahteva.

Za izdavanje vodnih uslova obavezno je mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća. Pored navedenog, uz Zahtev za izdavanje vodnih uslova potrebno je obavezno dostaviti: 1) kopiju plana parcele; 2) izvod iz lista nepokretnosti; 3) informaciju o lokaciji ili lokacijsku dozvolu izdatu u skladu sa zakonom kojim se uređuje planiranje i izgradnja; 4) mišljenje javnog vodoprivrednog preduzeća; 5) mišljenje republičke organizacije nadležne za hidrometeorološke poslove; 6) mišljenje ministarstva nadležnog za poslove turizma za objekte i radove na teritoriji banjskog mesta; 7) tehnički opis objekta, odnosno radova; 8) grafičke priloge: generalnu situaciju, situaciju, osnove, profile i dr.; 9) ranije izdata vodna akta u slučaju izgradnje novog objekta u sastavu postojećeg ili njegove rekonstrukcije; 10) dokaz o rešenim imovinsko-pravnim odnosima; 11) prethodnu studiju opravdanosti sa generalnim projektom ili studiju opravdanosti sa idejnim projektom sa izveštajem revizije komisije o stručnoj kontroli.

Pored navedenog za postrojenje za koji se zahvata i dovodi voda iz podzemnih voda i za termoelektrane, zahtev za izdavanje vodnih uslova sadrži i: 1)

²⁶ U zavisnosti od vrste objekta ili radova za koje se podnosi zahtev za izdavanje vodnih akata nadležno može da bude ministarstvo nadležno za vodoprivredu, nadležni organ autonomne pokrajine i nadležni organ jedinice lokalne samouprave. Vrste objekata/radova i nadležnost organa za izdavanje vodnih akata utvrđeni su članovima 117. i 118. Zakona o vodama.

²⁷ Ne postoji propisano šta treba da se podnese uz zahtev za dobijanje Mišljenja od javnih vodoprivrednih preduzeća - navedeno u tekstu je okvirna procena autora, shodno razgovoru u navedenim organizacijama.

²⁸ Izuzetno, shodno članu 118. stav Zakona o vodama, nadležni organ za izdavanje vodnih uslova može podnosioca zahteva osloboditi obaveze da pribavi mišljenje republičke organizacije nadležne za hidrometeorološke poslove, a po potrebi može zahtevati da podnosilac zahteva pribavi mišljenje Ministarstva nadležnog za poslove životne sredine i/ili specijalizovane stricne naučne institucije (zavodi, instituti i drugo). Za objekte i radove na teritoriji banjskog mesta podnosilac zahteva je dužan da pribavi mišljenje ministarstva nadležnog za poslove turizma. Ne postoji posebno propisana procedura za dobijanje ovih mišljenja.

uslove javnog komunalnog preduzeća za priključak na javni vodovod ili javnu kanalizaciju; 2) informacija javnog komunalnog preduzeća o položaju objekta u odnosu na zone sanitarne zaštite izvorišta; 3) elaborat ili drugi dokument ovlašćenog pravnog lica o količini vode koja se zahvata, izrađen na osnovu prethodnih istraživanja sprovedenih od strane ovlašćenog pravnog lica tokom najmanje jedne hidrološke godine; 4) elaborat ili drugi dokument ovlašćenog pravnog lica o kvalitetu vode koja se zahvata, izrađen na osnovu prethodnih istraživanja sprovedenih od strane ovlašćenog pravnog lica tokom barem jedne hidrološke godine.

Vodnom saglasnošću se utvrđuje da je tehnička dokumentacija-glavni projekat urađena i skladu sa vodnim uslovima. Zahtev za izdavanje vodne saglasnosti se podnosi na propisanom obrascu O3.

Zahtev za izdavanje vodne saglasnosti sadrži: 1) opšte podatke o podnosiocu zahteva; 2) osnovne podatke o objektu, odnosno o radovima i o planskim dokumentima (isti kao i za vodne uslove), kao i 3) mesto, datum, potpis i pečat podnosioca zahteva.

Zahtev za izdavanje vodne saglasnosti za postrojenje i radove za koje su izdati vodni uslovi, sadrži: 1) rešenje o izdavanju vodnih uslova; 2) lokacijsku dozvolu izdatu u skladu sa zakonom kojim se uređuje planiranje i izgradnja; 3) glavni projekat sa odgovarajućom licencom za odgovornog projektanta; 4) izvod iz glavnog projekta koji se odnosi na hidrotehnički i tehnološki deo i deo koji se odnosi na objekte koji utiču na vodni režim; 5) izveštaj o tehničkoj kontroli glavnog projekta sa odgovarajućom licencom za lice koje je izvršilo tehničku kontrolu tog projekta.

Pored navedenog za objekat postrojenja za koji se zahvata i dovodi voda iz podzemnih voda i za termoelektrane, zahtev za izdavanje vodnih uslova sadrži i: 1) rešenje ministarstva nadležnog za poslove zdravlja o određivanju zona sanitarne zaštite izvorišta; 2) rešenje ministarstva nadležnog za poslove geoloških istraživanja o utvrđenim i razvrstanim rezervama podzemnih voda; 3) uslove javnog komunalnog preduzeća za priključak na javni vodovod ili javnu kanalizaciju; 4) informacija javnog komunalnog preduzeća o položaju objekta u odnosu na zone sanitarne zaštite izvorišta; 5) elaborat ili drugi dokument ovlašćenog pravnog lica o količini vode koja se zahvata, izrađen na osnovu prethodnih istraživanja sprovedenih od strane ovlašćenog pravnog lica tokom barem jedne hidrološke godine; 6) elaborat ili drugi dokument ovlašćenog pravnog lica o kvalitetu vode koja se zahvata, izrađen na osnovu prethodnih istraživanja sprovedenih od strane ovlašćenog pravnog lica tokom barem jedne hidrološke godine.

U slučaju da se ne otpočne sa vršenjem radova, odnosno izgradnjom objekta u roku od dve godine od izdavanja vodne saglasnosti, vodna saglasnost prestaje da važi.

Pre izdavanja vodnih uslova i vodne saglasnosti Investitor, po potrebi, za korišćenje vodnog zemljišta, korišćenje vodoprivrednih objekata i vršenje drugih usluga (u skladu sa Odlukom

za tekuću godinu), zaključuje odgovarajući Ugovor sa javnim vodoprivrednim preduzećem ili Ministarstvom nadležnim za vodoprivredu – Republička Direkcija za vode.

Kada je objekat izgrađen, a pre dobijanja upotrebne dozvole,²⁹ potrebno je podneti zahtev za dobijanje Vodne dozvole Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, nadležnom organu autonomne pokrajine, ili grada Beograda. Vodna dozvola je potrebna za korišćenje i prirodnih i veštačkih vodotoka, jezera i podzemnih voda, za ispuštanje voda i drugih materija u prirodne i veštačke vodotoke, jezera, podzemne vode i javnu kanalizaciju, u slučaju povećanja ili smanjenja kapaciteta već postojećeg objekta – za povećanje ili smanjenje količine zahvaćenih i ispuštenih voda, izmenjene prirode i kvaliteta ispuštenih voda, kao i za druge radove kojima se utiče na vodni režim. Ova dozvola se izdaje za period od najduže 15 godina, tako da najkasnije dva meseca pre isteka treba produžiti važnost. Ukoliko postoji rešenje o vodnoj dozvoli, pravo stečeno na osnovu vodne dozvole ne može se preneti na treće lice bez saglasnosti izdavaoca, a ovo pravo prestaje: istekom roka, odricanjem prava i ne konzumiranjem prava bez opravdanih razloga duže od 2 godine. Zahtev za izdavanje vodne dozvole se podnosi na propisanom obrascu O6.

Zahtev za izdavanje vodne dozvole sadrži: 1) opšte podatke o podnosiocu zahteva; 2) osnovne podatke (administrativni, hidrografski i geodetski podaci) o objektu, odnosno radovima, kao i mesto, datum, potpis i pečat podnosioca zahteva. Pored navedenih elemenata, ovaj zahtev za objekat za koju su izdati vodni uslovi ili vodna dozvola, sadrži: 1) rešenje o izdavanju vodne saglasnosti ili vodne dozvole; 2) izveštaj javnog vodoprivrednog preduzeća o ispunjenosti uslova iz vodnih uslova i vodne saglasnosti za izdavanje vodne dozvole; 3) izveštaj komisije o izvršenom tehničkom pregledu objekta; 4) glavni projekat ili projekat izvedenog objekta; 5) izvod iz glavnog projekta ili projekta izvedenog objekta. Ukoliko je za objekat izdata upotrebna dozvola, a nije izdata vodna saglasnost, zahtev za izdavanje vodne dozvole sadrži i: 1) upotrebnu dozvolu; 2) izveštaj javnog vodoprivrednog preduzeća o spremnosti objekta za izdavanje vodne dozvole; 3) glavni projekat ili projekat izvedenog objekta; 4) izvod iz glavnog projekta ili projekta izvedenog objekta.

Za objekte i radove za koje je izdata vodna saglasnost ili vodna dozvola i objekta za koje je izdata upotrebna dozvola, a nije izdata vodna saglasnost, pored već navedenih elemenata, zahtev za izdavanje vodne dozvole sadrži: 1) rešenje ministarstva nadležnog za poslove zdravlja o određivanju zona sanitarne zaštite izvorišta; 2) rešenje ministarstva nadležnog za poslove geoloških istraživanja o utvrđenim i razvrstanim rezervama podzemnih voda³⁰; 3) saglasnost ministarstva nadležnog za poslove turizma za korišćenje voda sa prirodnim lekovitim svojstvom na teritoriji banjskog mesta; 4) ugovor ili drugi dokument da javno komunalno preduzeće vrši uslugu čišćenja objekta za ispuštanje otpadnih voda i uslugu čišćenja čvrstog otpada; 5) izveštaj ovlašćenog pravnog lica o ispitivanju kvaliteta voda (zahvaćenih i ispuštenih) iz prethodnog perioda; 6) potvrda ovlašćenog pravnog lica o ispravnosti objekata za sakupljanje, odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda, uključujući i septičke jame; 7) izveštaj ovlašćenog pravnog lica o ispitivanju nivoa i kvaliteta voda u piezometrima, u

²⁹ Upotrebna dozvola se izdaje i za rudarske i za građevinske (energetske) objekte. O upotrebnoj dozvoli za rudarske objekte vidi više u odeljku 2.2.4. ovog teksta. O upotrebnoj dozvoli za građevinske (energetske) objekte više u odeljku 3.2.2.10. ovog teksta.

³⁰ Zahtev za izdavanje vodne dozvole sadrži i rešenje ministarstva nadležnog za poslove geoloških istraživanja o utvrđenim i razvrstanim rezervama podzemnih voda, ukoliko se za potrebe procesa vrši zahvatanje voda bunarima.

zoni skladišnih objekata, kao i 8) baždarine tablice izdate od strane ovlašćenog pravnog lica samo za objekte za skladištenje.

Uz navedene priloge, uz zahtev za izdavanje vodne dozvole, dostavlja se i zapisnik vodnog inspektora.

2.2.2. Odobrenje za izvođenje rudarskih radova

Eksploatacija rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa se izvodi prema investiciono-tehničkoj dokumentaciji za izvođenje rudarskih radova.

Investiciono-tehničkoj dokumentaciji za izvođenje rudarskih radova izrađuje se na osnovu rezultata istraživanja, odnosno elaborata o resursima i rezervama, razvrstanih u skladu sa propisima o klasifikaciji resursa i rezervi i druge dokumentacije kojima se razrađuju i analiziraju tehnički, tehnološki i ekonomski uslovi izvođenja radova, uslovi bezbednosti i zdravlja na radu, zaštite od požara, zaštite životne sredine, zaštite kulturnih dobara i dobara koja uživaju prethodnu zaštitu, zaštite voda i drugi uslovi od uticaja na ocenu tehničko-tehnološke i ekonomske opravdanosti eksploatacije i izvođenja rudarskih radova.

Rudarski radovi van eksploatacionog polja izvode se prema rudarskom projektu za izvođenje rudarskih radova van eksploatacionog polja.

Investiciono-tehničkom dokumentacijom smatra se : 1) studija izvodljivosti eksploatacije ležišta mineralne sirovine; 2) dugoročni program eksploatacije; 3) rudarski projekti. Rudarskim projektom smatra se: 1) glavni rudarski projekat; 2) dopunski rudarski projekat; 3) tehnički rudarski projekat; 4) godišnji operativni plan; 5) rudarski projekat na istraživanju čvrstih mineralnih sirovina; 6) rudarski projekat za izvođenje rudarskih radova van eksploatacionog polja; 7) uprošćeni rudarski projekat. Za rudarske projekte vrši se tehnička kontrola.

Rudarski radovi po glavnom i dopunskom rudarskom projektu izvode se na osnovu rešenja o odobrenju za izvođenje rudarskih radova, izdatog na zahtev nosioca eksploatacije.

Uz zahtev za izdavanje odobrenja za izvođenje rudarskih radova dostavlja se:

1) dokaz o plaćenju republičkoj administrativnoj taksi; 2) rudarski projekat;

3) saglasnost nosioca eksploatacije na projekat; 4) potvrda organa koji je izdao akt o uslovima za uređenje prostora da je rudarski projekat urađen u skladu sa tim aktom; 5) dokaz o pravu svojine ili korišćenja, odnosno službenosti za površine zemljišta odnosno terena obuhvaćenog rudarskim radovima po projektu, osim eksploatacije hidrogeotermalnih resursa kada se dokaz o pravu svojine ili korišćenja ili službenosti dostavlja samo za zemljište koje je određeno za izgradnju rudarskih objekata, postrojenja i uređaja; 6) potvrda o resursima i rezervama mineralnih sirovina ili o geotermalnim resursima; 7) saglasnosti organa nadležnog za poslove zaštite životne sredine o usklađenosti projekata sa uslovima za zaštitu i unapređenje životne sredine i organa nadležnih za poslove zaštite kulturnog nasleđa; 8) vodna saglasnost za projekte, ako se izvođenjem rudarskih radova utiče na režim voda.³¹

31 Više o tome u tački 2.2.1.1. ovog teksta. Za izdavanje vodne saglasnosti neophodno je prethodno pribaviti vodne uslove. Za izdavanje

Odobrenje za izvođenje rudarskih radova je preduslov za izvođenje radova na rudarskom projektu. Odobrenje izdaje Ministarstvo nadležno za poslove rudarstva, a za radove na teritoriji autonomne pokrajine – nadležni organ autonomne pokrajine.

Odobrenje za izvođenje rudarskih radova sadrži: 1) vrstu i tip rudarskog projekta, naziv i sastavne delove projekta; 2) naziv ležišta i vrstu mineralne sirovine i geotermalnih resursa i naziv jedinice lokalne samouprave na kojoj će se izvoditi rudarski radovi; 3) obaveze u vezi pribavljanja upotrebne dozvole za izgrađene rudarske objekte; 4) obaveze u vezi sanacije i rekultivacije prostora, upravljanja rudarskim otpadom, angažovanja lica sa odgovarajućom stručnom spremom na poslovima tehničkog rukovođenja, stručnog nadzora i bezbednosti i zdravlja na radu, blagovremenog izveštavanja nadležnog organa i inspeksijskih službi o vršenju rudarskih radova.

Izvođenju rudarskih radova po tehničkim rudarskim projektima i uprošćenim rudarskim projektima može se pristupiti na osnovu prijave koja se podnosi organu koji je izdao odobrenje za istraživanje ili odobrenje za eksploataciju i odobrenje za izvođenje rudarskih radova, pre početka izvođenja radova. Uz ovu prijavu dostavlja se i primerak tehničkog i uprošćenog rudarskog projekta.

Nosilac eksploatacije je dužan da o početku izvođenja radova izvesti rudarskog inspektora i organ jedinice lokalne samouprave, na čijoj teritoriji će izvoditi rudarske radove najkasnije 15 dana pre početka izvođenja radova.

2.2.3. Rudarski objekti

Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima je utvrđen pojam rudarskih objekata.

Rudarskim objektima, postrojenjima i uređajima, smatraju se objekti, postrojenja, mašine i uređaji koji su u funkciji istraživanja, eksploatacije, transporta mineralnih sirovina i drugih geoloških resursa i to: objekti i postrojenja u sastavu rudnika koji su neposredno vezani za tehnološki proces istraživanja, eksploatacije i pripreme mineralnih sirovina i odlaganje jalovine, šljake, pepela i mineralnih sirovina na deponijama za homogenizaciju; mašine i uređaji namenjeni svim fazama tehnoloških procesa podzemne i površinske eksploatacije mineralnih sirovina i pripremi mineralnih sirovina; mašine i uređaji namenjeni svim fazama tehnološkog procesa otkopavanja čvrstih mineralnih sirovina kroz bušotine; mašine i uređaji namenjeni svim fazama tehnološkog procesa otkopavanja mineralnih sirovina pod vodom; mašine i uređaji namenjeni svim fazama tehnološkog procesa gasifikacije uglja neposredno u ložištu; objekti, postrojenja i uređaji za zaštitu rudnika od podzemnih i površinskih voda; objekti, postrojenja i uređaji na naftnim i gasnim poljima koji su neposredno vezani za tehnološki proces istraživanja, eksploataciju, separaciju, pripremu i transport nafte, gasa i podzemnih voda; objekti za podzemno skladištenje prirodnog gasa i sirove nafte, kao i drugih materija na eksploatacionom polju; objekti izgrađeni van eksploatacionog polja po rudarskom projektu; objekti, postrojenja i uređaji koji čine celinu sa električnom mrežom rudnika; glavni i pomoćni magacini eksploziva i eksplozivnih sredstava na eksploatacionom polju; objekti, postrojenja i uređaji za eksploataciju geotermalnih resursa ili drugih mineralnih sirovina cevnim sistemom i bušotinama i objekti i postrojenja koji služe za separaciju peska, šljunka i kamena.

Rudarski objekti su vezani neposredno za tehnološki proces istraživanja, eksploatacije i transporta podzemnih voda na eksploatacionom polju.

vodnih uslova i vodne saglasnosti za ovaj slučaj nadležno je Ministarstvo nadležno za poslove vodoprivrede, ako se objekat nalazi na teritoriji autonomne pokrajine nadležan je nadležni organ autonomne pokrajine, a ako se objekat nalazi na teritoriji grada Beograda – nadležni organ grada Beograda.

2.2.4. Upotrebna dozvola za rudarske objekte

Upotrebna dozvola za rudarske objekte je upravni akt (rešenje) koji izdaje Ministarstvo nadležno za poslove rudarstva, kojim odobrava upotreba rudarskog objekta ili njegovog dela.

Upotrebna dozvola se izdaje ako se utvrdi da je rudarski objekat ili njegov deo izgrađen u skladu sa rudarskim projektom na osnovu koga je izdato odobrenje za izvođenje rudarskih radova i u skladu sa tehničkim propisima i standardima i da su ispunjeni uslovi u pogledu mera bezbednosti i zdravlja na radu, zaštite voda, zaštite od požara, zaštite životne sredine i drugi propisani uslovi za izgradnju i korišćenje te vrste objekata.

Ako je za izdavanje odobrenja za upotrebu rudarskog objekta posebnim zakonom propisana obaveza prethodnog pribavljanja saglasnosti ili dozvole drugih organa ili organizacija, uz zahtev za izdavanje upotrebne dozvole za rudarske objekte podnosi se i ta saglasnost, odnosno dozvola.

Upotrebna dozvola se izdaje ako se utvrdi: 1) da je rudarski objekat ili njegov deo izgrađen u skladu sa rudarskim projektom na osnovu koga je izdato odobrenje za izvođenje rudarskih radova, u skladu sa propisima čija je primena obavezna pri izgradnji rudarskih objekata; 2) da su ispunjeni propisani uslovi u pogledu mera bezbednosti i zdravlja na radu, zaštite voda, zaštite od požara, zaštite životne sredine i drugi propisani uslovi za izgradnju i korišćenje te vrste objekata.

Ispunjenost navedenih uslova proverava se tehničkim pregledom objekta koji vrše lica koja imaju potrebne licence iz oblasti rudarstva.

2.2.5. Licence prava rudarstva

License prava rudarstva se smatraju licence za projektovanje i izvođenje rudarskih radova i kontrolu rudarskih projekata i objekata.

License za fizička lica koje se izdaju u vezi vršenja poslova eksploatacije i geoloških istraživanja mineralnih sirovina, u skladu sa ovim zakonom su: 1) licenca za projektovanje i tehničku kontrolu projekata geoloških istraživanja; 2) licenca za rukovođenje i izvođenje geoloških istraživanja i stručni nadzor nad izvođenjem geoloških istraživanja; 3) licenca za izradu elaborata o resursima i rezervama mineralnih sirovina, podzemnih voda i geotermalnih resursa; 4) licenca za vršenje poslova kompetentnog lica; 5) licenca za izvođenje rudarskih radova i za vršenje stručnog nadzora nad rudarskim radovima; 6) licenca za projektovanje i tehničku kontrolu rudarskih projekata; 7) licenca za vršenje kontrole i nadzora bezbednosti i zdravlja na radu pri geološkim istraživanjima i eksploataciji; 8) licenca za obavljanje rudarskog merenja i izradu rudarskih planova; 9) licenca za vršenje tehničkog pregleda rudarskih objekata; 10) licenca za projektovanje i izvođenje radova na miniranju; 11) licenca za upravljanje i nadzor nad rudarskim otpadom; 12) licenca za upravljanje i nadzor na sanaciji i rekultivaciji zemljišta, napuštenih ili iskorišćenih rudnika.

License prava rudarstva mogu da dobiju fizička lica koja imaju: 1) ovlašćenje za obavljanje poslova u skladu sa odredbama ovog zakona; 2) odgovarajuću stručnu spremu; 3) tri godine radnog iskustva u odgovarajućoj struci, osim u slučaju licence za kompetentno lice za koju je potrebno pet godina radnog iskustva u odgovarajućoj struci.

License prava rudarstva izdaje rešenjem Ministarstvo nadležno za poslove rudarstva uz stručnu pomoć radne grupe koju obrazuje ministar.

3. IZGRADNJA OBJEKTA ZA KORIŠĆENJE HIDROGEOTERMALNE ENERGIJE

Treba naglasiti da svi radovi, odnosno objekti koji su ispod površine terena podležu Zakonu o rudarstvu i geološkim istraživanjima.

Izgradnja nadzemnih objekata (cevovoda, elektro i mašinske instalacije, degazatora, rezervoara i dr.) regulisana je delom Zakonom o rudarstvu i geološkim istraživanjima, a delom Zakon o planiranju i izgradnji. Prema Zakonu o rudarstvu i geološkim istraživanjima izrađuju se „objekti, postrojenja i uređaji za istraživanje, eksploataciju, separaciju, pripremu i transport podzemnih voda, kao i za eksploataciju geotermalnih resursa“³² na eksploatacionom polju.

Prema Zakonu o planiranju i izgradnji izgrađuju se objekti, tj. građevine spojene sa tlom, koje predstavljaju fizičku, funkcionalnu, tehničko-tehnološku ili biotehničku celinu (zgrade svih vrsta, saobraćajni, vodoprivredni i energetske objekti, objekti infrastrukture elektronskih komunikacija - kablovska kanalizacija, objekti komunalne infrastrukture, industrijski, poljoprivredni i drugi privredni objekti, objekti sporta i rekreacije, groblja, skloništa i sl.)³³

Uspostavljanje granice između rudarskih objekata i objekata shodno zakonu o planiranju i izgradnji (građevinski objekti) i Zakonu o energetici (energetski objekat) nije jednostavno, a podela objekata na rudarske objekte i energetske objekte vrši se u zavisnosti od namene objekta. Izgradnja objekata koji su namenjeni za direktnu eksploataciju hidrogeotermalne energije, u smislu njenog korišćenja za direktno grejanje objekata za stanovanje ili za snabdevane toplovoda za distribuciju toplotne energije izvršavala bi se po Zakonu o rudarstvu i geološkim istraživanjima. U slučaju kada bi proces eksploatacije hidrogeotermalne energije bio namenjen korišćenju u objektu za proizvodnju toplotne i/ili električne energije ovaj objekat bi se gradio u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji.

Potrebno je razlikovati izgradnju objekata za neposrednu eksploataciju geotermalne energije od obavljanja delatnosti proizvodnje toplotne i/ili električne energije. Kada se radi o izgradnji samog objekta (rudarskog ili energetske) oni se grade u skladu sa merodavnim zakonom, ali se obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne i/ili električne energije uređuje u skladu sa Zakonom o energetici, Zakonom o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od opšteg interesa i Zakonom o komunalnim delatnostima.

Neophodno je ukazati na činjenicu da je Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama³⁴ jedini propis Republike Srbije, čijom primenom se može istovremeno ostvariti i pravo na istraživanje i eksploataciju hidrogeotermalne energije i obavljanja delatnosti od opšteg interesa (komunalnih delatnosti). Ovakvo određenje predmeta koncesije ukazuje da se shodno ovom zakonu može tražiti koncesija koja bi obuhvatila celinu istraživanja i eksploatacije geotermalne energije i obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije.

3.1. Objekti za direktnu eksploataciju hidrogeotermalne energije³⁵

U slučaju kada se geotermalna energije eksploatiše direktno, od strane lica koje je nosilac eksploatacionog prava, za grejanje u stambenoj zgradi, školi, bolnici, banji i slično, bez povezivanja

32 Član 3. tačka 31) Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima.

33 Član 2. tačka 22) Zakona o planiranju i izgradnji.

34 Zakon o javno-privatno partnerstvu i koncesijama u članu 11. utvrđuje predmet koncesije.

35 Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima ne poznaje kvantitativnu razliku u pogledu količine eksploatisane geotermalne energije. Zbog toga svaka eksploatacija geotermalne energije, pa čak i ona minimalna za potrebe domaćinstva, treba da ispuni uslove propisane ovim zakonom.

na sistem za daljinsko grejanje ili na drugi način snabdevanja toplotnom energijom trećih lica - rudarski objekat bi bio dovoljan za konkretnu eksploataciju. Objekat nosioca eksploatacionog prava, koji koristi grejanje na hidrogeotermalnu energiju se gradi u skladu sa propisima o planiranju i izgradnji. U navedenom slučaju je potrebno da, već u zahtevu za izdavanje lokacijske dozvole, obavezno sadrži i podatke o načinu korišćenja hidrogeotermalnog izvora i vraćanja iskorišćene vode iz hidrogeotermalnog izvora u zemlju, kanalizaciju ili drugi način, kao i neophodna vodna akta, ako ceo projekat nije prikazan u postupku dobijanja vodnih akata za rudarske istražne i eksploatacione radove i objekte.³⁶

3.2. Izgradnja energetskog objekta za proizvodnju toplotne i/ili električne energije

Energetski objekti za obavljanje proizvodnje energije iz hidrogeotermalnih izvora prema delatnosti koju obavljaju mogu biti: 1) za proizvodnju električne energije; 2) postrojenja za proizvodnju toplotne energije i 3) elektrane za proizvodnju i električne i toplotne energije u kombinovanom ciklusu, koje mogu prema nazivnoj snazi biti: elektrane preko 10 MW i elektrane do 10 MW.

U zavisnosti o kojoj elektrani se radi, na nju se mogu primenjivati različite odredbe istih propisa. Različitost ovih odredbi se najčešće odnosi na nadležnost organa koji donosi rešenje u konkretnom upravnom postupku, ali može se odnositi i na neke druge uslove.

3.2.1. Postupak izgradnje postrojenja

Da bi se u Republici Srbiji izgradio i koristio bilo koji objekat, pa i objekat za proizvodnju električne i/ili toplotne energije, neophodno je da se ispune sledeći uslovi: 1) pribavljanje energetske dozvole; 2) pribavljanje lokacijske dozvole; 3) pribavljanje građevinske dozvole; 4) izgradnja objekta i tehnički pregled objekta i 5) pribavljanje upotrebne dozvole.

Građenje objekata u Republici Srbiji, formalno, započinje dobijanjem građevinske dozvole, a vrši se na osnovu građevinske dozvole i tehničke dokumentacije, pod uslovima i na način utvrđen Zakonom o planiranju i izgradnji.

Pravilnikom kojim se uređuje postupak i uslovi izdavanja energetske dozvole utvrđeno je da je jedan od uslova da bi se izdala energetska dozvola pribavljanje Informaciju o lokaciji ili lokacijsku dozvolu. Iz navedenog proizilazi da se postupak pribavljanja energetske dozvole može sprovesti pre ili posle pribavljanja lokacijske dozvole.

U postupku pribavljanja lokacijske dozvole od nadležnih organa i organizacija je potrebno pribaviti vodne uslove, energetske-tehnički uslovi za priključenje na elektroenergetsku mrežu, uslovi za priključenje na komunalnu infrastrukturu, itd.³⁷

U postupku pribavljanja građevinske dozvole, za objekte snage veće od 1 MW može se tražiti, a za snage veće od 50 MW je obavezna, izrada Studije o proceni uticaja objekta na životnu sredinu. Za objekte snage preko 50 MW potrebno je i pribavljanje integrisane dozvole.

Potrebno je ukazati, da na zaštićenim područjima postoji prioritarna zabrana izgradnje objekata za proizvodnju energije, shodno Zakonu o zaštiti prirode i Uredbi o režimima zaštite, u zavisnosti od stepena režima zaštićena područjima režima zaštite I, II i III stepena ne mogu se graditi hidrogeotermalna postrojenja.

³⁶ Član 117. tačka 18) i 24) Zakona o vodama.

³⁷ Zakonom o planiranju i izgradnji je propisano da je za postupak pripreme tehničke dokumentacije za izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih objekata i za izvođenje drugih radova koji mogu uticati na promene u vodnom režimu investitor dužan da pribavi vodne uslove (određuju se tehnički i drugi zahtevi koji moraju biti ispunjeni). Takođe je propisano da je za potrebe izrade tehničke dokumentacije potrebno pribaviti vodnu saglasnost kojom se utvrđuje da je tehnička dokumentacija za objekte i radove uređena u skladu sa vodnim uslovima. Vodnom dozvolom koja se dobija kada je objekat izgrađen (upotrebna dozvola ne može se izdati bez dobijene vodne dozvole), utvrđuju se način i uslovi za upotrebu i korišćenje voda i ispuštanje voda. U odeljku 2.2.1.1. ovog tekstu su detaljnije opisani postupci izdavanja navedenih akata.

3.2.1.1. Izbor lokacije, uvid u važeće planske dokumente i Informacija o lokaciji

Prvi korak potencijalnog investitora, odnosno lica za čije potrebe se gradi objekat i na čije ime će da glasi građevinska dozvola za izgradnju je, svakako, izbor lokacije. Lokacija i njen izbor su već predodređeni samim mestom gde se vrši eksploatacija geotermalne energije.

Drugi korak investitora je provera da li je u važećim planskim dokumentima³⁸ na izabranoj lokaciji predviđena izgradnja energetske objekta za proizvodnju energije.

U jedinici lokalne samouprave, na čijoj teritoriji se nalazi izabrana lokacija, može se dobiti na uvid važeći planski dokument u kome se može proveriti da li je na toj lokaciji predviđena izgradnja energetskih objekata. Za željenu lokaciju se zatim podnosi Zahtev za dobijanje Informacije o lokaciji, a u cilju dobijanja podataka o mogućnostima i ograničenjima gradnje na razmatranoj katastarskoj parceli u skladu sa važećim planskim dokumentom.

Zahtev za izdavanje Informacije o lokaciji, podnosi se nadležnom organu za izdavanje lokacijske dozvole. U prilogu zahteva dostavlja kopija plana parcele/parcela, a koja se prethodno traži u nadležnoj službu za katastar nepokretnosti na teritoriji opštine. Preporuka je da se uporedo sa zahtevom za izdavanje kopije plana, službi za katastar nepokretnosti podnese i zahtev za izdavanje i prepisa lista nepokretnosti za predmetne katastarske parcele, kako bi se utvrdio vlasnik zemljišta.

Informacija o lokaciji pored naziva podnosioca zahteva, broja katastarske parcele i mesta na kom se nalazi sadrži³⁹ i podatke o: 1) planskom dokumentu na osnovu koga je izdaje; 2) zoni u kojoj se nalazi; 3) nameni zemljišta; 4) regulacionim i građevinskim linijama; 5) pravilima građenja; 6) uslovima priključenja na infrastrukturu; 7) potrebi izrade detaljnog urbanističkog plana ili urbanističkog projekta⁴⁰; 8) katastarskoj parceli, odnosno o tome da li katastarska parcela ispunjava uslove za građevinsku parcelu sa uputstvom o potrebnom postupku za formiranje građevinske parcele; 9) inženjersko geološkim uslovima; 10) posebnim uslovima za izdavanje lokacijske dozvole (spisak uslova). Informacija o lokaciji omogućava licu, na čije ime je izdata, da prikupi sve posebne uslove (uslovi zaštite spomenika kulture, uslovi očuvanja životne sredine, itd.) i tehničke uslove (mesto i način tehničkih priključaka objekta na infrastrukturne vodove, kao i njihovih kapaciteta) pre izdavanja lokacijske dozvole.

Informacija o lokaciji izdaje se u roku od 8 dana od dana podnošenja zahteva, a uz naknadu stvarnih troškova izdavanja iste informacije.

³⁸ Zakonom o planiranju i izgradnji je uređena situacija u slučaju da ne postoji važeći planski dokument. Potrebno je takođe ukazati da se prilikom izrade planskih dokumenata vrši Strateška procena uticaja na životnu sredinu.

³⁹ Pravilnik o sadržini informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole.

⁴⁰ Urbanistički projekat se izrađuje za formiranu građevinsku parcelu na overenom katastarsko-prostornom planu. Urbanistički projekat se izrađuje kada je to predviđeno planskim dokumentom ili drugim odgovarajućim aktom jedinice lokalne samouprave, za jednu ili više katastarskih parcela na overenom katastarsko-topografskom planu i sadrži: 1) situaciono rešenje, kompozicioni plan i parterno, odnosno pejzažno rešenje; 2) idejna urbanistička i arhitektonska rešenja objekata; 3) prikaz postojeće saobraćajne i komunalne infrastrukture sa predlozima priključaka na spoljnu mrežu; 4) opis, tehnički opis i objašnjenje rešenja iz urbanističkog projekta. Urbanistički projekat može da izrađuje pravno lice ili preduzetnik upisan u registar za izradu tehničke dokumentacije, a izradom projekta rukovodi odgovorni licencirani urbanista arhitektonske struke. Nadležni organ jedinice lokalne samouprave organizuje javnu prezentaciju u trajanju od sedam dana, a zatim u roku od tri dana urbanistički projekat dostavlja Komisiji za planove, koja je dužna da u roku od 30 dana izvrši proveru usklađenosti projekta sa prostornim dokumentom i Zakonom o planiranju i izgradnji. Nadležni organ jedinice lokalne samouprave izdaje potvrdu da je urbanistički projekat izrađen u skladu sa urbanističkim planom, prostornim planom jedinice lokalne samouprave, odnosno prostornim planom posebne namene i Zakonom o planiranju i izgradnji.

3.2.1.2. Energetska dozvola⁴¹

Energetska dozvola se podnosi uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole.⁴² Energetska dozvola je jedan od uslova za izdavanje građevinske dozvole.

Za dobijanje energetske dozvole neophodno je da budu ispunjeni kriterijumi za izgradnju proizvodnih energetske objekata predviđeni Zakonom o energetici i Pravilnikom o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole.⁴³ Energetiku za izgradnju objekata snage 1 MW i više, za proizvodnju električne energije i za kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije izdaje Ministarstvo nadležno za energetiku, a energetska dozvola za izgradnju objekata za proizvodnju toplotne energije izdaje jedinica lokalne samouprave. Za postrojenja za proizvodnju električne energije snage ispod 1 MW i za postrojenja za proizvodnju toplotne energije snage ispod 1 MW nije predviđeno izdavanje energetske dozvole, što znači da se za ove objekte izdaje građevinska dozvola, bez sprovođenja postupka izdavanja energetske dozvole.

Dokaz o pravu svojine, odnosno pravu zakupa zemljišta na kome se planira izgradnja energetskog objekta nije uslov za izdavanje energetske dozvole.

Zahtev za izdavanje energetske dozvole, shodno Zakonu o energetici, sadrži podatke o: 1) podnosiocu zahteva; 2) energetskom objektu; 3) vrednosti investicije; 4) načinu obezbeđenja finansijskih sredstava; 5) predviđenom eksploatacionom veku objekta, kao i načinu sanacije lokacije po završetku eksploatacionog veka objekta; 6) usklađenost sa odgovarajućim planskim dokumentima u skladu sa zakonom kojim se uređuju uslovi i način uređenja prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnja objekata; 7) roku završetka gradnje energetskog objekta.

Pravilnikom o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole (uključujući i izmene od 2011. godine) je uređen obrazac zahteva za izdavanje energetske dozvole posebno za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju električne energije, a posebno za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju toplotne energije. U zavisnosti od snage postrojenja podnosi se zahtev za izdavanje energetske dozvole za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju električne energije i to: za nazivne snage od 1 MW do 10 MW – obrazac O-1, odnosno za nazivne snage preko 10 MW – obrazac O-2. Zahtev za izdavanje energetske dozvole za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju toplotne energije snage preko 1 MW podnosi se popunjavanjem obrasca O-10.

U obrascu Zahteva za izdavanje energetske dozvole za izgradnju postrojenja potrebno je navesti sledeće podatke: 1) opšte podatke o podnosiocu zahteva (naziv, adresa, država, matični broj podnosioca, poreski identifikacioni broj, pravno organizacioni oblik, podaci o poslovanju, podaci o registraciji, ime

41 Pored energetske dozvole Zakonom o energetici je predviđena procedura sprovođenja javnog tendera. Ova procedura se sprovodi u slučaju da ne postoji zahtev za izdavanje energetske dozvole za izgradnju budućeg objekta i ne može se obezbediti planirana dinamika izgradnje energetske objekata, a postoji neophodnost za ostvarivanje sigurnosti snabdevanja energijom. O sprovođenju javnog tendera odlučuje Vlada.

42 U prethodnom Zakonu o energetici (iz 2004. godine) bilo je izričito propisano da je se energetska dozvola izdaje u skladu sa Strategijom razvoja energetike Republike Srbije i sa Programom ostvarivanja ove strategije

43 Kriterijumi za izgradnju proizvodnih energetske objekata u Zakonu o energetici su nešto širi nego oni propisani Pravilnikom o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole. Ovaj zakon propisuje da su kriterijumi sledeći: 1) nenarušavanje pouzdanog i sigurnog rada energetskog sistema; 2) određenost lokacije i načina korišćenja zemljišta; 3) energetski efikasan rad; 4) uslovi korišćenja primarnih izvora energije; 5) zaštita na radu i bezbednost ljudi i imovine; 6) zaštita životne sredine; 7) finansijska sposobnost podnosioca zahteva da realizuje izgradnju objekta; 8) doprinos kapaciteta za proizvodnju električne energije u ostvarivanju ukupnog udela energije iz obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji energije u skladu sa Nacionalnim akcionim planom; 9) doprinos kapaciteta smanjenju emisija.

kontakt osobe); 2) osnovne podatke o objektu (naziv objekta, lokaciju zemljišta, tehničke podatke o energetsom objektu, učesće energetskog objekta kod sistemskih usluga, osnovno i rezervno gorivo); 3) vrednost investicije (iznos planiranih finansijskih sredstava i način njihovog obezbeđenja); 4) finansijsko stanje podnosioca zahteva (odgovarajuću izjavu banke da je spremna da prati podnosioca zahteva odnosno investitora u finansiranju izgradnje energetskog objekta i dokaz o odgovarajućem bonitetu podnosioca); 5) predviđeni ekonomski i životni vek objekta kao i način sanacije lokacije po okončanju životnog veka objekta (uklanjanje, demontaža objekta); 6) usklađenost sa prostornim planovima i konceptom razvoja energetike (informacija o lokaciji ili lokacijska dozvola mišljenje operatora prenosnog ili distributivnog sistema za električnu energiju o uslovima i mogućnostima priključenja na sisteme; 7) prethodnu studiju opravdanosti sa generalnim projektom ili studiju opravdanosti sa idejnim projektom. U slučaju da se energetska objekat gradi po delovima koji predstavljaju tehničko-tehnološku celinu, zahtev sadrži podatke o planiranim fazama građenja i konačnom roku završetka radova.

Obrasci zahteva za izdavanje energetske dozvole za izgradnju postrojenja od 1 do 10 MW i postrojenja nazivne snage preko 10 MW su skoro identični, samo što je Obrazac koji se odnosi na izdavanje energetske dozvole za izgradnju postrojenja nazivne snage preko 10 MW razvijeniji u pogledu davanja osnovnih podataka o objektu i definisanja učesća energetskog objekta kod sistemskih usluga. Kod ovog objekta je podnosilac zahteva obavezan da predloži eventualne mogućnosti učesća u sistemskim uslugama u pogledu regulacije aktivne snage, u pogledu regulacije reaktivne snage i mogućnost učesća u primarnoj, sekundarnoj i terciarnoj regulaciji.

Obrazac zahteva za izdavanje energetske dozvole za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju toplotne energije snage preko 1 MW je skoro identičan Obrascu za izdavanje energetske dozvole za izgradnju objekta iste snage za proizvodnje električne energije, čak je u delu koji se odnosi na davanje osnovnih podataka o objektu – tehnički podaci nešto pojednostavljen.

Uz zahtev za izdavanje energetske dozvole, investitor podnosi: 1) izvod iz registra privrednih subjekata, osim ako je podnosilac zahteva fizičko lice; 2) informaciju o lokaciji ili lokacijsku dozvolu; 3) odgovarajuću izjavu banke da je spremna da prati podnosioca zahteva odnosno investitora u finansiranju izgradnje energetskog objekta, sa navođenjem naziva i vrste energetskog objekta na koji se izjava odnosi, lokacije energetskog objekta, maksimalne snage objekta (u slučajevima kada se podnosi zahtev za izdavanje energetske dozvole za izgradnju energetskog objekta za proizvodnju električne energije) i iznosa investicije za izgradnju energetskog objekta; 4) mišljenje operatora prenosnog, transportnog ili distributivnog sistema o uslovima i mogućnostima priključivanja novog energetskog objekta na sisteme.⁴⁴

Energetska dozvola se izdaje u roku od trideset dana od dana podnošenja zahteva. Na rešenje o izdavanju energetske dozvole nezadovoljna stranka može podneti žalbu u roku od sedam

⁴⁴ Zakonom o energetici, Uredbom o uslovima isporuke električne energije, Pravilima o radu distributivnog sistema, Pravilima o radu prenosnog sistema utvrđena je procedura za priključenje objekata proizvođača na elektroenergetsku mrežu. Niti uredbom, niti Pravilima, ali niti drugim propisom nije regulisan postupak davanja mišljenja energetskog subjekta za prenos, odnosno distribuciju električne energije u postupku izdavanja energetske dozvole. Obzirom na navedenu činjenicu, ovaj postupak nema posebnu formu, ali privredni subjekt čiji objekat treba da se priključi na elektroenergetsku mrežu treba u pripremi zahteva za ovo mišljenje da dostavi što više dokumenata koji su neophodni za priključenje objekta na elektroenergetsku mrežu, ili ako nema ova dokumenta barem što više podataka koji bi navedena dokumenta trebala da sadrže. Zahtev za priključenje na elektroenergetsku mrežu obrađen je u tački 6. ovog Vodiča.

dana od dana prijema rešenja.

Energetska dozvola se izdaje na period od tri godine i može se produžiti na zahtev imaoaca najduže još jednu godinu.

Energetska dozvola nije prenosiva.

Za energetske objekte koji se grade na osnovu dodeljene koncesije za izgradnju energetskog objekta nije potrebno pribavljanje energetske dozvole u smislu Zakona o energetici.

3.2.1.3. Uslovi za priključenje

Pre izdavanja lokacijske dozvole potrebno je pribaviti i uslovi za priključenje na elektroenergetsku mrežu i na mrežu za distribuciju toplotne energije.⁴⁵ Ako investitor sam ne pribavi ove uslove, nadležni organ za izdavanje lokacijske dozvole ih pre izdavanja lokacijske dozvole pribavlja po službenoj dužnosti.

U postupku izrade urbanističkog planskog akta, lokacijske dozvole, odnosno glavnog projekta za izgradnju objekta, na zahtev investitora ili nadležnog organa, energetski subjekt na čiji sistem se priključuje objekat proizvođača energije, izdaje uslove za priključenje objekta proizvođača na elektroenergetsku mrežu. Uslovima za priključenje se definiše mogućnost priključenja objekta proizvođača na elektroenergetsku mrežu, odnosno definišu se elektroenergetski i tehnički uslovi potrebni za izradu glavnog projekta za izgradnju objekta.

Postupak počinje kada se podnese zahtev za izdavanje uslova za priključenje.

Uz zahtev se prilaže: 1) dokaz o uplati troškova za izdavanje traženih uslova za priključenje prema cenovniku; 2) druga dokumentacija za izdavanje uslova za priključenje, koja je navedena u obrascu zahteva, od strane energetskog subjekta.

Tehničkim izveštajem se, na osnovu izvršene analize, utvrđuje da li postoje elektroenergetski i tehnički uslovi za eventualno buduće priključenje objekta prema podnetom zahtevu.

Na osnovu tehničkog izveštaja energetski subjekt, na čiji se sistem priključuje objekat proizvođača, investitoru izgradnje objekta, odnosno nadležnom organu, izdaje akt o uslovima za priključenje. Kroz uslove za priključenje je definisan njihov rok važnosti. Na akt o uslovima za priključenje ne može se uložiti žalba (akt o uslovima za priključenje ne sadrži obrazloženje i uputstvo o pravnom sredstvu). Akt o uslovima za priključenje se izdaje u roku propisanom zakonom⁴⁶.

3.2.1.3. Lokacijska dozvola⁴⁷

Zakonom o planiranju i izgradnji propisano je da je lokacijska dozvola dokument koji sadrži sve uslove i podatke potrebne za izradu tehničke dokumentacije (idejnog i glavnog projekta), a u skladu sa važećim planskim dokumentom. Lokacijska dozvola se prilaže uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole (te je time i uslov za izdavanje građevinske dozvole). Lokacijske dozvole za izgradnju postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije, kao i postrojenja sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 i više MW, izdaje ministarstvo nadležno za poslove građenja, odnosno autonomna pokrajina. Lokacijsku dozvolu za postrojenje sa kombinovanom proizvodnjom do 10 MW izdaje nadležni organ jedinice lokalne samouprave (grad, opština) na

⁴⁵ Priključenje na mrežu za distribuciju toplotne energije se ne traži za objekat koji kombinovano proizvodi električnu i toplotnu energiju, ukoliko toplotnu energiju koristi za sopstvene potrebe.

⁴⁶ Rok za izdavanje uslova za priključenje je 30 dana, više o ovome u fusnoti broj 44. ovog Vodiča.

⁴⁷ U vezi sa pribavljanjem dokumentacije neophodne za izdavanje lokacijske dozvole elektrane postoje slučajevi da se pojedina dokumenta (o pravu na korišćenje zemljišta, tehnička dokumentacija,...) podnose u više različitih procedura za izgradnju elektrane.

čijem području će se graditi objekat, osim ako se grade u zaštićenoj okolini kulturnih dobara od izuzetnog značaja, i kulturnih dobara upisanih u Listu svetske kulturne i prirodne baštine i objekata u zaštićenim područjima u skladu sa aktom o zaštiti kulturnih dobara, kao i objekata u granicama nacionalnog parka i objekata u granicama zaštite zaštićenog prirodnog dobra od izuzetnog značaja izdaje, za čije izdavanje je opet nadležno ministarstvo nadležno za poslove građenja, odnosno autonomna pokrajina.

3.2.1.4.1. Postupak izdavanja lokacijske dozvole

Dokumentacija neophodna za dobijanje lokacijske dozvole za izgradnju postrojenja je utvrđena Zakonom o planiranju i izgradnji i Pravilnikom o sadržini informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole. Kao obavezan prilog Zahtevu za dobijanje lokacijske dozvole podnosi se: 1) kopija plana parcele (ne starija od šest meseci); 2) izvod iz katastra podzemnih instalacija; 3) dokaz o pravu svojine, odnosno zakupa na građevinskom zemljištu^{48, 49}.

Zahtev za dobijanje lokacijske dozvole, pored navedenog obavezno treba da sadrži i podatke o objektu koji će se graditi, a naročito o planiranoj dispoziciji, vrsti i nameni objekta, tehničkim karakteristikama i slično.⁵⁰

Zakonom o planiranju i izgradnji je utvrđeno da se pre podnošenje zahteva za izdavanje lokacijske dozvole *formira građevinska parcela*.

Ako organ nadležan za izdavanje lokacijske dozvole utvrdi da uz podnet zahtev za izdavanje lokacijske dozvole nije podneta odgovarajuća dokumentacija obaveštava o tome podnosioca zahteva u roku od osam dana. U slučaju da planski dokument ne sadrži sve uslove i podatke za izradu tehničke dokumentacije, nadležni organ ih pribavlja po službenoj dužnosti, o trošku investitora. Organi, odnosno organizacije ovlašćeni za izdavanje tih uslova i podataka dužni su da po zahtevu nadležnog organa postupe u roku od 30 dana.

Nadležni organ je dužan da u roku od 15 dana od dana podnošenja urednog zahteva, odnosno pribavljanja uslova i podataka, koje pribavlja po službenoj dužnosti, izda lokacijsku dozvolu.

Lokacijska dozvola sadrži naročito⁵¹: 1) ime i prezime investitora sa JMBG, odnosno poslovno ime ili naziv investitora sa sedištem i PIB; 2) broj i površinu katastarske parcele; 3) podatke o postojećim objektima na parceli koje je potrebno ukloniti; 4) definisan pristup javnoj saobraćajnoj površini; 5) namenu objekta; 6) građevinske linije; 7) pravila građenja; 8) uslove za priključenje na saobraćajnu komunalnu i drugu infrastrukturu; 9) moguće i obavezujuće faze u realizaciji projekta; 10) popis obaveznih delova glavnog projekta; 11) naziv planskog dokumenta na osnovu koga se izdaje; 12) konstataciju da pravnosnažna lokacijska dozvola jeste osnov za izradu idejnog i glavnog projekta ako se

48 Ovaj dokaz za izdavanje lokacijske dozvole je potpuno isti kao i za izdavanje građevinske dozvole. Kao dokaz o pravu svojine, odnosno zakupa na građevinskom zemljištu za izgradnju ili izvođenje radova na građevinskom zemljištu ili objektu koji je u vlasništvu više lica – prilaže se i overena saglasnost tih lica.

49 Kada se radi o izgradnji linijskih infrastrukturnih objekata, kao dokaz o pravu svojine za izdavanje lokacijske dozvole služi akt nadležnog organa kojim je utvrđen javni interes za eksproprijaciju, u skladu sa posebnim zakonom, odnosno ugovor o ustanovljavanju prava službenosti sa vlasnikom poslužnog dobra, konačni upravni akt kojim se ustanovljava pravo zakupa na poljoprivrednom zemljištu za potrebe izgradnje u skladu sa zakonom kojim se uređuje poljoprivredno zemljište, konačni upravni akt kojim se ustanovljava pravo na izgradnju na šumskom zemljištu u skladu sa zakonom kojim se uređuje šumsko zemljište, pravnosnažna sudska odluka ili ugovor o ustanovljavanju prava službenosti sa vlasnikom poslužnog dobra ili pismena saglasnost vlasnika predmetnog zemljišta.

50 Praksa je da se za dobijanje lokacijske dozvole uradi i priloži Generalni projekat-idejno rešenje koje sadrži: tehnički opis lokacije, arhitekture, konstrukcije i fundiranja objekta, način grejanja i hlađenja objekta, opis tehničkog rešenja obezbeđenja iskopa temeljne jame, terena i susednih objekata i sl.

51 Pravilnik o sadržini Informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole.

radi o objektu iz člana 133. Zakona o planiranju i izgradnji, odnosno glavnog projekta; 13) obavezu odgovornog projektanta da projekat uradi u skladu sa pravilima građenja i uslovima lokacijske dozvole; 14) konstataciju da izdata lokacijska dozvola prestaje da važi ako investitor u roku od dve godine od dana pravnosnažnosti rešenja o lokacijskoj dozvoli ne podnese zahtev za izdavanje građevinske dozvole.

Na rešenje o lokacijskoj dozvoli može se izjaviti žalba u roku od osam dana. Po žalbi na rešenje o lokacijskoj dozvoli jedinice lokalne samouprave, rešava Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, odnosno nadležni organ grada Beograda (za građenje ili rekonstrukciju objekata do 800 m² bruto razvijene građevinske površine), ukoliko se objekat nalazi na teritoriji autonomne pokrajine, odnosno grada Beograda.

Protiv rešenja o lokacijskoj dozvoli koju izdaje ministarstvo nadležno za poslove građenja, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine može se tužbom pokrenuti upravni spor.

3.2.1.4.2. Formiranje građevinske parcele

Građevinska parcela jeste deo građevinskog zemljišta, sa pristupom javnoj saobraćajnoj površini, koja je izgrađena ili planom predviđena za izgradnju.

Za građenje, odnosno postavljanje infrastrukturnih, elektroenergetskih i elektronskih objekata ili uređaja, može se formirati građevinska parcela manje ili veće površine od površine predviđene planskim dokumentom za tu zonu, pod uslovom da postoji pristup objektu, odnosno uređajima, radi održavanja i otklanjanja kvarova ili havarije. U članu 10. Zakon o šumama uređena su pravila o promeni namene šumskog zemljišta, koja se primenjuje i u slučaju da je lokacija za izgradnju objekta odabrana na šumskom zemljištu.

Ukoliko je potrebno, pre podnošenja zahteva za izdavanje lokacijske dozvole radi se Projekat parcelacije/preparcelacije, tj. formiranja građevinske parcele. Projekat preparcelacije podrazumeva projekat obrazovanja jedne ili više građevinskih parcela na većem broju katastarskih parcela, dok projekat parcelacije podrazumeva projekat obrazovanja većeg broja građevinskih parcela na jednoj katastarskoj parceli.

Projekat parcelacije, odnosno preparcelacije, izrađuje privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, a koje je upisano u odgovarajući registar. Izradom projekta parcelacije rukovodi odgovorni urbanista arhitektonske struke. Navedeni projekat obavezno sadrži i Projekat geodetskog obeležavanja.

Projekat parcelacije, odnosno preparcelacije se predaje organu nadležnom za poslove urbanizma jedinice lokalne samouprave na potvrdu. Ako je projekat u skladu sa važećim planskim dokumentom, nadležni organ potvrđuje projekat u roku od 10 dana, a ako nije - o tome obaveštava podnosioca projekta. Prigovor na navedeno obaveštenje može se podneti opštinskom, odnosno gradskom veću u roku od 3 dana od dana dostavljanja.

Dalje se, organu nadležnom za poslove državnog premera i katastra (RGZ – Republički geodetski zavod), dostavlja Zahtev za provođenje parcelacije, odnosno preparcelacije.

Uz Zahtev za provođenje parcelacije, odnosno preparcelacije se podnosi: 1) dokaz o rešenim imovinsko-pravnim odnosima za sve katastarske parcele i 2) projekat preparcelizacije, odnosno parcelacije, potvrđen od strane organa nadležnog za poslove urbanizma jedinice lokalne samouprave, a čiji sastavni deo je i Projekat geodetskog obeležavanja. Po ovom zahtevu, organ nadležan za

poslove državnog premera i katastra donosi rešenje o formiranju katastarske/ih parcele/a. Na ovo rešenje može se izjaviti žalba u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja.

Za dobijanje lokacijske dozvole za postrojenja može se primeniti član Zakona o planiranju i izgradnji kojim se regulišu posebni slučajevi formiranja građevinske parcele. Za građenje elektroenergetskih objekata, može se formirati građevinska parcela manje površine od površine predviđene planskim dokumentom, pod uslovom da postoji pristup objektu, odnosno uređajima, radi održavanja i otklanjanja kvarova ili havarije. Kao rešen pristup javnoj saobraćajnoj površini priznaje se i ugovor o pravu službenosti prolaza sa vlasnikom poslužnog dobra.

3.2.1.5. Procena uticaja na životnu sredinu⁵²

Procena uticaja na životnu sredinu je veoma značajan element u postupku izgradnje postrojenja. U postupku pribavljanja energetske dozvole neophodno je izraditi analizu mogućih uticaja na životnu sredinu sa predlogom mera zaštite životne sredine.

Ukoliko nadležni organ utvrdi za potrebno, kao element za izdavanje građevinske dozvole neophodno je izraditi Studiju o proceni uticaja postrojenja na životnu sredinu.⁵³

Uredbom o Listi projekata za koje je obavezna izrada Studije o proceni uticaja na životnu sredinu (Lista I) i Listi projekata za koje se može zahtevati izrada ove Studije (Lista II), utvrđeno je da se za izgradnju postrojenja snage preko 50 MW obavezno radi Studija o proceni uticaja (Lista I ove uredbe), a da se za postrojenja snage 1-50 MW može tražiti Studija o proceni uticaja ovog objekta na životnu sredinu (Lista II ove uredbe).⁵⁴ Za postrojenja snage ispod 1 MW nije potrebna izrada ove Studije⁵⁵, osim ako se ne radi o postrojenjima koje će se graditi u zaštićenom prirodnom dobru i zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra i u drugim područjima posebne namene.

Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu je utvrđeno, kada se radi o postrojenju od 1-50 MW, obzirom da spada u grupu objekata za koje se može tražiti Studija procene uticaja na životnu sredinu, da nosilac projekta za ovaj objekat podnosi Zahtev za odlučivanje o potrebi procene uticaja podnosi se nadležnom organu. Nadležnost organa u postupku utvrđivanja potrebe izrade Studije o proceni uticaja je ista kao i kod utvrđivanja nadležnosti za izdavanje građevinske dozvole⁵⁶.

Zahtev o potrebi procene uticaja podnosi se na propisanom obrascu, u skladu sa Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu i Pravilnikom o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu.

⁵² Potrebno je napomenuti da je pored procene uticaja konkretnog objekta na životnu sredinu izvršena strateška procena uticaja na životnu sredinu, koja se vrši za planove, programe, osnovne i strategije (u daljem tekstu: planovi i programi) u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja ili korišćenja zemljišta, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije, saobraćaja, upravljanja otpadom, upravljanja vodama, telekomunikacija, turizma, očuvanja prirodnih staništa i divlje flore i faune, kojima se uspostavlja okvir za odobravanje budućih razvojnih projekata određenih propisima kojima se uređuje procena uticaja na životnu sredinu. - član 5. stav 1. Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu.

⁵³ Neophodan element za izdavanje građevinske dozvole za postrojenja snage od 50 MW ili više je procena uticaja na životnu sredinu izrađena u jasno definisanom formatu – formatu Studije o proceni uticaja postrojenja na životnu sredinu. Za postrojenja snage 1-50 MW Studija procene uticaja na životnu sredinu je obavezna ukoliko nadležni organ (isti kao i za izdavanje građevinske dozvole) utvrdi za potrebno.

⁵⁴ Postrojenja za proizvodnju električne energije, vodene pare, tople vode, tehnološke pare ili zagrejanih gasova (termoelektre, toplane, gasne turbine, postrojenja sa motorom sa unutrašnjim sagorevanjem, ostali uređaji za sagorevanje), uključujući i parne kotlove, u postrojenjima za sagorevanje uz korišćenje svih vrsta goriva – snage od 1 do 50 MW.

⁵⁵ U praksi se pojavljuju slučajevi da kada investitor traži kredit od banke, banka zahteva izradu procene uticaja na životnu sredinu, iako ona nije tražena propisima.

⁵⁶ Nadležni organ u postupku procene uticaja postrojenja je ministarstvo nadležno za životnu sredinu, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, ukoliko se postrojenja nalazi na teritoriji autonomne pokrajine. U postupku procene uticaja postrojenja sa kombinovanom proizvodnjom do 10 MW na životnu sredinu, nadležan je nadležni organ jedinice lokalne samouprave (osim u ostalim slučajevima iz člana 133. Zakona o planiranju i izgradnji, kada je nadležno Ministarstvo nadležno za poslove građevinarstva – vidi vide u fusnoti br. 60).

Zahtev o potrebi procene uticaja treba da sadrži⁵⁷: 1) podatke o nosiocu projekta; 2) opis lokacije; 3) opis karakteristika projekta; 4) prikaz glavnih alternativa koje su razmatrane; 5) opis činilaca životne sredine koji mogu biti izloženi uticaju; 6) opis mogućih značajnih štetnih uticaja projekta na životnu sredinu; 7) opis mera predviđenih u cilju sprečavanja, smanjenja i otklanjanja značajnih štetnih uticaja; 8) druge podatke i informacije na zahtev nadležnog organa. Uz ovaj zahtev potrebno je podneti sledeću dokumentaciju: 1) Informacija o lokaciji ili potvrđeni Urbanistički projekat (ne stariji od godinu dana); 2) idejno rešenje ili idejni projekat, odnosno izvod iz idejnog projekta; 3) grafički prikaz mikro i makro lokacije; 4) uslovi i saglasnosti drugih nadležnih organa i organizacija pribavljeni u skladu sa posebnim zakonom; 5) dokaz o uplati republičke administrativne takse; 6) druge dokaze na zahtev nadležnog organa.

Nadležni organ o podnesenom zahtevu, a u roku od 10 dana, obaveštava zainteresovane organe i javnost. Zainteresovani moraju podneti svoje mišljenje u roku od 10 dana od dana prijema obaveštenja. Nadležni organ, u daljem roku od 10 dana odlučuje o zahtevu. Ako je odlučeno da je procena uticaja potrebna za razmatrano postrojenje u istoj Odluci se može odrediti i obim i sadržaj studije o proceni uticaja. Ako se utvrdi da procena uticaja nije potrebna, nadležni organ u Odluci može utvrditi minimalne uslove zaštite životne sredine. Odluka se dostavlja nosiocu projekta, zainteresovanim organima i javnosti u roku od tri dana od dana donošenja odluke.

Nosilac projekta i zainteresovana javnost mogu izjaviti žalbu, a nadležni drugostepeni organ odluku donosi u roku od 30 dana od dana prijema žalbe.

Ako je dobijena Odluka po zahtevu o proceni uticaja kojom je odlučeno da je procena uticaja potrebna i ukoliko u istoj Odluci nadležni organ nije odredio obim i sadržaj studije o proceni uticaja, nosilac projekta mora nadležnom organu podneti Zahtev za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja i to na propisanom obrascu.

Navedeni zahtev sadrži: 1) podatke o nosiocu projekta, 1a) opis lokacije, 2) opis projekta, 3) prikaz glavnih alternativa koje su razmatrane, 4) opis činilaca životne sredine koji mogu biti izloženi uticaju, 5) opis mogućih značajnih štetnih uticaja, 6) opis mera predviđenih u cilju sprečavanja, smanjenja, i otklanjanja značajnih štetnih uticaja, 7) netehnički rezime podataka od 2) do 6), 8) podatke o mogućim teškoćama na koje je naišao nosilac projekta u prikupljanju podataka i dokumentacije, 9) druge podatke i informacije na zahtev nadležnog organa. Uz navedeni zahtev se mora priložiti sledeća dokumentacija: 1) izvod iz urbanističkog plana ili potvrđeni urbanistički projekat, odnosno akt o urbanističkim uslovima koji nije stariji od godinu dana, 2) idejni projekat, odnosno izvod iz idejnog projekta, 3) grafički prikaz makro i mikro lokacije, 4) uslovi i saglasnosti drugih nadležnih organa i organizacija pribavljenih u skladu sa posebnim zakonom, 5) dokaz o uplati republičke administrativne takse i 6) drugi dokazi na zahtev nadležnog organa.

Nadležni organ o podnetom zahtevu, a u roku od 10 dana obaveštava zainteresovanu javnost. Zainteresovani moraju podneti svoje mišljenje u roku od 15 dana od dana prijema obaveštenja. Nadležni organ u roku od 10 dana donosi odluku o obimu i sadržaju studije o proceni uticaja. Odluka se dostavlja nosiocu projekta i zainteresovanoj javnosti u roku od 3 dana.

Nosilac projekta i zainteresovana javnost mogu izjaviti žalbu, a nadležni drugostepeni organ odluku donosi u roku od 30 dana od dana prijema žalbe.

⁵⁷ Obrazac Zahteva o potrebi procene uticaja projekta na životnu sredinu utvrđen je Pravilnikom o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja Studije o proceni uticaja na životnu sredinu.

Detaljnija procedura za izradu Studije o proceni uticaja postrojenja na životnu sredinu regulisana je Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu i podzakonskim aktima ovog zakona. Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu je utvrđeno da je konkretna studija o proceni uticaja postrojenja na životnu sredinu sastavni deo dokumentacije koja se prilaže uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole ili uz prijavu početaka izvođenja projekta (izgradnja, izvođenje radova, promena tehnologije, promena delatnosti i druge aktivnosti).

Studija o proceni uticaja obavezno sadrži: 1) podatke o nosiocu projekta, 2) opis lokacije na kojoj se planira realizacija projekta, 3) opis projekta, 4) prikaz razmatranih glavnih alternativa projekta, 5) prikaz stanja životne sredine na lokaciji i bližoj okolini (mikro i makro lokacija), 6) opis mogućih značajnih uticaja projekta na životnu sredinu, 7) procenu uticaja na životnu sredinu u slučaju udesa, 8) opis mera predviđenih u cilju sprečavanja, smanjenja, i mogućeg otklanjanja svakog značajnijeg štetnog uticaja na životnu sredinu, 9) program praćenja uticaja na životnu sredinu, 10) netehnički kraći prikaz podataka navedenih od 2) do 9), 11) podaci o tehničkim nedostacima ili nepostojanju odgovarajućih stručnih znanja i veština ili nemogućnosti da se pribave odgovarajući podaci. Uz studiju se prilažu i pribavljeni uslovi i saglasnosti drugih nadležnih organa i organizacija. Studija sadrži i osnovne podatke o licima koja su učestvovala u izradi, o odgovornom licu, datumu izrade, potpis i pečat odgovornog lica, kao i pečat ovlašćene organizacije koja je izradila studiju, a registrovana je za izradu ovakve vrste dokumentacije u Agenciji za privredne registre.⁵⁸

Najkasnije u roku od godinu dana od dana prijema konačne odluke o obimu i sadržaju studije o proceni uticaja, nosilac projekta je dužan da ponese Zahtev za davanje saglasnosti na studiju o proceni uticaja. Uz zahtev se podnosi studija o proceni uticaja (3 primerka u papirnom i 1 u elektronskom obliku) i odluka nadležnog organa iz prethodne faze postupka.

Javni uvid, prezentaciju i javnu raspravu o studiji obezbeđuje nadležni organ, i o njihovom vremenu i mestu obaveštava zainteresovane u roku od 7 dana. Javna rasprava se može sprovesti najmanje 20 dana od dana obaveštavanja.

Nadležni organ u roku od 10 dana od dana prijema zahteva za dobijanje saglasnosti obrazuje Tehničku komisiju za ocenu studije o proceni uticaja. Tri dana posle obrazovanja Tehničke komisije, ovoj komisiji se dostavlja studija na ocenu. Po završenom javnom uvidu, nadležni organ u roku od tri dana dostavlja komisiji Izveštaj sa pregledom mišljenja zainteresovanih strana.

Na predlog Tehničke komisije, nadležni organ može zahtevati od nosioca projekta da u određenom roku izvrši izmene i dopune. Tehnička komisija dužna je da izveštaj sa ocenom studije o proceni uticaja i predlogom odluke dostavi nadležnom organu u roku od 30 dana od dana prijema dokumentacije od nadležnog organa.

O odluci o davanju saglasnosti na ovu studiju ili o odbijanju zahteva za davanje saglasnosti na studiju o proceni uticaja, nadležni organ je dužan da u roku od deset dana od dana prijema Izveštaja od Tehničke komisije obavesti zainteresovane strane, posebno o: 1) sadržini odluke; 2) glavnim razlozima na kojima se odluka zasniva; 3) najvažnijim merama koje je nosilac projekta dužan da preduzima u cilju sprečavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih uticaja. Protiv navedene odluke (nezadovoljni) nosilac projekta i zainteresovana javnost mogu pokrenuti upravni spor.

Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu uređen je i postupak ažuriranja Studije o proceni uticaja na životnu sredinu zbog protoka vremena. Potrebno je ukazati da je važnost Odluke o

⁵⁸ Detaljnije propisana sadržina studije nalazi se u Pravilniku o sadržini studije o proceni uticaja na životnu sredinu.

saglasnosti na Studiju o proceni uticaja dve godine, u kom je roku nosilac projekta dužan da otpočne sa izgradnjom postrojenja. Po isteku ovog roka, nadležni organ, može doneti odluku o izradi nove Studije o proceni uticaja ili ažuriranju postojeće. Ova odluka se donosi na osnovu zahteva nosioca projekta. Ista odluka se donosi i u slučaju da nosilac projekta mora da odstupa od dokumentacije na osnovu koje je izrađena studija o proceni uticaja postrojenja na životnu sredinu. U poslednjem slučaju zahtev za izdavanja odobrenja na ažuriranu Studiju o proceni uticaja podnosi se pre podnošenja zahteva za izdavanje građevinske dozvole.

Zakonom o zaštiti životne sredine, utvrđeno je da Ministarstvo nadležno za životnu sredinu daje prethodnu saglasnost na odobrenje za korišćenje prirodnih resursa ili dobara. Ovom saglasnošću se utvrđuje ispunjenost uslova i mera održivog korišćenja prirodnih resursa, odnosno dobara (vazduh, voda, zemljište, šume, geološki resursi, biljni i životinjski svet) i zaštite životne sredine u toku i posle prestanka obavljanja aktivnosti.⁵⁹

3.2.1.6. Integrisana dozvola

Zakonom o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine utvrđeni su uslovi i postupak izdavanja integrisane dozvole za postrojenja i aktivnosti koja mogu imati negativne uticaje na zdravlje ljudi, životnu sredinu ili materijalna dobra, vrste aktivnosti i postrojenja, a sve u cilju sprečavanja i kontrole zagađivanja životne sredine. Integrisanu dozvolu izdaje organ koji je nadležan za izdavanje dozvole za izgradnju postrojenja. Potrebno je ukazati da integrisana dozvola nije potrebna za svako postrojenje koje koristi hidrogeotermalnu energiju, već samo za one termoelektrane sa toplotnim ulazom iznad 50 MW. Zahtev se podnosi nadležnom organu na Obrascu 1 propisanom u Pravilniku o sadržini, izgledu i načinu popunjavanja zahteva za izdavanje integrisane dozvole.⁶⁰

Operater objekta-postrojenja (fizičko ili pravno lice koje upravlja postrojenjem – na čije ime se izdaje ova dozvola) podnosi nadležnom organu zahtev za izdavanje dozvole koji sadrži naročito podatke o: 1) postrojenju i njegovoj aktivnosti; 2) sirovinama i pomoćnom materijalu, drugim materijama i energiji koji se koriste u postrojenju ili se u njemu stvaraju; 3) izvorima emisija koje potiču iz postrojenja; 4) uslovima karakterističnim za lokaciju na kojoj se postrojenje nalazi; 5) prirodi i količini predviđenih emisija koje iz postrojenja dospevaju u vodu, vazduh i zemljište; 6) identifikovanim značajnim uticajima emisija na životnu sredinu i mogućnosti uticaja na veću udaljenost; 7) predloženoj tehnologiji i drugim tehnikama kojima se sprečavaju ili, ako to nije moguće, smanjuju emisije; 8) najboljim dostupnim tehnikama koje operater aktivnosti novog ili postojećeg postrojenja primenjuje ili planira da primeni radi sprečavanja ili smanjenja zagađivanja; 9) merama za smanjenje nastajanja i uklanjanje otpada koji nastaje prilikom funkcionisanja postrojenja; 10) merama za efikasno korišćenje energije; 11) planiranim merama monitoringa emisija u životnu sredinu; 12) prikaz glavnih alternativa koje je operater razmatrao; 13) netehnički prikaz podataka na kojima se zahtev zasniva; 14) drugim merama čije preduzimanje se planira u skladu sa propisima.

Zahtev za izdavanje integrisane dozvole sadrži: I. Opšte podatke: 1) o zahtevu, 2) o operateru (fizičkom ili pravnom licu koje upravlja postrojenjem – na čije

59 Član 15. Zakona o zaštiti životne sredine.

60 Član 3. stav 2. Pravilnika o sadržini, izgledu i načinu popunjavanja zahteva za izdavanje integrisane dozvole.

ime se izdaje ova dozvola), 3) o postrojenju i njegovoj okolini, 4) vrsti industrijske aktivnosti, 5) osoblju i investicionim troškovima; II. Rezime podataka o aktivnosti i izdatim dozvolama: 1) kratak opis aktivnosti za koju se integrisana dozvola zahteva, 2) podaci o planskoj i projektnoj dokumentaciji za postrojenje (dozvole, odobrenja, saglasnosti), 3) kratak izveštaj o značajnim uticajima na životnu sredinu; III. Detaljne podatke o postrojenju, procesima i procedurama: 1) lokacija, 2) upravljanje zaštitom životne sredine, 3) korišćenje najbolje dostupnih tehnika, 4) korišćenje resursa, 5) emisije u vazduh, 6) emisije štetnih i opasnih materija u vode, 7) zaštita zemljišta i podzemnih voda, 8) upravljanje otpadom, 9) buka i vibracije, 10) procena rizika od značajnih udesa, 11) mere za nestabilne (prelazne) načine rada postrojenja, 12) definitivni prestanak rada postrojenja ili njegovih delova, 13) netehnički prikaz podataka na kojima se zahtev zasniva.

Uz ovaj zahtev se prilažu i sledeći prilozi: 1) dokumentaciju propisanu zakonom⁶¹; 2) tabelarne preglede (dijagrame); 3) mape i skice; 4) kopije izdatih dozvola, odobrenja i saglasnosti i drugih dokumenata; 5) akcione planove III.4 - III.10.

Nakon što je podnosilac podneo uredan zahtev (koji je eventualno dopunio na zahtev nadležnog organa), nadležni organ obaveštava organe i organizacije u oblasti: poljoprivrede, vodoprivrede, šumarstva, planiranja, izgradnje, saobraćaja, energetike, rudarstva, zaštite kulturnih dobara, zaštite prirode i dr. kao i organe lokalne samouprave na čijoj teritoriji se planira aktivnost, odnosno nalazi postrojenje (u daljem tekstu: drugi organi i organizacije) i zainteresovanu javnost o prijemu zahteva, u roku od pet dana od dana prijema urednog zahteva za izdavanje dozvole. Nadležni organ dostavlja kopiju zahteva za izdavanje dozvole na zahtev zainteresovane javnosti, odnosno navedenih organa i organizacija kojima stavlja na uvid i priloženu odgovarajuću dokumentaciju.

U roku od 15 dana, od dana prijema obaveštenja o dostavljenom zahtevu, drugi organi i organizacije i predstavnici zainteresovane javnosti dostavljaju svoja mišljenja nadležnom organu.

Nadležni organ je dužan da u roku od 45 dana od dana prijema urednog zahteva za izdavanje dozvole izradi nacrt dozvole, uzimajući u obzir gore navedena prikupljena mišljenja. Ovaj organ je dužan da i o izrađenom nacrtu dozvole i o mogućnosti uvida u prateću dokumentaciju ponovo obavesti druge organe i organizacije i zainteresovanu javnost u roku od pet dana od dana prijema takvog zahteva (za uvidom u nacrt dozvole).

Na zahtev drugih organa i organizacija i zainteresovane javnosti, nadležni organ će dostaviti kopiju nacrtu dozvole. Troškove izrade i dostavljanja kopije nacrtu dozvole snosi podnosilac zahteva (u propisano iznosu).

Drugi organi i organizacije i predstavnici zainteresovane javnosti mogu nadležnom organu dostaviti svoja mišljenja o nacrtu dozvole, u roku od 15 dana od dana prijema ovog drugog obaveštenja. U daljem roku od 10 dana nadležni organ nacrt dozvole zajedno sa zahtevom operatera i pratećom dokumentacijom, mišljenjima drugih organa i organizacija i zainteresovane

61 U članu 9. Zakona o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine utvrđen je spisak dokumenata koji se prilažu uz zahtev za izdavanje integrisane dozvole. Uz zahtev za izdavanje dozvole podnosilac zahteva prilaže sledeću dokumentaciju: 1) projekat za planirano, odnosno izgrađeno postrojenje; 2) izveštaj o poslednjem tehničkom pregledu; 3) plan vršenja monitoringa; 4) rezultate merenja zagađivanja činilaca životne sredine ili drugih parametara u toku trajanja probnog rada; 5) plan upravljanja otpadom; 6) plan mera za efikasno korišćenje energije; 7) plan mera za sprečavanje udesa i ograničavanje njihovih posledica; 8) plan mera za zaštitu životne sredine posle prestanka rada i zatvaranja postrojenja; 9) akt o pravu korišćenja prirodnih resursa; 10) izjavu kojom potvrđuje da su informacije sadržane u zahtevu istinite, tačne, potpune i dostupne javnosti; 11) dokaz o uplaćenju administrativnoj taksi; kao i 12) saglasnost na studiju o proceni uticaja na životnu sredinu i saglasnost na procenu opasnosti od udesa.

javnosti datih na nacrt dozvole, dostavlja tehničkoj komisiji (koju je formirao isti nadležni organ).

Tehnička komisija razmatra zahtev operatera i priloženu dokumentaciju, nacrt dozvole, mišljenja drugih organa i organizacija i zainteresovane javnosti, kao i mišljenja pribavljena u postupku razmene informacija i konsultacija o prekograničnom uticaju. Radu tehničke komisije može prisustvovati operater ili lice koje on ovlasti. Tehnička komisija analizira naročito: 1) studiju o proceni uticaja na životnu sredinu, odnosno studiju o proceni zatečenog stanja na životnu sredinu; 2) očekivane lokalne i šire uticaje rada postrojenja na životnu sredinu; 3) primenu najboljih dostupnih tehnika; 4) očekivane ekonomske i socijalne posledice i promene stanja životne sredine na konkretnoj lokaciji, kao i očekivane posledice na život i zdravlje stanovništva; 5) propisanu podnetu dokumentaciju; 6) ispunjenost uslova iz nacrta dozvole koje naročito analizira.

Tehnička komisija izrađuje izveštaj koji bez odlaganja dostavlja nadležnom organu. Nadležni organ odlučuje o izdavanju dozvole na osnovu zahteva operatera, priložene dokumentacije, izveštaja i ocene tehničke komisije, kao i pribavljenih mišljenja drugih organa i organizacija i zainteresovane javnosti, u roku od 120 dana od dana prijema urednog zahteva za izdavanje dozvole. U izuzetnim slučajevima, na zahtev operatera ili na inicijativu nadležnog organa, ovaj rok se može produžiti najviše do 240 dana. O produženju roka, razlozima, kao i novom roku za donošenje odluke, nadležni organ obaveštava podnosioca zahteva. Nadležni organ rešenjem odlučuje o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahteva za izdavanje dozvole.

Nadležni organ će odbiti zahtev za izdavanje dozvole ako: 1) postrojenje za obavljanje aktivnosti za koju se zahteva dozvola ne ispunjava propisane uslove; 2) na osnovu podataka i dokumentacije sadržanih u zahtevu nisu ispunjeni uslovi za primenu propisanih standarda životne sredine; 3) zahtev sadrži netačne podatke koji su od uticaja na izdavanje dozvole. Rešenje o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahteva za izdavanje dozvole nadležni organ dostavlja operateru i o tome obaveštava druge organe i organizacije i javnost u roku od osam dana od dana donošenja rešenja.

Protiv rešenja nadležnog organa nije dopuštena žalba i može se pokrenuti upravni spor.

Dozvolom se utvrđuju uslovi za rad postrojenja i obavljanje aktivnosti i obaveze operatera u zavisnosti od prirode aktivnosti i njihovog uticaja na životnu sredinu. Dozvola sadrži uslove koji se odnose na: 1) primenu najboljih dostupnih tehnika ili drugih tehničkih uslova i mera; 2) mere iz studije o proceni uticaja na životnu sredinu ili studije o proceni uticaja zatečenog stanja na životnu sredinu; 3) granične vrednosti emisija zagađujućih materija utvrđene za dato postrojenje; 4) mere zaštite vazduha, vode i zemljišta; 5) mere koje se odnose na upravljanje otpadom koji nastaje pri radu postrojenja; 6) mere za smanjenje buke i vibracija; 7) mere koje se odnose na efikasno korišćenje energije; 8) zahteve za monitoring emisija sa: specificiranom metodologijom, definisanom učestalošću merenja, definisanim pravilima za tumačenje rezultata merenja, kao i sa utvrđenom obavezom dostavljanja podataka nadležnom organu; 9) mere za sprečavanje udesa i otklanjanje njihovih posledica; 10) smanjenje zagađenja, uključujući i prekogranično zagađenje životne sredine; 11) mere predviđene za početak rada, za trenutno zaustavljanje u slučaju poremećaja u funkcionisanju postrojenja, kao i za prestanak rada postrojenja; 12) preduzimanje mera zaštite životne sredine posle prestanka aktivnosti u cilju izbegavanja rizika od zagađenja i vraćanja lokacije u zadovoljavajuće stanje; 13) način i učestalost izveštavanja i obim podataka sadržanih u izveštaju koji se dostavlja nadležnom organu u skladu sa propisima; 14) rezultate revizije uslova i obaveza utvrđenih dozvolom; 15) druge specifične zahteve.

Ako se prema određenom standardu kvaliteta životne sredine zahtevaju strožiji uslovi od onih koji se mogu postići primenom najboljih dostupnih tehnika, dozvola sadrži dodatne mere kojima se obezbeđuje primena ovih standarda. U tom slučaju nadležni organ dozvolom utvrđuje mere i rokove za primenu standarda kvaliteta životne sredine, propisanih u skladu sa zakonom, a naročito: 1) datum od kada se standardi primenjuju i područja na koja se odnose; 2) najviši i

najniži prihvatljiv nivo zagađujućih materija i buke u životnoj sredini; 3) određene parametre, proceduru monitoringa i metode kojima se utvrđuju prekoračenja standarda, kao i mere koje se preduzimaju u tom slučaju.

Dozvola može sadržati privremeno oslobađanje od pridržavanja određenih uslova, ukoliko se usvojenim sanacionim programom obezbeđuje primena mera koje vode ka smanjenju zagađenja i ispunjenju uslova.

Uslovi za primenu najboljih dostupnih tehnika propisani su Uredbom o kriterijumima za određivanje najboljih dostupnih tehnika, za primenu standard kvaliteta, kao i za određivanje graničnih vrednosti emisija u integrisanoj dozvoli.

Operater postrojenja je obavezan da: 1) postupa u skladu sa uslovima utvrđenim u dozvoli; 2) dostavi nadležnom organu rezultate monitoringa; 3) obaveštava nadležni organ o svakoj promeni u radu, odnosno funkcionisanju postrojenja ili o udesu, sa mogućim vidljivim uticajima na životnu sredinu ili zdravlje ljudi; 4) dostavlja nadležnom organu godišnji izveštaj o vršenju aktivnosti za koje je dozvola izdata; 5) obaveštava nadležni organ o planiranoj promeni operatera; 6) izvrši sve mere koje nadležni organ utvrdi posle prestanka važnosti dozvole.

Operater postrojenja je dužan da vrši monitoring sprovođenjem plana monitoringa i u skladu sa uslovima utvrđenim u dozvoli koji se odnose na zahteve za monitoring emisija.

Na zahtev nadležnog organa koji izdaje dozvolu ili inspektora, operater je obavezan da: 1) dostavi podatke nadležnom organu neophodne za izdavanje, izmenu ili prestanak važnosti dozvole; 2) omogući inspekciji uvid u dokumentaciju koju čuva u vezi sa izdavanjem dozvole, obezbedi pristup uzorcima i mestima za monitoring određenim u dozvoli i omogući im nesmetano pribavljanje informacija o postupanju u skladu sa uslovima u dozvoli.

Ako zagađenje potiče iz postrojenja koje ima dozvolu ili podleže izdavanju dozvole, operater će o svom trošku sanirati posledice zagađenja u najkraćem mogućem roku, uzimajući u obzir tehničke i ekonomske mogućnosti. Ako operater ne izvrši sanaciju nadležni organ će sanirati zagađenje o trošku operatera. Operater je dužan da za vreme važenja dozvole i najmanje pet godina posle prestanka važenja dozvole čuva svu dokumentaciju u vezi sa izdavanjem dozvole, monitoringom i inspeksijskim nadzorom nad obavljanjem aktivnosti.

Izdata dozvola podleže ponovnom razmatranju (u daljem tekstu: revizija) najmanje dva puta u toku važenja. Postupak revizije nadležni organ pokreće po službenoj dužnosti ili na zahtev operatera. Nadležni organ po službenoj dužnosti pokreće postupak revizije u zakonom propisanim slučajevima.

3.2.1.7. Tehnička dokumentacija

Izgradnja objekata vrši se na osnovu građevinske dozvole, a prema tehničkoj dokumentaciji za izgradnju objekta.

Tehnička dokumentacija je skup projekata koji se izrađuju radi: utvrđivanja koncepcije objekta, razrade uslova, načina izgradnje objekta i za potrebe održavanja objekta. Tehnička dokumentacija se izrađuje na osnovu lokacijske dozvole, koja sadrži sve uslove i podatke potrebne za izradu tehničke dokumentacije. Uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole za izgradnju postrojenja do 1 MW, ne prilaže se energetska dozvola jer se za njih ne izdaje energetska dozvola.

Tehničku dokumentaciju za izgradnju objekata, po Zakonu o planiranju i izgradnji čine: 1) prethodna studija opravdanosti sa generalnim projektom; 2) studija opravdanosti sa idejnim projektom; 3) glavni projekat i 4) izvođački projekat. Projekat izvedenog objekta spada u tehničku dokumentaciju koja se izrađuje nakon izgradnje postrojenja, a pre dobijanja upotrebne dozvole.

Pre početka izrade tehničke dokumentacije za građenje objekta iz člana 133. stav 2. Zakona o planiranju i izgradnji, za koje građevinsku dozvolu izdaje nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, obavljaju se prethodni radovi na osnovu čijih rezultata se izrađuje prethodna studija opravdanosti i studija opravdanosti.⁶²

Generalni projekat sadrži podatke o: 1) makrolokaciji objekta; 2) opštoj dispoziciji objekta; 3) tehničko-tehnološkoj koncepciji objekta; 4) načinu obezbeđenja infrastrukture; 5) mogućim varijantama prostornih i tehničkih rešenja sa stanovišta uklapanja u prostor; 6) prirodnim uslovima; 7) proceni uticaja na životnu sredinu; 8) inženjersko geološkim-geotehničkim karakteristikama terena sa aspekta utvrđivanja generalne koncepcije i opravdanosti izgradnje objekta; 9) istražnim radovima za izradu idejnog projekta; 10) zaštiti prirodnih i nepokretnih kulturnih dobara; 11) funkcionalnosti i racionalnosti rešenja.

Idejnim projektom se određuju: namena, položaj, oblik, kapacitet, tehničko-tehnološke i funkcionalne karakteristike objekta, organizacioni elementi objekta i izgled objekta.

Idejni projekat sadrži: 1) projektni zadatak potpisan od strane investitora; 2) postojeće stanje sa visinskim kotama građevinske parcele, položajem susednih katastarskih parcela i zgrada i nazivima okolnih ulica; 3) situaciono rešenje sa prikazom regulacionih i građevinskih linija; 4) nivelaciono rešenje sa prikazom spoljnih dimenzija postojećih i planiranih objekata; 5) tehnički izveštaj, odnosno podatke o mikrolokaciji i funkcionalnim, konstruktivnim i oblikovnim karakteristikama objekata, opis planirane infrastrukture i njenog priključenja na spoljnu mrežu, procenu investicionih ulaganja, kao i druge elemente u zavisnosti od vrste objekta; 6) potpis i overu odgovornog projektanta; 7) saglasnost investitora na idejni projekat. U zavisnosti da li se radi o objektu visokogradnje ili niskogradnje, idejni projekat sadrži i još neke elemente.

Situaciono rešenje, koje je neophodni elemenat Idejnog projekta, u zavisnosti od vrste objekta, sadrži: 1) dužine pojedinih strana građevinske parcele; 2) visinske kote postojećeg zemljišta i nivelacije; 3) regulacione i građevinske linije sa prikazom postojećih i planiranih objekata sa spoljnim merama, spratnost, planiranog objekta sa prikazom završne etaže ili krovne konstrukcije sa nagibima ravni; 4) položaj i brojeve susednih katastarskih parcela i zgrada, kao i naziv ulice.

Generalni projekat i idejni projekat, prethodna studija opravdanosti i studija opravdanosti za objekte iz člana 133. Zakona o planiranju i izgradnji podležu reviziji (stručnoj kontroli) komisije koju obrazuje ministar nadležan za poslove građevinarstva (u daljem tekstu: revizionna komisija).

Revizionna komisija dostavlja investitoru izveštaj sa merama koje se obavezno primenjuju pri izradi glavnog projekta.

Rok za dostavljanje izveštaja ne može biti duži od 60 dana, od dana podnošenja urednog zahteva. Troškove revizije projekta snosi investitor.

Glavnim projektom se utvrđuju građevinsko-tehničke, tehnološke i eksploatacione karakteristike objekta sa opremom i instalacijama, tehničko-tehnološka i organizaciona rešenja za grad-

⁶² Potrebno je navesti da je nadležnost za izdavanje upravnih akata za izgradnju objekata i korišćenje izgrađenog objekta: 1) informaciju o lokaciji, 2) lokacijsku dozvolu, 3) građevinsku dozvolu i 4) upotrebnu dozvolu – shodno Zakonu o planiranju izgradnji – ista za svako postrojenje iste vrste i snage koja koristi obnovljive izvore energije, odnosno koja kombinovano proizvodi električnu i toplotnu energiju.

nju objekta, investiciona vrednost objekta i uslovi održavanja objekta. Pored Zakonom o planiranju i izgradnji striktno propisanih elemenata glavnog projekta, ovaj projekat sadrži i izjavu odgovornog projektanta i vršioca tehničke kontrole, kojom se potvrđuje da je glavni projekat urađen u skladu sa lokacijskom dozvolom i pravilima struke. Investitor je dužan da pribavi saglasnost na glavni projekat od organa, odnosno organizacija za priključenje objekta na infrastrukturu kada je to propisano posebnim zakonom.

Glavni projekat se izrađuje za potrebe pribavljanja građevinske dozvole i građenja objekta, a sadrži naročito: 1) situaciono rešenje; 2) detaljne inženjersko-geološke-geotehničke uslove izgradnje objekta; 3) geodetske podloge; 4) podatke o funkcionalnim, konstruktivnim i oblikovnim karakteristikama objekta; 5) razradu tehničko-tehnoloških karakteristika objekta sa opremom i instalacijama; 6) proračun građevinskih konstrukcija, stabilnosti i sigurnosti objekta; 7) rešenje temeljenja objekta; 8) podatke potrebnih geodetskih radova u toku izgradnje; 9) tehničko rešenje infrastrukture sa načinom priključenja i uređenja slobodnih površina; 10) uslove zaštite objekta i susednih objekata; 11) tehničko-tehnološka i organizaciona rešenja za izgradnju objekta; 12) razradu mera za sprečavanje ili smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu kroz odgovarajući tehnološki proces; 13) troškove izgradnje i održavanja objekta; 14) druge projekte, elaborate i podatke zavisno od namene objekta.

Izvođački projekat sadrži razradu svih neophodnih detalja za građenje objekta prema glavnom projektu. Ovaj projekat se izrađuje za potrebe izvođenja radova na građenju, ako glavni projekat ne sadrži razradu detalja potrebnih za izvođenje radova.

Projekat izvedenog objekta je glavni projekat sa izmenama nastalim u toku građenja objekta, i izrađuje se za potrebe pribavljanja upotrebne dozvole, korišćenja i održavanja objekta. Ukoliko u toku građenja objekta nije učinjeno odstupanje od glavnog projekta, investitor, lice koje je vršilo stručni nadzor i izvođač radova potvrđuju i overavaju na glavnom projektu da je izvedeno stanje jednako projektovanom stanju.

Pored ostalog mogu se izraditi prethodna studija opravdanosti⁶³ i studija opravdanosti⁶⁴. Prethodna studija opravdanosti sadrži Generalni projekat. Studija opravdanosti sadrži Idejni projekat.

Tehničku dokumentaciju za izgradnju objekata može da izrađuje privredno društvo, odnosno drugo pravno lice, odnosno preduzetnik koji su upisani u odgovarajući registar za izradu tehničke dokumentacije. Tehničku dokumentaciju za izgradnju objekata za koje građevinsku dozvolu izdaje Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina može da izrađuje privredno društvo, odnosno drugo pravno lice koje je upisano u odgovarajući registar za izradu tehničke dokumentacije za tu vrstu objekata i koje ima zaposlena lica sa licencom za odgovornog projektanta koja imaju odgovarajuće stručne rezultate u izradi tehničke dokumentacije za tu vrstu i namenu objekata, odnosno koje poseduje licencu za izradu tehničke dokumentacije za građenje objekata za koje odobrenje za izgradnju izdaje ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina.

63 Prethodnom studijom opravdanosti utvrđuje se naročito prostorna, ekološka, društvena, finansijska, tržišna i ekonomska opravdanost investicije za varijantna rešenja definisana generalnim projektom, na osnovu kojih se može doneti planski dokument, kao i odluka o opravdanosti ulaganja u prethodne radove za idejni projekat i izradu studije opravdanosti i idejnog projekta. Obavezna je za objekte za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije i postrojenja sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 i više MW, tj. za objekte iz člana 133. stav 2. Zakona o planiranju i izgradnji, osim za one objekte za koje se na osnovu planskog dokumenta može izdati lokacijska dozvola.

64 Studijom opravdanosti određuje se naročito prostorna, ekološka, društvena, finansijska, tržišna i ekonomska opravdanost investicije za izabrano rešenje, razrađeno idejnim projektom, na osnovu kojeg se donosi odluka o opravdanosti ulaganja i pokretanju postupka za izdavanje odobrenja za izgradnju. Obavezna je za objekte iz za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije i postrojenja sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 i više MW, tj. za objekte iz člana 133. stav 2. Zakona o planiranju i izgradnji.

Zakon o planiranju i izgradnji ukazuje da se po dobijanju Lokacijske dozvole može raditi Glavni projekat. Glavni projekat predstavlja detaljnu razradu tehničkog rešenja koje je dobijeno u prethodnoj fazi projektovanja (generalnom ili idejnom projektu, koji se rade samo za objekte iz člana 133. st. 2. Zakona o planiranju i izgradnji), a na bazi detaljnih istražnih radova, i uslova definisanih u lokacijskoj dozvoli.

Generalni projekat se radi kada nema plana detaljne regulacije, a kada plan postoji onda se izrađuje Studija opravdanosti i idejni projekat, i to samo za objekte iz čl. 133. stav 2. Zakona o planiranju i izgradnji.

Investitor je dužan da pribavi saglasnost na glavni projekat od organa odnosno organizacija, kada je to predviđeno uslovima sadržanim u lokacijskoj dozvoli.

Glavni projekat podleže tehničkoj kontroli. Tehnička kontrola, obuhvata naročito proveru: usklađenosti sa svim uslovima i pravilima sadržanim u lokacijskoj dozvoli, zakonom i drugim propisima, tehničkim normativima, standardima i normama kvaliteta, kao i međusobne usklađenosti svih delova tehničke dokumentacije; usklađenosti projekta sa rezultatima prethodnih istraživanja (prethodni radovi); ocenu odgovarajućih podloga za temeljenje objekata; proveru ispravnosti i tačnosti tehničko-tehnoloških rešenja objekta i rešenja građenja objekata; stabilnosti i bezbednosti; racionalnosti projektovanih materijala; uticaja na životnu sredinu i susedne objekte.

Tehničkom kontrolom proverava se i da li glavni projekat sadrži sve propisane dozvole i saglasnosti koje izdaju nadležni organi i organizacije, kao i propisane sastavne delove. Tehnička kontrola glavnog projekta za građenje objekata iz člana 133. stav 2. Zakona o planiranju i izgradnji (objekata za koje građevinsku dozvolu izdaje nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina) obuhvata i proveru usklađenosti sa merama sadržanim u izveštaju revizije komisije.

Tehničku kontrolu Glavnog projekta može da vrši privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik koji ispunjavaju uslove za izradu tehničke dokumentacije propisane zakonom i koje odredi i finansira investitor.

Tehničku kontrolu glavnog projekta za izgradnju objekata (za koje građevinsku dozvolu izdaje Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina) može da vrši privredno društvo, odnosno drugo pravno lice koje je upisano u odgovarajući registar za izradu tehničke dokumentacije za tu vrstu objekata i koje ima zaposlena lica sa licencom za odgovornog projektanta koja imaju odgovarajuće stručne rezultate u izradi tehničke dokumentacije za tu vrstu i namenu objekata, odnosno koje poseduje licencu za izradu tehničke dokumentacije (za građenje objekata za koje građevinsku dozvolu izdaje ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina), kao i koje ispunjava uslove za izradu tehničke dokumentacije za tu vrstu objekta.

O izvršenoj tehničkoj kontroli sačinjava se izveštaj koji potpisuje odgovorni projektant zaposlen u subjektu koje je izvršilo tehničku kontrolu, a ispravnost glavnog projekta se potvrđuje na samom projektu. Tehnička kontrola glavnog projekta za građenje objekata, za koje građevinsku dozvolu izdaje nadležno ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, obuhvata i proveru usklađenosti sa merama sadržanim u izveštaju revizije komisije.⁶⁵

⁶⁵ Ukoliko je izveštaj o izvršenoj tehničkoj kontroli Glavnog projekta pozitivan, tj. nema primedbi koje bi dovele do izmene projektne dokumentacije, na samom projektu - na prvoj strani, navedeno lice udara pečat o izvršenoj tehničkoj kontroli koji potpisuje odgovorni projektant tehničke kontrole.

3.2.1.8. Građevinska dozvola

Po izvršenoj tehničkoj kontroli glavnog projekta i pozitivnom izveštaju o izvršenoj tehničkoj kontroli, odnosno potvrđivanju ispravnosti na samom projektu, podnosi se Zahtev za izdavanje građevinske dozvole. Zahtev se podnosi ministarstvu nadležnom za poslove građenja za izgradnju objekta za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije, kao i za izgradnju elektrana sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 i više MW. Zahtev za izdavanje građevinskih dozvola za izgradnju objekata određenih u članu 133. Zakona o planiranju i izgradnji koji se u celini grade na teritoriji autonomne pokrajine se podnosi autonomnoj pokrajini.

Ukoliko se gradi postrojenje sa kombinovanom proizvodnjom do 10 MW zahtev se podnosi nadležnom organu jedinice lokalne samouprave, osim ako ispunjava druge uslove iz člana 133. Zakona o planiranju i izgradnji.⁶⁶

Uz zahtev za izdavanje građevinske dozvole, prilaže se: 1) lokacijska dozvola; 2) idejni ili glavni projekat u tri primerka; 3) dokaz o pravu svojine, odnosno pravu zakupa na građevinskom zemljištu, odnosno drugi dokaz o rešenim imovinsko-pravnim odnosima; 4) dokaz o uređivanju odnosa u pogledu plaćanja naknade za uređivanje građevinskog zemljišta; 5) dokaz o uplati administrativne takse; 6) energetska dozvola (ako je snaga postrojenja veća od 1 MW).

Za objekte za koje građevinsku dozvolu izdaje Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, uz zahtev se podnosi i izveštaj revizione komisije.

Građevinska dozvola se izdaje u roku od 8 dana od dana podnošenja urednog zahteva. Građevinska dozvola se izdaje u obliku rešenja. Sastavni deo ovog rešenja je Glavni projekat.

Građevinska dozvola sadrži naročito podatke o: 1) investitoru; 2) objektu čije se građenje dozvoljava (sa podacima o gabaritu, kapacitetima, površini, predračunskoj vrednosti); 3) katastarskoj parceli na kojoj se objekat gradi; 4) postojećem objektu koji se ruši ili rekonstruiše radi građenja; 5) roku važenja građevinske dozvole i roku završetka građenja, 6) dokumentaciji na osnovu koje se izdaje.

Ako nadležni organ po prijemu zahteva utvrdi da projekat nije urađen u skladu sa pravilima građenja sadržanim u lokacijskoj dozvoli, obavestiće investitora u roku od 8 dana i naložiti mu da u roku od 30 dana uskladi projekat. Ukoliko investitor to ne uradi u predviđenom roku, zahtev se odbija.

Po žalbi na rešenje o građevinskoj dozvoli jedinice lokalne samouprave, rešava ministarstvo nadležno za poslove građevinarstva, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine ukoliko se objekat gradi na teritoriji autonomne pokrajine

Grad Beograd rešava po žalbi protiv prvostepenog rešenja o građevinskoj dozvoli donetoj za građenje ili rekonstrukciju objekata do 800 m bruto razvijene građevinske površine, na teritoriji grada Beograda.

Protiv rešenja o građevinskoj dozvoli, koje donosi nadležno ministarstvo, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, ne može se izjaviti žalba, ali se tužbom može pokrenuti upravni spor.

⁶⁶ Na primer ukoliko se radi o objektu koji se gradi u granicama nepokretnih kulturnih dobara od izuzetnog značaja i kulturnih dobara upisanih u Listu svetske kulturne i prirodne baštine, objektu u zaštićenoj okolini kulturnih dobara od izuzetnog značaja sa određenim granicama katastarskih parcela i objektu u zaštićenoj okolini kulturnih dobara upisanih u Listu svetske kulturne i prirodne baštine, objekata u zaštićenim područjima u skladu sa aktom o zaštiti kulturnih dobara (osim pretvaranja zajedničkih prostorija u stan, odnosno poslovni prostor u zaštićenoj okolini kulturnih dobara od izuzetnog značaja i kulturnih dobara upisanih u Listu svetske kulturne baštine), kao i objektu u granicama nacionalnog parka i objektu u granicama zaštite zaštićenog prirodnog dobra od izuzetnog značaja (osim porodičnih stambenih objekata, poljoprivrednih i ekonomskih objekata i njima potrebnih objekata infrastrukture, koji se grade u selima) ili objektu visine preko 50m.

Građevinska dozvola prestaje da važi ako se ne otpočne sa građenjem objekta u roku od dve godine od dana pravnosnažnosti rešenja.

3.2.1.9. Građenje objekta

Građenju objekta se može pristupiti na osnovu pravnosnažnog rešenja o građevinskoj dozvoli i prijavi radova iz člana 148. Zakona o planiranju i izgradnji. Investitor je dužan da organu, koji je izdao građevinsku dozvolu i nadležnom građevinskom inspektor, prijavi početak građenja objekta, 8 dana pre početka izvođenja radova.

Ako je građevinsku dozvolu izdalo Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, prijava se podnosi i građevinskoj inspekciji na čijoj teritoriji se nalazi objekat za koji se podnosi prijava početka izvođenja radova.

Prijava sadrži datum početka i rok završetka građenja, odnosno izvođenja radova.

Pre početka građenja investitor obezbeđuje: obeležavanje građevinske parcele, regulacionih, nivelacionih i građevinskih linija, u skladu sa propisima kojima je uređeno izvođenje geodetskih radova; obeležavanje gradilišta odgovarajućom tablom, koja sadrži: podatke o objektu koji se gradi, investitoru, odgovornom projektantu, broj građevinske dozvole, izvođaču radova, početku građenja i roku završetka izgradnje.

Građenje objekata, odnosno izvođenje radova može da vrši privredno, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, koji su upisani u odgovarajući registar za građenje objekata, odnosno za izvođenje radova (u daljem tekstu: izvođač radova).

Građenje objekta, odnosno izvođenje radova na objektima iz člana 133. stav 2. Zakona o planiranju i izgradnji, može da vrši privredno društvo, odnosno drugo pravno lice koje je upisano u odgovarajući registar za građenje te vrste objekata, odnosno za izvođenje te vrste radova, koje ima zaposlena lica sa licencom za odgovornog izvođača radova i odgovarajuće stručne rezultate (izgradilo je ili učestvovalo u građenju te vrste i namene objekata, odnosno te vrste radova).

Obaveze izvođača radova su da: 1) pre početka radova potpiše glavni projekat, 2) rešenjem odredi odgovornog izvođača radova na gradilištu, 3) odgovornom izvođaču radova obezbedi Ugovor o građenju i dokumentaciju na osnovu koje se gradi objekat, 4) obezbedi preventivne mere za bezbedan i zdrav rad u skladu sa zakonom. Odgovorni izvođač radova dužan je da izvodi radove prema dokumentaciji na osnovu koje je izdata građevinska dozvola, organizuje gradilište na način kojim će obezbediti pristup lokaciji, obezbeđuje sigurnost objekta i lica na gradilištu i okoline, obezbeđuje dokaz o kvalitetu izvršenih radova, vodi građevinski dnevnik, građevinsku knjigu i obezbeđuje knjigu inspekcije, obezbeđuje objekte i okolinu u slučaju prekida radova. Na gradilištu je potrebno da se stalno nalazi ugovor o građenju, Rešenje o određivanju odgovornog izvođača radova na gradilištu i glavni projekat, tj. dokumentacija na osnovu koje se projekat gradi.

Investitor obezbeđuje stručni nadzor u toku građenja objekta, odnosno izvođenja radova za koje je izdata građevinska dozvola. Stručni nadzor može da vrši lice koje ispunjava uslove propisane Zakonom o planiranju i izgradnji za odgovornog projektanta ili odgovornog izvođača radova. U vršenju stručnog nadzora na objektu ne mogu da učestvuju lica koja su zaposlena u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu ili preduzetničkoj radnji koje je izvođač radova na tom objektu, lica koja vrše inspekcijski nadzor, kao i lica koja rade na poslovima izdavanja građevinske dozvole u organu nadležnom za izdavanje građevinske dozvole.

3.2.2.10. Tehnički pregled objekta i upotrebna dozvola

Podobnost objekta za upotrebu utvrđuje se tehničkim pregledom. Tehnički pregled objekta vrši se po završetku izgradnje objekta, a u roku od 30 dana od dana podnošenja Zahteva za izvršenje tehničkog pregleda objekta - ministarstvu nadležnom za poslove građevinarstva, odnosno nadležnom organu autonomne pokrajine, odnosno jedinici lokalne samouprave (u zavisnosti nadležnog organa koji je izdao građevinsku dozvolu). Ovaj pregled objekata vrši komisija koju obrazuje nadležni organ, ili drugo pravno lice kome se poveri vršenje tih poslova i koje je upisano u odgovarajući registar za obavljanje tih poslova.⁶⁷ Rad Komisije plaća investitor. Komisija izdaje Izveštaj/Nalaz komisije za tehnički pregled. U vršenju tehničkog pregleda, za objekte za koje je rađena studija uticaja na životnu sredinu, mora da učestvuje lice koje je stručno iz oblasti koja je predmet studija, a koje ima stečeno visoko obrazovanje odgovarajuće struke, odnosno smeru, na studijama drugog stepena diplomske akademske studije - master, specijalističke akademske studije, odnosno na osnovnim studijama u trajanju od najmanje pet godina.⁶⁸ Troškove tehničkog pregleda snosi investitor. O tehničkom pregledu vodi se zapisnik, koji potpisuju članovi komisije.

Ako se, radi utvrđivanja podobnosti objekta za upotrebu, moraju vršiti prethodna ispitivanja i provera instalacija, uređaja, postrojenja, stabilnosti ili bezbednosti objekta, uređaja i postrojenja za zaštitu životne sredine, uređaja za zaštitu od požara ili druga ispitivanja, ili ako je to predviđeno tehničkom dokumentacijom, komisija za tehnički pregled, odnosno subjekt kome je povereno vršenje tehničkog pregleda može da predloži nadležnom organu da odobri puštanje objekta u probni rad, pod uslovom da utvrdi da su za to ispunjeni uslovi.

Rešenjem o odobravanju puštanja objekta u probni rad utvrđuje se vreme trajanja probnog rada, koje ne može biti duže od jedne godine, kao i obaveza investitora da prati rezultate probnog rada i da po isteku probnog rada nadležnom organu dostavi podatke o njegovim rezultatima.

Komisija za tehnički pregled, odnosno subjekt kome je povereno vršenje tehničkog pregleda, u toku probnog rada objekta proverava ispunjenost uslova za izdavanje upotrebne dozvole i po isteku roka probnog rada svoj izveštaj dostavlja organu nadležnom za izdavanje upotrebne dozvole.

Objekat se može koristiti po prethodno pribavljenoj upotrebnoj dozvoli.

Organ nadležan za izdavanje upotrebne dozvole je organ nadležan za izdavanje građevinske dozvole.

Zahtev se podnosi ministarstvu nadležnom za poslove građenja za objekat za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije, kao i za postrojenja sa kombinovanom proizvodnjom snage 10 MW i više.

Zahtev za izdavanje upotrebni dozvola za izgradnju objekata određenih u članu 133. Zakona koji se u celini grade na teritoriji autonomne pokrajine se podnosi autonomnoj pokrajini.

Ukoliko se radi o postrojenju kombinovane proizvodnje do 10 MW zahtev se podnosi nadležnom organu jedinice lokalne samouprave, osim ako ispunjava druge uslove iz člana 133. Zakona o planiranju i izgradnji.⁶⁹

Upotrebna dozvola izdaje se kad se utvrdi da je objekat, odnosno deo objekta koji se može

67 Na osnovu člana 31. stav 2. Zakona o proceni uticaja.

68 Na osnovu člana 31. stav 2. Zakona o proceni uticaja, nadležni organ koji je vodio postupak procene uticaja imenuje lice koje učestvuje u radu komisije za tehnički pregled. Ovo imenovano lice može biti zaposleno ili postavljeno u nadležnom organu, odnosno u drugom organu i organizaciji ili biti nezavisni stručnjak koji poseduje dokaze o kvalifikaciji za učešće u radu tehničke komisije iz člana 22. ovog zakona. Upotrebna dozvola ne može se izdati ako ovo imenovano lice ne potvrdi da su ispunjeni uslovi iz odluke o davanju saglasnosti na Studiju o proceni uticaja, a u slučaju da je donešena Odluka da se Studija mora raditi.

69 Vidi više fusnotu 64. ovog teksta.

samostalno koristiti, podoban za upotrebu. Upotrebna dozvola se izdaje u roku od sedam dana od dana prijema nalaza komisije kojim je utvrđeno da je objekat podoban za upotrebu. Upotrebna dozvola sadrži i garantni rok za objekat i pojedine vrste radova utvrđene posebnim propisom.⁷⁰

Postupak za dobijanje upotrebne dozvole je dvostepen. Žalba se može uložiti u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja, Ministarstvu nadležnom za poslove građenja, odnosno autonomnoj pokrajini ,ako se objekat gradi na teritoriji autonomne pokrajine.

Na rešenje o upotrebnoj dozvoli, kada je donosilac rešenja ministarstvo nadležno za poslove građevinarstva, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, ne može se izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor u roku od 30 dana od dana dostavljanja.

Potrebno je ukazati da je imalac prava – vlasnik izgrađenog postrojenja dužan da podnese zahtev za upis nepokretnosti i prava svojine u katastar nepokretnosti.⁷¹

70 Pravilnik o minimalnim garantnim rokovima za pojedine vrste objekata odnosno radova.

71 Član 61 stav 1. Zakona o državnom premeru i katastru.

4. STICANJE PRAVA NA OBAVLJANJE DELATNOSTI OD OPŠTEG INTERESA

Postoji različita procedura za sticanje prava na obavljanje delatnosti od opšteg interesa u zavisnosti od toga da li delatnost koju obavlja spada u delatnosti od opšteg interesa. Proizvodnja električne energije i kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije spadaju u tržišne delatnosti, dok proizvodnja toplotne energije spada u delatnost od opšteg interesa – u komunalne delatnosti⁷².

Postoji više načina sticanja prava na obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije:

- 1) neposredno: 1.1) poveravanje prava na obavljanje komunalne delatnosti, 1.2) koncesija na obavljanje delatnosti od opšteg interesa;
- 2) posredno: ulaganje u javno (komunalno) preduzeće, odnosno privredno društvo koje obavlja komunalnu delatnost.

Za obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije, pored sticanja prava na obavljanje ove delatnosti kao delatnosti od opšteg interesa, neophodno je pribaviti i licencu za obavljanje ove delatnosti. Licencu za obavljanje delatnosti proizvodnje toplotne energije izdaje nadležni organ jedinice lokalne samouprave, grada, odnosno grada Beograda.⁷³

4.1. Poveravanje prava na obavljanje komunalne delatnosti

Poveravanje prava na obavljanje komunalne delatnosti regulisano je Zakonom o komunalnim delatnostima.

U Zakonu o komunalnim delatnostima je delatnost proizvodnje toplotne energije deo jedinstvene delatnosti: proizvodnja i distribucija toplotne energije.⁷⁴

Pravo na obavljanje komunalne delatnosti stiče se na osnovu poveravanja obavljanja konkretne delatnosti. Pod poveravanjem obavljanja komunalne delatnosti podrazumeva se vremenski oročeno ugovorno uređivanje odnosa u vezi sa obavljanjem komunalne delatnosti ili pojedinih poslova iz okvira komunalne delatnosti između jedne ili više jedinica lokalne samouprave i vršioca komunalne delatnosti, koje za cilj ima pružanje komunalnih usluga na teritoriji jedne ili više jedinica lokalne samouprave ili na delu teritorije jedinice lokalne samouprave.

Poveravanje obavljanja komunalne delatnosti vrši se na osnovu: 1) odluke skupštine jedinice lokalne samouprave o načinu obavljanja komunalne delatnosti i 2) ugovora o poveravanju.

Ukoliko se osniva javno preduzeće za obavljanje komunalne delatnosti, nije potrebno da zaključuje ugovor o poveravanju, već se vršilac komunalne delatnosti može odrediti u odluci o načinu obavljanja komunalne delatnosti.

U zavisnosti od finansiranja obavljanja komunalne delatnosti, razlikuje se postupak poveravanja njenog obavljanja. Postoje dva slučaja: 1) kada vršilac dobija pravo da finansiranje obavljanja

⁷² Zakonom o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od opšteg interesa je utvrđeno da su komunalne delatnosti delatnosti od opšteg interesa.

⁷³ Član 178. Zakona o energetici.

⁷⁴ U Zakonu o energetici postoje dve delatnosti: proizvodnja toplotne energije i distribucija i snabdevanje toplotnom energijom. Takođe, utvrđeno je da je proizvođač toplotne energije, kome je aktom o osnivanju ili aktom o poveravanju obavljanja delatnosti proizvodnje toplotne energije utvrđena obaveza proizvodnje toplotne energije za tarifne kupce, dužan da proizvedenu toplotnu energiju isporučuje energetskom subjektu koji obavlja delatnost snabdevanja tarifnih kupaca toplotnom energijom prema godišnjem bilansu potreba tarifnih kupaca. Ovaj proizvođač toplotne energije i energetski subjekt koji obavlja delatnost snabdevanja tarifnih kupaca toplotnom energijom, u slučaju da se te delatnosti ne obavljaju u istom pravnom subjektu, zaključuju godišnji ugovor o prodaji toplotne energije za potrebe tarifnih kupaca. Ovaj ugovor se zaključuje u pismenoj formi.

komunalne delatnosti obezbeđuje u celosti ili delimično naplatom naknade od korisnika usluga, na koji postupak se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuju koncesije i 2) kada se obavljanje komunalne delatnosti finansira iz budžeta jedinice lokalne samouprave, na koji postupak se primenjuju odredbe zakona kojim se uređuju javne nabavke.

Skupština jedinice lokalne samouprave odlukama propisuje: 1) način obavljanja komunalne delatnosti, kao i 2) opšta i posebna prava i obaveze vršilaca komunalne delatnosti i korisnika usluga na svojoj teritoriji, uključujući i: 2.1) način plaćanja cene komunalne usluge, 2.2) način vršenja kontrole korišćenja i naplate komunalne usluge i 2.3) ovlašćenja vršioca komunalne delatnosti u vršenju kontrole i 2.4) mere koje su kontrolori ovlašćeni da preduzimaju.

4.2. Koncesija na obavljanje komunalne delatnosti⁷⁵

Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama je utvrđeno da se i koncesijom može steći pravo na obavljanje delatnosti od opšteg interesa⁷⁶.

Postupak dobijanja koncesije je detaljno uređen Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama. U nekim elementima procedure upućuje se na Zakon o javnim nabavkama. Pravni osnov koncesije je ugovor o koncesiji.⁷⁷

Koncesija se može dati najkraće na pet, a najduže na pedeset godina⁷⁸, osim ako nekim drugim zakonom nije drugačije utvrđeno.

Propisano je da se uređivanje uslova i postupka zaključivanja ugovora o koncesijama zasniva na načelima: 1) zaštite javnog interesa, 2) efikasnosti, 3) transparentnosti, 4) jednakog i pravičnog tretmana, 5) slobodne tržišne utakmice, 6) proporcionalnosti, 7) zaštite životne sredine, 8) autonomije volje i 9) ravnopravnosti ugovornih strana. Prilikom sprovođenja postupka davanja koncesija, davalac koncesije dužan je da, u odnosu na sve učesnike u postupku, primenjuje i: 1) načelo slobode kretanja robe, 2) načelo slobode pružanja usluga, 3) načelo zabrane diskriminacije i 4) načelo uzajamnog priznavanja.

4.2.1. Postupak davanja koncesije

Postupak davanja koncesije vrši javno telo⁷⁹.

Svaki javni ugovor (pa i javni ugovor sa elementima koncesije - ugovor o koncesijama) dodeljuje sa u postupku koji se pokreće objavljivanjem javnog poziva na srpskom jeziku i na stranom jeziku koji se uobičajeno koristi u međunarodnoj trgovini. Zakonom o javno-privatno

⁷⁵ Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama utvrđeno je da je koncesija, ugovorno javno-privatno partnerstvo sa elementima koncesije u kome je javnim ugovorom uređeno komercijalno korišćenje prirodnog bogatstva, odnosno dobra u opštoj upotrebi koja su u javnoj svojini ili obavljanja delatnosti od opšteg interesa, koje nadležno javno telo ustupa domaćem ili stranom licu, na određeno vreme, pod posebno propisanim uslovima, uz plaćanje koncesione naknade od strane privatnog, odnosno javnog partnera, pri čemu privatni partner snosi rizik vezan za komercijalno korišćenje predmeta koncesije.

⁷⁶ Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama utvrđeno je da je koncesija, ugovorno javno-privatno partnerstvo sa elementima koncesije u kome je javnim ugovorom uređeno komercijalno obavljanje delatnosti od opšteg interesa, koje nadležno javno telo ustupa domaćem ili stranom licu, na određeno vreme, pod posebno propisanim uslovima, uz plaćanje koncesione naknade od strane privatnog, odnosno javnog partnera, pri čemu privatni partner snosi rizik vezan za komercijalno korišćenje predmeta koncesije.

⁷⁷ Postupak zaključenja ovog ugovora je detaljnije razrađen nego postupak zaključenja ugovora o poveravanju. S druge strane, postupak dobijanja koncesije obzirom na propisane rokove i stadijume, može da bude dugotrajniji nego poveravanje obavljanja delatnosti od opšteg interesa putem ugovora o poveravanju.

⁷⁸ Opšti rok za koncesije je utvrđen Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama.

⁷⁹ Javno telo je, shodno Zakonu o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama: 1) državni organ, organizacija, ustanova i drugi direktni ili indirektni korisnik budžetskih sredstava u smislu zakona kojim se uređuje budžetski sistem i budžet, kao i organizacija za obavezno socijalno osiguranje; 2) javno preduzeće; 3) pravno lice koje obavlja i delatnost od opšteg interesa, ukoliko je ispunjen neki od sledećih uslova: 3.1) da više od polovine članova organa upravljanja tog pravnog lica čine predstavnici javnog tela; 3.2) da više od polovine glasova u organu tog pravnog lica imaju predstavnici javnog tela; 3.3) da javno telo vrši nadzor nad radom tog pravnog lica; 3.4) da javno telo poseduje više od 50% akcija, odnosno udela u tom pravnom licu; 3.5) da se više od 50 % finansira iz sredstava javnog tela; 4) pravno lice osnovano od javnog tela, a koje obavlja i delatnost od opšteg interesa i koje ispunjava najmanje jedan od uslova iz tačke prethodne tačke.

partnerstvu i koncesijama⁸⁰ uređen je postupak davanja koncesija, rok za prijem ponuda (koji iznosi najmanje 60 dana), poverljivost i tajnost podataka iz dostavljene ponude i sl.

4.2.2. Postupak utvrđivanja koncesionog akta

Prethodni postupak postupka davanja koncesije je utvrđivanje koncesionog akta.

Ovaj postupak započinje postupkom utvrđivanja predloga koncesionog akta. Javno telo, pre sačinjavanja predlog za donošenje koncesionog akta imenuje stručni tim za izradu konkursne dokumentacije koji vrši: 1) procenu vrednosti koncesije; 2) izrađuje studiju opravdanosti davanja koncesija i 3) preduzimanje svih ostalih radnji koje prethode postupku davanja koncesije. Predlog za donošenje koncesionog akta za dodelu koncesije na proizvodnju toplotne energije dostavlja se skupštini jedinice lokalne samouprave.

Nakon usvajanja predloga za donošenje koncesionog akta, predloženi koncesioni akt postaje koncesioni akt, koji sadrži sve elemente predloga koncesionog akta, i to: 1) predmet koncesije; 2) razloge za davanje koncesije; 3) eventualno oduzimanje poverenih poslova i oduzimanje prava korišćenja imovine za obavljanje poverenih poslova; 4) podatke o uticaju koncesione delatnosti na životnu sredinu, na infrastrukturu i druge privredne oblasti, na efikasno funkcionisanje tehničko-tehnoloških sistema; 5) minimalne tehničke, finansijske i iskustvene kvalifikacije koje učesnik u postupku mora da ispunjava da bi mu se omogućilo učestvovanje u postupku izbora koncesionara i pregovaranja; 6) rok trajanja koncesije, uključujući obrazloženje predloženog roka; 7) podatke o potrebnim novčanim i drugim sredstvima i dinamici njihovog ulaganja, način plaćanja, davanja garancija ili drugih sredstava obezbeđenja za izvršavanje koncesionih obaveza, prava i obaveze koncesionara prema korisnicima usluga koje su predmet koncesije i pitanja vezana za podnošenje prigovora od strane tih korisnika, pitanja uslova i načina vršenja nadzora, i cene i opšte uslove za korišćenje dobara i obavljanje delatnosti; 8) podatke o naknadama koje plaćaju koncedent i koncesionar⁸¹; 9) ocenu o potrebnom broju radnih mesta i kvalifikovane radne snage u vezi sa izvršavanjem koncesije, ukoliko se predlaže da to bude element koncesionog akta.

Posebno značajnu ulogu ima stručni tim javnog tela, koji, pored aktivnosti na pripremi koncesionog akta, u postupku davanja koncesije ima i sledeće zadatke: 1) pružanje stručne pomoći javnom telu pri pripremi potrebnih analiza, odnosno studija opravdanosti davanja koncesije, pri pripremi i izradi uslova i konkursne dokumentacije, pravila i uslova za ocenu ponuđača i primljenih ponuda, kao i kriterijuma za izbor ponude; 2) pregledanje i ocena pristiglih ponuda; 3) utvrđivanje predloga odluke o izboru najpovoljnije ponude za davanje koncesije ili predloga odluke o poništaju postupka davanja koncesije, i obrazloženje tih predloga; 4) obavljanje ostalih poslova potrebnih za realizaciju postupka davanja koncesije. Stručni tim za koncesije, o svom radu vodi zapisnik i sačinjava druga dokumenta koja potpisuju svi članovi stručnog tima.

Javno telo u izradi studije opravdanosti davanja koncesije posebno uzima u obzir javni interes, uticaj na životnu sredinu, uslove rada, zaštitu prirode i kulturnih dobara, finansijske efekte kon-

⁸⁰ Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama se primenjuje na sve javne ugovore koji nisu izuzeti i čija je procenjena vrednost bez poreza na dodatu vrednost (PDV) jednaka ili viša od donjih graničnih vrednosti ispod kojih javna tela nisu u obavezi da primenjuju zakon kojim se uređuju javne nabavke, određenih zakonom kojim se uređuje godišnji budžet Republike Srbije.

⁸¹ Nije jasno kakvu naknadu u vezanu za davanje koncesije može da plaća koncedent.

cesije na budžet Republike Srbije, odnosno budžet autonomne pokrajine i budžet jedinice lokalne samouprave.

4.2.3. Postupak zaključivanja ugovora o koncesiji

Postupak davanja koncesije počinje danom objavljivanja javnog poziva u "Službenom glasniku Republike Srbije", a okončava se donošenjem konačne odluke o izboru najpovoljnije ponude ili donošenjem konačne odluke o poništaju postupka davanja koncesije.

Konkursna dokumentacija sadrži: 1) oblik ponude, 2) sadržaj ponude, 3) rok važnosti ponude, 4) opis predmeta koncesije (tehničke specifikacije), 5) nacrt javnog ugovora o koncesiji, 6) uslove i dokaze koje su ponuđači obavezni da dostave uz ponudu u svrhu dokazivanja njihove osposobljenosti, 7) zahtev za dostavu pune liste povezanih društava, 8) rok za donošenje odluke o izboru najpovoljnije ponude, kao i 9) sve ostale zahteve koje ponuđač mora da ispuni.

Potrebno je ukazati da ako davalac koncesije ili drugo javno telo na osnovu posebnog propisa ima pravo određivanja cene koju koncesionaru za njegove usluge plaćaju krajnji korisnici ili davanja saglasnosti koncesionaru na tarifu njegovih javnih usluga, takvo pravo, kao sastavni deo odredaba javnog ugovora o koncesiji koja je predmet postupka dodele, treba da bude sastavni deo konkursne dokumentacije. Ovo je posebno značajno ukoliko se radi o proizvodnji toplotne energije za tarifne kupce.

Javni poziv mora da sadrži sledeće podatke: 1) kontakt podatke davaoca koncesije; 2) predmet koncesije, uključujući prirodu i obim koncesione delatnosti, mesto obavljanja koncesione delatnosti i rok trajanja koncesije; 3) rok za predaju ponuda, adresu na koju se dostavljaju ponude, jezik i pismo na kojem ponude moraju biti sačinjene; 4) lične, stručne, tehničke i finansijske uslove koje moraju da zadovolje ponuđači, kao i isprave kojima se dokazuje njihovo ispunjenje; 5) kriterijume za izbor najpovoljnije ponude; 6) datum dostavljanja obaveštenja o ishodu postupka; 7) naziv i adresu tela nadležnog za rešavanje po zahtevima za zaštitu prava, kao i podatke o rokovima za njihovo podnošenje.

Pre početka postupka davanja koncesije, davalac koncesije je dužan da u konkursnoj dokumentaciji i javnom pozivu navede obavezu ponuđača da dostavi bankarsku garanciju (u daljem tekstu: garancija) za ozbiljnost ponude. Davalac koncesije dužan je da utvrdi visinu garancije za ozbiljnost ponude u apsolutnom iznosu. Garancija za ozbiljnost ponude ne može biti viša od 5% procenjene vrednosti koncesije.⁸²

Kriterijumi na kojima davalac koncesije zasniva izbor najpovoljnije ponude su: 1) u slučaju ekonomski najpovoljnije ponude sa stanovišta davaoca koncesije, kriterijumi vezani za predmet koncesije, kao što su: kvalitet, visina naknade, cena, tehničko rešenje, estetske, funkcionalne i ekološke osobine, cena pružene usluge prema krajnjim korisnicima, operativni troškovi, ekonomičnost, servisiranje nakon predaje i tehnička pomoć, datum isporuke i rokovi isporuke ili rokovi završetka radova ili 2) najviša ponuđena koncesiona naknada.

Davalac koncesije donosi odluku o izboru najpovoljnije ponude za koju će ponuditi potpisivanje javnog ugovora o koncesiji. Davalac koncesije ne može potpisati javni ugovor o koncesiji pre isteka perioda mirovanja, koje iznosi 15 dana od dana dostavljanja odluke o izboru najpo-

⁸² Ostale osobine garancije za ozbiljnost ponude utvrđene su članom 38. Zakoa o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama.

voljnije ponude svakom ponuđaču.

Rok za donošenje odluke o izboru najpovoljnije ponude mora biti primeren, a počinje da teče danom isteka roka za dostavljanje ponuda. Ako u konkursnoj dokumentaciji nije navedeno drugačije, rok za donošenje odluke o izboru najpovoljnije ponude iznosi 60 dana.

Odluka o izboru najpovoljnije ponude sadrži: 1) naziv davaoca koncesije sa brojem i datumom donošenja odluke; 2) naziv ponuđača; 3) predmet koncesije; 4) prirodu, obim i mesto obavljanja koncesione delatnosti; 5) rok trajanja koncesije; 6) posebne uslove koje treba da ispunjava koncesionar tokom trajanja koncesije; 7) iznos koncesione naknade ili osnov za utvrđivanje iznosa koncesione naknade koju će plaćati koncesionar ili koncedent⁸³; 8) rok u kojem je najpovoljniji ponuđač obavezan da potpiše javni ugovor o koncesiji sa davaocem koncesije; 9) rok u kome davalac koncesije može pozvati druge ponuđače da potpišu ugovor o koncesiji u slučaju nepotpisivanja ugovora od strane najpovoljnijeg ponuđača, kao i obavezu produženja roka obaveznosti ponude i roka bankarske garancije za ozbiljnost ponude; 10) obrazloženje razloga za izbor ponuđača; 11) pouku o pravnom leku; 12) potpis odgovornog lica i pečat davaoca koncesije.

4.2.4. Ugovor o koncesiji

Ugovorom o koncesiji se uređuju prava i obaveze države kao koncedenta i korisnika koncesije (koncesionara). Ugovorom se obavezno uređuje vreme, mesto i način korišćenja koncesije i obaveza plaćanja koncesione naknade.

Ugovor o koncesiji zaključuje nadležni organ jedinice lokalne samouprave u ime i za račun jedinice lokalne samouprave, uz prethodnu pismenu saglasnost Vlade⁸⁴, u skladu sa Zakonom javno-privatnom partnerstvu i koncesijama i koncesionim aktom.

Ukoliko je koncesija data većem broju lica, ugovor o koncesiji zaključuje svaki od koncesionara ili lice ovlašćeno od tih koncesionara, po specijalnom punomoćju.

Prilikom određivanja odredaba i uslova javnog ugovora, javni partner uređuje sledeća pitanja: 1) karakter i obim radova koje treba da izvrši i/ili usluga koje treba da obezbedi privatni partner i uslove za njihovo obezbeđenje, pod uslovom da su navedeni u javnom pozivu; 2) raspodela rizika između javnog i privatnog partnera; 3) odredbe o minimalnom zahtevanom kvalitetu i standardu usluga i radova u interesu javnosti ili korisnika usluga ili javnih objekata, kao i posledice neispunjenja ovih zahteva u pogledu kvaliteta, pod uslovom da ne predstavljaju povećanje ili smanjenje naknade privatnom partneru iz tačke 9) ovog stava; 4) obim isključivih prava privatnog partnera, ako postoje; 5) eventualnu pomoć koju javni partner može pružiti privatnom partneru za dobijanje dozvola i odobrenja potrebnih za realizaciju koncesije; 6) zahteve u vezi sa društvom za posebne namene⁸⁵ u pogledu: pravne forme, osnivanja, minimalnog kapi-

83 Nije jasno kakvu naknadu u vezanu za davanje koncesije može da plaća koncedent.

84 Ovo je potvrđeno i u članu 46. stav 3. Zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama. Ako javni ugovor, nezavisno koje javno telo ga zaključuje, sadrži odredbe koje na bilo koji način dovode do odgovornosti Republike Srbije ili imaju direktan uticaj na budžet Republike Srbije, neophodno je pribaviti saglasnost Vlade. Ipak, u članu 47. stav 5. ovog zakona je propisano da davanje saglasnosti Vlade na konačni nacrt javnog ugovora u kome Republika Srbija nije ugovorna strana, ne podrazumeva odgovornost Republike Srbije za sporove koji nastanu iz tog ugovora između javnog i privatnog partnera.

85 Društvo za posebne namene, shodno Zakonu o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama je privredno društvo koje može osnovati privatni, odnosno javni partner za potrebe zaključenja javnog ugovora, odnosno za potrebe realizacije projekta javno-privatnog partnerstva

tala i minimalnih drugih sredstava ili ljudskih resursa, strukture akcionara, organizacione strukture i poslovnih prostorija kao i poslovnih aktivnosti ovog društva; 7) vlasništvo nad sredstvima koja se odnose na projekat i po potrebi, obaveze ugovornih strana u pogledu sticanja projektnih sredstava i eventualno potrebnih službenosti; 8) visina i način izračunavanja koncesione naknade, ako je ima; 9) naknada privatnom partneru, bez obzira da li se sastoji od tarifa ili naknada za obezbeđene objekte ili usluge, način i formula za utvrđivanje, periodično usklađivanje i prilagođavanje tih tarifa ili naknada, eventualne isplate koje javni partner treba da izvrši privatnom partneru; 10) mehanizmi za povećanje ili smanjenje naknade (bez obzira na pravni oblik) privatnom partneru u zavisnosti od dobrog ili lošeg kvaliteta njegovih usluga/objekata; 11) postupak koji javni partner koristi za razmatranje i odobravanje projekata, planova izgradnje i specifikacija, kao i postupci za testiranje i konačnu inspekciju, odobrenje i prijem infrastrukturnog objekta kao i izvršenih usluga, ako je potrebno; 12) postupci za izmene projekata, planova izgradnje i specifikacija ako ih jednostrano utvrđuje javni partner i postupci za saglasnost o eventualnom produženju rokova i/ili povećanju naknade (uključujući troškove finansiranja); 13) obim obaveze privatnog partnera da zavisno od slučaja obezbedi izmenu objekata ili usluga u toku trajanja ugovora da bi se udovoljilo izmenjenoj stvarnoj tražnji za uslugom, njenom kontinuitetu i njenom pružanju pod suštinski istim uslovima svim korisnicima, kao i posledice toga na naknadu (i troškove finansiranja) za privatnog partnera; 14) mogući obim izmena javnog ugovora nakon njegovog zaključenja, lica koja imaju pravo da to zahtevaju i mehanizam za usaglašavanje tih izmena; 15) eventualna prava javnog partnera da privatnom partneru odobri zaključenje najvažnijih podizvođačkih ugovora ili ugovora sa zavisnim društvima privatnog partnera ili sa drugim povezanim licima; 16) jemstva koja treba da obezbedi privatni partner ili javni partner (uključujući jemstva javnog partnera finansijerima); 17) pokriće osiguranjem koje treba da obezbeđuje privatni partner; 18) raspoloživi pravni lekovi u slučaju da bilo koja ugovorna strana ne izvrši svoje ugovorne obaveze; 19) mera u kojoj bilo koja ugovorna strana može biti izuzeta od odgovornosti za neizvršenje ili kašnjenje u ispunjenju ugovornih obaveza usled okolnosti realno van njene kontrole (viša sila, promena zakona i sl.); 20) rok trajanja javnog ugovora i prava i obaveze ugovornih strana nakon njegovog isteka (uključujući i stanje u kojem se imovina mora predati javnom partneru), postupak produženja ugovorenog roka uključujući njegove posledice na finansiranje projekta; 21) kompenzacija i prebijanje potraživanja; 22) posledice štetne promene propisa; 23) razlozi i posledice prevremenog raskida (uključujući minimalan iznos koji se mora isplatiti javnom ili privatnom partneru), ugovorne kazne i odgovarajuće odredbe predviđene u tački 19) ovog stava; 24) eventualna ograničenja odgovornosti ugovornih strana; 25) svi sporedni ili povezani ugovori koje treba zaključiti, uključujući i one namenjene lakšem finansiranju troškova vezanih za projekat, kao i efekte tih ugovora na javni ugovor. To naročito obuhvata posebne odredbe kojima se javnom partneru dozvoljava da zaključi ugovor sa finansijerima privatnog partnera i da obezbedi prava na prenos javnog ugovora na lice koje navedu finansijeri u određenim okolnostima; 26) merodavno pravo i mehanizam za rešavanje sporova; 27) okolnosti pod kojima javni partner ili određeno treće lice može (privremeno ili na drugi način) preuzeti vođenje objekta ili drugu funkciju privatnog partnera kako bi se obezbedilo delotvorno i neprekidno vršenje usluge i/ili objekata koji su predmet ugovora u slučaju ozbiljnih propusta privatnog partnera u izvršavanju njegovih obaveza; 28) oporezivanje i fiskalna pitanja - ako postoje.

Javni ugovor može biti zaključen po dobijanju saglasnosti nadležnog organa jedinice lokalne samouprave. Po dobijanja ove saglasnosti, javni partner mora odabranom najpovoljnijem ponuđaču da ponudi potpisivanje javnog ugovora o koncesiji u roku koji je odredio odlukom o izboru najpovoljnije ponude.

Koncesionar, odnosno koncedent⁸⁶ je dužan da plaća novčanu naknadu za koncesiju u iznosu i na način kako je to uređeno javnim ugovorom o koncesiji, osim ako plaćanje naknade za koncesiju nije ekonomski opravdano. Koncesiona naknada određuje se u zavisnosti od vrste prirodnog bogatstva, vrste delatnosti, roka trajanja koncesije, poslovnog rizika i očekivane dobiti, opremljenosti i površini dobra u opštoj upotrebi, odnosno javnog dobra.

Javni ugovor može biti finansiran od strane privatnog partnera kroz kombinaciju direktnih ulaganja u kapital ili putem zaduženja, uključujući bez ograničenja strukturirano ili projektno finansiranje i sl. obezbeđeno od strane međunarodnih finansijskih institucija, banaka, odnosno trećih lica (u daljem tekstu: finansijeri).

Uz prethodnu saglasnost javnog partnera, privatni partner biće ovlašćen da dodeli, optereti hipotekom, založi, u periodu i obimu koji je u skladu sa Zakonom o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama, odnosno zakonom kojim se uređuje javna svojina, bilo koje svoje pravo, odnosno obavezu iz javnog ugovora ili drugu imovinu vezanu za projekat, u korist finansijera, a u cilju obezbeđivanja plaćanja bilo kog nastalog ili budućeg potraživanja u vezi sa izgradnjom i finansiranjem, odnosno refinansiranjem koncesije.

Na zahtev finansijera i privatnog partnera, javni partner može prihvatiti da dâ određena razumno zahtevana obezbeđenja i prihvati preuzimanje određenih odgovornosti koje su neophodne privatnom partneru u vezi sa bilo kojom obavezom iz javnog ugovora.

Potrebno je naglasiti da je status ugovornih strana u koncesiji zaštićen na način što je propisano da u slučaju promene propisa nakon zaključenja javnog ugovora koje pogoršavaju položaj privatnog ili javnog partnera, ugovor se može izmeniti bez ograničenja, a u obimu koji je neophodan da se privatni, odnosno javni partner dovede u položaj u kome je bio u momentu zaključenja javnog ugovora.⁸⁷

4.3. Ulaganje u javno (komunalno) preduzeće, odnosno privredno društvo koje obavlja komunalnu delatnost

Ulaganje u javno (komunalno) preduzeće, odnosno privredno društvo koje obavlja komunalnu delatnost se odvija u skladu sa Zakonom o komunalnim delatnostima, Zakonom o javnim preduzećima i obavljanju energetskim delatnostima i Zakonom o privrednim društvima.

Ulaganje u privredni subjekt ne menja samo strukturu vlasništva nad njegovim kapitalom, već se može odraziti i na njegovu upravljačku strukturu, ali i na samo biće privrednog subjekta.

Shodno članu 60. Zakona o javnim preduzećima, radi obezbeđivanja zaštite opšteg interesa u javnom preduzeću, osnivač daje saglasnost na ulaganje kapitala, statusne promene i akt o proceni vrednosti državnog kapitala i iskazivanju tog kapitala u akcijama, kao i na program i odluku o svojinskoj transformaciji, druge odluke u skladu sa osnivačkim aktom. Ova odredba se primenjuje i na društva kapitala sa većinskim učešćem državnog kapitala koja obavljaju delatnost od opšteg interesa, osim ako osnivačkim aktom tog društva nije drugačije uređeno.

Ovakva procedura nije predviđena za društva kapitala koja nemaju većinsko učešće državnog

⁸⁶ Pretpostavka je da se ovde radi o tehničkoj grešci u samom tekstu zakona, jer koncedent ne bi trebalo da plaća koncesionu naknadu sam sebi.

⁸⁷ Član 52. Zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama.

kapitala, koja su pravo na obavljanje komunalne delatnosti stekla na osnovu odluke skupštine jedinice lokalne samouprave i ugovora o poveravanju obavljanja ove delatnosti. Poštovanje ugovornih odredbi je mehanizam kontrole obavljanja komunalne delatnosti od strane ovih vršioca komunalne usluge.

5. LICENCA⁸⁸

Licenca je dozvola za obavljanje energetske delatnosti koju izdaje Agencija za energetiku Republike Srbije (u daljem tekstu: Agencija). Ukoliko se radi o proizvodnji toplotne energije, licencu izdaje nadležni organ jedinice lokalne samouprave, grada, odnosno grada Beograda.

Licenca je administrativni akt o ispunjenosti uslova propisanih Zakonom o energetici i Pravilnikom o uslovima u pogledu stručnog kadra i načinu izdavanja i oduzimanja licence za obavljanje energetske delatnosti. To je poslednji u nizu pravnih akata neophodnih za obavljanje energetske delatnosti. Licencu mora da poseduje lice koje već ima u posedu postrojenje, a ukoliko se radi o licu koje obavlja delatnost proizvodnje toplotne energije, ono mora da poseduje i pravo na obavljanje ove delatnosti koje je steklo na osnovu odluke o osnivanju, ugovora o poveravanju obavljanja delatnosti od opšteg interesa ili na osnovu ugovora o koncesiji.

Uslovi za dobijanje licence su: 1) da je podnosilac zahteva registrovan za obavljanje energetske delatnosti za koju se izdaje licenca; 2) da je za energetski objekat izdata upotrebna dozvola; 3) da energetski objekti i ostali uređaji, instalacije ili postrojenja neophodni za obavljanje energetske delatnosti ispunjavaju uslove i zahteve utvrđene tehničkim propisima, propisima o energetske efikasnosti, propisima o zaštiti od požara i eksplozija, kao i propisima o zaštiti životne sredine; 4) da podnosilac zahteva ispunjava propisane uslove u pogledu stručnog kadra za obavljanje poslova tehničkog rukovođenja, rukovanja i održavanja energetske objekata, odnosno uslove u pogledu broja i stručne osposobljenosti zaposlenih lica za obavljanje poslova na održavanju energetske objekata, kao i poslova rukovaoca u tim objektima; 5) da podnosilac zahteva raspolaže finansijskim sredstvima koja su neophodna za obavljanje energetske delatnosti; 6) da direktor, odnosno članovi organa upravljanja nisu bili pravosnažno osuđeni za krivična dela u vezi sa obavljanjem privredne delatnosti; 7) da podnosiocu zahteva nije izrečena mera zabrane obavljanja delatnosti ili ako su prestale pravne posledice izrečene mere; 8) da podnosilac zahteva poseduje dokaz o pravnom osnovu za korišćenje energetske objekta u kojem se obavlja energetska delatnost; 9) da nad podnosiocem zahteva nije pokrenut postupak stečaja ili likvidacije.

Licenca za proizvodnju električne energije, kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije i proizvodnju toplotne energije izdaje se na period od 30 godina.⁸⁹ Prilikom izdavanja licence plaća se određena taksa Agenciji. Za posedovanje licence Agenciji se godišnje plaća određena naknada.⁹⁰ Ukoliko se radi o licenci za proizvodnju toplotne energije, ove takse i naknade zavisiće od odluka nadležnih organa jedinice lokalne samouprave.

U slučaju da nosilac licence prestane da ispunjava propisane uslove za dobijanje licence, ili da ne ispunjava bilo koje druge propise vezane za obavljanje energetske delatnosti, licenca mu se može privremeno ili stalno oduzeti.

Licenca nije potrebna za obavljanje: 1) proizvodnje električne energije u objektima ukupne

⁸⁸ Nakon što stekne pravo na obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije, energetski subjekt koji proizvodi električnu energiju treba da se obrati Ministarstvu nadležnom za vodoprivredu, odnosno Sekretarijatu nadležnom za vodoprivredu (ako se nalazi na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine) za utvrđivanje naknade za korišćenje površinskih, podzemnih i mineralnih voda, da izvrši obračun naknade za korišćenje vode. Ova naknada je utvrđena samo za javno elektroprivredno preduzeće.

⁸⁹ Član 21. stav 1. Zakona o energetici.

⁹⁰ Naknada za licence utvrđena je Aktima Agencije za energetiku i to: Kriterijumima i merilima za određivanje visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti i Odlukom o vrednosti koeficijenta za obračun visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti za konkretnu godinu.

odobrene snage priključka do 1 MW i proizvodnje električne energije isključivo za sopstvene potrebe; 2) proizvodnje toplotne energije u objektima ukupne snage do 1 MWt i proizvodnje toplotne energije isključivo za sopstvene potrebe; 3) kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije u termoelektranama - toplanama u objektima do 1 MW ukupne odobrene električne snage priključka i 1 MWt ukupne toplotne snage, kao i kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije isključivo za sopstvene potrebe.

U Pravilniku o uslovima u pogledu stručnog kadra i načinu izdavanja i oduzimanja licence za obavljanje energetske delatnosti definisan je zahtev za izdavanje licence za obavljanje energetske delatnosti za proizvodnju električne energije. Kada se radi o proizvodnji električne energije različito je definisan obrazac u zavisnosti od objekata u kojima se proizvodi električna energija, tako da postoji poseban obrazac za objekte za proizvodnju električne energije u termoelektranama.

Shodno odredbama Pravilnika o uslovima u pogledu stručnog kadra i načinu izdavanja i oduzimanja licence za obavljanje energetske delatnosti utvrđen je poseban obrazac za izdavanje licence za proizvodnju električne energije u elektrani-toplani sa kombinovanim procesom proizvodnje. Licenca za obavljanje proizvodnje električne energije u ovakvom objektu se izdaje u skladu sa odredbama Zakona o energetici i ovog pravilnika.

Zakonom o energetici je propisano da je izdavanje licenci za delatnost proizvodnje toplotne energije u toplanama u nadležnosti jedinice lokalne samouprave.⁹¹

91 Član 178. Zakona o energetici.

6. PRIKLJUČENJE POSTROJENJA NA MREŽU

6.1. Priključenje postrojenja na elektroenergetsku mrežu

Nakon dobijanja upotrebne dozvole neophodno je izvršiti priključenje postrojenja na elektroenergetsku mrežu. Objekat proizvođača električne energije priključuje se na prenosni odnosno distributivni elektroenergetski sistem pod uslovima i na način propisan Zakonom o energetici, Uredbom o uslovima isporuke električne energije i Pravilima o radu prenosnog odnosno distributivnog elektroenergetskog sistema, a u skladu sa standardima i tehničkim propisima koji se odnose na uslove priključenja i korišćenja elektroenergetskih objekata, uređaja i postrojenja.

Objekat proizvođača električne energije (elektrana) priključuje se na prenosni ili distributivni sistem na osnovu odobrenja za priključenje nadležnog operatora sistema.

Odobrenje za priključenje izdaje se rešenjem u upravnom postupku, na zahtev pravnog ili fizičkog lica čiji se objekat priključuje. Ovim rešenjem se, između ostalog, utvrđuju uslovi koje je podnosilac zahteva, proizvođač električne energije, dužan da ispuni da bi proizvodni objekat bio priključen na sistem.

Troškovi priključenja obuhvataju i troškove nabavke mernih uređaja i snosi ih podnosilac zahteva za priključenje.

Visinu troškova utvrđuje operator prenosnog, odnosno transportnog i distributivnog sistema u skladu sa Metodologijom⁹² za utvrđivanje troškova priključenja koju donosi Agencija za energetiku. Ovom metodologijom su utvrđeni način i bliži kriterijumi za obračun troškova priključka, a u zavisnosti od odobrene instalisane snage, mesta priključka, potrebe za izvođenjem radova ili potrebe za ugrađivanjem neophodne opreme i drugih objektivnih kriterijuma.

Operator sistema, je, na osnovu Metodologije, doneo sopstveni akt o visini troškova priključenja, koji dostavlja Agenciji za energetiku pre početka primene i on mora biti usklađen sa navedenom metodologijom.

Postupak počinje podnošenjem zahteva za izdavanje odobrenja za priključenje, koji se podnosi energetsom subjektu za prenos, odnosno distribuciju električne energije na čiji sistem se priključuje postrojenje.

Uz ovaj zahtev podnose se podaci o: 1) vlasniku objekta, odnosno nosiocu prava korišćenja objekta (za fizičko lice: lično ime i prebivalište, JMBG, a za pravno lice odnosno preduzetnika: poslovno ime odnosno naziv, sedište, PIB, matični broj, račun i odgovorno lice); 2) objektu za čije se priključenje traži izdavanje odobrenja za priključenje (adresa, vrsta, lokacija objekta i namena objekta); 3) vremenu kad se predviđa priključenje objekta. Takođe se podnose i podaci o: 1) ukupnoj instalisanoj snazi objekta, broju i snazi generatorskih jedinica, generatorski napon i blok transformator; 2) očekivanoj godišnjoj i mesečnoj proizvodnji; 3) uređajima za zaštitu i merenje; 4) energetska dozvola i licenca za obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije, za objekte snage veće od 1 MW, (iz ovog proizilazi da se prvo pribavlja licenca za obavljanje delatnosti, pa tek onda se priključuje energetski objekat na mrežu).

⁹² Odluka o utvrđivanju metodologije o kriterijumima i načinu određivanja troškova priključka na prenos i distribuciju električne energije («Sl. glasnik RS» br. 60/06, 79/06, 114/06, 14/07 i 9/09). Od 1. januara 2013. godine, počće da se primenjuje Odluka o utvrđivanju metodologije za određivanje troškova priključenja na sistem za prenos i distribuciju električne energije («Sl. glasnik RS» br. 77/12).

Pored navedenog, za izgrađene objekte se podnose i građevinska dozvola, kao i dokaz o pravu svojine na objektu ili pravu korišćenja objekta.

Energetski subjekt za prenos odnosno distribuciju električne energije, kome je podnet zahtev za priključenje, dužan je da u roku od šezdeset dana, od dana prijema pismenog zahteva, odluči o zahtevu za izdavanje odobrenja za priključenje postrojenja na elektroenergetsku mrežu.

Nadležni energetski subjekt će izdati pozitivno rešenje, ukoliko su ispunjeni svi uslovi, a na osnovu tehničkog izveštaja, obračuna troškova priključka i drugih raspoloživih dokumenata. Rešenje o odobrenju za priključenje objekta na prenosni ili distributivni sistem sadrži naročito: 1) mesto priključenja na sistem; 2) način i tehničke uslove priključenja; 3) odobrenu snagu, odnosno kapacitet; 4) mesto i način merenja energije; 5) rok za priključenje i 6) troškove priključenja.

Rok važnosti Rešenja o odobrenju priključenja je najduže dve godine od dana njegovog donošenja. Na zahtev podnosioca rok važenja ovog Rešenja može se produžiti. Zahtev za produženje roka podnosi se najkasnije 30 dana pre isteka roka utvrđenog istim Rešenjem.

Protiv Rešenja o odobrenju priključenja može se podneti žalba Agenciji za energetiku Republike Srbije u roku od 15 dana od dana dostavljanja Rešenja. Odluka Agencije po žalbi je konačna i protiv nje se može pokrenuti upravni spor.

Energetski subjekt na čiji sistem se priključuje objekat proizvođača energije odobriće priključenje ako utvrdi da uređaji i instalacije objekta koji se priključuje ispunjavaju uslove propisane zakonima, tehničkim i drugim propisima kojima se uređuju uslovi i način eksploatacije tih objekata.

Operator sistema je dužan da priključi objekat proizvođača električne energije na prenosni, odnosno distributivni sistem u roku od 15 dana od dana ispunjenja sledećih uslova: 1) uslova iz odobrenja za priključenje; 2) da je za objekat pribavljena upotrebna dozvola ili da uređaji i instalacije objekta proizvođača ispunjavaju tehničke i druge propisane uslove; 3) da su za mesto primopredaje uređeni balansna odgovornost i pristup sistemu.

Objekat koji se gradi, odnosno čije je građenje završeno bez građevinske dozvole, ne može biti priključen na elektroenergetsku, mrežu daljinskog grejanja ili druge infrastrukturne mreže.

Zabranjeno je: priključivanje objekata na sistem bez odobrenja za priključenje, samovlasno priključivanje objekata, uređaja ili instalacija na prenosni, transportni ili distributivni sistem, kao i puštanje u pogon istih.

6.2. Priključenje postrojenja na mrežu za distribuciju toplotne energije⁹³

Priključenje postrojenja na mrežu za distribuciju toplotne energije vrši se u skladu sa odredbama Zakona o energetici i posebnim propisima ukoliko su doneti.⁹⁴

Kada se radi o postrojenju koje istovremeno proizvodi toplotnu i električnu energiju, ono ne mora biti priključeno na mrežu za distribuciju toplotne energije, ukoliko toplotnu energiju ko-

⁹³ Jedan od veoma važnih elemenata da bi priključenje proizvodnog objekta na toplovod bilo svrsishodno, je usklađivanje Zakona o komunalnim delatnostima sa Zakonom o energetici, tj. odvajanje energetske delatnosti proizvodnje toplotne energije od njene distribucije. Takođe je važno i odvajanje distribucije toplotne energije od snabdevanja toplotnom energijom. U svakom slučaju distribucija toplotne energije mora biti izdvojena od delatnosti koje u sebi imaju elemente prodaje, kako bi se mogli proceniti troškovi distribucije toplotne energije (kao mrežne delatnost) i time ostvariti konkurentnost proizvedene toplotne energije, sa jasno definisanom cenom, koja konkuriše drugim proizvođačima toplotne energije, odnosno drugim načinima obezbeđenja toplotne energije.

⁹⁴ Pod posebnim propisima se smatraju propisi jedinice lokalne samouprave koji se odnose na način obavljanja komunalne delatnosti proizvodnje i distribucije toplotne energije i obezbeđenja funkcionisanja obavljanja ove delatnosti, njenog kontinuiteta i prava i obaveza vršioca komunalne delatnosti distribucije i snabdevanja toplotnom energijom. U ove propise spadaju i pravila rada distributera toplotne energije, ukoliko ih je doneo.

riste za sopstvene potrebe.⁹⁵

Priključenje objekta na sistem za distributivni sistem za toplotnu energiju vrši se na osnovu istih odredbi Zakona o energetici, kao i priključenje objekta na prenosni, odnosno distributivni sistem za električnu energiju.

Ukoliko energetski subjekt obavlja delatnosti proizvodnje toplotne i/ili električne energije u jednom objektu, on treba da bude priključen na toplovod i na elektroenergetski sistem i operativno upravljani na način kako se upravlja objektom za proizvodnju energije.

Priključenje objekta na distributivni sistem za toplotnu energiju vrši se na osnovu odobrenja energetskog subjekta za distribuciju i snabdevanje toplotnom energijom, na čiji sistem se priključuje objekat, pod uslovom da uređaji i instalacije objekta koji se priključuje ispunjavaju uslove propisane zakonom, tehničkim i drugim propisima kojima se uređuju uslovi i način eksploatacije tih objekata.

Odobrenje za priključenje se izdaje na zahtev lica čiji se objekat priključuje. Energetski subjekt za distribuciju toplotne energije je dužan da odluči po zahtevu za priključenje u roku od 30 dana od dana prijema pismenog zahteva. Protiv ovog rešenja može se podneti žalba u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja nadležnom organu jedinice lokalne samouprave (za poslove energetike).

Odobrenje za priključenje postrojenja na distributivni sistem za toplotnu energiju sadrži: 1) mesto priključenja na sistem; 2) način i tehničke uslove priključenja; 3) odobren kapacitet; 4) mesto i način merenja energije; 5) rok za priključenje i 6) troškove priključenja.

Troškove priključka snosi podnosilac zahteva za priključenje. Troškovi priključka utvrđuju se u skladu sa propisima jedinice lokalne samouprave kojima se uređuje način obavljanja komunalne delatnosti. Distributer toplotne energije je dužan da priključi objekat proizvođača energije na sistem u roku i pod uslovima utvrđenim odobrenjem za priključenje.

⁹⁵ Član 56. stav 5) Zakona o energetici. – značajno i za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije.

7. STICANJE STATUSA POVLAŠĆENOG PROIZVOĐAČA ELEKTRIČNE ENERGIJE I MERE PODSTICAJA⁹⁶

Zakonom o energetici je utvrđena kategorija povlašćenih proizvođača električne energije. Postrojenja na hidrogeotermalnu energiju se po dva osnova smatraju povlašćenim proizvođačima električne energije: prvo, u procesu proizvodnje koriste obnovljiv izvor energije i drugo, ukoliko u kombinovanom procesu proizvode električnu i toplotnu energiju.

Zakonom o energetici je utvrđeno da povlašćeni proizvođači električne energije imaju pravo na: 1) podsticajne mere kao što su: obaveza otkupa električne energije od povlašćenog proizvođača, cene po kojima se ta energija otkupljuje i period važenja obaveze; 2) prvenstvo pri preuzimanju ukupno proizvedene električne energije u prenosni ili distributivni sistem, osim u slučaju kada je ugrožena sigurnost rada tih sistema; 3) druga prava u skladu sa Zakonom o energetici i podzakonskim aktima ovog zakona, kao i drugim zakonima i propisima kojima se uređuju porezi, carine i druge dažbine, odnosno subvencije i druge mere podsticaja, zaštita životne sredine i energetska efikasnost.

Ovim zakonom je takođe utvrđen postupak podnošenja zahteva za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije, kao i obaveza Vlade da donese akta o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije i podsticajnim merama za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora.

Dana 2. februara 2013. godine, stupile su na snagu uredbе Vlade, kojima je uređen način i postupak sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije i mere podsticaja za ove kategorije lica.

Shodno odredbama Zakona o energetici Vlada je donela i Uredbu o načinu obračuna i načinu raspodele prikupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije. Vlada je donela i akt kojim se utvrđuje naknada za podsticaj električne energije koja se proizvodi iz obnovljivih izvora. Ova naknada će se utvrđivati svake godine.

7.1. Sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije

Uredbom o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije uređen je postupak i način sticanja ovog statusa, uz uslove koje treba da ispuni proizvođač električne energije iz hidrogeotermalne energije da bi stekao ovaj status.

Ovom uredbom nije posebno utvrđen pojam elektrane na hidrogeotermalnu energiju, ali je utvrđen pojam elektrane sa kombinovanom proizvodnjom.⁹⁷ Takođe, ukoliko se radi o objektu koji istovremeno proizvodi i električnu i toplotnu energiju (kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije) sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije, da bi stekao status povlašćenog proizvođača treba da bude snage do 10 MW i da ima zaključen ugovor o prodaji toplotne energije, osim ako toplotnu energiju koristi za sopstvene potrebe.

Proizvođač koji obavlja delatnost proizvodnje električne energije u više elektrana koje ko-

⁹⁶ Uređivanje uslova za sticanje statusa povlašćenog proizvođača toplotne energije, kao i kriterijuma za ispunjenost tih uslova, kao način i postupak sticanja tog statusa je u nadležnosti jedinice lokalne samouprave, grada, odnosno grada Beograda.

⁹⁷ Elektrane sa kombinovanom proizvodnjom su elektrane koje u procesu proizvodnje istovremeno proizvode električnu i toplotnu energiju koristeći fosilna goriva (ugalj ili prirodni gas), otpadne tehnološke gasove sa organskom frakcijom ili fosilna goriva u kombinaciji sa nekim obnovljivim izvorom energije, m otpadom ili otpadnim tehnološkim gasovima sa organskom frakcijom. Uredbom je utvrđen i proračun ukupne stepena korisnosti elektrane za kombinovanu proizvodnju. Ovakva definicija je isključila mogućnost da mere podsticaja stekne ona elektrana sa kombinovanom proizvodnjom ukoliko koristi isključivo obnovljive izvore.

riste obnovljive izvore energije koje ispunjavaju kriterijume za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije shodno navedenoj uredbi, podnose zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača za svaku elektranu posebno.

Proizvođač koji obavlja delatnost proizvodnje električne energije u elektrani koja sadrži različite proizvodne jedinice, može steći status povlašćenog proizvođača samo za one proizvodne jedinice koje ispunjavaju uslove propisane Zakonom o energetici i Uredbom o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije.

Propisano je da u mestima priključenja na prenosni, odnosno distributivni sistem proizvodne jedinice za koje se podnosi zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača moraju biti ugrađeni posebni merni uređaji za merenje električne energije sa karakteristikama shodno Zakonu o energetici i pravilima o radu prenosnog, odnosno distributivnog sistema. Pored mernih uređaja, ove proizvodne jedinice moraju imati označena merna mesta na kojima se meri ukupna proizvedena toplota, povratna toplota i potrošnja primarne energije.

Zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača podnosi se Ministarstvu nadležnom za poslove energetike. Ovaj zahtev se podnosi na obrascu O-2 (Zahtev za izdavanje rešenja o sticanju statusa povlašćenog proizvođača električne energije iz Uredbe o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije). Ukoliko nastupe bilo kakve promene u podacima koji čine sadržaj navedenog obrasca, a odnose se na osnovne podatke o elektrani, odnosno na sve planirane promene tehnološkog procesa, vrste primarnog goriva ili drugih propisanih karakteristika elektrane, koje su od značaja za sticanje ovog statusa, podnosilac je obavezan da obavesti Ministarstvo nadležno za poslove energetike najkasnije 30 dana pre započinjanja planiranih radova.

Uz zahtev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača dostavljaju se dokazi o ispunjenosti uslova za sticanje tog statusa, i to: 1) kopija licence za obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije, ukoliko je elektrana snage veće ili jednake 1 MW; 2) kopija ugovora o obavljanju delatnosti proizvodnje električne energije u elektrani koja je promet zahteva između nosioca licence i podnosioca zahteva, ukoliko podnosilac zahteva nije imalac licence; 3) upotrebna dozvola za elektranu koja je predmet zahteva; 4) kopija akta o priključenju na prenosni odnosno distributivni sistem, sa potvrdom nadležnog operatora daje merno mesto elektrane koje je predmet zahteva izvedeno u skladu sa uslovima propisanim Zakonom o energetici i Uredbom o uslovima za sticanje statusa povlašćenog proizvođača električne energije; 5) kopiju ugovora o prodaji toplotne energije, odnosno potvrdu podnosioca zahteva da se proizvedena toplotna energije koristi za sopstvene potrebe, ukoliko se zahtev odnosi na elektranu sa kombinovanom proizvodnjom; 6) kopiju sveske glavnog projekta u kojoj je proračunat stepen korisnosti elektrane ukoliko se radi o elektrani sa kombinovanom proizvodnjom; 7) podatke o licu odgovornom za rad elektrane (ime, položaj, telefon, faks i elektronska adresa).

Status povlašćenog proizvođača utvrđuje Ministarstvo nadležno za poslove energetike rešenjem koje se donosi u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva za sticanje statusa povlašćenog proizvođača, ako su ispunjeni uslovi. Protiv ovog rešenja se može podneti žalba Vladi u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Posebna obaveza povlašćenog proizvođača električne energije je da vodi evidenciju o utrošenom primarnom gorivu (osnovnom i dopunskom) u kojoj se beleži količina i prosečne donje toplotne moći utrošenog goriva.⁹⁸

98 Uredbom je propisan i način kako se dokazuje i tačnost ove evidencije: 1) kopijama računa o nabavci goriva sa dokumentacijom koja prati

Ministarstvo nadležno za poslove energetike vodi registar povlašćenih proizvođača električne energije.

7.2. Mere podsticaja za proizvođače električne energije u elektranama

Potrebno je ukazati da podsticajne mere za povlašćene proizvođače električne energije obuhvataju obavezu otkupa električne energije od povlašćenog proizvođača, cene po kojima se ta energija otkupljuje i period važenja obaveze otkupa električne energije i preuzimanje balansne odgovornosti. Pored navedenog, povlašćeni proizvođači imaju pravo na prvenstvo pri preuzimanju ukupno proizvedene električne energije u prenosni ili distributivni sistem, osim u slučaju kada je ugrožena sigurnost rada tih sistema i druga prava propisana propisima kojima se uređuju porezi, carine i druge dažbine, odnosno subvencije i druge mere podsticaja, zaštita životne sredine i energetska efikasnost.

Uredbom o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije bliže se uređuju kategorije povlašćenih proizvođača električne energije, propisuju se mere podsticaja, uslovi za njihovo ostvarivanje, način utvrđivanja podsticajnog perioda, prava i obaveze koje iz tih mera proizilaze za povlašćene proizvođače i druge energetske subjekte i uređuje se sadržina ugovora i dr.

Merama podsticaja smatraju se: 1) podsticajni period⁹⁹ od 12 godina za sva postrojenja povlašćenih proizvođača koja su puštena u pogon manje od 12 meseci pre potpisivanja ugovora o otkupu ukupno proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem električnom energijom, odnosno podsticajni period od 12 godina umanjen za razliku između godine zaključenja ugovora i godine puštanja u pogon za sva druga postrojenja; 2) podsticajna otkupna cena po kojoj povlašćeni proizvođač ima pravo da prodaje javnom snabdevaču električnom energijom ukupni iznos proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda; 3) preuzimanje balansne odgovornosti i troškova balansiranja povlašćenog proizvođača tokom podsticajnog perioda od strane javnog snabdevača; 4) besplatno mesečno obaveštavanje povlašćenog proizvođača i javnog snabdevača električnom energijom o očitanoj proizvodnji električne energije u objektu povlašćenog proizvođača od strane operatora sistema na koji je priključeno postrojenje tokom podsticajnog perioda¹⁰⁰; 5) pravo povlašćenog proizvođača da nakon isteka podsticajnog perioda sa javnim snabdevačem zaključi ugovor o otkupu ukupnog proizvedene električne energije po tržišnim uslovima na organizovanom tržištu električne energije u Republici Srbiji.

Ovom uredbom je potvrđeno da elektrane na hidrogeotermalnu energiju spadaju u one objekte koji imaju pravo na korišćenje mera podsticaja, ali da prethodno moraju imati zaključen ugovor o otkupu ukupno proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda. Javni snabdevač električnom energijom je dužan da na zahtev proizvođača električne energije iz elektrane koja koristi obnovljive izvore energije, koja nije priključena na sistem, zaključi ugovor o privremenom preuzimanju balansne odgovornosti i privremenom otkupu električne energije, ukoliko je proizvođač prethodno ispunio uslove iz odobrenja za priključenje i prib-

gorivo, a u slučaju da vlasnik postrojenja ima sopstvenu proizvodnju goriva, izmerenim vrednostima utrošene količine svakog goriva, registrovanim preko instalisanih i zapečaćenih merno-registracionih merača za kontinualno praćenje utroška svake vrste goriva koje se ne kupuje; 2) rezultatima analiza donje toplotne moći reprezentativnog uzorka, za svaku nabavku goriva, izvršena od strane akreditovanih institucija, a u slučaju korišćenja goriva koja vlasnik postrojenja sam proizvodi rezultatima analiza reprezentativnih uzoraka svake vrste goriva rađenih na svaka tri meseca.

99 Podsticajni period zua povlašćenog proizvođača čije je postrojenje ušlo u pogon više od 12 meseci pre potpisivanja ugovora o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem određuje se kao: $N = \max \{0, [12 - (G_u - G_p)]\}$, gde je N – podsticajni period, G_u – godina sklapanja ugovora o otkupu ukupno proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem, G_p – godina puštanja u pogon elektrane povlašćenog proizvođača.

100 Ovo pravo ima i povlašćeni proizvođač električne energije i kada mu istekne podsticajni period, ukoliko je sa javnim snabdevačem zaključio ugovor o otkupu ukupno proizvedene električne energije nakon isteka podsticajnog perioda.

avio upotrebnu dozvolu, drugi dokaz da uređaji i instalacije elektrane ispunjavaju tehničke i druge propisane uslove ili upotrebnu dozvolu za probni rad¹⁰¹. Ovaj privremeni ugovor važi od puštanja elektrane u probni rad do zaključivanja ugovora o otkupu ukupno proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda, a najduže tri meseca. Ukoliko ovaj proizvođač pribavi status povlašćenog proizvođača ima pravo na podsticajne mere: 1) podsticajni period, 2) podsticajnu otkupnu cenu, 3) preuzimanje balansne odgovornosti. U slučaju da nije pribavio status povlašćenog proizvođača, proizvođač ima pravo da naplati prodatu električnu energiju od javnog snabdevača po prosečnoj tržišnoj ceni i obavezu da plati troškove balansiranja javnom snabdevaču po ceni koja je jednaka količniku ukupnih troškova balansiranja balansne grupe javnog snabdevača i ukupne prodate električne energije javnog snabdevača.¹⁰²

Prava i obaveze povlašćenog proizvođača i javnog snabdevača tokom podsticajnog perioda, uređuju se ugovorom o otkupu ukupno proizvedene električne energije iz elektrana (instalirane snage do 5 MW i od 5 MW), koji se zaključuje u pisanoj formi¹⁰³. Ovaj Ugovor se potpisuje za period važenja statusa povlašćenog proizvođača. Uz zahteva za zaključenje ovog ugovora, javnom snabdevaču se dostavlja rešenje o sticanju statusa povlašćenog proizvođača.

Povlašćeni proizvođač koji je zaključio ugovor o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije sa javnim snabdevačem pripada balansnoj grupi javnog snabdevača. Ukoliko povlašćeni proizvođač ima instaliranu snagu preko 5 MW, dužan je da javnom snabdevaču električnom energijom dostavlja planove rada u skladu sa ugovorom o otkupu ukupno proizvedene električne energije i pravilima rada prenosnog sistema.¹⁰⁴ Standardni model ovih ugovora propisuje Ministarstvo nadležno za poslove energetike. Izuzetno ugovorne strane će moći odstupiti od standardnih modela ugovora, ukoliko su saglasne obe strane i uz prethodno pribavljenu saglasnost ovog Ministarstva u pisanoj formi. Dok Ovaj model ne bude utvrđen, primenjivaće se prethodno utvrđeni model ugovora.¹⁰⁵

Uredbom su utvrđene otkupne cene električne energije koje se razlikuju prema vrsti elektrane i prema instaliranoj snazi. Postoji tri kategorije povlašćenih elektrana i to:

Redni broj	Vrsta elektrane	Instalirana snaga P (MW)	Podsticajna otkupna cena (cEUR/1 kWh)
1.	na geotermalnu energiju	do 1	9,67
2.	na geotermalnu energiju	1 – 5	10,358-0,688*P
3.	na geotermalnu energiju	preko 5	6,92

101 Iako je članom 5 stav 1. Uredbe o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije, predviđena navedena formulacija, zakonodavac je najverovatnije mislio na rešenje o odobravanju puštanja objekta u probni rad.

102 Prosečna tržišna cena energije i cena usluga balansiranja utvrđuju se na osnovu podataka o kupovini energije i usluga balansiranja javnosnabdevača u mesecu koji prethodi potpisivanju privremenog ugovora i definišu u istom ugovoru (kojim se uređuje prodaja električne energije nakon dobijanja upotrebne dozvole i priključenja na sistem) - član 5 stav 5. Uredbe o merama podsticaja za proizvođače električne energije.

103 Ovaj ugovor sadrži naročito: 1) ugovorne strane i kategoriju povlašćenog proizvođača; 2) predmet ugovora, datum zaključenja i datum prestanka ugovora; 3) mesto prodaje energije; 4) mesto merenje; 5) način utvrđivanja gubitaka između mesta prodaje i mesta merenja, ukoliko se ne nalaze na istom mestu; 6) način davanja prigovora na očitane vrednosti; 7) način utvrđivanja proizvodnje u slučaju kvara mernog uređaja; 8) cenzus električne energije utvrđenu u skladu sa 13.14. i 15. ove urebe; 9) način i dinamiku obaračunavanja, fakturisanja i plaćanja; 10) kamatu u slučaju neblagovremenog plaćanja; 11) način obezbeđivanja garancije plaćanja; 12) način komunikacije ugovornih strana; 13) obaveze javnog snabdevača u pogledu preuzimanja balansne odgovornosti i u pogledu planiranja rada elektrane; 14) obaeze povlašćenog proizvođača u pogledu prenosa garancija porekla na javnog snabdevača; 15) spisak podataka čija se tajnost garantuje; 16) odgovornost za nastanak štete; 17) način i mesto arbitraže; 18) spisak događaja koji se smatraju višom silom u skladu sa vežećim aktima; 19) razloge privremenog prekida i uslove nastavka ugovora; 20) razloge i uslove trajnog raskida ugovora; 21) uslove prenosa prava i obaveza iz ugovora na treća lica. Za razliku od dosadašnjih akata kojima je uređena ova oblast, ovom Uredbom je utvrđeno da javni snabdevač u skladu sa zakonom garantuje naplatu potraživanja povlašćenom proizvođaču sa kojim je zaključio ugovor o otkupu ukupnog iznosa proizvedene električne energije tokom podsticajnog perioda.

104 Pretpostavka je da će ugovorom o otkupu biti definisano da se ovi planovi trebaju usklađivati i sa pravilima o raua distributivnog sisitema ukoliko je elektrana priključena na mrežu za distribuciju električne energije.

105 Model ugovora o otkupu električne energije, www.eps.rs

Podsticajne otkupne cene izražene su u evrocentima po kilovatsatu (c€/kWh) i zaokružuju se na dve decimale.

Uredbom o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije utvrđena je formula po kojoj se vrši redovna godišnja korekcija podsticajnih otkupnih cena zbog inflacije u evro zoni. Ova korekcija se vrši u februaru svake godine, počevši od 2014. godine.

Ovom uredbom je utvrđeno da se navedene podsticajne cene utvrđuju na svake tri godine i mogu se godišnje preispitivati. I sama uredba važi tri godine - do 31. decembra 2015. godine. Prelaznim odredbama su utvrđena pravila za povlašćene proizvođače koji su već zaključili ugovor o otkupu električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora i zaštita njihovih prava.

Očitavanje električne energije kod povlašćenog proizvođača, koji je zaključio ugovor o otkupu sa javnim snabdevačem, svakog prvog u mesecu obavlja, bez naknade, operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema i najkasnije do petog u mesecu dostavlja očitane podatke za prethodni mesec povlašćenom proizvođaču i javnom snabdevaču. Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema je dužan da pre zaključenja ovog ugovora izvrši očitavanje brojila i da očitane podatke dostavi povlašćenom proizvođaču i javnom snabdevaču u roku od tri dana od dana dostavljanja zahteva od strane povlašćenog proizvođača.

7.3. Garancija porekla¹⁰⁶

Garancija porekla je dokument koji ima isključivu funkciju da dokaže krajnjem kupcu da je dati udeo ili količina energije proizvedena iz obnovljivih izvora energije, kao i iz kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije.

Garanciju porekla izdaje operator prenosnog sistema na zahtev: 1) proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije, 2) proizvođača energije za grejanje i hlađenje iz obnovljivih izvora energije i 3) proizvođača električne i toplotne energije iz kombinovane proizvodnje sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije, na osnovu podataka operatora na čiji sistem je objekat proizvođača priključen, javnog snabdevača i izjave podnosioca zahteva o korišćenju investicione podrške.

Garancija porekla se izdaje za jediničnu količinu proizvedene energije od 1 MWh. Garancija porekla se za količinu proizvedene energije u određenom periodu izdaje samo jednom. Ova garancija je dokument u elektronskom obliku i važi godinu dana od dana izdavanja. Ona je prenosiva.

Garancija porekla za energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora energije sadrži naročito: 1) naziv, lokaciju, vrstu i snagu proizvodnog kapaciteta; 2) datum puštanja objekta u rad; 3) podatak da li se garancija porekla odnosi na električnu energiju ili na energiju za grejanje ili hlađenje; 4) datum početka i kraja proizvodnje energije za koju se izdaje garancija porekla; 5) podatak iz pismene izjave podnosioca zahteva da li je za izgradnju proizvodnog kapaciteta bila korišćena investiciona podrška iz nacionalnih sredstava i vrsta te podrške; 6) podatak da li je korišćena podsticajna otkupna cena energije; 7) datum i zemlju izdavanja i jedinstveni identifikacioni broj. Ukoliko je postrojenje istovremeno i objekat za kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije sa visokim stepenom iskorišćenja primarne energije - Garancija porekla sadrži i: 1) donju toplotnu moć goriva koje se koristi za proizvodnju električne energije za koju se izdaje garancija porekla; 2) svrhu za koju se koristi toplotna energija proizvedena u postrojenju za kombinovanu proizvodnju električne i toplotne energije za koju se izdaje garancija porekla; 3) uštedu primarne energije u procesu proizvodnje električne energije za koju se izdaje garancija porekla.

Registar izdatih garancija porekla vodi operator prenosnog sistema.

¹⁰⁶ Posebnim propisem će biti uređena sadržina garancije porekla, postupak izdavanja, prenošenja i prestanak važenja garancije porekla, način vođenja registra, kao i način dostavljanja podataka o proizvedenoj električnoj energiji izmerenoj na mestu predaje u prenosni, odnosno distributivni sistem.

Ministarstvo za poslove energetike bliže propisuje sadržinu garancije porekla, postupak izdavanja, prenošenja i prestanak važenja garancije porekla, način vođenja registra, kao i način dostavljanja podataka o proizvedenoj električnoj energiji izmerenoj na mestu predaje u prenosni, odnosno distributivni sistem.

Potrebno je ukazati da Garancija porekla izdata u drugim državama važi pod uslovima reciprociteta i u Republici Srbiji i u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.

RELEVANTNI PROPISI ZA IZRADU VODIČA ZA IZGRADNJU OBJEKATA I PROIZVODNJU ENERGIJE IZ OBNOVLJIVIH IZVORA¹

I. Osnovni međunarodni propisi

- 1) Zakon o ratifikaciji Ugovora o osnivanju Energetske zajednice između Evropske Zajednice i Republike Albanije, Republike Bugarske, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Crne Gore, Rumunije, Republike Srbije i Privremene Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta Bezbednosti Ujedinjenih Nacija (Sl. glasnik RS br. 62/06)
- 2) Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije, sa druge strane (Sl. glasnik RS br. 83/08)
- 3) Zakon o potvrđivanju Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Sl. glasnik RS br. 38/09)
- 4) Zakon o potvrđivanju Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promeni klime, sa aneksima (Sl. list SRJ, Međunarodni ugovori br. 2/97)
- 5) Zakon o potvrđivanju Kjoto Protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promeni klime (Sl. glasnik RS, Međunarodni ugovori br. 88/07 i 38/09)

II. Strateški dokumenti koji se odnose na oblast energetike

- 1) Odluka o utvrđivanju Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine (Sl. glasnik RS br. 44/05)
- 2) Uredba o utvrđivanju Programa ostvarivanja Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine za period od 2007. do 2012. godine (Sl. glasnik RS br. 17/07, 73/07, 99/09 i 27/10)

III. Propisi iz oblasti energetike

- 1) Zakon o energetici (Sl. glasnik RS br. 57/11, 80/11, 93/12 i 124/12)
- 2) Uredba o uslovima isporuke električne energije (Sl. glasnik RS br. 107/2005)
- 3) Uredba o uslovima za isporuku prirodnog gasa (Sl. glasnik RS br. 47/2006, 3/2010 i 48/2010)
- 4) Pravilnik o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahteva i načinu izdavanja energetske dozvole (Sl. glasnik RS br. 23/06, 113/08 i 50/2011)
- 5) Pravilnik o uslovima u pogledu stručnog kadra i načinu izdavanja i oduzimanja licence za obavljanje energetske delatnosti (Sl. glasnik RS br. 117/05, 40/06, 44/06 i 44/2010)

¹ Ovo su propisi važeći na dan 2. februar 2013. godine

- 6) Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za tečna goriva naftnog porekla (Sl. glasnik RS br. 62/11)

IV. Propisi koji uređuju pravni položaj povlašćenog proizvođača električne energije

- 1) Uredba o uslovima i postupku sticanja statusa povlašćenog proizvođača električne energije (Sl. Glasnik RS br. 8/2013)
- 2) Uredba o merama podsticaja za povlašćene proizvođače električne energije (Sl. glasnik RS 8/2013)
- 3) Uredba o načinu obračuna i načinu raspodele prokupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije (Sl. glasnik RS br. 8/2013)
- 4) Uredba o visini posebne naknade za podsticaj u 2013. godini (Sl. glasnik RS br. 8/2013)
- 5) Model ugovora o otkupu električne energije, www.eps.rs

V. Propisi iz oblasti rudarstva i geoloških istraživanja

- 1) Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima (Sl. glasnik RS br. 88/11)
- 2) Uredba o visini i načinu plaćanja naknade za primenjena geološka istraživanja mineralnih i drugih geoloških resursa za 2013. godinu (Sl. glasnik RS br. 118/12)
- 3) Uredba o utvrđivanju Programa geoloških istraživanja u 2002. godini (Sl. glasnik RS br. 21/2002)
- 4) Pravilnik o utvrđivanju Godišnjeg programa osnovnih geološki istraživanja za 2012 godinu (Sl. glasnik RS br. 46/2002)
- 5) Pravilnik o kriterijumima na osnovu kojih se određuje potencijalnost područja u pogledu pronalaženja mineralnih sirovina (Sl. glasnik RS br. 51/96)
- 6) Pravilnik o sadržini projekata geoloških istraživanja i elaborata o rezultatima geoloških istraživanja (Sl. glasnik RS br. 51/96)
- 7) Pravilnik o klasifikaciji i kategorizaciji rezervi podzemnih voda i vođenju evidencije o njima (Sl. list SFRJ br. 34/79)
- 8) Pravilnik o sadržini rudarskih projekata (Sl. glasnik RS br. 27/97)
- 9) Pravilnik o načinu vršenja rudarskih merenja (Sl. glasnik RS br. 40/97)
- 10) Pravilnik o sadržini dugoročnog programa eksploatacije ležišta mineralnih sirovina i godišnjih planova izvođenja rudarskih radova (Sl. glasnik RS br. 27/97)
- 11) Pravilnik o uslovima za obavljanje određenih stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina (Sl. glasnik RS br. 40/97 i 32/98)
- 12) Pravilnik o uslovima i načinu prenosa odobrenja za primenjena geološka istraživanja i odobrenja za eksploataciju rezervi mineralnih sirovina i geotermalnih resursa (Sl. glasnik RS, br. 119/12)

- 13) Pravilnik o uslovima i načinu vršenja tehničkog pregleda rudarskih objekata (Sl. glasnik RS br. 40/97)
- 14) Pravilnik o uslovima i visini troškova za izdavanje licence za obavljanje poslova u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu (Sl. glasnik RS br. 29/2006, 72/96, 62/07, 24/12, 58/12 i 87/12)
- 15) Pravilnik o uslovima, načinu i programu polaganja stručnog ispita za obavljanje stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina (Sl. glasnik RS br. 21/96, 47/96)
- 16) Pravilnik o uslovima za obavljanje određenih stručnih poslova pri eksploataciji mineralnih sirovina Sl. glasnik RS br. 40/97 i 32/98)
- 17) Pravilnik o sadržini studije izvodljivosti eksploatacije ležišta mineralnih sirovina (Sl. glasnik RS br. 108/06)
- 18) Pravilnik o uslovima, načinu i programu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova izrade projekata i elaborata i izvođenja geoloških istraživanja (Sl. glasnik RS br. 21/96 i 47/96)

VI. Propisi iz oblasti prostornog planiranja i izgradnje

- 1) Zakon o prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine (Sl. glasnik RS br. 88/10)
- 2) Odluka o donošenju Regionalnog prostornog plana Autonomne Pokrajine Vojvodine (Sl. list APV br. 22/11)
- 3) Regionalni prostorni plan Autonomne pokrajine Vojvodine (Sl. list APV br. 22/2011)
- 4) Zakon o planiranju i izgradnji (Sl. glasnik RS br. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11 i 121/12)
- 5) Pravilnik o sadržini informacije o lokaciji i o sadržini lokacijske dozvole (Sl. glasnik RS br. 3/10)
- 6) Pravilnik o sadržini i načinu izdavanja građevinske dozvole (Sl. glasnik RS br. 93/11)
- 7) Pravilnik o sadržini načinu vršenja tehničkog pregleda objekata i izdavanju upotrebne dozvole (Sl. glasnik RS br. 93/11)
- 8) Pravilnik o sadržini i obimu prethodnih radova, prethodne studije opravdanosti i studije opravdanosti (Sl. glasnik RS br. 1/12)
- 9) Pravilnik o uslovima i postupku za izdavanje i oduzimanje licence za odgovornog urbanistu, projektanta, izvođača radova i odgovornog planera (Sl. glasnik RS, br. 116/04, 69/06)
- 10) Pravilnik o načinu, postupku i sadržini podataka za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izdavanje licence za izradu tehničke dokumentacije i licence za građenje objekata za koje odobrenje za izgradnju izdaje Ministarstvo, odnosno autonomna pokrajina, kao i o uslovima za oduzimanje tih licenci (Sl. glasnik RS, br. 114/2004)
- 11) Pravilnik o sadržini i načinu vršenja tehničke kontrole glavnih projekata (Sl. glasnik RS, br. 93/11).
- 12) Pravilnik o minimalnim garantnim rokovima za pojedine vrste objekata odnosno radova

(Sl. glasnik RS br. 93/11)

- 13) Pravilnik o metodologiji i proceduri realizacije projekata od značaja za Republiku Srbiju (Sl. glasnik RS br. 1/12)
- 14) Pravilnik o sadržini i načinu izrade tehničke dokumentacije za objekte visokogradnje (Sl. glasnik RS br. 15/08)
- 15) Pravilnik o sadržini i načinu osmatranja tla i objekta u toku građenja i upotrebe (Sl. glasnik RS br. 93/11)
- 16) Pravilnik o energetskej efikasnosti zgrada (Sl. glasnik RS br. 61/11)
- 17) Pravilnik o uslovima, sadržini i načinu izdavanja sertifikata o energetskim svojstvima zgrada (Sl. glasnik RS br. 61/11, 3/12)

VII. Propisi iz oblasti zaštite životne sredine

- 1) Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 36/09).
- 2) Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 88/10)
- 3) Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 36/09).
- 4) Zakonom o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine (Sl. glasnik RS br. 135/04)
- 5) Zakon o zaštiti prirode (Sl. glasnik RS br. 36/09 i 88/10)
- 6) Uredba o utvrđivanju Liste projekata za koje je obavezna procena uticaja i Liste projekata za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 114/08)
- 7) Uredba o vrstama i aktivnosti postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola (Sl. glasnik RS br. 84/05)
- 8) Uredba o kriterijumima za određivanje najboljih dostupnih tehnika, za primenu standarda kvaliteta kao i za određivanje graničnih vrednosti emisija u integrisanoj dozvoli (Sl. glasnik RS br. 84/05)
- 9) Uredba o utvrđivanju Programa dinamike podnošenja zahteva za izdavanje integrisane dozvole (Sl. glasnik RS br. 108/08)
- 10) Uredba o režimima zaštite, u zavisnosti od stepena režima zaštite (Sl. glasnik RS br. 30/06)
- 11) Pravilnik o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 69/05)
- 12) Pravilnik o sadržini studije o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 69/05)
- 13) Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registra izdatih integrisanih dozvola (Sl. glasnik RS br. 69/05)
- 14) Pravilnik o sadržini, izgledu i načinu popunjavanja zahteva za izdavanje integrisane dozvole (Sl. glasnik RS br. 30/06)
- 15) Pravilnik o sadržini i izgledu integrisane dozvole (Sl. glasnik RS br. 30/06)

VIII. Propisi o otpadu

- 1) Zakon o upravljanju otpadom (Sl. glasnik RS br. 36/09 i 88/10)
- 2) Pravilnik o uslovima i načinu sakupljanja, transporta, skladištenja i tretmana otpada koji se koristi kao sekundarna sirovina ili za dobijanje energije (Sl. glasnik RS br. 98/10)
- 3) Pravilnik o uslovima, načinu i postupku upravljanja otpadnim uljima (Sl. glasnik RS br. 71/10)
- 4) Pravilnik o načinu razvrstavanja i postupanja sa sporednim proizvodima životinjskog porekla, veterinarsko-sanitarnim uslovima za izgradnju objekata za sakupljanje, preradu i uništavanje sporednih proizvoda životinjskog porekla, načinu sprovođenja službene kontrole i samokontrole, kao i uslovima za stočna groblja i jame grobnice (Sl. glasnik RS br. 31/11)

IX. Propisi o vodama

- 1) Zakon o vodama (Sl. glasnik RS br. 30/10 i 93/12)
- 2) Zakonom o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda (Sl. glasnik RS br. 36/09)
- 3) Uredba o visini naknade za korišćenje voda, naknade za zaštitu voda i naknade za izvađeni materijal iz vodotoka za 2010. godinu (Sl. glasnik RS br. 17/10)
- 4) Pravilnik o sadržini i obrascu zahteva za izdavanje vodnih akata i sadržini mišljenja u postupku izdavanja vodnih uslova (Sl. glasnik RS br. 74/10 i 116/12)

X. Ostali propisi iz oblasti životne sredine

- 1) Zakon o vodama («Sl. glasnik RS» br. 30/10 i 93/12)
- 2) Zakon o šumama (Sl. glasnik RS br. 30/2010 i 93/12)
- 3) Zakon o zaštiti vazduha (Sl. glasnik RS br. 36/2009)
- 4) Uredba o režimima zaštite (Sl. glasnik RS br. 31/12)

XI. Propisi izdati od strane Agencije za energetiku Republike Srbije

- 1) Kriterijumi i merila za određivanje visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti (Sl. glasnik RS br. 76/11 i 1/13)
- 2) Odluka o vrednosti koeficijenta za obračun visine naknade za licence za obavljanje energetske delatnosti za 2013. godinu (Sl. glasnik RS br. 122/12)
- 3) Tarifni sistem za pristup i korišćenje sistema za prenos električne energije (Sl. glasnik RS br. 1/07 i 31/07)
- 4) Tarifni sistem za pristup i korišćenje sistema za distribuciju električne energije (Sl. glasnik RS br. 1/07 i 31/07)
- 5) Tarifni sistem za obračun električne energije za tarifne kupce (Sl. glasnik RS br. 1/07,

31/07, 50/07, 81/07, 21/08, 109/09 i 100/10)

- 6) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za prenos električne energije (Sl. glasnik RS br. 93/12 i 123/12)
- 7) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije (Sl. glasnik RS br. 105/12)
- 8) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje cene električne energije za javno snabdevanje (Sl. glasnik RS br. 93/12)
- 9) Odluka o utvrđivanju Metodologije za određivanje troškova priključka na sistem za prenos i distribuciju električne energije (Sl. glasnik RS br. 60/06, 79/06, 114/06, 14/07, 9/09 i 77/12)
- 10) Pravila o promeni snabdevača (Sl. glasnik RS br. 93/12)

XII. Propisi o zaštiti od požara

1. Zakon o zaštiti od požara (Sl. glasnik RS br. 111/09)
2. Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima (Sl. glasnik SRS, br. 44/77, 45/85 i 18/89 i Sl. glasnik RS, br. 53/93, 67/93 i 48/94)
3. Uredba o merama zaštite od požara pri izvođenju radova zavarivanja, rezanja i lemljenja (Sl. glasnik SRS, br. 50/79)
4. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za materijale i robu prema ponašanju u požaru (Sl. glasnik RS br. 74/09)
5. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za nomenklaturu područja zaštite od požara i ispitivanje materijala i konstrukcija prema požaru (Sl. glasnik RS br. 74/09)
6. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za utvrđivanje požarnog opterećenja i stepena otpornosti prema požaru (Sl. glasnik RS br. 74/09)
7. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za vatrogasnu opremu (Sl. glasnik RS br. 74/09)
8. Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za vozila za gašenje i zaštitu od požara (Sl. glasnik RS br. 74/09)
9. Pravilnik o posebnoj obuci i polaganju stručnog ispita iz oblasti zaštite od požara (Sl. glasnik RS br. 92/2010 i 11/2011)
10. Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne instalacije za detekciju eksplozivnih gasova i para (Sl. list SRJ br. 24/93)
11. Pravilnik o minimumu sadržine opšteg dela programa obuke radnika iz oblasti zaštite od požara (Sl. glasnik RS br. 40/90)
12. Pravilnik o obaveznom atestiranju elemenata tipskih građevinskih konstrukcija na otpornost prema požaru i o uslovima koje moraju ispunjavati organizacije udruženog rada ovlašćene za atestiranje tih proizvoda
13. Pravilnik o tehničkim normativima zaelektrične instalacije niskog napona (Sl. list SFRJ br. 53/88, 54/88-ispr. i Sl. list SRJ br. 28/95)
14. Pravilnik o tehničkim normativima za pokretne i zatvorene sudove za komprimirane, tečne i pod pritiskom rastvorene gasove (Sl. list SFRJ br. 25/80 i 9/86, Sl. list SRJ br. 21/94, 56/95 i 1/03 i Sl. glasnik RS br. 21/10)
15. Pravilnik o tehničkim normativima za izradu tehničke dokumentacije kojom moraju biti snabdeveni sistemi, oprema i uređaji za otkrivanje požara i alarmiranje (Sl. list SRJ br. 30/95)

16. Pravilnik o tehničkim normativima za projektovanje i izvođenje završnih radova u građevinarstvu (Sl. list SFRJ br. 21/90)
17. Pravilnik o tehničkim normativima za projektovanje i izvođenje završnih radova u građevinarstvu (Sl. list SFRJ br. 21/90)
18. Pravilnik o tehničkim normativima za sisteme za odvođenje dima i toplote nastalih u požaru (Sl. list SFRJ, br. 45/83)
19. Pravilnik o tehničkim normativima za sisteme za ventilaciju ili klimatizaciju (Sl. list SFRJ, br. 38/89)
20. Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne instalacije za dojavu požara (Sl. list SRJ, br. 87/93)
21. Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne uređaje za gašenje požara ugljen-dioksidom (Sl. list SFRJ, br. 44/83 i 31/89)
22. Pravilnik o tehničkim normativima za uređaje za automatsko zatvaranje vrata ili klapni otpornih prema požaru (Sl. list SFRJ, br. 35/80)
23. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu elektroenergetskih postrojenja i uređaja od požara (Sl. list SFRJ, br. 74/90)
24. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu objekata od atmosferskog pražnjenja (Sl. list SRJ, br. 11/96)
25. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu od požara i eksplozije pri čišćenju sudova za zapaljive tečnosti (Sl. list SFRJ, br. 44/83 i 60/86)
26. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija (Sl. list SFRJ, br. 24/87)
27. Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu visokih objekata od požara (Sl. list SFRJ, br. 7/84 i 86/11)
28. Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica registrovana za izvođenje posebne obuke za lica koja rade na poslovima zaštite od požara (Sl. glasnik RS, br. 92/2010 i 86/11)
29. Pravilnik o tehničkim zahtevima za projektovanje, izradu i ocenjivanje usaglašenosti opreme pod pritiskom (Sl. Glasnik RS, br. 87/11)
30. Pravilnik o uslovima za obavljanje poslova overavanja merila (Službeni glasnik RS, broj 56/12)

XIII. Propisi o privrednim subjektima

- 1) Zakon o javnim preduzećima (Sl. glasnik RS br. 119/12)
- 2) Zakon o komunalnim delatnostima (Sl. glasnik RS br. 88/11).
- 3) Zakon o javnoj svojini (Sl. glasnik RS br. 72/11)
- 4) Zakon o privrednim društvima (Sl. glasnik RS br. 36/11)
- 5) Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama (Sl. glasnik RS br. 88/11)

XIV. Ostali propisi

- 1) Zakon o ministarstvima (Sl. glasnik RS br. 72/12)
- 2) Zakon o državnoj upravi (Sl. glasnik RS br. 79/05, 101/05 i 95/10)

- 3) Zakon o utvrđivanju određenih nadležnosti Autonomne pokrajine Vojvodine (Sl. glasnik RS br. 6/02)
- 4) Zakon o opštem upravnom postupku (Sl. glasnik RS br. 33/97 i 31/01)
- 5) Zakon o javnim nabavkama (Sl. glasnik RS br. 124/12)
- 6) Zakon o tehničkim zahtevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti (Službeni glasnik RS, br. 36/09)
- 7) Zakon o trgovini (Sl. glasnik RS br. 53/10)
- 8) Zakon o tržišnom nadzoru (Sl. glasnik RS br. 92/11)
- 9) Zakon o akcizama (Sl. glasnik RS br. 22/2001, 73/2001, 80/2002, 43/2003, 72/2003, 43/2004, 55/2004, 135/2004, 46/2005, 61/07, 5/09, 31/09, 101/10, 43/11 i 101/11)
- 10) Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju (Sl. glasnik RS br. 41/09)

